Markus Zusak

Hoţul de cărţi

Pentru Elisabeth şi Helmut Zusak,
cu dragoste şi admiraţie

Prolog

Un lanţ muntos de dărâmături

în care naratoarea se prezintă:
pe ea însăşi, culorile
şi pe hoţul de cărţi

Markus Zusak

Hoţul de cărţi

Pentru Elisabeth şi Helmut Zusak,
cu dragoste şi admiraţie

Prolog

Un lanţ muntos de dărâmături

în care naratoarea se prezintă:
pe ea însăşi, culorile
şi pe hoţul de cărţi

Moarte şi ciocolată

Mai întâi, culorile.
Apoi, oamenii.
Aşa văd lucrurile de obicei.
Sau, cel puţin, aşa încerc.

UITE UN MIC ADEVĂR:
Vei muri.

Încerc, cu toată onestitatea, să fiu veselă cu privire la acest subiect, deşi majoritatea oamenilor sunt stânjeniţi să creadă în mine, în ciuda protestelor mele. Vă rog, aveţi încredere în mine! Cu siguranţă, *pot* fi veselă. Pot fi amabilă. Agreabilă. Afabilă. Şi astea-s doar cele cu litera *a.* Doar nu mă ruga să fiu drăguţă. Drăguţă nu are nimic de-a face cu mine.

REACŢIE LA ADEVĂRUL MAI SUS-MENŢIONAT
Vă îngrijorează?
Insist să nu vă fie teamă.
Sunt dreaptă mai presus de toate.

Desigur, o prezentare.
Un început.
Unde îmi sunt manierele?
Aş putea să mă prezint cum se cuvine, dar nu este cu adevărat necesar. Mă veţi cunoaşte îndeajuns de bine şi destul de curând, în funcţie de o diversitate de variabile. Este suficient să spun că, într-un anumit moment, voi sta deasupra voastră, pe cât de blând cu putinţă. Sufletele

voastre vor fi în braţele mele. O culoare va fi atârnată pe umărul meu. Vă voi purta departe, uşurel.

În acel moment, veţi zăcea acolo (rar găsesc oameni în picioare). Veţi fi înveliţi de propriile trupuri. Ar putea avea loc o descoperire; un ţipăt va rămâne în aer răsunând. Singurul sunet pe care îl voi auzi după aceea va fi propria respiraţie şi sunetele mirosului şi al paşilor mei.

Întrebarea este: Ce culoare va avea totul în clipa când voi veni după voi? Ce va zice cerul?

Personal, îmi place cerul ciocolatiu. Ciocolată amară, amară. Oamenii spun că mi se potriveşte. Totuşi, încerc să mă bucur de fiecare culoare pe care o văd – de întreg spectrul. Un miliard de arome, niciuna dintre ele la fel, şi un cer pe care să îl savurez încet. Alină stresul. Mă ajută să mă relaxez.

O MICĂ TEORIE

Oamenii observă culorile unei zile numai la sfârşit şi la început, dar pentru mine este destul de clar că ea combină o multitudine de nuanţe şi tonuri, cu fiecare moment care trece. O singură *oră* poate consta în mii de culori diferite. Galbenuri cernite, nuanţe de albastru pătate pe nori. Întunecimi de nepătruns. În domeniul meu, mi se pare important să le observ.

Aşa cum am menţionat deja, singura mea consolare este distracţia. Mă ţine să nu înnebunesc. Mă ajută să rezist, având în vedere perioada de când practic această slujbă. Problema este: Cine mi-ar putea lua locul vreodată? Cine ar putea interveni, în timp ce eu iau o pauză într-o destinaţie de vacanţă cu iz de staţiune oarecare, fie că e tropicală sau potrivită pentru o excursie la schi? Bineînţeles, răspunsul este: Nimeni – ceea ce m-a obligat să fac din distracţie vacanţă. Nu mai e nevoie să zic că merg în vacanţă treptat. În culori.

Totuşi, ai putea întreba, de ce are nevoie de o vacanţă? De la ce trebuie ea să-şi distragă atenţia?

Ceea ce mă aduce la următorul punct.

Este vorba despre oameni.

Supravieţuitorii.

Ei sunt cei la care nu pot suporta să mă uit, deşi, în multe ocazii, nu reuşesc. Caut intenţionat culorile pentru a-mi abate atenţia de la ei, dar îi observ câteodată pe cei rămaşi în urmă fărâmiţându-se prin mozaicul conştientizării, disperării şi surprizei. Ei au inimi străpunse. Au plămânii frânţi.

Ceea ce, la rândul său, mă aduce la subiectul despre care vă povestesc în această seară sau astăzi, sau în orice oră ori culoare. Este povestea unuia dintre acei supravieţuitori eterni – un expert în a fi lăsat în urmă.

De fapt, este o povestioară, printre altele, despre:

- o fată;
- nişte cuvinte;
- un acordeonist;
- nişte nemţi fanatici;
- un boxer evreu;
- şi destul de multe furtişaguri.

L-am văzut pe hoţul de cărţi de trei ori.

Dincolo de calea ferată

Sus este ceva alb. Un alb care orbeşte.

Cel mai probabil, unii dintre voi se gândesc că albul nu este cu adevărat o culoare şi tot felul de prostii învechite de genul ăsta. Ei bine, eu vă spun că este. Albul este fără îndoială o culoare şi, după părerea mea, nu cred că vreţi să ne certăm.

UN ANUNŢ LINIŞTITOR

Vă rog, fiţi calmi, în ciuda ameninţării precedente. Numai gura e de mine... Nu sunt violentă. Nu sunt răzbunătoare. Sunt doar un rezultat.

Da, era alb.

Era de parcă tot globul a fost acoperit cu zăpadă. Ca şi cum era tras pe deasupra, cum tragi pe tine o bluză. Lângă linia de cale ferată, se vedeau urme de paşi adânci până la fluierul piciorului. Copacii erau acoperiţi cu pături de gheaţă.

După cum vă aşteptaţi, cineva murise.

Nu l-au putut lăsa pe jos. În acel moment, nu era o problemă aşa de mare, dar, foarte curând, calea ferată ar fi fost curăţată şi trenul ar fi trebuit să circule.

Erau doi controlori.

Erau o mamă şi fiica sa.

Un cadavru.

Mama, fiica şi cadavrul rămaseră neclintiţi şi tăcuţi.

– Ei, ce altceva mai vrei să fac?

Controlorii erau unul înalt, celălalt – scund. Omul înalt vorbea mereu primul, deşi nu el era şeful. Se uită la cel mai mic şi mai rotofei. La cel cu faţa roşie şi transpirată.

– Ei, veni răspunsul, nu-i putem lăsa aşa, nu?

Cel înalt îşi pierdu răbdarea.

– De ce nu?

Cel mai mic aproape că explodă. Se uită în sus, spre bărbia celui înalt şi strigă:

– *Spinnst du?* Eşti prost? Dezgustul de pe obrajii săi devenea din ce în ce mai vizibil. Pielea i se întinse. Haide, zise el târându-se prin zăpadă. Îi vom căra pe toţi trei apoi dacă trebuie. Vom anunţa la următorul popas.

Cât despre mine, deja făcusem greşelile cele mai elementare. Nu vă pot explica profunzimea dezamăgirii de sine. La început, făcusem totul cum trebuie:

Am studiat cerul alb, orbitor de la fereastra trenului în mişcare. Practic *l-am inhalat,* dar totuşi am ezitat. Am cedat, am devenit interesată. De fată. Curiozitatea a câştigat şi m-am mulţumit să stau cât de mult îmi permitea programul pe care-l aveam, şi am privit.

Douăzeci şi trei de minute mai târziu, atunci când trenul s-a oprit, am coborât cu ei.

Un sufleţel era în braţele mele. Am rămas puţin în dreapta lor.

Dinamica pereche de controlori de tren îşi croi drum înapoi la mamă, fată şi micul cadavru. Îmi amintesc limpede că respiraţia mea era zgomotoasă în acea zi. Mă mir că bărbaţii nu m-au observat. Lumea întreagă era încovoiată sub greutatea zăpezii.

Poate zece metri la stânga, fata palidă şi înfometată stătea în picioare, copleşită de ger.

Gura îi tremura.

Braţele reci erau încrucişate.

Pe chipul hoţului de cărţi erau lacrimi îngheţate.

Eclipsa

A urmat un semn negru, pentru a înfăţişa extremele nestatorniciei mele, dacă vreţi. Era cel mai întunecat moment dinaintea zorilor.

De această dată, venisem după un om probabil în vârstă de douăzeci şi patru de ani. Era un lucru frumos într-un anumit fel. Avionul încă tuşea. Din ambii plămâni ieşea fum.

Când s-a prăbuşit, a făcut trei crăpături adânci în pământ. Aripile sale erau braţe tăiate. S-a terminat cu fâlfâitul. Cel puţin, pentru această păsăruică metalică.

CÂTEVA ALTE MICI ADEVĂRURI
Câteodată, sosesc prea devreme.
Mă grăbesc şi unii oameni se agaţă mai mult de viaţă decât era de aşteptat.

După câteva minute, fumul s-a dispersat. Nu mai rămăsese nimic de dat.

Un băiat ajunse primul, cu respiraţia tăiată şi cu ceea ce semăna cu o trusă de scule. Foarte tulburat, se apropie de carlingă şi îl privi pe pilot, controlând dacă este în viaţă, moment la care încă era. Hoţul de cărţi ajunse aproximativ treizeci de secunde mai târziu.

Trecuseră ani, dar am recunoscut-o.

Răsufla cu greu.

Din trusa de scule, înainte de toate, băiatul scoase un ursuleţ de pluş.

Întinse mâna prin geamul spart şi îl puse pe pieptul pilotului. Ursuleţul zâmbitor stătea înghesuit pe trupul distrus şi plin de sânge al bărbatului. Câteva minute mai târziu, mi-am făcut treaba. Era timpul.

Am intrat, i-am desprins sufletul şi l-am purtat uşor afară.

Tot ce rămăsese era trupul, mirosul vag al fumului şi ursuleţul zâmbitor.

Desigur, lucrurile se schimbară atunci când mulţimea începu să se îngrămădească. Orizontul începea să capete culoarea cărbunelui. Din întunecimea de sus nu mai rămăsese decât o mâzgăliturăcare dispărea rapid.

Prin comparaţie, omul era de culoarea osului. Piele de culoarea unui schelet. O uniformă mototolită. Ochii lui erau reci şi maronii – ca petele de cafea – şi ultima mâzgăleală de sus alcătui ceea ce mie mi se păru o formă ciudată, dar familiară. Un semn.

Mulţimea făcu ceea ce fac mulţimile.

În timp ce îmi croiam drum printre oameni, am observat că fiecare încerca să nu tulbure liniştea. Era un amestec de mişcări sacadate din mâini, propoziţii şoptite şi gesturi stânjenite.

Când m-am uitat înapoi la avion, gura deschisă a pilotului parcă zâmbea.

O ultimă glumă murdară. O altă ironie omenească.

Rămase înfăşurat în uniformă, iar lumina de un cenuşiu tot mai albicios se lupta cu cerul. Aşa cum s-a întâmplat cu mulţi alţii, când mi-am început călătoria departe, o umbră trecătoare apăru din nou, momentul final al unei eclipse – recunoaşterea unui alt suflet plecat.

Vedeţi, eu, doar pentru un moment, în ciuda tuturor culorilor care ating şi se agaţă de ceea ce văd în lume, când un om moare zăresc adesea cu coada ochiului o eclipsă.

Am văzut milioane.

Am văzut mai multe eclipse decât îmi pot aminti.

Steagul

Ultima oară când am văzut-o, era roşu. Cerul era ca o supă, fierbând şi agitându-se. Pe alocuri, era ars. Firimituri negre şi piper erau împrăştiate prin roşeaţă.

Mai devreme, câţiva copii jucaseră şotronul acolo, pe strada care arăta ca o pagină pătată de ulei. Când am ajuns, încă se auzeau ecouri. Bătăi de picioare în stradă. Copii râzând şi zâmbetele ca sarea, dar dezintegrându-se rapid.

Apoi, bombe.

De data aceasta, totul se întâmplase prea târziu. Sirenele. Ţipetele nebune la radio. Totul prea târziu.

În numai câteva minute, mormane de beton şi pământ erau învălmăşite. Străzile arătau ca nişte vene sparte. Sângele a curs în şuvoaie până când s-a uscat pe stradă, iar trupurile au rămas acolo, ca lemnele după viitură.

Erau încleiaţi de pământ, până la ultimul. Un pachet de suflete.

Ce este destinul?

Nenoroc?

Să fie asta ceea ce i-a lipit de pământ în acest mod? Bineînţeles că nu.

Haideţi să nu fim proşti!

Probabil, a fost vorba de bombele inevitabile, aruncate de oamenii care se ascund în nori.

Câteva ore, cerul rămase de un roşu devastator, ceva gătit la cuptor. Orăşelul german fusese azvârlit în toate părţile încă o dată. Fulgi de cenuşă cădeau atât de *frumos*

şi violet, încât ai fi fost tentat să întinzi limba să-i prinzi, să-i guşti. Numai că ţi-ar fi pârjolit buzele. Ţi-ar fi ars gura.

În mod clar, o văd.

Tocmai voiam să plec când am găsit-o. Stătea îngenuncheată acolo.

Un munte de dărâmături era scris, proiectat şi ridicat în jurul ei. Ţinea strâns cartea.

Pe lângă toate celelalte, hoţul de cărţi îşi dorea cu disperare să se întoarcă în pivniţă, să scrie sau să-şi citească povestea pentru o ultimă dată. Pricep, văd asta atât de evident pe chipul ei. Murea după asta – după siguranţă şi sentimentul de acasă –, dar nu se putea mişca. Nici pivniţa nu mai exista. Era parte din peisajul ciopârţit.

Vă rog din nou, aveţi încredere în mine.

Voiam să mă opresc. Să mă ghemuiesc jos.

Voiam să spun.

„Îmi pare rău, copilă.”

Dar nu este permis.

Nu m-am ghemuit la pământ. Nu am vorbit, în loc de asta, am privit-o puţin. Când s-a putut mişca, am urmărit-o.

A scăpat cartea.

A îngenuncheat.

Hoţul de cărţi a urlat.

Cartea ei a fost călcată de mai multe ori în picioare după ce a început curăţarea şi, cu toate că s-au dat ordine să se înlăture doar bucăţile de beton, obiectul cel mai de preţ al fetei a fost aruncat în camionul cu gunoi, moment în care m-am văzut obligată să intervin. M-am urcat şi am luat-o în mână, nerealizând că îi voi citi povestea de sute ori de-a lungul anilor, în călătoriile mele. Voi privi locurile unde ne vom intersecta şi mă voi minuna de ce va vedea fata şi de cum va supravieţui. Asta este tot ce pot face – să o privesc

cum intră în rând cu toate lucrurile la care asistasem în acea perioadă.

Când mi-o amintesc, văd o lungă listă de culori, dar rezonez cel mai mult cu cele trei în care am văzut-o în carne şi oase. Câteodată, reuşesc să plutesc sus, departe de acele trei momente.

Atunci, le văd alcătuindu-se.

CULORILE

ROŞU: ALB: NEGRU:

Cad una peste alta. Semnul negru mâzgălit pe rotundul alb orbitor, pe roşul gros ca o supă.

Da, câte ceva îmi aminteşte adesea de ea şi, într-unul dintre nenumăratele mele portofele, i-am păstrat povestea pentru a o spune şi altora. Este una dintre nenumăratele pe care le port, fiecare în parte extraordinară. Fiecare fiind o încercare – o uriaşă încercare riscantă – de a dovedi că voi şi existenţa voastră umană meritaţi.

Aici este. Una din câteva.

Hoţul de cărţi.

Dacă aveţi dispoziţie, veniţi cu mine. Vă voi spune o poveste.

Vă voi arăta ceva.

Partea întâi

Manualul groparului

în rolurile principale:
strada himmel – arta *saumensching* – o femeie cu pumnul de fier – o încercare de sărut – jesse owens – şmirghel – un campion la categoria grea – şi mama tuturor *watschen*-urilor

Sosirea pe strada Himmel

Acea ultimă dată.

Cerul acela roşu…

Cum ajunge un hoţ de cărţi să îngenuncheze şi să urle lângă un ridicol, unsuros şi ars morman de moloz făcut de om?

Cu ani în urmă, începutul fusese cu zăpadă.

Era timpul. Pentru unul.

UN MOMENT DEOSEBIT DE TRAGIC

Un tren mergea repede.
Era plin de oameni.
Un băiat de şase ani a murit în al treilea vagon.

Fata, care era hoţ de cărţi, şi fratele ei călătoreau spre München, unde urmau să fie încredinţaţi unor părinţi sociali. Acum ştim, desigur, că băiatul nu a mai ajuns.

CUM S-A ÎNTÂMPLAT

A fost o criză puternică de tuse.
Aproape o criză *inspirată* şi puţin după aceea – nimic.

După ce a terminat de tuşit, nu a mai rămas nimic, decât nimicnicia vieţii care se îndepărta cu şovăială sau cu o convulsie aproape tăcută. Apoi, ceva năprasnic şi-a găsit calea spre buzele sale de un cafeniu ruginit şi care se cojeau ca vopseaua veche. Într-o nevoie disperată de refacere.

Mama lor dormea.

Am intrat în tren.

Picioarele mele au păşit pe culoarul aglomerat şi palma mea a ajuns peste gura lui într-o clipită.

Nimeni nu a observat.

Trenul gonea mai departe.

Doar fata a băgat de seamă.

Înainte de a se trezi, hoţul de cărţi îl visase pe Führer, pe Adolf Hitler. În vis, asista la o adunare la care el vorbea, uitându-se la partea de culoarea scheletului a părului său şi la pătratul perfect al mustăţii sale. Asculta satisfăcută torentul de cuvinte care i se revărsa din gură. Cuvintele sale străluceau în lumină. Într-un moment mai liniştit, chiar se aplecă şi îi zâmbi. Ea îi surâse la rându-i şi zise:

– *Guten Tag, Herr Führer. Wie geht's dir heut?*[1]

Nu învăţase prea bine să vorbească, nici să citească, pentru că nu mersese prea des la şcoală. Va afla motivul la timpul cuvenit.

Se trezi chiar atunci când Führerul era pe cale să-i răspundă.

Era ianuarie 1939. Avea nouă ani şi urma să împlinească zece.

Fratele ei era mort.

Un ochi se deschise.

Unul încă visa.

Ar fi fost mai bun un vis întreg, dar nu am deloc control asupra acestor lucruri.

Cel de-al doilea ochi se deschise brusc şi mă surprinse, fără îndoială. A fost exact când am îngenuncheat şi i-am extras sufletul, ţinându-l fără vlagă în braţele mele umflate. Se încălzi curând după aceea, dar, când l-am ridicat, spiritul băiatului era moale şi rece ca îngheţata. A început să se topească în mâinile mele. Apoi, să se încălzească. Să se vindece.

Mişcările lui Liesel Meminger erau îngreunate de amorţeală, iar gânduri neclare o năpădeau. *„Es stimmt*

nicht. Aşa ceva nu se întâmplă. Aşa ceva nu se întâmplă.”

Şi zgâlţâitul.

De ce lumea îi zgâlţâie mereu?

Da, ştiu, ştiu. Presupun că are de-a face cu instinctul. De a nega adevărul. În acea clipă, inima ei bătea haotic şi era fierbinte, şi zgomotoasă, atât de zgomotoasă!

În mod stupid, am rămas. Am privit.

A urmat mama ei.

S-a trezit cu aceeaşi smucitură violentă.

Dacă nu puteţi să vă imaginaţi, gândiţi-vă la o tăcere stângace. La bucăţi şi bucăţele de disperare care plutesc. Şi la a te îneca în tren.

Căzuse din plin zăpadă, iar trenul spre München a fost obligat să se oprească din cauza unor probleme la calea ferată. O femeie jelea. O fată stătea amorţită lângă ea.

Panicată, mama deschise uşa.

Ţinând în braţe micul trup, coborî în zăpadă.

Ce altceva putea face fata decât să o urmeze?

După cum aţi aflat, doi controlori au ieşit de asemenea din tren. Au discutat şi s-au certat cu privire la ce trebuiau să facă. Situaţia era cel puţin dezagreabilă. În cele din urmă, au hotărât că toţi trei ar trebui duşi în următoarea localitate şi lăsaţi acolo pentru a-şi rezolva lucrurile.

De data aceasta, trenul merse fără vlagă prin ţara înzăpezită.

Şchiopăta şi se oprea.

Păşiră pe peron, corpul fiind în braţele mamei fetei.

Se opriră.

Trupul băiatului devenea greu.

Liesel nu avea idee unde se afla. Totul era alb şi, în timp ce zăboveau în gară, nu putea decât să privească lung literele şterse ale panoului din faţa sa. Pentru Liesel, oraşul

era lipsit de nume şi acolo fratele ei, Warner, a fost înmormântat două zile mai târziu. Martori au fost un preot şi doi gropari care dârdâiau.

O OBSERVAŢIE

O pereche de controlori. O pereche de gropari. Când a trebuit, unul dintre ei a decis. Celălalt a făcut cum i s-a spus.
Întrebarea este:
Şi dacă *celălalt* sunt, de fapt, mult mai mulţi?

Greşeli, greşeli, câteodată numai de asta sunt în stare.

Timp de două zile, mi-am văzut de treabă. Am călătorit pe tot globul, ca de obicei, predând suflete pe banda rulantă a eternităţii. Le-am privit rostogolindu-se pasive. M-am avertizat de mai multe ori că ar trebui să păstrez distanţa faţă de înmormântarea fratelui lui Liesel Meminger. Nu am ţinut seama de propriul sfat.

În vreme ce mă apropiam, de la kilometri depărtare, puteam deja vedea un mic grup de oameni stând impasibili în pustietatea înzăpezită. Cimitirul m-a primit ca pe o prietenă şi în curând eram cu ei. Mi-am aplecat capul.

Stând în stânga lui Liesel, groparii îşi frecau mâinile şi bombăneau despre zăpadă şi despre condiţiile în care trebuiau să sape. „E atât de greu să zdrobeşti gheaţa”, şi aşa mai departe. Unul dintre ei nu putea avea mai mult de paisprezece ani. Un ucenic. Când se îndepărtară, o carte neagră căzu inofensivă din buzunarul hainei, fără ştirea lui. Probabil că făcuse vreo douăzeci de paşi.

Câteva minute mai târziu, mama lui Liesel plecă însoţită de preot. Îi mulţumea pentru ceremonie.

Însă fata rămase.

Genunchii ei se cufundară în pământ. Momentul ei sosise. Încă nevenindu-i să creadă, începu să sape. Nu putea fi mort. Nu putea fi mort. Nu putea…

În doar câteva secunde, zăpada îi era încrustată în piele.

Sângele îngheţat era crăpat de-a lungul mâinilor ei.

Undeva în toată zăpada, putea să-şi vadă inima frântă în două. Fiecare jumătate strălucea şi bătea sub tot acel alb. Abia atunci când simţi o mână osoasă pe umăr, îşi dădu seama că mama se întorsese după ea. Era târâtă. Un ţipăt cald îi umplu gâtul.

❧ POATE, O PRIVELIŞTE NEÎNSEMNATĂ, ❧ DOUĂZECI DE METRI MAI DEPARTE

Când se termină cu târâtul, mama şi fata se opriră şi traseră aer în piept. Ceva negru şi dreptunghiular era adăpostit în zăpadă. Numai fata o văzu. Se aplecă şi o ridică, şi o ţinu cu hotărâre între degete. Cartea avea litere argintii.

Se ţineau de mână.

Îşi luară un ultim rămas-bun scăldat în lacrimi şi se întoarseră, şi plecară uitându-se înapoi de mai multe ori.

Cât despre mine, am mai stat preţ de câteva minute.

Am făcut cu mâna.

Nimeni nu mi-a răspuns.

Mama şi fiica au părăsit cimitirul şi s-au îndreptat spre următorul tren către München.

Amândouă erau slabe şi palide.

Amândouă aveau răni pe buze.

Liesel a remarcat asta în geamul murdar şi înceţoşat al trenului atunci când se urcară, chiar înainte de amiază. După cum a scris chiar hoţul de cărţi, călătoria a continuat ca şi cum *totul* nu s-ar fi întâmplat.

Când trenul opri la Bahnhof, în München, pasagerii se revărsară ca dintr-un ambalaj rupt. Erau oameni de toate condiţiile sociale, dar, dintre ei, cel mai uşor de recunoscut erau cei săraci. Oamenii nevoiaşi mereu încearcă să se mişte, ca şi cum un loc nou i-ar putea ajuta. Ei ignoră faptul că o nouă versiune a vechii probleme îi va aştepta la capătul călătoriei – ruda pe care te fereşti să o săruţi.

Cred că mama ei ştia asta prea bine. Nu îşi ducea copiii în înalta societate din München, dar se pare că fusese găsită o familie adoptivă şi, în lipsă de altceva, noua familie putea măcar să-i hrănească pe fată şi pe băiat puţin mai bine şi să-i educe cum se cuvine.

Băiatul.

Liesel era sigură că mama îi purta amintirea atârnată peste umăr. Ea îl scăpase. Ea îi văzuse picioarele şi trupul izbind peronul.

Cum de putea să meargă?

Cum de putea să se mişte?

Acesta este genul de lucruri pe care nu le voi cunoaşte niciodată sau înţelege: de ce sunt oamenii capabili.

Îl ridică şi continuă să meargă, cu fata agăţată într-o parte.

Se întâlniră cu autorităţile şi întrebări despre întârziere şi despre băiat au făcut să li se ridice capetele vulnerabile. Liesel rămase în colţul biroului mic şi prăfuit, în timp ce mama ei stătea pe un scaun, cu gândurile ei încleştate.

Urmă haosul de rămas-bun.

Fata îşi îngropă capul în unduirile de lână ale paltonului mamei sale. Şi apoi a fost târâtă din nou.

La distanţă bunicică de periferia Münchenului, se afla un orăşel numit Molching, supranumit, de cei ca tine şi ca mine, Molking. O duceau acolo, pe o stradă numită Himmel.

O TRADUCERE
Himmel = Rai

Oricine ar fi fost cel care a numit strada Himmel, cu siguranţă, avea un simţ zdravăn al ironiei. Nu că ar fi fost iadul pe pământ. Dar era al naibii de cert că nici raiul pe pământ nu era.

Cu toate acestea, părinţii sociali ai lui Liesel aşteptau.

Hubermannii.

Aşteptaseră o fată şi un băiat şi urmau să fie plătiţi cu o mică alocaţie pentru că îi îngrijeau. Nimeni nu voia să fie cel care îi va spune Rosei Hubbermann că băiatul nu supravieţuise călătoriei. De fapt, nimeni nu voia să îi zică nimic niciodată. Nu avea un caracter de invidiat, deşi avusese rezultate bune cu copiii adoptaţi în trecut. Aparent, îi îndreptase pe câţiva.

Pentru Liesel, plimbarea cu maşina era ceva nou.

Nu mai fusese niciodată în vreuna.

Avea un nod în stomac şi speranţa că se rătăciseră sau se răzgândiseră. Dincolo de toate, gândurile ei se întorceau întruna la mama ei, înapoi la Bahnhof, la momentele de dinaintea plecării. Tremurând. Făcută ghem în haina inutilă. Îşi rosese unghiile, aşteptând trenul. Peronul era lung şi incomod – o fâşie de ciment rece. Oare mama ei va fi atentă să zărească mormântul fiului ei în timpul călătoriei de întoarcere? Sau va dormi prea adânc?

Maşina înainta, în vreme ce Liesel era îngrozită de ultima cotitură fatală.

Ziua era gri, culoarea Europei. Draperii de ploaie erau trase în jurul maşinii.

– Aproape că am ajuns. Asistenta ei socială, Frau Heinrich, se întoarse şi zâmbi. *Dein neues Heim.* Noua ta casă.

Liesel făcu un rotocol pe geamul pe care picura apă şi privi afară.

O FOTOGRAFIE DE PE STRADA HIMMEL

Clădirile par să fie lipite laolaltă, în mare parte mici case şi blocuri ce par nervoase. Zăpadă întunecată se întinde ca un covor. Erau beton, copaci goi ca nişte cuiere şi aer cenuşiu.

Era şi un bărbat în maşină. Rămase cu fata, în vreme ce Frau Heinrich dispăru înăuntru. El nu vorbea niciodată. Liesel presupuse că era acolo să se asigure că nu fuge sau să o determine să intre în casă dacă făcea nazuri. Totuşi, mai târziu, atunci când problemele chiar au apărut, el doar stătea şi privea. Poate că el era doar ultima salvare, o soluţie finală.

După câteva minute, ieşi un bărbat foarte înalt. Hans Hubermann, tatăl adoptiv al lui Liesel. Lângă el era Frau Heinrich, o femeie de înălţime medie. În cealaltă parte se afla silueta ghemuită a Rosei Hubermann, care arăta ca un dulap cu o haină aruncată peste el. Mergea cu o legănare specifică. Aproape drăguţă, dacă faţa nu i-ar fi fost ca un carton încreţit şi nu ar fi avut o expresie agasată, ca şi cum abia ar fi tolerat situaţia. Soţul ei mergea drept, cu o ţigară arzându-i mocnit între degete. Îşi răsucea propriile ţigări.

Problema era următoarea:
Liesel nu voia să iasă din maşină.

– *Was ist los mit diesem Kind?* o interogă Rosa Hubermann. Repetă: Ce are copilul ăsta? Îşi băgă capul în maşină şi zise: *Na, komm. Komm.*

Spătarul scaunului din faţă fu azvârlit înainte. Un coridor de lumină rece o invită afară. Nu voia să se mişte.

Afară, prin rotocolul făcut, Liesel vedea degetele bărbatului înalt încă ţinând ţigara. Din capăt cădea scrum care sălta şi se ridica de mai multe ori înainte să ajungă jos. Au trecut cincisprezece minute până când au reuşit să o smulgă din maşină. Bărbatul înalt a fost cel care a izbutit.

Încet.

După aceea a urmat poarta de care s-a agăţat.

Din ochi îi curgeau lacrimi în timp ce se ţinea cu îndârjire şi refuza să intre. Începuseră să se adune oameni pe străzi, până când Rosa Hubermann i-a înjurat şi ei au plecat de unde veniseră.

O TRADUCERE A ANUNŢULUI ROSEI HUBERMANN: La ce vă uitaţi, nenorociţilor?

În cele din urmă, Liesel Meminger intră prudentă înăuntru. Hans Hubermann o ţinea de mână. În cealaltă, avea gentuţa. Îngropată sub stratul răsucit de haine era o carte mică, neagră, pe care probabil o tot căuta, în ultimele ore, un gropar în vârstă de paisprezece ani dintr-un orăşel fără nume. Mi-l imaginez zicându-i şefului: „Îţi jur, nu am idee ce s-a întâmplat cu ea. Am căutat peste tot. *Peste tot!”* Sunt convinsă că nu ar fi bănuit-o pe fată şi totuşi acolo era – o carte neagră, cu litere argintii ascunsă sub hainele sale.

MANUALUL GROPARULUI

Un ghid în doisprezece paşi pentru succesul în meseria de gropar, publicat de Asociaţia Cimitirelor din Bavaria.

Hoţul de cărţi dăduse lovitura pentru prima dată, era începutul unei ilustre cariere.

Crescând un *Saumensch*

Da, o carieră ilustră.

Totuşi, m-aş grăbi să recunosc că există o pauză considerabilă între prima carte furată şi cea de-a doua. Un alt element de notat este că prima a fost furată din zăpadă şi a doua din foc. Nu trebuie să omit că altele i-au fost date. În total, deţinea paisprezece cărţi, însă a înţeles că povestea ei era alcătuită în mare parte din zece dintre ele. Din acele zece, şase erau furate, una apăruse pe masa din bucătărie, două fuseseră făcute pentru ea de un evreu ascuns şi alta îi fusese adusă de o după-amiază cu haină galbenă.

Când a început să-şi scrie povestea, se întreba când exact cărţile şi cuvintele începuseră nu doar să însemne ceva, ci totul. Fusese atunci când pusese ochii prima oară pe camera plină de rafturi cu cărţi? Sau fusese momentul în care Max Vandenburg sosise pe strada Himmel plin de suferinţă şi cu *Mein Kampf* a lui Hitler? Fusese cititul prin adăposturi? Ultimul drum spre Dachau? Fusese *Scuturătoarea de cuvinte?* Probabil că nu va exista vreodată un răspuns precis despre când şi unde s-a întâmplat. În orice caz, să o luăm cu începutul. Înainte de orice, prima oară, trebuie să facem o prezentare a începuturilor lui Liesel Meminger pe strada Himmel şi a artei *saumensching*-ului[{2}].

Când a sosit, încă puteai vedea muşcăturile zăpezii pe mâinile ei şi sângele îngheţat pe degete. Totul la ea indica subnutriţia. Picioare ca nişte fuse. Braţe ca nişte beţe. Nu o făcea prea des, dar, în acele rare ocazii, avea un zâmbet înfometat.

Nuanţa părului ei se apropia de ajuns de mult de blondul german, dar avea ochi periculoşi. Căprui-închis. În perioada aceea, nu prea voiai ochi căprui în Germania. Probabil, îi primise de la tatăl ei, dar nu avea de unde să ştie, pentru că nu şi-l amintea. De fapt, ştia un singur lucru despre tatăl ei. Era o etichetă pe care nu o înţelegea.

UN CUVÂNT STRANIU
Kommunist

Îl auzise de mai multe ori în ultimii ani.

Erau aziluri înţesate de oameni, camere pline de întrebări. Şi acel cuvânt. Cuvântul acela straniu era întotdeauna undeva, stând într-un colţ, privind din întuneric. Purta costume, uniforme. Indiferent unde mergeau, acolo era, de fiecare dată când tatăl ei era menţionat. Când a întrebat-o pe mama ce însemna, ea a spus că nu era important, că nu trebuia să-şi facă griji despre astfel de lucruri. La un azil, era o femeie mai în putere, care încerca să-i înveţe pe copii să scrie, scriind cu cărbune pe perete. Liesel a fost tentată să întrebe ce însemna cuvântul, dar nu a apucat. Într-o zi, femeia a fost luată pentru a fi interogată. Nu s-a mai întors.

Când Liesel ajunse în Molching, cel puţin avea o oarecare bănuială că era salvată, dar nici asta nu reprezenta o mângâiere. Dacă mama ei o iubea, de ce o lăsa la uşa altcuiva? De ce? De ce?

De ce?

Era irelevant faptul că ştia răspunsul, chiar dacă numai la un nivel intuitiv. Mama ei era în mod constant bolnavă şi nu erau niciodată bani pentru a se face bine. Ştia asta. Dar asta nu însemna că trebuia să accepte. Indiferent de câte ori i se spusese că era iubită, ea nu putea admite că dovada consta în abandon. Nimic nu schimba faptul că era un copil

slăbuţ, pierdut într-un alt loc străin, cu şi mai mulţi oameni străini. Singură.

Familia Hubermann locuia într-una dintre casele mici de pe strada Himmel. Câteva camere, o bucătărie şi baia afară, împărţită cu vecinii. Acoperişul era plat şi exista o pivniţă puţin adâncă pentru depozitare. Nu era o pivniţă de *mărime adecvată.* În 1939, asta nu era o problemă. Mai târziu, în ’42 şi ’43, a fost. Când raidurile aeriene au început, mereu trebuiau să se grăbească pe stradă, într-un adăpost mai bun.

La început, necunoaşterea avu cel mai mare impact. Totul era atât de *vehement* şi de prolific! Fiecare al doilea cuvânt era ori *Saumensch,* ori *Saukerl,* ori *Arschloch.* Ar trebui să explic pentru cei nefamiliarizaţi cu aceste cuvinte. „Sau”, bineînţeles, se referă la porci. În cazul lui *„Saumensch”,* serveşte la pedepsirea, mustrarea sau pur şi simplu umilirea unei femei. *„Saukerl”* este pentru un bărbat. *„Arschloch”* poate fi tradus direct prin „gaură-n fund”. Însă, acest cuvânt nu diferenţiază sexele. Pur şi simplu, este folosit.

– *Saumensch du dreckigs*[{3}]! îi strigă asistenta maternală a lui Liesel prima seară, când ea refuză să facă baie. Scroafa mizerabilă! De ce nu te dezbraci?

Era pricepută în a fi furioasă. De fapt, s-ar putea spune că Rosa Hubermann avea o faţă decorată de o furie constantă. Astfel apăruseră încreţiturile pe textura ca de carton a tenului ei.

În mod firesc, Liesel era îngrozită. În niciun caz, nu voia să intre în baie sau în pat. Stătea contorsionată într-un colţ al camerei de baie nu mai mare decât un dulap, agăţându-se de braţe inexistente ale peretelui, în căutarea unui sprijin oarecare. Nu era decât vopsea uscată, respiraţie grea şi potopul de insulte din partea Rosei.

– Las-o în pace! interveni Hans Hubermann în încăierare. Glasul său blând se făcu auzit, de parcă îşi croia calea

printr-o mulţime. Las-o în seama mea.

Se apropie şi se aşează pe podea, lângă perete. Gresia era rece şi neprimitoare.

– Ştii cum să răsuceşti o ţigară? o întrebă el şi au stat aproximativ o oră în întunericul tot mai dens, jucându-se cu tutun şi foiţe, iar Hans Hubermann fumându-le.

Când ora s-a terminat, Liesel putea să înfăşoare o ţigară destul de bine. Tot nu a făcut baie.

CÂTEVA LUCRURI DESPRE HANS HUBERMANN

Adora să fumeze. Ce adora cel mai mult la fumat era răsucitul. Era zugrav de meserie şi cânta la acordeon. Asta era convenabil mai ales iarna, când putea câştiga ceva bani cântând în cârciumile din Molching, cum este Knoller. Deja mă ocolise într-un război mondial, dar se va găsi mai târziu într-altul (ca un fel de recompensă perversă), unde va reuşi cumva să mă evite din nou.

Pentru cei mai mulţi oameni, Hans Hubermann abia dacă era vizibil. O persoană insignifiantă. Cu siguranţă, abilităţile sale de zugrav erau excelente. Priceperea sa la muzică era deasupra mediei. Totuşi, într-un fel, şi sunt convinsă că aţi cunoscut astfel de oameni, părea a se afla în fundal chiar dacă stătea în faţa cozii. Mereu, era doar acolo. Neobservabil. Neimportant sau fără prea mare valoare.

Frustrarea provenea din faptul că aspectul lui era complet înşelător, să spunem. Bineînţeles că avea ceva valoros, iar acest lucru nu a fost trecut cu vederea de Liesel Meminger. (Omul-copil, mult mai perspicace câteodată decât adulţii uimitor de obtuzi.) Îl văzu imediat.

Felul său de a fi.

Aerul liniştit din jurul său.

Liesel observă stranietatea ochilor tatălui adoptiv atunci când aprinse lumina în baia rece. Erau făcuţi din blândeţe şi argint. Ca argintul moale topindu-se. Văzând acei ochi, Liesel a înţeles că Hans Hubermann valora mult.

CÂTEVA LUCRURI DESPRE
ROSA HUBERMANN
Avea puţin peste un metru şi jumătate înălţime şi îşi purta laţele castanii-cenuşii ale părului elastic prinse într-un coc.
Pentru a suplimenta venitul familiei Hubermann, ea spăla şi călca pentru gospodăriile mai bogate din Molching. Gătea cumplit. Poseda abilitatea unică de a scoate din sărite aproape pe oricine întâlnea.
Dar chiar o iubea pe Liesel Meminger. Modalitatea de a o arăta se întâmpla să fie însă ciudată. Însemna să o atingă cu o lingură de lemn şi să o ocărască la intervale variabile.

Atunci când Liesel a făcut în final o baie, după două săptămâni de locuit pe strada Himmel, Rosa o copleşi cu o îmbrăţişare enormă. Aproape sufocând-o, zise:

– *Saumensch du dreckigs* – era timpul!

După câteva luni, nu mai erau domnul şi doamna Hubermann. Cu un ropot de cuvinte, Rosa spuse:

– Acum, ascultă, Liesel, de acum încolo să îmi zici mamă. Se gândi pentru un moment. Cum îi spuneai mamei tale adevărate?

Liesel răspunse încet:

– *Auch Mama* – tot mama.

– Ei bine, eu sunt mama numărul doi atunci. Se uită la soţul ei. Şi el de acolo. Părea să adune cuvintele în mână, să le bată uşor împreună şi să le azvârle peste masă. Acel

Saukerl, porcul ăla mizerabil, să-i spui papa, *verstehst?* Înţelegi?

– Da, aprobă prompt Liesel.

Răspunsurile rapide erau apreciate în această casă.

– Da, *mamă,* o corecta mama. *Saumensch.* Spune-mi mamă când vorbesc cu tine.

La acel moment, Hans Hubermann tocmai terminase de făcut o ţigară, după ce a lins hârtia şi a răsucit-o. Se uită la Liesel şi îi făcu cu ochiul. Nu îi era deloc greu să-i spună papa.

Femeia cu pumnul de fier

În mod clar, acele prime câteva luni au fost cele mai grele.

În fiecare noapte, Liesel avea coşmaruri.

Cu chipul fratelui ei.

Holbându-se la podeaua trenului.

Se trezea înotând în pat, ţipând şi înecându-se în râul de cearşafuri. În cealaltă parte a camerei, patul care fusese destinat fratelui ei plutea ca o barcă în întuneric. Încet, pe măsură ce devenea conştientă, aparent, patul se cufunda în podea. Această viziune agrava lucrurile şi, de cele mai multe ori, trecea o vreme până să se oprească din ţipat.

Poate, singura parte bună a acelor coşmaruri era că îl aduceau pe Hans Hubermann, noul ei papa, în cameră, să o liniştească şi să îi arate afecţiune.

Venea în fiecare noapte şi stătea cu ea. Primele două dăţi stătu numai, ca un străin care să alunge singurătatea. După câteva nopţi, şopti:

– Şşşt, sunt aici, e în ordine.

După trei săptămâni, o ţinea în braţe. Încrederea se acumulase treptat, mai ales datorită forţei brute a blândeţii omului şi prezenţei lui. Fata ştia de la început că el mereu va apărea în mijlocul ţipătului şi nu va pleca.

O DEFINIŢIE PE CARE NU O VEŢI GĂSI ÎN DICŢIONAR

A nu pleca: **Un act de încredere şi iubire descifrat deseori de copii.**

Hans Hubermann stătea somnoros pe pat, în timp ce Liesel plângea pe mânecile lui şi respira adânc. În fiecare noapte, exact după ora două, adormea din nou în mirosul

lui: un amestec de ţigări moarte, decenii de vopsea şi piele umană. La răsăritul soarelui, era la câţiva metri de ea, gârbovit, aproape înjumătăţit, pe scaun. Nu folosea niciodată celălalt pat. Liesel cobora şi îi săruta prudent obrazul, iar el se trezea şi zâmbea.

Câteodată, papa îi spunea să se întoarcă în pat şi să aştepte puţin, că el se va întoarce cu acordeonul şi îi va cânta. Liesel se ridica şi fredona, cu degetele de la picioare strânse de încântare. Nimeni nu îi mai oferise vreodată muzică. Rânjea prosteşte, urmărind liniile care i se desenau lui Hans pe faţă şi culoarea metalică, blândă din ochi – până când se auzeau înjurături din bucătărie.

– OPREŞTE ZGOMOTUL ĂLA, *SAUKERL!*

Papa mai cânta puţin.

Îi făcea cu ochiul fetei şi, stângace, ea îi răspundea în acelaşi mod.

Uneori, doar pentru a o întărâta pe mama şi mai mult, aducea instrumentul în bucătărie şi cânta în timpul micului dejun.

Pâinea şi gemul lui papa stăteau mâncate pe jumătate în farfurie, ondulate după forma muşcăturii, iar muzica o privea pe Liesel în faţă. Ştiu că sună ciudat, dar aşa i se părea. Mâna dreaptă a lui papa mângâia clapele de culoarea dinţilor. Cea stângă lovea butoanele. (Îi plăcea în mod deosebit să-l vadă lovind butonul argintiu, strălucitor – do major.) Exteriorul zgâriat, dar lucios al acordeonului se mişca înainte şi înapoi, în vreme ce braţele sale comprimau burduful, făcându-l să elimine aerul şi apoi să-l absoarbă. În dimineţile acelea, în bucătărie, papa însufleţea acordeonul. Cred că se poate spune asta dacă stai să te gândeşti.

Cum îţi dai seama de ceva că este viu?

Verifici dacă respiră.

De fapt, sunetul acordeonului vestea siguranţa. Lumina zilei. În timpul zilei, nu era posibil să-l viseze pe fratele ei. Îi

era dor de el şi obişnuia să plângă în spălătorie pe cât de încet putea, dar tot era bucuroasă că nu dormea. În prima noapte la Hubermanni, ascunsese ultima legătură cu el – *Manualul groparului* – sub saltea şi ocazional îl scotea şi îl ţinea în braţe. Privind lung literele de pe coperte şi atingând literele imprimate dinăuntru, nu avea idee ce însemnau. Realitatea era că nu prea conta despre ce era cartea. Era mai important ce semnifica.

SEMNIFICAŢIA CĂRŢII
1. Ultima data când îl văzuse pe fratele ei;
2. Ultima dată când o văzuse pe mama ei.

Uneori şoptea cuvântul „mama” şi vedea chipul mamei sale de sute ori într-o singură după-amiază. Dar acestea erau necazuri mici în comparaţie cu teroarea viselor. În acele vremuri, în toată acea enormitate de somn, nu se simţise niciodată atât de covârşitor de singură.

După cum sigur deja aţi observat, nu mai erau alţi copii în casă. Hubermannii aveau doi ai lor, dar erau mai mari şi se mutaseră. Hans junior lucra în centrul Münchenului, iar Trudy avea o slujbă ca menajeră şi supraveghetoare de copii. Curând, amândoi vor pleca la război. Unul va face gloanţe. Celălalt le va trage.

Şcoala, după cum probabil vă imaginaţi, era o mizerie remarcabilă.

Deşi ţinea de stat, exista o puternică influenţă catolică, iar Liesel era luterană. Un început nu tocmai favorabil. Apoi, au descoperit că nu putea să scrie sau să citească.

S-a simţit umilită când a fost trimisă la copiii mai mici, care abia învăţau alfabetul. Deşi era uscăţivă şi palidă, se simţea ca un gigant printre copiii pitici şi îşi dorea adesea să fie într-atât de străvezie, încât să dispară cu totul.

Nici acasă nu era îndrumată prea bine.

– Nu-i cere *lui* ajutorul, preciza mama. Acel *Saukerl.*

Papa se holba pe fereastră, după cum îi era adesea obiceiul.

– A abandonat şcoala după clasa a patra.

Fără să se întoarcă, papa răspunse calm, dar veninos:

– Ei, bine, nu o întreba nici pe ea. Lăsă scrumul să scadă afară. Ea nu a mers la şcoală din clasa *a treia.*

Nu erau cărţi în casă (cu excepţia celei pe care o ascunsese în secret sub saltea) şi tot ce putea face Liesel era să murmure alfabetul înainte să i se ceară răspicat să facă linişte. Atâta bâiguială! Abia mai târziu, odată cu incidentul în care a udat patul în timpul unui coşmar, începu să citească mai mult. Neoficial, se numea ora de la miezul nopţii, deşi începea de obicei pe la ora două. Voi reveni la asta.

La jumătatea lunii februarie, când împlini zece ani, Liesel primi o păpuşă cu părul galben, căreia îi lipsea un picior.

– Este tot ce am putut procura, se scuză papa.

– Despre ce vorbeşti? E norocoasă să aibă şi *atât,* îl corectă mama.

Hans continuă examinarea piciorului rămas al păpuşii, în vreme ce Liesel încerca noua uniformă. Vârsta de zece ani însemna Tineretul Hitlerist. Tineretul Hitlerist însemna o mică uniformă brună. Fiind fată, Liesel era înscrisă în Divizia de juniori a ceea ce se numea BDM.

EXPLICAŢIA ABREVIERII
Venea de la Bund Deutscher Mädchen – Uniunea tinerelor germane.

Primul lucru pe care îl făceau acolo era să se asigure că *Heil Hitler* este pronunţat cum trebuie. Se învăţa să se meargă drept, să se înfăşoare bandaje şi să se coasă haine.

Se pleca în excursie şi se făceau diverse alte activităţi. Miercurea şi sâmbăta erau desemnate zile de întâlnire, de la trei după-amiază până la cinci.

În fiecare miercuri şi sâmbătă, papa o conducea pe Liesel până la sediul BDM şi o lua două ore mai târziu. Nu vorbeau prea mult despre asta. Doar o ţinea de mână şi ascultau zgomotul paşilor, iar papa fuma o ţigară sau două.

Singura îngrijorare pe care papa i-o provoca era faptul că pleca frecvent. În multe seri, mergea în camera de zi (care servea şi ca dormitor), trăgea acordeonul din vechiul dulap şi se strecura pe lângă bucătărie, spre uşa principală.

În vreme ce mergea pe strada Himmel, mama deschidea fereastra şi striga:

– Să nu întârzii mult!

– Nu aşa tare! se întorcea şi ţipa la rându-i.

– *Saukerl!* Nenorocitule! Vorbesc cât de tare vreau!

Ecoul înjurăturii sale îl urmărea pe stradă. Nu se uita niciodată înapoi sau, cel puţin, nu până când era sigur că nevasta sa nu mai era. În serile acelea, la capătul străzii, cu acordeonul în mână, se întorcea chiar înainte de magazinul din colţ al lui Frau Diller şi vedea silueta care o înlocuise pe soţie la fereastră. Mâna lui lungă şi fantomatică se ridica, apoi el se răsucea şi se îndepărta încet. Liesel îl mai vedea la două dimineaţa, când o scotea uşor din coşmar.

Serile petrecute în bucătăria mică erau aspre, fără îndoială. Rosa Hubermann vorbea mereu şi, vorbele erau *schimpfen*[{4}]. Se certa şi se plângea în mod constant. Nu prea era nimeni cu care să se certe, dar mama profita de orice ocazie se ivea. Putea să se certe cu lumea întreagă în acea bucătărie şi asta făcea aproape în fiecare seară. După ce mâncaseră şi papa plecase, Liesel şi Rosa rămâneau în mod obişnuit acolo, iar Rosa călca.

De câteva ori pe săptămână, Liesel venea acasă de la şcoală şi apoi mergea pe străzile din Molching cu mama ei,

luând şi livrând rufele de spălat şi de călcat de prin părţile mai avute ale oraşului. Knaupt Strasse, Heide Strasse. Şi altele câteva. Mama ducea ce fusese călcat sau lua ce era de spălat cu un zâmbet supus, dar, îndată ce uşa era închisă şi pleca, îi blestema pe aceşti oameni bogaţi, cu toţi banii şi lenea lor.

– Prea *g'schtinkerdt* să-şi spele singuri hainele, spunea ea în ciuda dependenţei sale de ei. Ăla, îl acuza pe Herr Vogel de pe strada Heide, şi-a făcut toţi banii de pe urma tatălui său. Îi aruncă pe femei şi băutură. Şi pe spălat şi călcat, desigur.

Era ca o strigare a catalogului batjocurii.

Herr Vogel, domnul şi doamna Pfaffelhürver, Helena Schmidt, familia Weingartner. Toţi erau vinovaţi de *ceva.*

Pe lângă alcoolismul şi desfrâul costisitor, Ernst Vogel, potrivit Rosei, îşi scărpina mereu părul plin de păduchi, îşi lingea degetele şi apoi îi înmâna banii.

– Ar trebui să-i spăl înainte să ajung acasă, încheia ea.

Pfaffelhürverii scrutau rezultatele.

– *Fără vreo cută pe cămăşile astea, vă rog,* îi imita Rosa. *Fără vreo dungă pe acest costum.* Şi apoi stau acolo şi inspectează tot, chiar în faţa mea. Chiar sub nasul meu! Ce *G'sindel* – ce porcărie!

Weingartnerii se pare că era oameni proşti, cu un *Saumensch* de mâţă care năpârlea întotdeauna.

– Ştii cât de mult îmi ia să scap de toată blana aia? E peste tot!

Helena Schmidt era o văduvă bogată.

– Schiloada aia bătrână… stă acolo nefăcând nimic. Nu a trebuit să muncească o zi în viaţa ei.

Cel mai mare dispreţ al Rosei era rezervat pentru Grande Strasse numărul 8. O casă mare, sus pe deal, în zona bună din Molching.

– Asta, i-a arătat lui Liesel prima oară când au mers acolo, este casa primarului. Escrocul ăla. Nevastă-sa stă

acasă toată ziua, prea mândră să aprindă un foc – e mereu ger acolo. E nebună. Accentua cuvintele. Absolut. Nebună.

La poartă, o împinse pe fată.

– Du-te tu!

Liesel era îngrozită. O gigantică uşă maro-deschis, cu un ciocănel de bronz se afla deasupra câtorva trepte.

– Cum?

Mama o îmbrânci.

– Nu mă enerva, *Saumensch.* Mişcă!

Liesel se mişcă. Merse pe drum, urcă scările, ezită şi bătu.

Îi răspunse un halat de baie.

Înăuntrul său, în faţa ei, stătea o femeie cu ochi speriaţi, cu părul zburlit şi cu o atitudine înfrântă. O văzu pe mamă la poartă şi îi dădu fetei o traistă cu rufe.

– Mulţumesc, zise Liesel, dar nu se auzi niciun răspuns.

Numai uşa. Se închise.

– Vezi? spuse mama când se întoarse la poartă. Prin asta trebuie să trec. Ticăloşii ăştia bogaţi, porcii ăştia leneşi…

Ţinând rufele în timp ce plecau, Liesel privi înapoi. De pe uşă, ciocănelul de bronz se zgâia la ea.

Când termina cu ocărârea oamenilor pentru care lucra, Rosa Hubermann trecea de obicei la ţinta preferată pentru insulte. Soţul ei. Uitându-se la traista cu rufe şi la casele încovoiate, mergea şi vorbea, şi vorbea, şi vorbea.

– Dacă papa al tău ar fi bun la ceva, o informa pe Liesel de *fiecare* dată când mergeau prin Molching, nu ar trebui să fac asta. Pufni în bătaie de joc. Un zugrav! De ce să te măriţi cu acel *Arschloch?* Asta mi-au spus, familia mea. Paşii lor scârţâiau pe trotuar. Uite-mă hoinărind pe străzi şi muncind ca o sclavă în bucătărie pentru acel *Saukerl* care nu are niciodată ceva de lucru. Oricum, nicio slujbă adevărată. Doar acordeonul ăla jalnic toată noaptea, în văgăunile alea.

– Da, mama.

– Numai atâta ai de zis?

Ochii de un albastru-deschis ai mamei parcă erau decupaţi şi lipiţi de faţă.

Merseră mai departe.

Cu Liesel cărând sacul.

Acasă, rufele erau spălate într-un boiler de lângă cuptor, atârnate lângă soba din camera de zi şi apoi călcate în bucătărie. Bucătăria era locul acţiunii.

– Ai auzit asta? o întreba mama aproape în fiecare seară.

Avea fierul de călcat în mână, încălzit de la cuptor. Lumina era slabă în toată casa, iar Liesel, stând la masa din bucătărie, se holba la focul din faţă.

– Ce anume? răspundea ea. Ce este?

– Era Holtzapfel aia. Mama deja plecase de la locul ei. Acea *Saumensch* tocmai a scuipat din nou pe uşa noastră.

Era o tradiţie pentru Frau Holtzapfel, una dintre vecine, să scuipe la uşa Hubermannilor de fiecare dată când trecea pe acolo. Uşa din faţă era doar la câţiva metri de poartă şi să spunem doar că Frau Holtzapfel avea forţa şi precizia necesare pentru a reuşi să o facă.

Scuipa din cauza faptului că ea şi Rosa Hubermann erau implicate într-un fel de război verbal. Nimeni nu ştia de unde pornise ostilitatea. Probabil că şi ele uitaseră.

Frau Holtzapfel era o femeie şireată şi, destul de evident, duşmănoasă. Nu se măritase niciodată, dar avea doi fii puţin mai mari decât odraslele Hubermann. Ambii erau în armată şi amândoi îşi vor face scurte apariţii înainte să terminăm povestirea, vă asigur.

De asemenea, ar trebui să menţionez că, în acţiunile sale duşmănoase, Frau Holtzapfel era scrupuloasă şi cu scuipatul. Nu uita niciodată să se oprească la uşa cu numărul 33 şi să rostească: *„Schweine!”* de fiecare dată când trecea pe acolo.

Un lucru am observat la nemţi:

Par foarte ataşaţi de porci.

O MICĂ ÎNTREBARE ŞI RĂSPUNSUL EI

Şi cine credeţi că era obligat să cureţe saliva de pe uşă în fiecare seară? Da, aţi ghicit.

Când o femeie cu pumnul de fier îţi cere să ieşi afară şi să cureţi saliva de pe uşă, o faci. Mai ales când fierul este fierbinte. De fapt, totul făcea parte din rutină.

Seara, Liesel păşea afară, ştergea uşa şi privea cerul. De obicei, cerul era ca o revărsare – rece şi greu, alunecos şi cenuşiu –, dar câteodată unele stele aveau obrăznicia să se ridice şi să strălucească fie şi numai pentru câteva minute. În serile acelea, stătea puţin mai mult şi aştepta.

– Bună, stelelor!

Aşteptând.

Vocea din bucătărie.

Sau până când stelele erau din nou trase în jos, spre apele cerului german.

Sărutul
(Un factor de decizie al copilăriei)

Ca multe alte orăşele, Molching era plin de personaje. Câteva locuiau pe strada Himmel. Frau Holtzapfel era doar un membru al distribuţiei.

Ceilalţi erau:

• Rudy Steiner – băiatul din vecini care era obsedat de atletul american Jesse Owens.

• Frau Diller – proprietăreasa ariană a magazinului de pe colţ.

• Tommy Müller – un puşti ale cărui infecţii la urechi au dus la mai multe operaţii şi care avea un râu roz pictat pe faţă şi o tendinţă către ticuri nervoase.

• Un bărbat care e cunoscut ca Pfiffikus, a cărui vulgaritate o făcea pe Rosa Hubermann să pară o maestră a vorbelor şi o sfântă.

În general, era o stradă plină de oameni relativ săraci, în ciuda creşterii aparente a economiei sub conducerea lui Hitler. Încă existau părţi sărace ale oraşului.

După cum am menţionat mai devreme, următoarea casă de lângă Hubermanni era închiriată de o familie pe nume Steiner.

Steinerii aveau şase copii. Unul dintre ei, infamul Rudy, va deveni în curând cel mai bun prieten al lui Liesel, partenerul ei şi uneori catalizatorul infracţiunilor. L-a întâlnit pe stradă.

Câteva zile după prima baie a lui Liesel, mama i-a dat voie să se joace cu ceilalţi copii. Pe strada Himmel se legau prietenii afară, indiferent de vreme. Copiii rar se vizitau acasă, pentru că erau prea mici casele şi nu erau prea

multe în ele. De asemenea, ei îşi petreceau timpul ca nişte profesionişti, cu activitatea lor favorită, fotbalul. Erau stabilite echipe. Tomberoane de gunoi erau folosite pentru a marca porţile.

Fiind noul copil în oraş, Liesel a fost imediat îndesată între două tomberoane. (Tommy Müller a fost în sfârşit eliberat, deşi era cel mai nepriceput jucător de fotbal pe care îl cunoscuse vreodată strada Himmel.)

A mers binişor o vreme, până în momentul fatidic când Rudy Steiner a fost trântit în zăpadă de o tamponare cu un Tommy Müller frustrat.

– Ce-i? strigă Tommy Müller. Pe faţă i se vedeau spasme de disperare. Eu ce am făcut?

Toată echipa lui Rudy a fost recompensată cu un penalti şi acum era Rudy Steiner împotriva puştoaicei noi, Liesel Meminger.

Puse mingea pe o moviliţă murdară de zăpadă, încrezător în viitorul rezultat. În definitiv, Rudy nu ratase un penalti în optsprezece încercări, nici măcar atunci când echipa adversă îl dădea pe Tommy Müller afară din poartă. Indiferent cu cine îl înlocuiau, Rudy înscria.

Cu această ocazie, au încercat să o dea afară pe Liesel. După cum vă imaginaţi, ea a protestat, iar Rudy a fost de acord.

– Nu, nu, zâmbi el. Lăsaţi-o să rămână.

Îşi freca mâinile.

Pe strada mizerabilă nu mai cădea zăpadă şi urme de paşi noroioase se adunaseră între ei. Rudy jucă mingea, o lovi, iar Liesel a sărit şi a deviat-o cumva cu cotul. Stătea rânjind şi primul lucru pe care îl văzu fu un bulgăre izbindu-i faţa. Jumătate era nămol. Pişcă îngrozitor.

– Cum îţi place asta? rânji băiatul şi fugi după minge.

– *Saukerl!* şopti Liesel.

Prindea rapid vocabularul din noua casă.

❧ CÂTEVA LUCRURI DESPRE ❧
RUDY STEINER

Era mai mare decât Liesel cu optsprezece luni avea picioare ciolănoase, dinţi ascuţiţi, ochi blegi, albaştri şi părul de culoarea lămâii. Fiind unul dintre cei şase copii Steiner, era mereu înfometat. Pe strada Himmel, era considerat un pic nebun. Asta din cauza unui eveniment despre care rar se vorbea, dar care era cunoscut ca „Incidentul Jesse Owens”, în care s-a vopsit singur negru ca tăciunele şi a alergat sute de metri pe stadionul local.

Nebun sau nu, Rudy a fost mereu destinat să-i fie lui Liesel cel mai bun prieten. Cu siguranţă, un bulgăre în faţă este începutul perfect pentru o prietenie îndelungată.

La câteva zile după ce Liesel a început şcoala, mergea cu Steinerii. Mama lui Rudy, Barbra, îl făcu să promită că va merge cu fata cea nouă, în principal pentru că auzise de bulgăre. Spre onoarea lui Rudy, chiar era destul de mulţumit să se conformeze. Nu era deloc genul de junior misogin. Îi plăceau mult fetele şi o plăcea pe Liesel (de aici şi bulgărele). De fapt, Rudy Steiner era unul dintre acei mici pungaşi insolenţi, care îşi imaginează cum ar fi cu femeile. Fiecare copilărie pare a avea un astfel de copil precoce prin preajmă. Este băiatul care refuză să se teamă de sexul opus, doar pentru că toţi ceilalţi aleg să îmbrăţişeze această spaimă, iar el e genul căruia nu-i este frică să ia o decizie. În acest caz, Rudy deja se hotărâse în privinţa lui Liesel Meminger.

În drum spre şcoală, încercă să-i arate câteva puncte de interes din oraş şi reuşi să le menţioneze pe toate, în timp ce le spunea rubedeniilor mai mici să-şi ţină gura, iar cele mai mari îi cereau lui să-şi ţină gura. Primul lucru interesant a fost o ferestruică la etajul unui bloc de apartamente.

– Acolo locuieşte Tommy Müller. Realiză că Liesel nu şi-l amintea. Cel cu ticurile? Când avea cinci ani, s-a rătăcit în piaţă în cea mai rece zi din an. Trei ore mai târziu, când l-au găsit, era îngheţat bocnă şi avea o teribilă durere de urechi de la frig. După un timp, urechile i s-au infectat cu totul şi a făcut trei sau patru operaţii, iar doctorii i-au distrus nervii. Aşa că acum are ticuri.

Liesel adăugă:

– Şi nu se pricepe la fotbal.

– Deloc.

Apoi urma magazinul de pe colţ, la capătul străzii Himmel. Frau Diller's.

O OBSERVAŢIE IMPORTANTĂ DESPRE FRAU DILLER
Are o regulă de aur.

Frau Diller era o femeie tăioasă, cu ochelari groşi şi o căutătură cruntă. Şi-a compus o privire maliţioasă pentru a descuraja şi cea mai mică idee de a fura din magazinul ei, pe care îl ocupa stând ca un soldat, cu o voce îngheţată şi având chiar o respiraţie care aducea a *Heil Hitler.* Magazinul era alb şi rece, şi complet lipsit de viaţă. Şi căsuţa gâtuită de lângă el tremura puţin mai mult decât alte clădiri de pe strada Himmel. Frau Diller cultiva acest sentiment, oferindu-l ca singurul lucru gratuit din prăvălia ei. Trăia pentru magazinul ei şi magazinul trăia pentru al Treilea Reich. Chiar şi mai târziu, când a început raţionalizarea, era cunoscută pentru că vindea pe sub mână anumite lucruri greu de procurat şi dona banii partidului nazist. Pe peretele din spatele locului în care stătea era o fotografie înrămată a Führerului. Dacă intrai în magazinul ei şi nu spuneai *Heil Hitler,* nu erai servit. În timp ce treceau pe acolo, Rudy îi atrase atenţia lui Liesel asupra uităturii aspre de la fereastra magazinului.

– Să zici *Heil* când intri acolo, o avertiză el sec. Asta dacă nu vrei să mergi niţel mai departe.

După ce depăşiră magazinul, Liesel se uită înapoi, iar ochii măriţi erau acolo, lipiţi de geam.

După colţ, strada München (artera principală din Molching) era plină de zloată.

Aşa cum se întâmpla adesea, câteva rânduri de trupe aflate la antrenament mărşăluiau pe acolo. Uniformele lor mergeau drepte, iar ghetele lor murdăreau zăpada. Ochii de pe feţele lor concentrate priveau fix înainte.

S-au uitat la soldaţii care dispăreau, iar apoi grupul de Steineri şi Liesel au trecut pe lângă nişte vitrine de magazin şi primăria impunătoare, care, în câţiva ani, avea să fie distrusă din temelii şi îngropată. Câteva dintre prăvălii erau abandonate şi încă etichetate cu stele galbene şi murdării antisemite. Mai jos, biserica ţintea către cer, cu vârful format din ţigle elaborat întrepătrunse. În general, strada era un lung tub cenuşiu – un coridor plin de igrasie, de oameni încovoiaţi de frig şi de sunetul lipăit al paşilor prin apă.

La un moment dat, Rudy se grăbi înainte, târând-o pe Liesel cu el.

Ciocăni la fereastra unei croitorii.

Dacă ar fi putut citi firma, ar fi văzut că-i aparţinea tatălui lui Rudy. Magazinul nu era încă deschis, dar, înăuntru, un bărbat pregătea articolele de îmbrăcăminte în spatele tejghelei. Îşi ridică privirea şi făcu cu mâna.

– Papa al meu, o informă Rudy şi, în curând, se găsiră printre Steineri de diferite dimensiuni, fiecare făcându-i cu mâna şi trimiţându-i bezele tatălui sau pur şi simplu stând şi salutând din cap (în cazul celor mai mari).

Apoi, înaintară către ultimul loc înainte de şcoală.

ULTIMA OPRIRE
Strada stelelor galbene

Era un loc unde nimeni nu voia să stea şi să se uite, dar aproape toţi o făceau. De forma unui lung braţ rupt, strada avea câteva case cu ferestre distruse şi pereţi juliţi. Steaua lui David era pictată pe una dintre uşi. Casele acelea erau aproape ca nişte leproşi. Sau, în cel mai bun caz, erau ca nişte răni infectate pe pământul german.

– Schiller Strasse, zise Rudy. Strada stelelor galbene.

Mai jos, nişte oameni umblau încolo şi încoace. Burniţa îi făcea să pară fantome. Nu oameni, ci forme mişunând sub norii de plumb.

– Haide, voi doi, strigă Kurt (cel mai mare dintre copiii Steiner), iar Rudy şi Liesel se apropiară rapid de el.

La şcoală, Rudy îşi făcu un scop din a o căuta pe Liesel în timpul pauzelor. Nu-i păsa că elevii ceilalţi şuşoteau despre prostia noii fete. A fost alături de ea la început şi va fi acolo şi mai târziu, când frustrarea lui Liesel va da în clocot. Dar nu va face asta pe gratis.

SINGURUL LUCRU MAI RĂU DECÂT UN BĂIAT CARE TE URĂŞTE
Un băiat care te iubeşte.

Spre sfârşitul lunii aprilie, când s-au întors de la şcoală în ziua respectivă, Rudy şi Liesel au aşteptat pe strada Himmel să înceapă obişnuitul joc de fotbal. Ajunseseră puţin mai devreme şi încă nu apăruse niciun alt copil. Singura persoană pe care o văzură a fost Pfiffikus.

– Uită-te acolo! arătă Rudy.

UN PORTRET AL LUI PFIFFIKUS
Era o siluetă delicată. Avea părul alb. Era un impermeabil negru, pantaloni maro, pantofi în curs de descompunere şi o gură – şi ce mai gură era.

– Hei, Pfiffikus!

În timp ce silueta aflată la distanţă se întorcea, Rudy începu să fluiere.

Simultan, bătrânul şi-a îndreptat trupul şi a început să înjure cu o ferocitate care nu poate fi descrisă decât ca fiind talent. Nimeni nu părea să-i ştie numele adevărat sau, dacă îl ştia, nu îl folosea niciodată. Era strigat Pfiffikus pentru că astfel numeşti pe cineva căruia îi place să fluiere, lucru pe care Pfiffikus cu siguranţă îl făcea. Fluiera în mod constant o melodie numită *Marşul lui Radetzky*[5] şi toţi puştii din oraş îl imitau şi repetau melodia. Exact în acel moment, Pfiffikus abandona stilul său obişnuit de a merge (aplecat în faţă, cu paşi mari şi deşiraţi şi cu braţele în spatele impermeabilului) şi lua poziţia de atac. Atunci, orice aparenţă de serenitate era violent curmată, iar vocea îi deborda de turbare.

Cu ocazia aceea, aproape reflex, Liesel i se alătură lui Rudy în insultarea omului.

– Pfiffikus! repetă ea adoptând repede cruzimea adecvată, pe care numai copilăria pare să o aibă.

Fluiera groaznic, dar nu era vreme să se perfecţioneze.

Se repezi spre ei, strigând. Începu cu *„Geh' scheissen!"* şi apoi evolua rapid. La început, direcţionă ocările numai spre băiat, dar curând veni şi rândul fetei.

– Târfă mică! răcni către ea.

Cuvintele o loviră în spate.

– Nu te-am mai văzut până acum!

Imaginaţi-vă să numeşti o fată de zece ani târfa. Ăsta era Pfiffikus. Părerea generală era că el şi Frau Holtzapfel ar face un cuplu minunat.

– Veniţi înapoi! au fost ultimele cuvinte pe care Liesel şi Rudy le auziră în timp ce alergau.

Au fugit până au ajuns pe strada München.

– Haide! zise Rudy după ce şi-au recăpătat suflul. Doar puţin mai departe.

O duse la Hubert Oval, locul unde se petrecuse incidentul Jesse Owens, şi stătură cu mâinile în buzunare. Pista se întindea în faţa lor. Un singur lucru se putea întâmpla. Rudy începu.

– O sută de metri, o îmboldi el.

– Pun pariu că nu mă poţi întrece.

– Pe ce pariezi, *Saumensch* mic? Ai bani?

– Sigur că n-am. Tu ai?

– Nu.

Dar Rudy avea o idee. Era iubăreţul din el care ieşea la suprafaţă.

– Dacă te întrec, pot să te sărut.

Se aplecă şi începu să îşi ruleze pantalonii. Liesel era cel puţin alarmată.

– De ce ai vrea să mă săruţi? Sunt murdară.

– Şi eu.

În mod clar, Rudy nu vedea niciun motiv pentru ca puţină murdărie să reprezinte un obstacol. Trecuse o vreme de când oricare din ei făcuse ultima baie.

Se gândi la asta în timp ce examina picioarele lungi ale adversarului. Erau aproape la fel ca ale ei. „Nu are cum să mă întreacă”, se gândi ea. Dădu din cap cu seriozitate. Era o afacere în toată regula.

– Poţi să mă săruţi dacă învingi. Dar, dacă eu câştig, nu voi mai fi portar la fotbal.

Rudy se gândi.

– Destul de corect.

Au pecetluit înţelegerea cu o strângere de mână. Cerul era întunecat şi înnorat, iar picături mici de ploaie începeau să cadă.

Pista era mai noroioasă decât părea. Ambii concurenţi erau pregătiţi.

Rudy aruncă o piatră în aer, în loc de un foc de pistol. Când lovea pământul, puteau lua startul.

– Nici măcar nu pot să văd linia de sosire, se plânse Liesel.

– Şi eu pot?

Piatra se înfipse în pământ.

Alergau unul lângă altul, lovindu-se cu cotul şi încercând să ajungă unul în faţa celuilalt. Nămolul îi făcu să alunece şi îi trânti la pământ cu vreo douăzeci de metri înainte de finiş.

– Isuse, scânci Rudy. Sunt acoperit de rahat!

– Nu-i rahat, e noroi, îl corectă Liesel, deşi avea îndoielile ei.

Mai alegară cinci metri spre linia de sosire.

– Să zicem că e remiză?

Rudy privi în sus, tot numai dinţi ascuţiţi şi ochi albaştri, blegi. Jumătate de faţă îi era murdară de noroi.

– Dacă-i remiză, îmi mai primesc sărutul?

– Nici într-un milion de ani.

Liesel se ridică şi îşi îndepărtă nişte noroi de pe jachetă.

– Te scap de stat în poartă.

– Bagă-ţi poarta undeva!

Întorcându-se pe strada Himmel, Rudy o avertiză:

– Într-o zi, Liesel, vei muri să mă săruţi.

Dar Liesel ştia.

Jurase.

Cât timp ea şi Rudy Steiner vor trăi, niciodată nu-l va săruta pe acel mizerabil şi slinos de *Saukerl,* cu atât mai puţin azi. Erau chestiuni mai importante de făcut. Se uită la costumul plin de nămol şi spuse ce era evident:

– O să mă omoare.

Bineînţeles, era vorba despre Rosa Hubermann, cunoscută şi ca „mama”, care aproape că a omorât-o. Cuvântul *„Saumensch”* a apărut din greu în administrarea pedepsei. Tocătură a făcut-o.

Incidentul Jesse Owens

În amintirile lui Liesel, era ca şi cum ar fi fost cu adevărat prezentă la actul de infamie copilăroasă al lui Rudy. Se putea vedea cumva în publicul său imaginar. Probabil că doar îi plăcea ideea băiatului pictat în negru şi alergând prin iarbă.

Era 1936. Olimpiada. Jocurile lui Hitler.

Jesse Owens tocmai terminase ştafeta de 4 x 100 de metri şi câştigase cea de-a patra medalie de aur. Vorbele că nu putea fi considerat om pentru că era negru şi refuzul lui Hitler de a-i strânge mâna făcuseră înconjurul lumii. Chiar şi cei mai rasişti nemţi erau uimiţi de eforturile lui Owens, iar vestea despre fapta lui a reuşit să se răspândească. Nimeni nu era mai impresionat decât Rudy Steiner.

Toţi cei din familia sa erau adunaţi în camera de zi, când el s-a furişat în bucătărie. A luat nişte cărbuni din cuptor şi i-a strâns în pumnii lui mici. „Acum”, a zâmbit el. Era gata.

Se mânji cu un strat gros de cărbune, până când a fost acoperit de negreală. S-a dat chiar şi pe cap.

La fereastră, băiatul a rânjit aproape ca un nebun în faţa reflexiei sale şi, în pantaloni şi flanelă, a furat fără zgomot bicicleta fratelui mai mare şi a pedalat pe stradă, spre Hubert Oval. Într-unul dintre buzunare a ascuns câteva bucăţi de cărbune în plus, în caz s-ar fi şters mai târziu.

În mintea lui Liesel, luna era cusută de cer în noaptea aceea. Norii erau brodaţi în jurul ei.

Bicicleta ruginită se nărui oprindu-se pe Hubert Oval, iar Rudy sări gardul. Ateriză pe partea cealaltă şi se îndreptă agale până la linia de start în cei o sută de metri. Cu entuziasm, porni o serie stranie de întinderi pentru

încălzire. Făcu gropiţe în pământ ca repere pentru locul de pornire.

Aşteptând momentul începerii cursei, se plimbă puţin, concentrându-se sub cerul întunecat, cu luna şi norii privindu-l în expectativă.

– Owens arată bine, începu el să comenteze. Aceasta ar putea fi cea mai mare victorie…

A strâns mâinile imaginare ale celorlalţi atleţi şi le-a urat noroc, deşi ştia. Nu aveau nicio şansă.

Semnalul de start îi făcu să-şi ocupe locurile. O mulţime s-a materializat pe fiecare centimetru pătrat din Hubert Oval. Strigau un singur lucru. Scandau numele lui Rudy Steiner – şi numele lui era Jesse Owens.

S-a făcut linişte.

Picioarele sale goale s-au înfipt în pământ. Îl putea simţi între degete.

La semnal, a luat poziţia aplecată – iar arma a făcut o gaură în noapte.

În prima treime a cursei a fost aproape egalitate, dar nu a durat mult şi înnegritul Owens a ieşit din pluton şi s-a distanţat.

– Owens, în faţă, ţipă vocea stridentă a băiatului în timp ce el alerga în linie dreaptă, drept către aplauzele tumultoase ale gloriei olimpice.

Putu chiar să simtă panglica rupându-se în două la pieptul său când sosi pe primul loc. Cel mai rapid om în viaţă.

Chiar în turul victoriei, lucrurile au început să devină amare. În mulţime, tatăl său stătea la linia de sosire ca un Baubau. Sau, cel puţin, ca un Baubau în costum. (După cum am menţionat, tatăl lui Rudy era croitor. Rar era văzut pe stradă fără costum şi cravată. Cu această ocazie, era doar un costum şi o cămaşă dezordonată.)

– *Was ist los?* i-a zis fiului său când acesta a apărut în toată în gloria lui de cărbune. Ce naiba se întâmplă aici?

Mulţimea dispăru. O adiere apăru.

– Dormeam pe scaunul meu când Kurt a observat că nu mai erai. Toată lumea e afară să te caute.

Domnul Steiner era un om remarcabil de politicos în condiţii normale. Să-l descopere pe unul dintre copiii săi mânjit cu cărbune într-o seară de vară nu era ceea ce el considera o situaţie normală.

– Băiatul e nebun, a murmurat el, deşi, având şase copii, recunoştea că aşa ceva era clar că se va întâmpla. Cel puţin unul dintre ei trebuia să fie un măr stricat. Acum, se uita la el aşteptând o explicaţie. Ei bine?

Rudy gâfâi, aplecându-se şi punându-şi mâinile pe genunchi.

– Eram Jesse Owens. A răspuns de parcă era cel mai natural lucru din lume. În tonul lui a fost ceva chiar şi mai subînţeles când a zis: Ce naiba pare că fac?

Totuşi, iritarea a dispărut când a observat oboseala dăltuită sub ochii tatălui său.

– Jesse Owens? domnul Steiner era genul de om foarte scorţos. Glasul lui era strident şi sincer. Avea corpul înalt şi greoi, ca de stejar. Părul îi era ca nişte aşchii. Ce-i cu el?

– Ştii tu, papa, Magia Neagră.

– Îţi dau eu ţie magie neagră.

Prinse urechea fiului între degetul mare şi arătător.

Rudy tresări.

– Au, chiar doare.

– Da? Tatăl lui era mai îngrijorat de cărbunele cleios care îi mânjea degetele. „A acoperit totul, nu-i aşa, s-a gândit el. Are chiar şi în urechi, pentru numele lui Dumnezeu.” Haide!

În drum spre casă, domnul Steiner s-a hotărât să discute cu băiatul politică, atât cât se putea pe înţelesul lui. Abia în anii următori, Rudy va înţelege totul – când va fi prea târziu să se mai deranjeze să priceapă ceva.

❧ CONTRADICTORIA POLITICĂ ❧
A LUI ALEX STEINER

Punctul Unu: **Era membru al Partidului Nazist, dar nu-i ura pe evrei, de fapt, nu ura pe nimeni.**

Punctul Doi: **Totuşi, în secret, nu putu să nu simtă o oarecare uşurare (sau, mai rău, bucurie!) atunci când magazinele evreieşti au fost eliminate – propaganda l-a informat că nu era decât o chestiune de timp până când o invazie de croitori evrei va apărea şi îi va fura clienţii.**

Punctul trei: **Dar însemna asta că trebuie eliminaţi complet?**

Punctul patru: **Familia lui. Desigur, trebuia să facă orice pentru a-i întreţine. Dacă asta însemna să fie în partid, însemna să fie în partid.**

Punctul cinci: **Pe undeva, avea o senzaţie neplăcută în inimă, dar îşi propunea să nu o analizeze, îi era teamă de concluzia la care ar fi putut ajunge.**

Mergeau spre strada Himmel când Alex zise:

– Fiule, nu poţi umbla vopsit în negru, auzi?

Rudy era interesat şi confuz. Luna era descusută acum, liberă să se mişte, să se ridice şi să cadă pe chipul băiatului, făcându-l plăcut şi întunecat, aşa cum erau gândurile sale.

– De ce nu, papa?

– Pentru că te vor lua.

– De ce?

– Pentru că nu ar trebui să vrei să fii ca oamenii negri sau ca evreii, sau ca oricine altcineva care… nu este ca *noi.*

– Cine sunt evreii?

– Îl ştii pe clientul meu cel mai vechi, domnul Kaufman? De unde ţi-am cumpărat pantofii?

– Da.

– Ei bine, el e evreu.

– Nu ştiam asta. Trebuie să plăteşti ca să fii evreu? Trebuie să ai licenţă?

– Nu, Rudy. Domnul Steiner ducea bicicleta cu o mână şi pe Rudy cu cealaltă. Avea probleme cu acesta discuţie. Tot nu slăbise urechea fiului său. Uitase de asta. E ca şi cum eşti neamţ sau catolic.

– A. Este Jesse Owens catolic?

– Nu ştiu!

S-a împiedicat de pedala bicicletei şi a dat drumul urechii. Au mers tăcuţi o vreme, până când Rudy a spus:

– Doar îmi doresc să fi fost ca Jesse Owens, papa.

De această dată, domnul Steiner a pus mâna pe capul lui Rudy şi i-a explicat:

– Ştiu, fiule… dar ai păr blond, frumos şi ochi mari, albaştri, de care poţi fi sigur. Ar trebui să fii mulţumit cu asta, clar?

Dar nimic nu era clar.

Rudy nu înţelegea nimic şi acea noapte a fost preludiul lucrurilor care au urmat. Doi ani şi jumătate mai târziu, magazinul de încălţăminte Kaufman a fost redus la sticlă spartă, iar pantofii în cutiile lor au fost transportaţi într-un camion.

Cealaltă faţă a şmirghelului

Oamenii au momente definitorii, presupun, mai ales când sunt copii. Pentru unii, este un incident Jesse Owens. Pentru alţii, este isteria unui moment în care udă patul.

Era sfârşitul lunii mai 1939 şi noaptea fusese ca multe altele. Mama flutura pumnul de fier. Papa era plecat. Liesel curăţa uşa din faţă şi privea cerul de deasupra străzii Himmel.

Mai devreme fusese o paradă.

Membrii în cămăşi brune ai NSDAP{6} (cunoscut ca partidul nazist) mărşăluiseră pe strada München cu pancarte purtate cu mândrie şi feţele ţinute sus, ca pe nişte beţe. Vocile lor erau pline de cântec, culminând cu redarea urlată a *Deutschland über Alles. Germania deasupra tuturor.*

Ca întotdeauna, au fost aplaudaţi.

Au fost aclamaţi de parcă se duceau cine ştie unde.

Oamenii de pe stradă stăteau şi priveau, unii salutau cu braţul drept, alţii cu palme care le ardeau de atâtea aplauze.

Unii aveau chipurile schimonosite de mândrie şi avânt, ca Frau Diller, şi mai erau cei singuratici, ca Alex Steiner, care stăteau ca stanele de piatră, aplaudând încet şi cuminţi. Şi frumos. Supunere.

Pe alee, Liesel stătea cu papa al ei şi cu Rudy. Chipul lui Hans Hubermann exprima acelaşi lucru ca o casă cu obloanele coborâte.

CÂTEVA CIFRE ÎNGHESUITE

După 1933, 90% din nemţi i-au acordat o susţinere neabătută lui Adolf Hitler. Asta înseamnă 10% care

nu i-au acordat-o. Hans Hubermann făcea parte din cei 10%. Exista un motiv pentru asta.

Noaptea, Liesel a visat ca de obicei. La început, a văzut cămăşile brune mărşăluind, dar, în curând, au condus-o spre un tren unde o aştepta descoperirea obişnuită. Fratele ei avea privirea încremenită din nou.

Când se trezi ţipând, Liesel ştiu imediat că, de data aceasta, ceva se schimbase. Un miros emana din cearşafuri, cald şi bolnăvicios. La început, încercă să se convingă că nu s-a întâmplat nimic, dar, când papa s-a apropiat şi a luat-o în braţe, ea a plâns şi a recunoscut.

– Papa, şopti. Papa.

Şi asta a fost. Probabil că putea mirosi.

O ridică uşor din pat şi o duse în baie. Momentul veni câteva minute mai târziu.

– Scoatem cearşafurile, zise papa şi, când se întinse să apuce pânza, ceva ateriza cu o bufnitură la picioarele bărbatului înalt.

Se uită în jos, la ea.

O privi pe fată, care ridică timid din umeri. Apoi, citi titlul cu voce tare, concentrat:

– *Manualul groparului.*

„Deci, aşa se cheamă”, gândi Liesel.

Un văl de linişte se afla între ei acum. Bărbatul, fata, cartea. El o ridică şi vorba-i deveni moale ca bumbacul.

O CONVERSAŢIE LA DOUĂ NOAPTEA

– Este a ta?

– Da, papa.

– Vrei să o citeşti?

Din nou:

– Da, papa.

Un zâmbet obosit.

Ochi metalici, care se topeau.
– Ei, atunci, mai bine am citi-o.

Patru ani mai târziu, când s-a apucat să scrie în pivniţă, două gânduri au izbit-o pe Liesel în legătură cu trauma de a fi udat patul. În cele din urmă, s-a simţit extrem de norocoasă că papa fusese cel care descoperise cartea. (Din fericire, când cearşafurile fuseseră spălate, Rosa o pusese pe Liesel să golească patul şi să-l facă din nou. „Şi grăbeşte-te, *Saumensch!* Ţi se pare că avem toată ziua la dispoziţie?”) În al doilea rând, era în mod clar mândră de rolul lui Hans Hubermann în educaţia ei. „N-ai crede, a scris ea, dar nu şcoala a fost cea care m-a ajutat atât de mult să citesc. A fost papa. Oamenii nu îl cred foarte deştept, şi e adevărat că nu citeşte prea repede, dar am aflat curând că scrisul şi cuvintele chiar i-au salvat viaţa cândva. Sau, cel puţin, cuvintele şi un bărbat care l-a învăţat să cânte la acordeon…”

– Să începem cu începutul, a zis Hans Hubermann în acea noapte. A spălat cearşafurile şi le-a întins. Acum! spuse el la întoarcere. Să începem ora asta de la miezul nopţii.

Lumina galbenă era vie şi prăfuită.

Ruşinată, înveselită, Liesel stătea pe cearşafuri reci, curate. Gândul că a udat patul o măcina, dar urma să citească. Urma să citească acea carte.

Exaltarea puse stăpânire pe ea.

Imaginaţia unui mic geniu al cititului se dezlănţui.

Măcar dacă ar fi fost atât de uşor.

– Să-ţi spun adevărul, îi explică papa, nici eu nu sunt un foarte bun cititor.

Dar nu conta că el citea încet. Probabil că faptul că ritmul său de citit era mai lent a fost de folos. Poate că, pus în faţa neştiinţei fetei, simţea mai puţină frustrare.

Totuşi, iniţial, Hans păru puţin stânjenit să ţină cartea şi să se uite prin ea.

Când veni şi se aşeză lângă ea, pe pat, se lăsă pe spate, cu picioarele pe o parte. Examină din nou cartea şi o puse pe pătură.

– Acum, de ce ar vrea o fată aşa drăguţă ca tine să citească un asemenea lucru?

Din nou, Liesel ridică din umeri. Dacă ucenicul de gropar ar fi citit opera completă a lui Goethe sau a vreunui alt asemenea luceafăr, atunci în faţa lor s-ar fi aflat o astfel de carte. Încercă să explice:

– Eu… când… Zăcea în zăpadă şi…

Cuvintele rostite cu candoare căzură de pe pat, risipindu-se pe podea ca o pudră.

Dar papa a ştiut ce să spună. Ştia mereu ce să spună. Îşi trecu o mână prin părul somnoros şi zise:

– Ei bine, promite-mi un lucru, Liesel. Dacă mor cândva, curând, să te asiguri că mă îngropi cum trebuie.

Încuviinţă din cap, cu mare sinceritate.

– A nu se sări peste capitolul şase sau peste paragraful patru din capitolul nouă. Râse şi la fel făcu cea care udase patul. Ei, mă bucur că s-a lămurit. Acum, putem continua.

Îşi schimbă poziţia şi oasele îi trosniră precum parchetul.

– Începe distracţia.

În tihna nopţii, cartea se deschise – o rafală de vânt.

Privind în urmă, Liesel îşi dădea seama cu exactitate la ce se gândea papa al ei când a scrutat prima pagină din *Manualul groparului.* A constatat dificultatea textului şi a realizat repede că o astfel de carte e departe de a fi ideală. Erau acolo cuvinte cu care şi el avea probleme. Să nu mai vorbim de morbiditatea subiectului. Cât despre fată, avea o dorinţă bruscă de a o citi, astfel încât nici nu încerca să înţeleagă. La un anumit nivel, probabil, voia să se asigure că fratele ei fusese îngropat aşa cum trebuie. Indiferent de

motiv, foamea de a citi acea carte era atât de intensă pe cât putea simţi un copil de zece ani.

Capitolul unu se numea: „Primul pas: Alegerea echipamentului potrivit”. Într-un scurt pasaj introductiv, era prezentat materialul care acoperea următoarele douăzeci de pagini. Tipuri de sape, cazmale, mănuşi şi aşa mai departe erau menţionate, ca şi necesitatea de a le întreţine în stare bună. A fi gropar era ceva serios.

În timp ce papa frunzărea cartea, cu siguranţă, simţea ochii lui Liesel aţintiţi asupra sa. Priveau întrebător şi aşteptau ceva, orice, să-i alunece de pe buze.

– Aici. Întoarse din nou pagina şi îi înmână cartea. Uită-te la pagina asta şi spune-mi câte cuvinte poţi citi.

Ea o privi şi minţi:

– Cam jumătate.

– Citeşte-mi câte ceva.

Dar bineînţeles că nu a putut. Când o făcu să-i indice orice cuvinte pe care le poate citi şi chiar să le pronunţe, erau numai trei cele trei articole germane *„der”, „die”, „das”.* Pagina trebuie să fi conţinut vreo două sute de cuvinte.

„S-ar putea să fie mai greu decât am crezut.”

Doar pentru o clipită, îl surprinse gândind acest lucru.

El se ridică în picioare şi ieşi din nou. De această dată, când se întoarse, zise:

– De fapt, am o idee mai bună. În mână, avea un creion gros, de zugrav şi câteva foi de şmirghel. Să începem de la zero.

Liesel nu-l contrazise.

În colţul stâng al unei bucăţi de şmirghel, desenă un pătrat poate de doi centimetri pătraţi şi îndesă o literă *A* înăuntru. În celălalt colţ, puse o literă *a* mică. Până aici, totul era în regulă.

– *A,* zise Liesel.

– *A* de la ce?

Ea zâmbi.

– *Apfel.*

El scrise cuvântul cu litere mari şi desenă un măr hidos sub el. Era zugrav, nu artist. Când termină, se uită şi spuse:

– Acum, *B.*

În timp ce parcurgeau alfabetul, ochii lui Liesel se măriră. Făcuse asta la şcoală, la grădiniţă, dar, de data asta, era mai bine. Era singura de acolo şi nu era uriaşă. Era plăcut să urmărească mâna lui papa în timp ce scria cuvintele şi desena încet schiţele primitive.

– A, hai, Liesel, spuse el când ea avu dificultăţi mai târziu.

– Ceva care să înceapă cu *S.* E uşor.

Sunt foarte dezamăgit de tine. Nu se putea gândi.

– Haide? Şoapta lui o tachina. Gândeşte-te la mama.

Apoi, cuvântul o izbi peste faţă ca o palmă. Un rânjet reflex.

– *SAUMENSCH!* strigă ea, iar papa bubui într-un hohot de râs, după care se linişti.

– Şşşt, nu trebuie să facem zgomot.

Dar tot râse în hohote şi scrise cuvântul, completându-l cu una dintre schiţele sale.

O OPERĂ DE ARTĂ TIPICĂ A LUI HANS HUBERMANN

– Papa! şopti ea. Nu am ochi!

Îi mângâie părul. Căzuse în capcana lui.

– Cu un asemenea zâmbet, rosti Hans Hubermann, nu ai nevoie de ochi. O îmbrăţişă, apoi se uită din nou la desen, cu un chip ca de argint cald. Acum, *T.*

Cu alfabetul terminat şi studiat de zeci de ori, papa se aplecă şi spuse:

– De ajuns pentru noaptea asta?

– Câteva cuvinte în plus?

Tonul lui a fost categoric.

– Destul! Când te trezeşti, îţi cânt la acordeon.

– Mulţumesc, papa.

– Noapte bună. Un râset liniştit, monosilabic. Noapte bună, *Saumensch.*

– Noapte bună, papa.

Stinse lumina, se întoarse şi se aşează pe scaun. În întuneric, Liesel rămase cu ochii deschişi. Privea cuvintele.

Mirosul prieteniei

A continuat.

De-a lungul următoarelor săptămâni şi spre vară, ora de la miezul nopţii începea la sfârşitul fiecărui coşmar. Au mai fost două incidente în care a udat patul, dar Hans Hubermann a repetat pur şi simplu curăţarea eroică de prima dată şi a trecut la sarcina de a citi, de a schiţa şi recita. În primele ore ale dimineţii, vocile şoptite se auzeau tare.

Într-o joi, după ora trei după-amiază, mama îi ceru lui Liesel să se pregătească să vină cu ea să livreze nişte rufe călcate. Papa avea alte idei.

Intră în bucătărie şi îi spuse:

– Îmi pare rău, mamă, nu merge cu tine azi.

Mama nici nu se deranjă să ridice privirea din traista cu haine.

– Cine te-a întrebat pe tine, *Arschloch?* Vino, Liesel!

– Citeşte, zise el. Papa îi adresă lui Liesel un zâmbet larg şi îi făcu cu ochiul. Cu mine, o învăţ eu. Mergem la Amper, în amonte, unde obişnuiam să exersez la acordeon.

De data asta, i-a atras atenţia.

Mama puse rufele pe masă şi rosti cu un cinism adecvat:

– Ce ai spus?

– Cred că m-ai auzit, Rosa.

Mama râse.

– Ce naiba ai putea să o înveţi tu?

Un rânjet forţat. Cuvinte ca un upercut.

– De parcă tu ai putea să citeşti cine ştie ce, *Saukerl.*

Bucătăria aştepta. Papa lovi la rândul lui.

– O să îţi ducem noi rufele călcate.

– Porc… Se opri. Cuvintele i se proptiră în gură în timp ce analiza alternativa. Să vă întoarceţi înainte să se întunece.

– Nu putem citi pe întuneric, mama, zise Liesel.

– Ce ai spus, *Saumensch?*

– Nimic, mama.

Papa rânji şi se îndreptă spre fată.

– Carte, şmirghel, creion, îi ordonă el, şi acordeonul! adăugă după ce ea deja plecase.

În curând, se aflau pe strada Himmel, ducând cuvintele, muzica, rufele.

În vreme ce se îndreptau spre Frau Diller, se întoarseră de câteva ori ca să vadă dacă mama mai era la poartă să-i verifice. Era. La un moment dat, a strigat:

– Liesel, ţine drept hainele alea! Nu le şifona!

– Da, mama!

Câţiva paşi mai încolo:

– Liesel, eşti îmbrăcată bine?

– Ce ai spus?

– *Saumensch dreckings,* nu auzi nimic niciodată! Eşti îmbrăcată bine? S-ar putea face frig mai târziu!

După colţ, papa se aplecă să-şi lege un şiret.

– Liesel, o întrebă el, poţi să-mi răsuceşti o ţigară?

Nimic nu putea să-i placă mai mult.

După ce rufele au fost duse, se întoarseră către râul Amper, care se afla la marginea oraşului. Râul trecea pe lângă el, spre Dachau, lagărul de concentrare.

Acolo era un pod din scânduri.

S-au aşezat poate la vreo treizeci de metri de el, în iarbă, scriind cuvintele şi citindu-le cu voce tare, iar la apropierea serii Hans scoase acordeonul. Liesel se uită la el şi îl ascultă, dar nu observă imediat expresia confuză de pe faţa lui papa în acea seară, în vreme ce cânta.

CHIPUL LUI PAPA

Exprima diverse gânduri şi întrebări, dar nu

dezvăluia niciun secret.
Nu încă.

Avusese loc o schimbare în el. O uşoară modificare de atitudine.

A văzut-o, dar nu a conştientizat asta decât mai târziu, când totul a fost pus cap la cap. Nu l-a văzut în timp ce cânta, neavând idee că acordeonul lui Hans Hubermann era o poveste în sine. În vremurile care vor urma, povestea va sosi pe strada Himmel numărul 33, în primele ore ale dimineţii, cu umeri şifonaţi şi purtând o jachetă care tremura. Va avea o valiză, o carte şi două întrebări. O poveste. Poveste după poveste. Poveste în poveste.

Deocamdată, din perspectiva lui Liesel nu exista decât una, iar ea se simţea bine.

Se aşează pe spate, în braţele lungi ale ierbii.

Închise ochii, iar urechile savurau notele muzicale.

Au existat, bineînţeles, şi câteva probleme. De câteva ori, papa aproape că a ţipat la ea.

– Haide, Liesel, spunea el. Ştii cuvântul ăsta, îl ştii!

Exact când păreau să progreseze, lucrurile se împotmoleau cumva.

Când vremea era bună, mergeau la Amper după-amiază. Pe vreme proastă, se duceau în pivniţă. Acest lucru se întâmpla cu precădere din cauza mamei. La început, au încercat să stea în bucătărie, dar nu aveau cum.

– Rosa, zise Hans la un moment dat. Încetişor, cuvintele sale au tăiat una dintre propoziţiile ei. Ai putea să-mi faci o favoare?

Ea ridică privirea de la cuptor.

– Ce?

– Te rog. *Te implor,* ai putea, te rog, să-ţi ţii gura pentru doar cinci minute?

Vă puteţi închipui reacţia.

Au ajuns în pivniţă.

Acolo nu era curent electric, aşa că au luat o lampă cu kerosen şi, treptat, între şcoală şi acasă, între râu şi pivniţă, între zilele bune şi cele rele, Liesel învăţa să scrie şi să citească.

– Curând, îi spuse papa, vei putea citi cu ochii închişi cartea aia oribilă cu morminte.

– Şi pot să scap de clasa de pitici.

Rostea cuvintele cu un îndârjit simţ al proprietăţii.

Într-una dintre sesiunile din pivniţă, papa renunţă la şmirghel (se consuma rapid) şi scoase o pensulă. Nu exista vreun lux în gospodăria Hubermann, dar era un surplus de vopsea care deveni mai mult decât folositor pentru educaţia lui Liesel. Papa rostea un cuvânt, iar fata trebuia să-l spună cu voce tare şi apoi să-l picteze pe perete dacă îl nimerea. După o lună, peretele a fost zugrăvit. O nouă pagină de ciment.

În unele nopţi, după ce termina lucrul la subsol, Liesel stătea ghemuită în baie şi auzea aceleaşi cuvinte din bucătărie.

– Puţi! îi zicea mama lui Hans. A ţigări şi kerosen.

Stând în apă, îşi imagina mirosul impregnat în hainele lui papa. Mai mult decât orice altceva, era mirosul prieteniei şi îl regăsea şi pe ea. Liesel iubea acel miros. Îşi adulmeca braţul şi zâmbea în timp ce apa se răcea în jurul ei.

Campionatul la categorie grea din curtea şcolii

Vara anului 1939 a trecut în grabă sau poate că Liesel a fost cea grăbită. Şi-a petrecut vremea jucând fotbal cu Rudy şi cu ceilalţi copii de pe strada Himmel (o activitate desfăşurată tot timpul anului), ducând rufele călcate prin oraş, cu mama, şi învăţând întruna. Părea că s-a terminat la câteva zile după ce a început.

SEPTEMBRIE–NOIEMBRIE 1939
1. Al Doilea Război Mondial începe;
2. Liesel Meminger devine campioană la categoria grea din curtea şcolii.

Era o zi rece în Molching atunci când a început războiul şi volumul muncii mele a crescut.

Lumea vorbea despre asta.

Primele pagini ale ziarelor se desfătau.

Vocea Führerului bubuia prin radiourile nemţeşti. *Nu vom renunţa. Nu vom avea odihnă. Vom fi învingători. Vremea noastă a sosit.*

Invazia Germaniei în Polonia începuse, şi oamenii s-au adunat de peste tot, ascultând vestea. Ca orice altă stradă principală din Germania, München era însufleţită de război. Mirosul, vocea. Raţionalizarea începuse cu câteva zile în urmă – scrisul pe perete – şi acum era oficială. Anglia şi Franţa se declaraseră împotriva Germaniei. Ca să furăm o vorbă a lui Hans Hubermann:

Începe distracţia.

În ziua anunţului, papa avu norocul să aibă ceva de lucru. În drum spre casă, a ridicat un ziar abandonat şi, în loc să-l pună printre cutiile cu vopsea din căruciorul lui, l-a împăturit şi l-a strecurat sub cămaşă. Până când a ajuns acasă şi l-a scos, transpiraţia îi imprimase cerneala în piele. Ziarul a ajuns pe masă, dar ştirea era întipărită de piept. Un tatuaj. Ţinând cămaşa deschisă, privi jos în lumina nesigură din bucătărie.

– Ce spune? îl întrebă Liesel.

Se uită înainte şi înapoi, de la conturul negru de pe piele la ziar.

– HITLER CUCEREŞTE POLONIA, răspunse el şi se lăsă pe un scaun. *Deutschland über Alles,* şopti Hans Hubermann cu o voce nu tocmai patriotică.

Expresia de pe faţă apăruse din nou – expresia pe care o avea când cânta la acordeon.

Începuse aşadar, un război.

Liesel se va găsi curând implicată în altul.

Aproape la o lună după ce şcoala începuse din nou, a fost avansată în anul în care trebuia să fie. S-ar putea crede că asta se datora faptului că învăţase să citească, dar nu era aşa. În ciuda progreselor, tot mai citea cu mare dificultate. Propoziţiile erau trunchiate. Cuvintele o păcăleau. Motivul pentru care a fost transferată a avut de-a face cu faptul că deranja clasa mai mică. Răspundea la întrebări adresate altor copii şi era atenţionată. De câteva ori, a fost pedepsită cu ceea ce, pe coridor, era cunoscut ca *Watschen.*

O DEFINIŢIE
***Watschen* = o altoială zdravănă**

Era luată, pusă pe un scaun aflat la perete şi o învăţătoare care era şi călugăriţă îi spunea să-şi ţină gura

închisă. Rudy se uita din celălalt capăt al clasei şi îi făcea cu mâna. Liesel îi răspundea şi încerca să nu zâmbească.

Acasă, cu papa, avansase binişor cu *Manualul groparului.* Încercuiau cuvintele pe care nu le înţelegeau şi, în ziua următoare, le duceau în pivniţă. Credea că este de ajuns. Nu era.

Cândva, la începutul lunii noiembrie, la şcoală s-au dat nişte teste. Unul era pentru citit. Fiecare copil era pus să stea în faţa clasei şi să citească un pasaj dat de profesor. Era o dimineaţă geroasă, dar cu soare strălucitor. Copiii îşi mijeau ochii. O aură o înconjura pe călugăriţa secerătoare[{7}], sora Maria. (Apropo, îmi place ideea oamenilor de secerător. Îmi place coasa. Mă amuză.)

În sala plină de lumină, numele erau rostite la întâmplare.

– Waldenheim, Lehman, Steiner.

S-au ridicat cu toţii şi au citit mai mult sau mai puţin bine. Rudy s-a descurcat surprinzător de bine.

În timpul testului, Liesel a fost cuprinsă de un amestec de nerăbdare covârşitoare şi teamă zdrobitoare. Voia cu disperare să ştie în ce stadiu era, să afle o dată pentru totdeauna dacă avansase cu învăţatul. Putea face faţă? Era măcar pe aproape de Rudy şi de restul?

De fiecare dată când sora Maria se uita la listă, o serie de nervi se contractau în trupul lui Liesel. Începea din stomac, dar înainta. Curând, îi va simţi ca pe o funie în jurul gâtului.

Când Tommy Müller îşi termină încercarea mediocră, se uită în jurul sălii. Toţi ceilalţi citiseră. Numai ea mai rămăsese.

– Foarte bine, dădu din cap aprobator sora Maria cercetând lista. Asta-i tot.

Cum?

– Nu!

O voce practic izbucni din cealaltă parte a încăperii. Ataşat de ea era un băiat cu părul de lămâie, ai cărui

genunchi ososi băteau în bancă. Ridică mâna şi spuse:

– Soră Maria, cred aţi uitat-o pe Liesel.

Sora Maria.

Nu era impresionată.

Trânti dosarul pe masa din faţă şi îl cercetă pe Rudy oftând dezamăgită. Era aproape un oftat melancolic. „De ce, se lamenta ea, trebuia să-l suporte pe Rudy Steiner? Pur şi simplu, nu putea să-şi ţină gura închisă. De ce, Dumnezeule, de ce?”

– Nu, zise ea pe un ton categoric. Burta ei mică se înclină în faţă odată cu restul corpului. Mă tem că Liesel nu poate să o facă, Rudy. Învăţătoarea privi în sală parcă pentru confirmare. Îmi va citi mai târziu.

Fata îşi drese glasul şi vorbi cu sfidare tăcută:

– Pot să o fac acum, soră.

Majoritatea copiilor priveau în linişte. Câţiva practicau frumoasa artă a copilăriei – de a chicoti.

Sorei îi era de ajuns.

– Nu, nu poţi!… Ce faci?

Dar Liesel nu mai era în bancă, mergea încet, cu trupul ţeapăn spre catedră. Luă cartea şi o deschise la o pagină oarecare.

– Bine atunci, zise Sora Maria. Vrei să o faci? Fă-o!

– Da, soră.

După o privire rapidă către Rudy, Liesel îşi coborî privirea şi examină pagina.

Când se uită din nou în sus, camera parcă era sfâşiată, apoi recompusă. Toţi copii erau striviţi chiar în faţa ochilor săi, iar ea îşi imagină cum citeşte victorioasă toată pagina fără greşeală şi fluent.

UN CUVÂNT-CHEIE:
Îşi imagină.

– Haide, Liesel!

Rudy sparse tăcerea.

Hoţul de cărţi privi din nou în jos, spre cuvinte.

„Haide! rosti Rudy pe muteşte de data aceasta. Haide, Liesel!”

Sângele vuia. Propoziţiile erau înceţoşate.

Pagina albă deveni brusc scrisă într-o altă limbă şi lacrimile care erau pe cale să-i curgă din ochi nu o ajutau deloc. Nici nu mai putea vedea cuvintele.

Şi soarele. Soarele îngrozitor. Exploda prin fereastră – sticla era împrăştiată peste tot – şi strălucea direct spre fata incapabilă. „Poţi să furi o carte, dar nu o poţi citi!”

În minte îi veni o soluţie.

Respirând, respirând, începu să citească, dar nu din cartea din faţa ei. Era ceva din *Manualul groparului.* Capitolul trei: „În caz de zăpadă”. Îl memorase ascultând vocea lui papa.

– În caz de zăpadă, vorbi ea, trebuie să vă asiguraţi că folosiţi o sapă bună. Trebuie să săpaţi adânc, nu puteţi fi leneşi. Pământul este greu de străpuns. Din nou, trase un bulgăre de aer în piept. Desigur, este mai uşor să aşteptaţi cea mai caldă parte de a zilei, când… S-a sfârşit.

Cartea îi fu smulsă din strânsoare şi fu pedepsită.

– Liesel. Afară!

În timp ce îi era administrat un mic *Watschen,* îi putea auzi râzând în clasă, printre altoielile sorei Maria. Îi vedea. Toţi acei copii îmbătaţi de eşecul ei. Rânjind şi râzând. Îmbăiaţi de soare. Toată lumea râdea, în afară de Rudy.

În pauză, a fost terorizată. Un băiat pe nume Ludwig Schmeikl veni la ea cu o carte.

– Hai, Liesel, întrebă el. Am probleme cu acest cuvânt. Poţi să mi-l citeşti? Râdea – un băiat de zece ani, cu râset îngâmfat. *Dummkopf* – idioato!

Nori apăreau acum, mari şi greoi şi mai mulţi copii o strigau, urmărind-o cum fierbe.

– Nu-i asculta, o sfătui Rudy.

– E uşor de spus. Nu tu eşti prostul.

Spre sfârşitul pauzei, socoteala comentariilor ajunsese la nouăsprezece. La douăzeci, izbucni. A fost Schmeikl, care se reîntorsese cu avânt.

– Haide, Liesel! Îi băgă cartea sub nas. Mă ajuţi, te rog?

Liesel l-a ajutat din plin.

Se ridică şi îi luă cartea în timp ce zâmbea peste umăr la ceilalţi copii, o aruncă şi îl lovi cât de tare putu în vecinătatea şliţului.

Ei, după cum vă închipuiţi, Ludwig Schmeikl se îndoi la pământ şi, în vreme ce se apleca, primi un pumn în ureche. Când aterizã, ea se aşeză deasupra lui. După se întâmplă acest lucru, încasă palme şi zgârieturi şi fu distrus de o fată consumată efectiv de furie. Pielea lui era atât de moale şi caldă! Încheieturile degetelor şi unghiile erau groaznic de tari, în ciuda dimensiunilor mici.

– *Saukerl!* Până şi vocea era capabilă să-l zgârie. *Arschloch!* Poţi să-mi spui *Arschloch* pe litere?

Oh, cum se împleticeau norii şi se uneau pe cer. Nori mari, obezi, întunecaţi şi bucălaţi.

Dând unul peste altul. Cerându-şi scuze. Mişcându-se şi aşezându-se.

Copiii erau acolo, rapid… ei bine, pe cât de rapid sunt copiii atraşi de gravitaţia unei bătăi. O priveau pe Liesel Meminger administrându-i lui Ludwig chelfăneala vieţii sale.

– Doamne, Isuse Hristoase, comentă o fată suspinând, o să-l omoare!

Liesel nu l-a omorât.

Dar nu a lipsit mult.

De fapt, probabil că singurul lucru care a oprit-o a fost rânjetul patetic şi plin de ticuri nervoase al lui Tommy Müller. Copleşită încă de adrenalină, Liesel îl zări zâmbind

într-un mod atât de absurd, încât l-a înşfăcat şi a început să-l bată şi pe *el.*

– Ce faci? boci băiatul, iar ea se opri abia la a treia sau a patra palmă şi la vederea unei dâre de sânge deschis la culoare curgându-i din nas.

În genunchi, înghiţea aerul şi asculta vaietele de sub ea. Privi învălmăşeala de chipuri din stânga şi dreapta şi anunţă:

– Nu sunt proastă.

Nimeni nu a contrazis-o.

Bătaia a început din nou când toţi au revenit înăuntru şi sora Maria a văzut starea lui Ludwig Schmeikl. Prima dată, Rudy şi alţi câţiva au trebuit să poarte povara suspiciunii. Erau mereu unul la gâtul altuia.

– Mâinile, veni ordinul.

Mâinile băieţilor erau curate.

– Nu pot să cred asta, bolborosi sora Maria. Nu se poate.

Când Liesel păşi în faţă, Ludwig Schmeikl ruginea pe mâinile ei.

– Afară! porunci sora pentru a doua oară în acea zi.

Pentru a doua oară în acea oră, de fapt.

De data aceasta, nu a fost o mică *Watschen.* Nu a fost nici măcar una medie. De data aceasta, era mama tuturor *Watschen*-elor de pe coridor, o usturime de băţ după alta, astfel încât timp de o săptămână Liesel abia a putut să stea jos. Şi nu se mai auzi niciun râset din cameră. Numai frica tăcută a ascultării.

La sfârşitul orelor, Liesel se duse acasă cu Rudy şi ceilalţi copii Steiner. Apropiindu-se de strada Himmel, într-o învălmăşeală de gânduri, un apogeu al nenorocirii o copleşi – recitalul eşuat din *Manualul groparului,* distrugerea familiei sale, coşmarul, umilinţa acelei zile – şi se ghemui într-un şanţ, şi plânse. Totul a condus la asta.

Rudy a rămas lângă ea, uitându-se în jos.

A început să plouă zdravăn şi repede.

Kurt Steiner i-a strigat, dar niciunul nu s-a mişcat. Ea a stat îndureratã sub şuvoaiele de ploaie, iar el a stat lângă ea, aşteptând.

– De ce a trebuit să moară? întrebă ea şi se ridică, iar el puse braţul în jurul ei, ca un prieten şi merseră mai departe.

Nu a existat vreo cerere de sărut. Nimic de genul acesta. Poţi să-l iubeşti pe Rudy pentru asta, dacă vrei. „Doar nu mă lovi între picioare.”

Asta gândea, dar nu i-a zis lui Liesel. Patru ani mai târziu, i-a împărtăşit acest lucru.

Deocamdată, Rudy şi Liesel îşi croiră drum prin ploaie, pe strada Himmel.

El era nebunul care se pictase negru şi învinsese lumea.

Ea era hoţul de cărţi fără cuvinte.

Aveţi încredere în mine, cuvintele urmau să vină şi, când au sosit, Liesel le va ţine în mână ca pe nişte nori şi le va presăra ca o ploaie.

Partea a doua

Ridicarea din umeri

în rolurile principale:
o fată făcută din întuneric – bucuria ţigărilor – un hoinar prin oraş – nişte scrisori moarte – ziua lui hitler – l00% transpiraţie pur germană – porţile hoţiei – şi o carte de foc

O fată făcută din întuneric

CÂTEVA INFORMAŢII STATISTICE
Prima carte furată: 13 ianuarie 1939
A doua carte furată: 30 aprilie 1940
Durata dintre cele două cărţi furate: 463 de zile

Dacă aţi privi lucrurile cu superficialitate, aţi spune că nu a fost nevoie decât de puţin foc şi nişte ţipete aferente. Aţi zice că Liesel nu a avut nevoie decât de asta pentru a pune mâna pe a doua carte, deşi îi fumega în mâini. Chiar şi dacă îi frigea pieptul.

În realitate, problema este următoarea:

Nu e timp pentru a fi superficial.

Nu este timp pentru frivolitate, să te întorci şi să verifici cuptorul – pentru că, atunci când hoţul de cărţi a furat-o pe a doua, nu numai că avea multe motive să facă asta, dar actul furtului a declanşat ceea ce va urma. Îi va oferi un punct de pornire pentru furtişagurile viitoare. Îl va inspira pe Hans Hubermann să vină cu un plan, pentru a-l ajuta pe boxerul evreu. Şi îmi va arăta încă o dată că o ocazie duce la alta, aşa cum riscul duce la mai mult risc, viaţa la mai multă viaţă şi moartea la mai multă moarte.

A fost soarta, într-un fel.

Vedeţi voi, oamenii v-ar putea spune că Germania nazistă s-a bazat pe antisemitism, un lider prea zelos şi o naţiune de bigoţi hrăniţi cu ură, dar nimic nu s-ar fi întâmplat dacă nemţii nu ar fi adorat o anume activitate – să dea foc.

Nemţii adorau să ardă lucruri. Magazine, sinagogi, Reichstagul[{8}], case, obiecte personale, oameni măcelăriţi şi, bineînţeles, cărţi. Erau încântaţi de un incendiu care dura toată noaptea – care le oferea oamenilor îndrăgostiţi

de cărţi ocazia de a pune mâna pe anumite publicaţii pe care altfel nu le-ar fi avut. O persoană cu asemenea înclinaţii, după cum ştim, era o fată costelivă, pe nume Liesel Meminger. Poate a aşteptat 463 de zile, dar a meritat. La sfârşitul unei după-amieze care a presupus multă exaltare, mult sarcasm, o gleznă plină de sânge şi o palmă zdravănă, Liesel a obţinut cea de-a doua poveste de succes a sa. *Ridicarea din umeri.* Era o carte albastră, cu scris roşu gravat pe copertă, iar sub titlu se afla o mică imagine a unui cuc, de asemenea roşie. Privind în urmă, lui Liesel nu i-a fost ruşine că a furat-o. Dimpotrivă, simţea o mândrie care semăna cu *ceva* în stomac. Furia şi ura neagră îi alimentaseră dorinţa de a o fura. În realitate, pe 20 aprilie, ziua de naştere a Führerului, când a şterpelit acea carte de sub un morman de cenuşă mocnindă, Liesel era o fată făcută din întuneric.

Desigur, întrebarea ar trebui să fie „De ce?”

Ce era acolo să o înfurie?

Ce se întâmplase în urmă cu patru sau cinci luni care să culmineze cu un asemenea sentiment?

Pe scurt, răspunsul călătorea din strada Himmel la Führer, până la locul de negăsit al mamei sale adevărate şi înapoi.

Ca multe alte necazuri, începu cu o aparentă fericire.

Plăcerea ţigărilor

Spre sfârşitul anului 1939, Liesel se obişnuise destul de bine cu viaţa în Molching. Încă avea coşmaruri despre fratele ei şi îi era dor de mama sa, dar exista şi consolare.

Îl iubea pe papa, Hans Hubermann, şi chiar şi pe asistenta sa maternală, în ciuda înghiontelilor, insultelor şi atacurilor verbale. Îl iubea şi îl ura pe cel mai bun prieten al ei, Rudy Steiner, ceea ce era perfect normal. Şi îi plăcea faptul că, în ciuda eşecului din clasă, îşi îmbunătăţise cu siguranţă scrisul şi cititul şi în curând va ajunge la un nivel respectabil. Toate acestea au dus la o oarecare mulţumire şi foarte rapid se vor constitui în ceva apropiat de conceptul de *a fi fericit.*

SECRETELE FERICIRII

1. Să termine *Manualul groparului;*
2. Să scape de mânia sorei Maria;
3. Să primească două cărţi de Crăciun.

17 decembrie.

Îşi amintea bine data, fiind cu fix o săptămână înainte de Crăciun.

Ca de obicei, coşmarul de toate nopţile i-a întrerupt somnul şi a fost trezită de Hans Hubermann. Mâna lui se odihnea pe ţesătura istovită a pijamalei fetei.

– Trenul? şopti el.

Liesel confirmă:

– Trenul.

Înghiţi cu lăcomie aerul până când se linişti şi începură să citească din capitolul unsprezece al *Manualului groparului.* Îl terminară puţin după ora trei şi mai rămase ultimul capitol, „Respectul pentru cimitir”. Papa, cu ochii săi de

argint umflaţi de oboseală şi cu faţa acoperită de mustăţi, închise cartea şi îşi aştepta ceea ce mai rămăsese din somn. Nu a avut noroc.

Lumina abia se stinse de un minut când Liesel îi vorbi în întuneric:

– Papa?

El scoase doar un sunet de undeva din gât.

– Eşti treaz, papa?

– *Ja.*

Ea se sprijini într-un cot.

– Putem să terminăm cartea, te rog?

Se auzi o răsuflare lungă, un scărpinat al mustăţilor şi apoi lumina. Deschise cartea şi începu:

– Capitolul doisprezece: „Respectul pentru cimitir”.

Au citit până în zorii zilei, încercuind şi scriind cuvintele pe care ea nu le înţelegea şi întorcând paginile spre lumină. De câteva ori, papa aproape că a adormit, cedând extenuării iritante din ochi şi aplecării capului. Liesel îl trezea de fiecare dată, dar nu avea altruismul să-l lase să doarmă şi nici să-şi ascundă jignirea. Era o fată care avea un munte de urcat.

Într-un final au terminat, în timp ce întunecimea de afară începea să se risipească puţin. Ultimul pasaj arăta astfel:

„Noi, cei de la Asociaţia Cimitirelor din Bavaria, sperăm că v-am informat şi v-au făcut plăcere practicile, măsurile de siguranţă şi datoriile meseriei de gropar. Vă dorim succes în cariera dumneavoastră în artele funerare şi sperăm că această carte v-a ajutat în vreun fel.”

Se priviră pe furiş după ce cartea a fost închisă. Papa vorbi:

– Am reuşit, nu?

Liesel, pe jumătate înfăşurată în pătură, studie cartea neagră, cu scris argintiu din mâna sa. Încuviinţă din cap, cu gura uscată şi senzaţia de foame de dimineaţă. Era unul

dintre acele momente de oboseală perfectă, de cucerire nu numai a operei din mână, ci şi a nopţii care fusese un obstacol.

Papa se întinse cu pumnii strânşi şi cu ochii închişi dureros. Era o dimineaţă care nu îndrăznea să fie ploioasă. S-au ridicat amândoi şi au mers către bucătărie, şi, în ciuda ceţii şi a îngheţului, au văzut fâşii roz de lumină pe nămeţii de zăpadă de pe acoperişurile din strada Himmel.

– Uită-te la culori, zise papa.

E greu să nu-l placi pe un om care nu numai că observă culorile, dar şi vorbeşte despre ele.

Liesel încă ţinea cartea. O apucase strâns, iar zăpada devenea portocalie. Pe unul dintre acoperişuri, vedea un băieţel stând şi privind cerul.

– Îl cheamă Werner, zise ea.

Cuvintele îi scăpară fără voie.

– Da, spuse papa.

În acea perioadă, la şcoală nu mai erau teste de citire, dar, în timp ce Liesel căpăta treptat încredere în sine, ea a luat un manual oarecare înainte de ore, într-o dimineaţă, pentru a vedea dacă putea să-l citească fără probleme. Citea fiecare cuvânt, dar rămânea captivă într-un ritm mult mai lent decât ceilalţi din clasă. „Este mult mai uşor, a realizat ea, să fii pe cale de a face ceva decât să fi ajuns deja acolo. Asta va lua timp.”

Într-o după-amiază, a fost tentată să fure o carte de pe raftul cu cărţi al clasei, dar, sincer, ideea altui *Watschen* pe coridor, în mâinile sorei Maria, a fost un factor de intimidare îndeajuns de puternic. Pe deasupra, nu avea o dorinţă adevărată de a lua cărţi de la şcoală. Cel mai probabil era intensitatea eşecului din noiembrie, care a cauzat lipsa de interes, dar Liesel nu era sigură. Nu ştia decât că tentaţia exista.

În clasă, nu vorbea.

Nici măcar nu se uita într-o manieră nepotrivită.

Odată ce iarna îşi intră în drepturi, nu mai fu o victimă a frustrărilor sorei Maria, preferând să se uite cum alţii erau expediaţi pe coridor şi li se aplica pedeapsa meritată. Zgomotul făcut de un alt elev care se chinuia pe hol nu era în mod deosebit distractiv, dar faptul că era altcineva reprezenta o uşurare, chiar dacă nu o reală alinare.

Atunci când şcoala s-a întrerupt pentru scurt timp, de *Weihnachten,* Liesel chiar şi-a permis să-i adreseze sorei Maria un „Crăciun fericit” înainte de a-şi vedea de drum. Nu aştepta cu adevărat vreun cadou, ştiind că Hubermannii erau practic lefteri, încă plăteau datorii şi chirie mai rapid decât veneau banii. Poate o mâncare ceva mai bună. Spre surpriza ei, în ajunul Crăciunului, după ce a fost la biserică, la miezul nopţii, cu mama, papa, Hans junior şi Trudy, a ajuns acasă şi a găsit ceva împachetat în hârtie de ziar sub bradul de Crăciun.

– De la Sfântul Nicolae, zise papa, dar fata nu s-a lăsat păcălită.

Îi îmbrăţişă pe ambii părinţi sociali, care aveau încă zăpada ninsă pe umeri.

A desfăcut hârtia şi a scos două cărţi mici. Prima, *Câinele Faust,* era scrisă de un autor pe nume Mattheus Otdeberg. În total, va citi acea carte de treisprezece ori. În ajunul Crăciunului, citi primele douăzeci de pagini în bucătărie, pe când papa şi Hans junior se certau cu privire la un lucru pe care ea nu îl înţelegea. Ceva numit politică.

Mai târziu, a citit mai mult în pat, continuând tradiţia încercuirii cuvintelor pe care nu le ştia şi notându-le. *Câinele Faust* avea şi poze – linii adorabile, urechi şi caricaturi ale unui ciobănesc german care saliva în mod neruşinat şi avea abilitatea de vorbi.

A doua carte se numea *Farul* şi era scrisă de o femeie, Ingrid Rippinstein. Era puţin mai lungă, aşa că Liesel a parcurs-o doar de nouă ori, ritmul ei devenind puţin mai rapid la sfârşitul acelor lecturi prolifice.

La câteva zile după Crăciun, îl întrebă pe papa o chestiune legată de cărţi. Mâncau toţi în bucătărie. Uitându-se la lingurile cu supă de mazăre care intrau în gura mamei, ea a decis să se concentreze asupra lui papa.

– E ceva ce vreau să te întreb.

La început, nu primi niciun răspuns.

– Şi?

Era mama, cu gura pe jumătate plină.

– Voiam doar să ştiu cum aţi găsit bani să-mi cumpăraţi cărţile.

Un rânjet scurt apăru pe chipul lui papa tocmai când lua o sorbitură.

– Chiar vrei să ştii?

– Sigur.

Papa scoase din buzunar ce rămăsese din raţia sa de ţigări şi începu să înfăşoare o ţigară, moment în care Liesel îşi pierdu răbdarea.

– Îmi spui sau nu?

Papa râse.

– Dar *îţi* spun, copilă. Termină confecţionarea unei ţigări, îi dădu un bobârnac pe masă şi începu alta. Exact aşa.

Atunci, mama îşi termină supa cu un zăngănit, îşi înăbuşi un râgâit şi răspunse în locul lui.

– *Saukerl* ăsta, zise ea. Ştii ce a făcut? Şi-a răsucit toate ţigările murdare, s-a dus la piaţă când era în oraş şi le-a negociat cu nişte ţigani.

– Opt ţigări per carte. Triumfător, papa îşi îndesă una în gură. O aprinse şi inhală fumul. Slavă Domnului pentru ţigări, nu, mamă?

Mama doar îi aruncă una dintre expresiile sale caracteristice de dezgust, urmată de expresia cel mai des întâlnită în vocabularul ei.

– *Saukerl.*

Liesel şi papa şi-au făcut cu ochiul şi şi-au terminat supa. Ca întotdeauna, avea una dintre cărţi lângă ea. Nu putea nega că răspunsul la întrebare fusese mai mult decât

satisfăcător. Nu erau mulţi oameni care puteau spune că educaţia lor a fost plătită cu ţigări.

Pe de altă parte, mama a zis că, dacă Hans Hubermann ar fi bun la ceva, ar schimba nişte tutun pentru o rochie nouă, de care avea nevoie disperată, şi pentru nişte pantofi mai buni.

– Dar nuu… Goli cuvintele în chiuvetă. Când vine vorba de mine, mai bine ai fuma o raţie întreagă, nu-i aşa? Şi, în *plus,* de la vecini.

Totuşi, câteva nopţi mai târziu, Hans Hubermann veni cu o cutie de ouă.

– Îmi pare rău, mamă.

Le puse pe masă.

– Nu mai aveau pantofi.

Mama nu s-a plâns.

Chiar a cântat pentru sine în timp ce le gătea până când aproape le-a ars. Se părea că ţigările le puteau furniza o mare bucurie şi a fost o perioadă fericită în casa Hubermann.

S-a terminat câteva săptămâni mai târziu.

Un hoinar prin oraş

Necazurile au început cu rufele de spălat şi au escaladat rapid.

Când Liesel a însoţit-o pe Rosa Hubermann în livrările sale prin Molching, unul dintre clienţi, Ernst Vogel, a informat-o că nu-şi mai permitea să-i dea să calce şi să spele.

– Vremurile, se scuză el, ce pot să spun? Devine greu. Războiul ne face să fim strâmtoraţi. Se uită la fată. Sunt sigur că primeşti o alocaţie pentru că o ai pe asta mică, nu-i aşa?

Spre spaima lui Liesel, mama rămase fără cuvinte.

Traista goală era lângă ea.

Haide, Liesel!

Nu i-a zis asta. A tras-o după ea cu asprime.

Vogel strigă de pe prima treaptă. Avea aproape un metru optzeci şi şuviţe lungi îi atârnau fără viaţă pe frunte.

– Îmi pare rău, Frau Hubermann!

Liesel îi făcu cu mâna.

Mama o admonestă:

– Să nu-i faci cu mâna lui *Arschloch* ăla, rosti ea. Acum, grăbeşte-te!

În noaptea aceea, când Liesel făcu baie, mama a frecat-o exagerat de tare cu peria, murmurând tot timpul despre *Saukerl* ăla de Vogel şi imitându-l la două minute.

– *Trebuie să primeşti o alocaţie pentru fată…* Îi învineţea pieptul în vreme ce tot freca. Nu valorezi atât, *Saumensch.* Nu mă îmbogăţeşti, să ştii.

Ea stătea şi suporta.

La mai puţin de o săptămână după acel anume incident, Rosa urlă după ea din bucătărie.

– Bine, Liesel. O aşează la masă. Odată ce îţi petreci jumătate din timp jucând fotbal, poţi să te faci utilă afară. Dacă tot ieşi.

Liesel îşi privea mâinile.

– Ce este, mamă?

– De acum încolo, vei lua şi vei livra rufele pentru mine. Sunt mai puţine şanse ca bogătanii ăia să renunţe la noi dacă tu eşti cea care stă în faţa lor. Dacă te întreabă unde sunt, le spui că sunt bolnavă. Şi să pari tristă când le zici asta. Eşti slabă şi îndeajuns de palidă ca să le câştigi mila.

– Lui Herr Vogel nu i-a fost milă de mine.

– Ei… Era evident agitată. Ceilalţi *ar putea.* Aşa că, fără discuţii.

– Da, mamă.

Pentru un moment, păru că asistenta ei maternală vrea să o aline sau să o bată pe umăr.

Dar nu s-a întâmplat nimic de acest gen.

În loc de asta, Rosa Hubermann se ridică şi luă o lingură de lemn pe care o ţinu sub nasul lui Liesel. În opinia ei, era o necesitate.

– Când eşti afară pe străzi, duci traista în fiecare loc şi o aduci direct acasă, *cu* banii, chiar dacă e aproape nimic. Nu te duci la papa nici dacă are şi el de lucru odată. Nu hoinăreşti aiurea cu *Saukerl* ăla mic, Rudy Steiner. Direct. Acasă.

– Da, mamă.

– Şi, când ţii traista, ţine-o *cum trebuie.* N-o legăna, n-o scăpa, n-o boţi şi nu o arunca peste umăr.

– Da, mamă.

– *Da, mamă.* Rosa Hubermann era un imitator grozav, chiar unul pasionat. Ai face bine, *Saumensch.* O să aflu dacă nu, ştii asta, da?

– Da, mamă.

Rostirea acelor cuvinte era adesea cea mai bună modalitate de supravieţuire, ca şi ascultarea a ceea ce i se spunea şi, de atunci încolo, Liesel cutreieră pe străzile din Molching, de la cei săraci la cei bogaţi, luând şi ducând hainele. La început, a fost o slujbă solitară, de care nu s-a plâns vreodată. În cele din urmă, prima oară când a cărat traista prin oraş, a cotit pe strada München şi, uitându-se în ambele direcţii, a legănat-o cu putere şi apoi a verificat conţinutul dinăuntru. Din fericire, nu erau cute. Nu erau dungi. Doar un zâmbet şi promisiunea de a nu o mai legăna vreodată.

Per ansamblu, lui Liesel îi plăcea. Nu primea vreun comision, dar nu stătea acasă, iar plimbatul pe străzi fără mama era raiul pe Pământ. Fără acuzări şi înjurături. Fără oameni holbându-se la ele în timp ce era insultată că nu ţinea bine traista. Doar serenitate.

Chiar şi oamenii au început să-i placă:

• Pfaffelhürverii, care inspectau hainele şi spuneau: *„Ja, ja, sehr gut, sehr gut”.* Liesel îşi imagina că ei făceau totul de două ori.

• Blânda Helena Schmidt, care îi înmâna banii cu o mână contorsionată de artrită.

• Weingartenerii, a căror mâţă cu mustăţi pleoştite răspundea la uşă împreună cu ei. Micul Goebbels, aşa îi spuneau, după mâna dreaptă a lui Hitler.

• Şi Frau Hermann, soţia primarului, stând cu părul zburlit şi tremurând în pragul uşii imens şi rece. Mereu tăcută. Mereu singură. Niciun cuvânt, nici măcar o dată.

Câteodată, Rudy se ducea cu ea.

– Câţi bani ai acolo? a întrebat el într-o dimineaţă. Era aproape întuneric şi mergeau pe strada Himmel, pe lângă magazin. Ai auzit de Frau Diller, nu? Se zice că are acadele ascunse pe undeva şi pentru preţul corect…

– Nici nu te gândi. Liesel, ca întotdeauna, ţinea strâns banii. Nu o duci aşa de rău, nu tu trebuie să o înfrunţi pe

mama.

Rudy a ridicat din umeri.

– Trebuia să încerc.

În mijlocul lunii ianuarie, la şcoală se învăţa cum se scriu scrisorile. După învăţarea noţiunilor de bază, fiecare elev trebuia să scrie două scrisori, una unui prieten şi alta cuiva din afara clasei.

Scrisoarea lui Liesel de la Rudy era cam aşa:

„Dragă *Saumensch,*

Eşti la fel de nepriceputǎ la fotbal cum ai fost ultima oară când am jucat? Sper că da. Asta înseamnă că pot să te calc din nou în picioare exact ca Jesse Owens la olimpiadă…”

Când sora Maria o găsi, îi puse o întrebare, foarte amabilă.

OFERTA SOREI MARIA

Ţi-ar plăcea să vizitezi coridorul, domnule Steiner?

Nu mai este nevoie să spun că răspunsul lui Rudy a fost negativ, iar scrisoarea a fost ruptă şi el a început din nou. De data aceasta, era adresată cuiva pe nume Liesel şi o întreba care erau hobby-urile ei.

Acasă, în timp ce termina scrisoarea dată ca temă, Liesel a decis că a-i scrie lui Rudy sau vreunui alt *Saukerl* era în realitate ridicol. Nu însemna nimic. Pe când scria în pivniţă, îi vorbi lui papa care vopsea din nou peretele.

Era înconjurat de aburi de vopsea.

– *Was wuistz?* Asta era cea mai dură formă de germană pe care o persoană o putea vorbi, dar era vorbită în cel mai plăcut mod. Da, ce este?

– Oare aş putea să-i scriu o scrisoare mamei?

O pauză.

– De ce ai vrea să-i scrii ei o scrisoare? Trebuie să o suporţi în fiecare zi. Papa era tot un *schmunzelling* – un zâmbet hâtru. Nu e destul de rău?

– Nu mama aia.

Înghiţi un nod.

– Oh. Papa se întoarse spre perete şi continuă să vopsească. Ei, cred că poţi. Ai putea să i-o trimiţi ei, cum îi zice… cea care te-a adus aici şi te-a vizitat de câteva ori… de la asistenţa socială.

– Frau Heinrich.

– Aşa. Trimite-i-o ei. Poate i-o expediază mamei tale.

Totuşi, cuvintele lui nu sunau convingătoare, ca şi cum îi ascundea ceva lui Liesel. În scurtele ei vizite, Frau Heinrich ezitase să-i dea veşti despre mama ei.

În loc să-l întrebe ce nu era în regulă, Liesel a început imediat să scrie, preferând să ignore presentimentul rău care i se cuibărise în suflet. I-a luat trei ore şi şase ciorne să încheie scrisoarea, povestindu-i mamei totul despre Molching, despre papa şi acordeonul lui, despre firea ciudată, dar sinceră a lui Rudy şi despre isprăvile Rosei Hubermann. I-a explicat şi cât de mândră era că putea acum să scrie şi să citească puţin. În ziua următoare, i-a pus un timbru luat dintr-un sertar din bucătărie şi i-a expediat-o lui Frau Diller. Şi a început să aştepte.

În noaptea în care a scris scrisoarea, a auzit fără să vrea o conversaţie între Hans şi Rosa.

– Ce a apucat-o să-i scrie maică-sii? spunea mama.

Vocea ei era surprinzător de calmă şi preocupată. Vă puteţi imagina că asta a îngrijorat-o mult pe fată. Mai degrabă, ar fi preferat să-i audă certându-se. Adulţii care şuşotesc nu inspiră deloc încredere.

– M-a întrebat, i-a răspuns papa, şi nu am putut să zic nu. Cum aş fi putut?

– Doamne, Isuse Hristoase! Iarăşi se şoptea. Ar trebui să o uite şi gata. Cine ştie pe unde e? Cine ştie ce i-au făcut?

În pat, Liesel şi-a cuprins trupul cu mâinile. Se încuraja singură.

Se gândea la mama ei şi repeta întrebările Rosei Hubermann.

„Unde era?

Ce făcuseră cu ea?

Şi, mai exact, cine, în realitate, erau *ei?*”

Scrisori moarte

O imagine din viitor, în subsol, septembrie 1943.

O fată în vârstă de paisprezece ani scria într-o micuţă carte cu coperte negre. Era uscăţivă, dar robustă şi văzuse multe lucruri. Papa stătea cu acordeonul lângă picioare.

Spuse:

– Ştii, Liesel? Aproape că ţi-am scris o scrisoare şi am semnat-o cu numele mamei tale. Îşi scarpină piciorul acolo unde fusese ghipsul. Dar nu am putut. Nu m-am simţit în stare să fac asta.

De mai multe ori, la sfârşitul lunii ianuarie şi în toată luna februarie, când Liesel cerceta căsuţa poştală, aşteptând un răspuns la scrisoarea ei, aproape că îi frângea inima tatălui ei adoptiv.

– Îmi pare rău, îi zicea el. Azi, nu, nu-i aşa?

Mai târziu, şi-a dat seama că tot efortul fusese inutil. Dacă mama ei ar fi putut să o facă, i-ar fi contactat deja pe oamenii de la asistenţa socială sau ar fi venit direct la fată ori la Hubermanni. Dar nu se întâmplase nimic.

Pentru a pune sare pe rană, la mijlocul lunii februarie, Liesel a primit o scrisoare de la un client căruia i se călcau rufele, familia Pfaffelhürver, de pe strada Heide. Amândoi înalţi, stăteau în uşă, privind-o cu melancolie.

– Pentru mama ta, rosti bărbatul dându-i plicul. Spune-i că ne pare rău. Spune-i că ne pare rău.

Nu a fost o seară bună în locuinţa Hubermann.

Chiar şi după ce s-a retras în pivniţă să-i scrie a cincea scrisoare mamei sale (dintre care numai una fusese trimisă), o auzea pe Rosa înjurând şi vorbind în continuare de acel *Arschlöcher* de Pfaffelhürver şi despre păduchiosul de Ernst Vogel.

– *Feuer soll'n's brunzen für einen Monat!* o auzi strigând. Traducere: N-au decât să se cace toţi ardei iuţi o lună!

Liesel scria.

Nu a fost niciun cadou la aniversarea ei. Nu a fost niciun cadou pentru că nu erau bani şi, la acel moment, lui papa i se terminase tutunul.

– Ti-am spus eu. Mama arătă către el cu un deget. Ţi-am spus eu să nu-i dai ambele cărţi de Crăciun. Dar nu. Asculţi tu vreodată? *Sigur* că nu!

– Ştiu! Se întoarse încet către fată. Îmi pare rău, Liesel! Pur şi simplu, nu ne permitem.

Pe Liesel nu o deranja. Nu s-a smiorcăit şi nu s-a plâns, şi nu a dat din picioare. Doar şi-a înghiţit dezamăgirea şi s-a hotărât să-şi asume un risc calculat – un cadou de la ea însăşi. Va aduna toate scrisorile adresate mamei sale, le va îndesa într-un plic şi va folosi o foarte mică parte din banii din călcat şi spălat pentru a-l trimite prin poştă. Apoi, bineînţeles, va încasa *Watschen*-ul, cel mai probabil, în bucătărie, şi nu va scoate un sunet.

Trei zile mai târziu, planul era dus la îndeplinire.

– Ceva lipseşte.

Mama număra banii a patra oară, Liesel era lângă plită. Era cald acolo şi pulsul îi bătea nebuneşte.

– Ce s-a întâmplat, Liesel?

– Trebuie să-mi fi dat mai puţin decât de obicei, minţi ea.

– I-ai numărat?

Cedă.

– I-am cheltuit, mamă.

Rosa se apropie. Nu era un semn bun. Era foarte aproape de lingurile de lemn.

– Ce ai făcut?

Înainte să apuce să răspundă, lingura de lemn îi atinse corpul lui Liesel ca o palmă de la Dumnezeu. Avea dâre

roşii, ca nişte urme de paşi şi ardeau. De pe podea, după ce s-a terminat, fata s-a uitat în sus şi a explicat.

Nu simţea decât pulsul şi lumina galbenă. Ochii îi clipeau.

– Am trimis scrisorile.

Ceea ce a urmat a fost praful de pe podea, senzaţia că hainele îi intrau în piele şi revelaţia că totul fusese în van – că mama ei nu îi va scrie înapoi niciodată şi că nu o va mai vedea niciodată. Realitatea acestui lucru a provocat încă un *Watschen.* A usturat-o timp de mai multe minute.

Deasupra ei, Rosa părea mânjită, dar imaginea ei a devenit mai clară după ce chipul ca de mucava s-a apropiat ameninţător. Descurajată, stătea acolo în toată trupeşenia ei, ţinând lingura de lemn ca pe o bâtă. Se aplecă şi îi şopti:

– Îmi pare rău, Liesel.

Liesel ştia prea bine că nu pentru bătaie îi părea rău.

Urmele roşii s-au transformat în pete pe pielea ei, în timp ce zăcea acolo în praf şi mizerie, şi în lumina slabă. Respiraţia i se calmă, iar o lacrimă galbenă, răzleaţă i se rostogoli pe faţă. Îşi simţea trupul pe podea. Un antebraţ, un genunchi. Un cot, un obraz, o gambă.

Podeaua era rece, mai ales sub obrazul ei, dar era incapabilă să se mişte.

Nu o va mai vedea niciodată pe mama ei.

Vreme de aproape o oră, a rămas întinsă sub masa din bucătărie, până când papa a venit acasă şi a cântat la acordeon. Abia atunci s-a ridicat şi început să-şi revină.

Când scrise despre acea noapte, nu avu deloc resentimente faţă de Rosa Hubermann sau faţă de mama ei. Pentru ea, erau doar victime ale circumstanţelor. Singurul lucru care se repeta era lacrima galbenă. „În întuneric, realiză ea, lacrima ar fi fost neagră.”

„Dar era neagră”, spuse în sinea ei.

Indiferent de cât de multe ori încerca, îi era greu să-şi imagineze scena cu lumina despre care ştia că fusese acolo. Era înfrântă în întuneric şi rămăsese acolo, pe podeaua

rece a bucătăriei. Chiar şi muzica lui papa avea culoarea întunecimii.

Chiar şi muzica lui papa.

Era ciudat că se simţea cumva alinată de acel gând mai degrabă decât frământată de el.

Întunericul, lumina.

Care era diferenţa?

Fiecare coşmar era mai puternic, iar hoţul de cărţi începea să înţeleagă cu adevărat cum stăteau lucrurile în realitate şi cum vor fi mereu. În lipsă de altceva, se va pregăti. Probabil că de aceea, de ziua Führerului, când i s-a arătat complet răspunsul la întrebarea despre suferinţa mamei sale, ea a fost capabilă să reacţioneze în ciuda perplexităţii şi furiei.

Liesel Meminger era gata.

La mulţi ani, Herr Hitler.

La mulţi ani!

Ziua lui Hitler, 1940

În ciuda deznădejdii, Liesel cercetă căsuţa poştală în fiecare după-amiază, în toată luna martie şi în aprilie. Asta în ciuda vizitei solicitate de Hans lui Frau Heinrich, care le-a explicat Hubermannilor că biroul de asistenţă maternală pierduse orice contact cu Paula Meminger. Totuşi, fata stăruia şi, după cum v-aţi aştepta, niciodată nu găsea nimic în cutia poştală.

Molching, ca tot restul Germaniei, era prins în pregătirile pentru ziua lui Hitler. În acest an, cu intensificarea războiului şi actuala poziţia triumfătoare a lui Hitler, partizanii nazismului din Molching doreau o sărbătoare pe măsură. Va fi o paradă. Un marş. Cântec. Muzică. Va fi un foc.

Liesel mergea pe străzile din Molching, luând şi ducând rufe spălate şi călcate şi, în acelaşi timp, membrii partidului nazist strângeau combustibil. În două ocazii, Liesel a văzut cum bărbaţi şi femei băteau la uşi, întrebându-i pe oameni dacă aveau orice lucru de care voiau să se descotorosească sau pe care să-l distrugă. Exemplarul lui papa din *Molching Express* anunţa că va fi un foc festiv în piaţa din centrul oraşului, la care vor asista toate diviziile locale ale tineretului hitlerist. Va celebra nu doar aniversarea lui Hitler, ci şi victoria asupra duşmanilor şi obstacolelor care ţinuseră Germania în loc de la sfârşitul Primului Război Mondial. „Orice materiale din aceste vremuri, se cerea, ziare, postere, cărţi, steaguri – şi orice propagandă a inamicilor noştri pe care o găsiţi trebuie adusă la biroul partidului nazist de pe strada München.”

Până şi strada Schiller – strada stelelor galbene –, care încă aştepta renovarea, a fost răscolită din nou, pentru a găsi ceva, orice bun de ars în numele gloriei Führerului. Nu

ar fi fost deloc de mirare dacă unii membri ai partidului ar fi publicat o mie şi ceva de cărţi sau postere de o morală otrăvitoare doar pentru a le incinera.

Totul era pregătit pentru un 20 aprilie grandios. Urma să fie o zi plină de focuri şi aclamaţii.

Şi furt de cărţi.

În acea dimineaţă, totul era ca de obicei în casa Hubermann.

– *Saukerl*-ul ăla se uită pe fereastră în fiecare zi, blestemă Rosa Hubermann. În *fiecare* zi. La ce te uiţi de data asta?

– Ohh, suspină papa cu încântare. Drapelul atârnat la fereastră îi ascundea ca o manta spatele. Ar trebui să te uiţi la femeia asta pe care o văd. Privi peste umăr şi rânji la Liesel. Poate că mă duc să-i fac curte. Asta te-ar da gata, mamă.

– *Schwein!*

Învârti lingura de lemn spre el.

Papa continuă să se uite pe fereastră, la femeia imaginară şi la un culoar real de steaguri nemţeşti.

În acea zi, pe străzile din Molching, fiecare fereastră era decorată pentru Führer. Pe alocuri, ca la Frau Diller, geamul era spălat temeinic, steagul era imaculat, svastica arăta ca o bijuterie pe o pânză albă cu roşu. În cazul altora, steagul atârna de pe margine ca o haină lăsată la uscat. Dar era acolo.

Mai devreme, se întâmplase un mic dezastru. Hubermannii nu-şi găseau steagul.

– O să vină după noi, îşi avertiză mama soţul. O să vină şi o să ne ia. Ei bine. Trebuie să-l găsim!

La un moment dat, păru că papa va trebui să meargă la subsol şi să vopsească un steag pe un cearşaf folosit la zugrăvit. Din fericire, l-au găsit sub acordeon, în dulap.

– N-am putut să-l văd din cauza acordeonului ăluia blestemat! Mama se răsuci. Liesel!

Fata a avut onoarea de agăţa steagul de rama ferestrei.

Mai târziu, Hans junior şi Trudy au venit acasă să mănânce de prânz, aşa cum făcuseră de Crăciun şi de Paşte. Acum pare un moment potrivit să-i prezint mai pe larg.

Trudy sau Trudel, cum era cunoscută, era cu doar câţiva centimetri mai înaltă decât mama. Copiase stilul de mers nefericit şi împleticit al Rosei Hubermann, dar în rest era mai potolită. Fiind o menajeră din părţile mai bogate ale Münchenului, era cel mai probabil plictisită de copii, dar mereu găsea câteva cuvinte amabile pentru Liesel. Avea buze fine. O voce tihnită.

Hans junior avea ochii şi înălţimea tatălui său. Argintul din ochii lui nu era însă mai cald decât al lui papa – fusese „Führeruit”. Avea mai multă carne pe oase şi păr blond, ţepos, iar pielea îi era ca o vopsea albă.

Au venit acasă împreună, cu trenul din München, şi nu a trecut mult până au apărut vechi tensiuni.

O SCURTĂ ISTORIE A LUI
HANS HUBERMANN *VERSUS* FIUL

În opinia lui Hans junior, tatăl său făcea parte dintr-o Germanie veche, decrepită – una care le permitea tuturor să o înşele în timp ce oamenii săi sufereau. În copilărie, ştia că tatăl său fusese numit *„der Juden Maler”* – evreul zugrav – pentru că zugrăvea casele evreilor. Apoi a fost un incident pe care vi-l voi prezenta îndeajuns de curând, ziua în care Hans a dat-o în bară, fiind pe cale să se înscrie în partid. Toată lumea ştia că nu ar trebui să vopseşti peste murdăriile scrise pe faţada unui magazin evreiesc.

Un astfel de comportament era rău pentru Germania şi era rău pentru infractor.

– Deci te-au lăsat să intri?

Hans junior o reluă de unde rămăseseră de Crăciun.

– Unde?

– Ia ghici – în partid.

– Nu, cred că au uitat de mine.

– Ei bine, măcar ai încercat încă o dată? Nu poţi sta cu mâinile în sân, aşteptând ca noua lume să te accepte. Trebuie să ieşi şi să faci parte din ea – în ciuda greşelilor trecute.

Papa îşi ridică privirea.

– Greşeli? Am făcut greşeli în viaţa mea, dar faptul că nu am intrat în partidul nazist nu este una dintre ele. Încă au cererea mea – ştii asta – şi nu m-aş putea duce înapoi să întreb. Eu doar…

În acel moment, un mare fior şi-a făcut apariţia.

A valsat prin fereastră purtat de curent. Poate că era adierea celui de-al Treilea Reich care prindea puteri şi mai mari. Sau poate că era doar Europa respirând din nou. Oricum, a căzut peste ei în vreme ce ochii lor metalici s-au ciocnit ca nişte căni de tinichea în bucătărie.

– Nu ţi-a păsat niciodată de ţara asta, zise Hans junior. Nu de ajuns, în orice caz.

Ochii lui papa au început să se aprindă. Nu l-a oprit pe Hans junior. Dintr-un motiv, s-a uitat la fată. Cu cele trei cărţi ale sale stând drepte pe masă, ca şi cum ar fi participat la conversaţie, ea murmura în linişte cuvintele în timp ce citea dintr-una.

– Şi ce gunoi citeşte fata asta? Ar trebui să citească *Mein Kampf.*

Liesel privi în sus.

– Nu-ţi face griji, Liesel, zise papa. Tu citeşte în continuare. Nu ştie ce vorbeşte.

Dar Hans junior nu terminase. Se apropie şi spuse:

– Ori eşti cu Führerul, ori eşti împotriva lui – şi văd că eşti împotriva lui. Mereu ai fost.

Liesel privi faţa lui Hans junior şi se opri pe subţirimea buzelor şi pe linia bolovănoasă a dinţilor de jos.

– E jalnic cum un om poate sta deoparte, fără să facă nimic, iar o naţie întreagă curăţă mizeria şi devine măreaţă.

Trudy şi mama erau la fel de timorate ca şi Liesel. Se simţea miros de supă de mazăre, de ceva care se ardea şi de confruntare.

Toţi aşteptau următoarele cuvinte.

Au venit de la fiu. Doar două.

– Eşti laş!

I le azvârli în faţă lui papa şi părăsi imediat bucătăria şi casa. Ignorând zădărnicia gestului, papa se duse spre uşă şi strigă către fiul său:

– Laş? *Eu* sunt laşul?!

Apoi, se grăbi după el, spre poartă, continuând să-i vorbească. Mama s-a dus grabnic la fereastră, a smuls de acolo steagul şi a deschis-o. Ea, Trudy şi Liesel s-au îngrămădit acolo, privind cum un tată îl prinde din urmă pe fiu şi îl înşfacă implorându-l să se oprească. Nu puteau auzi nimic, dar felul în care Hans junior a ridicat din umeri şi s-a eliberat a fost îndeajuns de limpede. Imaginea lui papa privindu-l cum se îndepărtează urla din stradă.

– Hansie! strigă mama într-un final.

Atât Trudy, cât şi Liesel au tresărit la auzul vocii ei.

– Întoarce-te!

Băiatul plecase.

Da, băiatul plecase şi mi-aş dori să vă pot spune că totul a mers bine pentru mai tânărul Hans Hubermann, dar nu a fost aşa.

După ce a dispărut de pe strada Himmel în acea zi, în numele Führerului, se va pripi către evenimentele altei întâmplări, fiecare pas ducând tragic către Rusia.

Către Stalingrad.

CÂTEVA LUCRURI DESPRE STALINGRAD

1. În 1942 şi la începutul anului 1943, în acel oraş, cerul era înălbit în fiecare dimineaţă, alb ca un cearşaf.

2. Toată ziua, în timp ce purtam sufletele peste el, acea pânză era împroşcată cu sânge, până când se umplea şi atârna către pământ.

3. Seara, era stoarsă şi înălbită din nou, gata pentru zorii zilei următoare.

4. Şi asta se întâmpla doar când lupta se dădea în timpul zilei.

După ce fiul a plecat, Hans Hubermann a mai stat preţ de câteva clipe. Strada părea atât de mare!

Când şi-a făcut apariţia înăuntru, mama l-a fixat cu privirea, dar nu au schimbat niciun cuvânt. Nu l-a admonestat deloc, ceea ce, după cum ştiţi, era extrem de neobişnuit. Poate, hotărâse că fusese îndeajuns de rănit, fiind etichetat drept laş de singurul său fiu.

Pentru o vreme, a rămas tăcut la masă după ce prânzul a luat sfârşit. Chiar era un laş, aşa cum precizase atât de brutal fiul lui? Cu siguranţă, în Primul Război Mondial, se considerase astfel.

Acestui lucru îi atribuise supravieţuirea. Dar există oare laşitate în recunoaşterea fricii? Există laşitate în a fi bucuros că ai supravieţuit?

Gândurile sale traversau masa, în vreme ce privea fix parcă prin ea.

– Papa? întrebă Liesel, dar el nici nu se uită la ea. Despre ce vorbea? Ce voia să spună când…

– Nimic, răspunse papa. Vorbi, liniştit şi calm, către masă. Nu e nimic. Uită de el, Liesel! Mai trecu poate un minut până când vorbi din nou: Nu trebuie să te duci la un foc în aer liber?

– Da, papa.

Hoţul de cărţi a mers şi s-a schimbat în uniforma de la Tineretul Hitlerist şi au plecat o jumătate de oră mai târziu, spre sediul BDM. De acolo, copiii erau luaţi în grupuri spre centrul oraşului.

Se ţineau discursuri.

Se aprindea un foc.

Se fura o carte.

100% transpiraţie pur germană

Oamenii se aliniau pe străzi, în timp ce tineretul Germaniei mărşăluia spre primărie şi piaţa centrală. De câteva ori, Liesel a uitat de mama ei şi de orice altă problemă. Îşi simţea pieptul umflat în vreme ce oamenii îi aplaudau. Câţiva copii le făceau cu mâna părinţilor, dar scurt – exista o instrucţiune clară să meargă cu capul drept şi *să nu se uite sau să facă semne cu mâna* mulţimii.

Când grupul lui Rudy ajunse în centru şi i se ceru să se oprească, apăru un incident. Tommy Müller. Restul trupei se opri din marş, iar Tommy a intrat direct în băiatul din faţa sa.

– *Dummkopf!* scuipă băiatul înainte de a se întoarce.

– Îmi pare rău, zise Tommy cu braţele întinse în apărare. Faţa îl dădu de gol. Nu am auzit.

A fost doar un moment scurt, dar ca o previziune a necazurilor ce vor urma. Pentru Tommy. Pentru Rudy.

La sfârşitul marşului, diviziile Tineretului Hitlerist au primit permisiunea să se disperseze. Ar fi fost aproape imposibil să-i păstreze la un loc, odată ce focul în aer liber le ardea ochii şi îi stârnea. Au strigat toţi la unison: *Heil Hitler* şi apoi au fost liberi să se plimbe. Liesel îl căută pe Rudy, dar fu prinsă în învălmăşeala uniformelor şi cuvintelor azvârlite după împrăştierea mulţimii. Copii strigând alţi copii.

La 15.40, aerul s-a răcit considerabil.

Oamenii au glumit că trebuie să se încălzească.

– Oricum, doar la asta e bun acest gunoi.

Au folosit cărucioare pentru a-l aduce pe tot. A fost aruncat în mijlocul pieţei centrale şi înmuiat în ceva aromat.

Cărţi şi hârtie, şi alte materiale alunecau sau cădeau doar pentru a fi din nou aruncate în grămadă. De la depărtare, semăna cu ceva vulcanic. Sau cu ceva grotesc şi extraterestru, care aterizase în mod miraculos în mijlocul oraşului şi trebuia şters rapid de pe faţa pământului.

Mirosul s-a strecurat spre mulţimea care se afla la o distanţă bunicică. Erau cu o mie de oameni în plus, pe jos, pe treptele primăriei, pe acoperişurile care încercuiau piaţa.

Liesel tocmai încerca să-şi croiască drum când s-a auzit un pocnet, ceea ce a făcut-o să creadă că focul izbucnise deja. Nu era cazul. Zgomotul era dat de cinetica oamenilor care se mişcau şi se încărcau cu energie.

Au început fără mine!

Deşi ceva din interiorul ei îi spunea că asta era o infracţiune – până la urmă, cele trei cărţi erau obiectele ei cele mai preţioase –, se simţea obligată să vadă mormanul aprinzându-se. Nu se putea desprinde. Presupun că oamenilor le place să vadă puţină distrugere. Castele de nisip, case din cărţi de joc, de acolo începe. Marele lor talent este capacitatea de a înteţi un conflict.

Ideea că îl va rata a dispărut când a găsit un loc gol printre trupuri şi a putut vedea movila de vinovăţie încă intactă. Era înghiontită şi îmbrâncită, scuipată chiar. Îi amintea de un copil nepopular, lăsat pradă uitării şi derutat, incapabil să-şi schimbe soarta. Cu capul lăsat. Cu mâinile în buzunare. Pentru totdeauna. Amin.

Pe margini continuau să cadă tot felul de bucăţele, iar Liesel îl căuta pe Rudy. „Unde e *Saukerl*-ul ăla?”

Când îşi ridică privirea, cerul parcă se ghemuise.

Un orizont de steaguri şi uniforme naziste s-a ridicat, acoperindu-i priveliştea de fiecare dată când încerca să se uite peste capul unui copil mai mic. Era zadarnic. Nu exista şovăială sau vreo posibilitate să te strecori, sau discuţie logică. Respirai cu el şi îi cântai cântecele. Îi aşteptai focul.

Un bărbat de la tribună a cerut linişte. Uniforma lui era de un brun strălucitor. Practic, încă avea fierul de călcat pe ea. Se lăsă tăcerea.

Primele cuvinte:

– *Heil Hitler!*

Prima lui acţiune: salutul adresat Führerului.

– Astăzi este o zi frumoasă, continuă el. Nu numai că este ziua marelui nostru lider, dar i-am şi oprit pe inamici încă o dată. I-am împiedicat să ne atingă minţile…

Liesel încă încerca să se strecoare prin mulţime.

– Am pus capăt molimei care se răspândise în Germania în ultimii douăzeci de ani, dacă nu mai mult!

Executa acum ceea ce se numeşte *Schreierei* – o manifestare desăvârşită a strigătului pasionat avertizând mulţimea să fie cu ochii în patru, să fie vigilentă, să caute şi să distrugă maşinaţiunile malefice care au drept scop infectarea patriei-mamă în cele mai deplorabile moduri.

– Imoralii! *Kommunisten!*

Din nou cuvântul acela. Cuvântul acela vechi. Camere întunecate. Bărbaţi care purtau costume.

– *Die Juden* – evreii!

La jumătatea discursului, Liesel a renunţat. Cuvântul „comunist” a împietrit-o, iar restul discursului a trecut în goană, pierdut undeva printre picioarele germane din jurul ei. Cascade de cuvinte. O fată păşind pe apă. Se gândi din nou. *„Kommunisten.”*

Până acum, la BDM, li se spusese că germanii erau rasa superioară, dar nimeni altcineva nu fusese menţionat. Desigur, toată lumea ştia de evrei ca principalii vinovaţi de violarea idealului nemţesc. Dar, până astăzi, niciodată nu fuseseră menţionaţi comuniştii, în ciuda faptului că oamenii cu un asemenea crez politic trebuiau, de asemenea, pedepsiţi.

Trebuia să iasă.

În faţa ei, un cap cu păr blond împărţit în două cozi stătea absolut nemişcat pe umeri. Holbându-se la el, Liesel vizită din nou acele camere întunecate ale trecutului şi şi-o aminti pe mama ei răspunzând la întrebări alcătuite dintr-un cuvânt.

Văzu totul clar.

Pe mama ei înfometată, pe fratele dispărut. *Kommunisten.*

Pe fratele mort.

– Şi acum, spunem adio acestei mizerii, acestei otrăvi.

Chiar înainte ca Liesel Meminger să se răsucească brusc pe călcâie, îngreţoşată, către ieşirea din mulţime, creatura lucioasă, cu cămaşă brună părăsi tribuna. Primi o torţă de la un acolit şi aprinse grămada care îl făcea să pară un pitic în toată vina lui.

– *Heil Hitler!*

Audienţa:

– *Heil Hitler!*

O serie de bărbaţi au plecat de la tribună şi au înconjurat mormanul, l-au aprins, în aclamaţiile tuturor. Glasuri se căţărau pe umeri şi mirosul de transpiraţie pur germană s-a străduit la început, apoi s-a revărsat afară. A dat colţ după colţ, până când toţi înotau în el. Cuvintele, transpiraţia. Şi zâmbetele. Să nu uităm zâmbetele.

Au urmat multe comentarii umoristice, plus încă un atac violent cu *„Heil Hitler”.* Ştiţi, chiar mă întreb dacă nu cumva cineva şi-a pierdut pe acolo vreun ochi sau şi-a rănit vreo mână ori vreo încheietură. Nu trebuia decât să te uiţi în direcţia greşită la momentul nepotrivit sau să stai prea aproape de altă persoană. Poate că oamenii chiar se răneau. Personal, vă pot zice că nimeni nu a murit din asta, cel puţin, nu fizic. Rămânea, bineînţeles, realitatea celor patruzeci de milioane de oameni pe care i-am ridicat până când toată chestiunea a luat sfârşit, dar devine prea metaforic. Permiteţi-mi să mă întorc la foc.

Flăcările portocalii salutau mulţimea, în timp ce hârtia şi litera de tipar se dizolvau. Cuvintele arse erau zdrobite în propoziţiile lor.

Pe de altă parte, dincolo de fierbinţeala neclară, puteai vedea cămăşile brune şi svasticile luându-se de mână. Nu se vedeau oamenii. Doar uniforme şi semne.

Păsările de deasupra dădeau târcoale.

Descriau cercuri, atrase cumva de strălucire – până când se apropiau prea mult de căldură. Sau erau oamenii? Cu siguranţă, căldura nu era nimic.

În încercarea de a scăpa, o găsi o voce:

– Liesel!

Ajunse până la ea, iar fata a recunoscut-o. Nu era Rudy, dar cunoştea acel glas.

S-a răsucit, s-a eliberat şi a urmat vocea pentru a-i găsi faţa ataşată. O, nu! Ludwig Schmeil. Dar el nu a început să o şicaneze, să glumească şi nici n-a pornit o conversaţie, după cum se aştepta ea. Tot ce a putut face a fost să o tragă după el şi să îi arate spre glezna lui, care fusese zdrobită în învălmăşeală şi sângera întunecată şi năvalnic prin şosetă. Chipul lui avea o expresie neajutorată sub părul blond, încâlcit. Un animal. Nu o căprioară în lumina farurilor. Nimic atât de tipic sau bine precizat. El era doar un animal rănit într-o încăierare a membrilor aceleiaşi specii, aproape călcat în picioare.

Cumva, ea l-a ajutat şi l-a tras îndărăt. La aer curat.

S-au clătinat spre treptele dintr-o parte a bisericii. Era ceva loc acolo şi au respirat, şi s-au odihnit, amândoi uşuraţi.

Răsuflarea se prăbuşi din gura lui Schmeikl. Îi alunecă în jos, pe gât. Reuşi să vorbească.

Stând jos, se ţinea de gleznă şi privirea lui găsi faţa lui Liesel Meminger.

– Mulţumesc! zise el mai degrabă gurii decât ochilor ei. Alte înghiţituri de aer. Şi… Urmăriră amândoi imagini ale

poznelor din curtea şcolii şi ale unei bătăi. Îmi pare rău pentru… pentru… ştii tu.

Liesel auzi din nou.

Kommunisten.

A ales totuşi să se concentreze asupra gleznei lui Ludwig Schmeikl.

– Şi mie.

Apoi, s-au străduit să respire pentru că nu mai era nimic de zis. Ce avuseseră de împărţit luase sfârşit.

Pata de sânge de pe glezna lui Ludwig Schmeikl se mărea.

Un singur cuvânt răsuna în mintea fetei.

În stânga lor, flăcările şi cărţile care ardeau erau aclamate ca nişte eroi.

Porţile hoţiei

Ea a rămas pe trepte, aşteptându-l pe papa, privind cenuşa dispersată şi cadavrul cărţilor adunate. Totul era trist. Cenuşa fierbinte, portocalie şi roşie şi mare parte din mulţime dispăruseră. Îi văzuse pe Frau Diller plecând (foarte mulţumită) şi pe Pfiffikus (păr alb, o uniformă nazistă, pantofi uzaţi şi un fluierat triumfător). Acum se făcea curat şi în curând nimeni nu şi-ar fi închipuit că se întâmplase.

Dar se putea mirosi.

– Ce faci?

Hans Hubermann ajunse la treptele bisericii.

– Bună, papa.

– Trebuia să fii în faţa primăriei.

– Îmi pare rău, papa.

Se lăsă lângă ea, înjumătăţindu-şi înălţimea când s-a aşezat pe beton, şi mângâie o şuviţă din părul lui Liesel. Degetele-lui o aranjară cu blândeţe în spatele urechii.

– Liesel, ce s-a întâmplat?

Nu spuse nimic pentru o vreme. Făcea calcule, deşi ştia deja.

O MICĂ ADUNARE

Cuvântul *comunist* + un mare foc în aer liber + o colecţie de scrisori moarte + suferinţa mamei sale + moartea fratelui său = Führerul

Führerul.

El însemna *ei* despre care vorbeau Hans şi Rosa Hubermann în acea seară când ea i-a scris prima oară mamei sale. Ştia, dar trebuia să întrebe.

– Este mama mea comunistă? Privi lung. Drept înainte. Mereu o întrebau lucruri înainte ca eu să vin aici.

Hans se trase puţin spre marginea treptei, începând să contureze o minciună.

– Habar nu am… nu am cunoscut-o niciodată.

– Führerul a luat-o?

Întrebarea îi luă pe amândoi prin surprindere şi îl forţă pe papa să se ridice în picioare. Se uită la oamenii în cămăşi brune luând cenuşa cu lopeţi. Îi auzea dovedind mormanul. O altă minciună i se năştea pe buze, dar i se păru imposibil să o rostească. Zise:

– Cred că e posibil, da.

Cuvintele au fost aruncate pe trepte şi Liesel simţi mocirla de furie lovind-o fierbinte în stomac.

– Îl urăsc pe Führer, spuse ea. Îl urăsc!

Iar Hans Hubermann?

Ce a făcut? Ce a spus?

S-a aplecat şi a îmbrăţişat-o pe fiica adoptivă aşa cum dorea? I-a zis că regreta ceea ce li se întâmplase ei şi mamei sale, ce păţise fratele ei?

Nu chiar.

Îşi închise strâns ochii. Apoi, îi deschise. O plesni pe Liesel Meminger peste faţă.

– Să nu mai spui asta *niciodată!*

Vocea lui era joasă, dar tăioasă.

Fata se înfioră şi se lăsă pe spate, iar el stătea lângă ea ţinându-şi faţa în mâini. Ar fi uşor de zis că el era doar un bărbat înalt stând încovoiat şi zdruncinat pe nişte trepte de biserică, dar nu era aşa. În acel moment, Liesel nu avea idee că părintele adoptiv, Hans Hubermann, era prins într-una dintre cele mai periculoase dileme pe care un cetăţean german le putea avea. Mai mult, se confrunta cu asta de aproape un an.

– Papa?

Emoţia din propria voce o copleşi şi o făcu neputincioasă. Voia să fugă, dar nu putea. Papa nu mai avea mâinile pe faţă

acum, dar găsi rezolvarea vorbind din nou.

– Poţi să spui asta în casa noastră, zise el uitându-se grav la obrazul lui Liesel. Dar să nu o mai faci niciodată pe stradă, la şcoală, la BDM, niciodată!

Stătea în faţa ei şi o ridică de braţe. O zgâlţâi.

– Mă auzi?

Cu ochii agăţaţi de ai lui şi larg deschişi, Liesel încuviinţă din cap ascultătoare.

De fapt, era o repetiţie pentru o viitoare morală, când cele mai rele coşmaruri ale lui Hans Hubermann vor ajunge pe strada Himmel mai târziu în acel an, la primele ore ale unei dimineţi de noiembrie.

– Bine. O puse jos. Acum, hai să încercăm… La baza treptelor, papa stătea drept şi cu braţul la patruzeci şi cinci de grade. *Heil Hitler!*

Lisei s-a ridicat şi a săltat braţul. Suferind cumplit, ea repetă:

– *Heil Hitler.*

A fost ca un oftat – o fată de unsprezece ani încercând să nu plângă pe treptele bisericii, salutând Führerul în timp ce vocile de dincolo de umărul lui papa tocau şi băteau în mormanul întunecat din fundal.

– Mai suntem prieteni?

Poate un sfert de oră mai târziu, papa ţinea o ţigară ca o creangă de măslin în palmă – hârtia şi tutunul pe care tocmai le primise.

Fără vreun cuvânt, Liesel se întinse posomorâtă şi începu să o răsucească.

O vreme, au stat unul lângă celălalt.

Fumul se căţăra pe umărul lui papa.

Peste încă zece minute, porţile hoţiei se vor întredeschide, iar Liesel Meminger le va mai lărgi puţin şi se va strecura printre ele.

DOUĂ ÎNTREBĂRI

Porţile se vor închide după ea?
Sau vor avea bunăvoinţa să o lase să iasă înapoi afară?

După cum va descoperi Liesel, un hoţ bun are nevoie de mai multe lucruri.

Să se furişeze bine. Să aibă curaj. Să fie rapid.

Totuşi, mai importantă decât toate aceste lucruri era o cerinţă finală.

Norocul.

De fapt.

Uitaţi de cele zece minute.

Porţile se deschid acum.

Carte de foc

Întunericul venea fragmentat, iar ţigara odată terminată, Liesel şi Hans Hubermann au pornit spre casă. Ca să iasă din piaţă, trebuiau să treacă de foc şi, printr-o străduţă lăturalnică, spre strada München. Nu au ajuns până acolo.

Un tâmplar între două vârste, pe nume Wolfgang Edel, i-a strigat. Construise tribuna unde au stat mai-marii nazişti în timpul focului şi acum se afla în cursul procesului de dezasamblare.

– Hans Hubermann? Avea perciuni care îi ajungeau până la gură şi o voce cavernoasă. Hansie?

– Salut Wolfal, i-a răspuns Hans.

A urmat prezentarea lui Liesel şi obligatoriile *Heil Hitler!* Bine Liesel.

În primele câteva minute, Liesel a stat la cinci metri depărtare de conversaţia celor doi. Frânturi ajungeau la ea, dar nu le-a dat mare atenţie.

– Găseşti ceva de muncă?

– Nu, totu-i greu acum. Ştii cum e, mai ales când nu eşti membru.

– Mi-ai spus că te înscrii, Hansie.

– Am încercat, dar am făcut o greşeală – cred că încă se gândesc la asta.

Liesel se îndreptă alene spre muntele de cenuşă. Era ca un magnet, ca o ciudăţenie. Irezistibil ochilor, ca strada stelelor galbene.

Ca şi în cazul impulsului de mai devreme de a vedea aprinderea mormanului, ea nu-şi putea lua privirea. Complet singură, nu avea disciplina de a păstra o distanţă sigură. O sorbea către el şi ea începu să se apropie.

Deasupra, cerul îşi termina rutina de a se întuneca, dar departe, peste coama muntelui, se zărea o fâşie de lumină

slabă.

– *Pass auf, Kind,* îi zise o uniformă la un moment dat. Ai grijă, copile!

Şi continuă să pună cu lopata cenuşă într-o roabă.

Mai aproape de primărie, sub o lumină, nişte umbre stăteau şi vorbeau, cel mai probabil exaltate de succesul focului. De unde se afla Liesel, erau doar sunete. Fără cuvinte.

Preţ de câteva minute, privi cum bărbaţii încărcau mormanul, la început luând de la margini, pentru a-l face să se prăbuşească. Veneau şi plecau cu un camion, şi, după trei drumuri, mormanul fusese îndepărtat aproape complet şi o părticică de material viu alunecă din cenuşă.

MATERIALUL

Jumătate de steag roşu, două postere care făceau reclamă unui poet evreu, trei cărţi şi un semn de lemn cu ceva scris pe el în ebraică.

Poate că au fost umede. Poate că focul nu a ars de ajuns încât să ajungă până la ele. Indiferent de motiv, erau cuibărite în cenuşă, zguduite. Supravieţuitoare.

– Trei cărţi.

Liesel vorbi încet şi se uită la spinările bărbaţilor.

– Haide! zise unul dintre ei. Vrei să te grăbeşti, sunt mort de foame.

Se apropiară de camion.

Cele trei cărţi grupate se iţeau dintre resturi.

Liesel înaintă.

Dogoarea era destul de puternică, încât să o încălzească atunci când se află la marginea grămezii de cenuşă. Băgând mâna înăuntru, pielea îi fu pişcată, dar, la a doua încercare, s-a asigurat că este destul de rapidă. Înhăţă cea mai

apropiată carte. Era albastră şi arsă pe margini, dar altfel neatinsă.

La atingere, coperta părea ca şi cum ar fi fost ţesută cu sute de aţe strânse şi fixate împreună. Singurul cuvânt pe care Liesel avu timp să-l citească fu „umeri”. Nu era îndeajuns timp pentru a citi şi restul, plus că mai avea o problemă. Fumul.

Fumul se ridică din învelitoare în timp ce ea o şterpeli şi se îndepărtă. Nu putea ţine capul drept, dar plăcerea bolnăvicioasă a nervilor încordaţi se dovedi mai teribilă cu fiecare pas. Făcu paisprezece paşi până să audă vocea.

Se ridică în spatele ei.

– Hei!

Atunci aproape că a fost pe cale să fugă înapoi şi să arunce cartea în grămadă, dar nu a fost capabilă. Singura mişcare posibilă era să se întoarcă.

– Aici sunt nişte lucruri care nu au ars!

Era unul dintre cei de la curăţenie. Nu era cu faţa către fată, ci mai degrabă spre oamenii care stăteau lângă primărie.

– Atunci, aprinde-le din nou! veni replica. Şi *ai grijă* să ardă!

– Cred că sunt ude!

– Doamne, Dumnezeule, trebuie să fac totul singur?

Un zgomot de paşi trecu pe lângă ea. Era primarul, purtând o haină neagră pe deasupra uniformei naziste. Nu a observat-o pe fata care stătea la mică distanţă, absolut nemişcată.

O REALIZARE

O statuie a hoţului de cărţi stătea în curte... este foarte rar, nu credeţi, ca o statuie să apară înainte ca subiectul ei să devină vestit?

Se scufunda.

Uşurarea de a fi ignorat!

Cartea părea îndeajuns de rece pentru a putea fi strecurată sub uniformă. La început, a fost caldă şi plăcută la piept. Dar, când începu să meargă, cartea se înfierbântă.

Când a ajuns înapoi la papa şi la Wolfgang Edel, cartea începuse să o ardă. Părea că se aprinde.

Amândoi bărbaţii priviră în direcţia ei.

Ea zâmbi.

Îndată ce zâmbetul i se stinse pe buze, simţi altceva. Sau, mai exact, pe *altcineva.* Nu putea să confunde sentimentul de a fi urmărită. O învăluia şi s-a confirmat când a îndrăznit să privească spre umbrele de lângă primărie. La câţiva metri de grupul de siluete, stătea o alta, iar Liesel şi-a dat seama de două lucruri.

CÂTEVA FRAGMENTE DE RECUNOAŞTERE

1. Identitatea umbrei

şi

2. Faptul că văzuse totul.

Umbra avea mâinile în buzunare.

Avea părul ciufulit.

Dacă ar fi avut un chip, ar fi fost unul ofensat.

– *Gott verdammt!* murmură Liesel doar pentru sine. La naiba!

– Suntem gata de plecare?

În momentele de dinaintea conştientizării pericolului copleşitor, papa îşi luase rămas-bun de la Wolfgang Edel şi se pregătea să o însoţească pe Liesel spre acasă.

– Gata! răspunse ea.

Începură să se îndepărteze de locul faptei, iar cartea o ardea de-a binelea acum. *Ridicarea din umeri* i se lipise de

coaste.

Hoţul de cărţi tresări când trecură pe lângă umbrele primejdioase de lângă primărie.

– Ce s-a întâmplat? întrebă papa.

– Nimic.

Totuşi, destule lucruri nu erau deloc în regulă:

Din gulerul lui Liesel ieşea fum.

O dâră de transpiraţie i se formase în jurul gâtului.

Sub cămaşă, cartea o mânca de vie.

Partea a treia

Mein Kampf

în rolurile principale:
drumul spre casă – o femeie defectă – un luptător – un jongler – atributele verii – un comerciant arian – un sforăitor – doi şarlatani
şi
răzbunarea în formă de acadele combinate

Drumul spre casă

Mein Kampf.

Cartea iscălită de Führerul însuşi.

Era a treia carte de mare importanţă care ajunsese la Liesel Meminger, numai că, de această dată, nu a furat-o. Cartea şi-a făcut apariţia pe strada Himmel numărul 33 poate la o oră după ce Liesel s-a cufundat din nou în somn după coşmarul obligatoriu.

Unii ar spune că era un miracol că a deţinut vreodată o carte.

Călătoria a început în timpul drumului spre casă, în noaptea focului.

Făcuseră jumătate din drumul spre strada Himmel, când Liesel nu a mai putut suporta. S-a aplecat şi a scos cartea fumegândă, pe care o tot trecu dintr-o mână în cealaltă.

Când se răci îndeajuns, o priviră amândoi pentru o clipă, aşteptând cuvintele.

Papa:

– Ce naiba mai e şi aia?

Se întinse şi apucă *Ridicarea din umeri.* Nu era nevoie de nicio explicaţie. Era evident că fata o furase din foc. Cartea era fierbinte şi umedă, albastră şi roşie – ruşinată –, iar Hans Hubermann o deschise. La paginile treizeci şi opt şi treizeci şi nouă.

– Încă una?

Liesel îşi freca pieptul.

Da.

Încă una.

– Se pare că, a sugerat papa, nu trebuie să mai fac schimb pentru ţigări, nu-i aşa? Nu când le furi la fel de repede pe cât le pot eu cumpăra.

Papa studie titlul, întrebându-se probabil ce fel de ameninţare constituise această carte pentru inimile şi minţile nemţilor. I-o dădu înapoi. Ceva se întâmplase.

– Doamne, Isuse Hristoase.

Fiecare cuvânt cădea pe muchie. Se spărgea şi îl forma pe următorul.

Infractorul nu mai putu rezista.

– Ce e, papa? Ce este?

– Sigur că da.

Ca majoritatea oamenilor fascinaţi de o revelaţie, Hans Hubermann era cuprins de o oarecare amorţeală. Următoarele cuvinte vor fi ori urlate, ori nu vor răzbi printre dinţi. De asemenea, ele, cel mai probabil, ar fi o repetiţie a ultimului lucru pe care l-a spus cu doar câteva momente mai devreme.

– Sigur că da.

De această dată, vocea lui era ca un pumn tocmai izbit de masă.

Omul vedea ceva. Privea acel lucru rapid, de la un capăt la altul, ca pe o cursă, dar era prea sus şi prea departe pentru ca Liesel să vadă. Îl imploră:

– Haide, papa, ce este? O rodea că i-ar zice mamei despre carte. Ca în cazul tuturor oamenilor, totul avea legătură cu ea. Ce-o să-i spui?

– Poftim?

– Ştii tu. Ce îi vei spune mamei?

Hans Hubermann încă privea, înalt şi distant.

– Despre ce?

Ea a ridicat cartea.

– Asta!

O flutură prin aer ca şi cum ar fi învârtit o armă.

Papa era uluit.

– De ce i-aş spune?

Ura întrebări de genul acesta. O forţau să recunoască adevărul hidos, să aducă la suprafaţă firea ei murdară, de hoţ.

– Pentru că am furat din nou.

Papa se aplecă, apoi se ridică şi puse o mână pe capul fetei. Îi mângâie părul cu degetele sale lungi şi aspre şi zise:

– Sigur că nu, Liesel. Eşti în siguranţă.

– Deci ce vei face?

Asta era întrebarea.

Ce act minunat era pe cale Hans Hubermann să producă din aerul rarefiat de pe strada München?

Înainte să vă arăt, cred că ar trebui să aruncăm o privire asupra a ceea ce văzuse el înainte de a lua respectiva decizie.

VIZIUNILE FUGARE ALE LUI PAPA

Prima dată, vede cărţile fetei: *Manualul groparului, Câinele Faust, Farul* şi acum *Ridicarea din umeri.* Urmează o bucătărie şi un Hans junior superficial, uitându-se la acele cărţi de pe masă, unde fata citeşte deseori. El vorbeşte:

– Şi ce gunoi citeşte fata asta?

Fiul său repetă întrebarea de trei ori, după care face sugestia că ar fi mai potrivit să citească altceva.

– Ascultă, Liesel! Papa o cuprinse cu braţul şi merseră împreună mai departe. Este secretul nostru, cartea asta. O vom citi noaptea sau în pivniţă, ca şi pe celelalte, dar trebuie să îmi promiţi ceva.

– Orice, papa.

Seara era plăcută şi neclintită. Totul asculta.

– Cândva, dacă o să te rog să păstrezi un secret pentru mine, o vei face?

– Promit!

– Bine. Acum, vino. Dacă mai întârziem mult, mama o să ne omoare şi nu vrem asta, nu-i aşa? S-a terminat cu furatul de cărţi atunci, da?

Liesel rânji.

Ceea ce nu a aflat decât mai târziu a fost că, în următoarele câteva zile, tatăl ei adoptiv a reuşit să schimbe nişte ţigări pentru o altă carte, numai că, de data aceasta, nu era pentru ea. A bătut la uşa biroului partidului nazist din Molching şi a folosit ocazia pentru a întreba de cererea lui de adeziune. După ce a discutat despre asta, a mers mai departe şi le-a dat ultimele rămăşiţe de bani şi o duzină de ţigări. În schimb, a primit un exemplar uzat din *Mein Kampf.*

– Lectură plăcută! zise unul dintre membrii de partid.

– Mulţumesc, încuviinţă din cap Hans.

Din stradă, încă îi putea auzi pe cei de dinăuntru. Una dintre voci a fost în mod deosebit clară:

– Nu va fi niciodată admis, zicea, nici dacă o să cumpere o sută de exemplare din *Mein Kampf.*

Afirmaţia a fost aprobată în mod unanim.

Hans ţinea cartea în mâna dreaptă, gândindu-se la banii pentru poştă, o existenţă lipsită de ţigări şi o fiică adoptivă care îi dăduse această idee strălucită.

– Mulţumesc, repetă el, la care un trecător l-a întrebat ce spusese.

Cu amabilitatea-i specifică, Hans răspunse:

– Nimic, domnule drag, absolut nimic. *Heil Hitler!*

Apoi, o luă pe strada München, ţinând în mână paginile Führerului. Trebuie să fi simţit o porţie zdravănă de sentimente contradictorii la acel moment, pentru că ideea lui Hans Hubermann nu a fost inspirată doar de Liesel, ci şi de fiul său. Îi era deja teamă că nu îl va mai vedea vreodată? Pe de altă parte, se bucura de extazul unei idei, neîndrăznind să-şi închipuie complicaţiile, pericolele şi absurdităţile maliţioase ale acesteia. Deocamdată, ideea era de ajuns. Era indestructibilă. Să o transforme în realitate… asta era cu totul altceva. Momentan, însă, să îl lăsăm să se bucure.

Îi vom da şapte luni.

Apoi, vom veni după el.

Şi, oh, ce vom mai veni!

Biblioteca primarului

Cu siguranţă, ceva de o magnitudine extraordinară se îndrepta spre strada Himmel numărul 33, ceva de care Liesel habar nu avea încă. Pentru a parafraza o expresie a oamenilor mult prea folosită, fata avea lucruri mai importante de făcut.

Furase o carte.

Cineva o văzuse.

Hoţul de cărţi reacţionase. Corespunzător.

Fiecare minut, fiecare oră reprezenta o grijă sau, mai exact, paranoia. Activitatea infracţională stârneşte asta într-o persoană, mai ales într-un copil. Ei îşi imaginează un fel de prins-cu-mâţa-în-sac. Câteva exemple: Oameni repezindu-se la tine pe alei. Profesori care sunt dintr-odată conştienţi de orice păcat pe care l-ai comis. Poliţia apărând la uşă de fiecare dată când se mişcă o frunză sau o poartă îndepărtată se închide cu o izbitură.

Pentru Liesel, paranoia însăşi devenise o pedeapsă, aşa cum devenise şi groaza de a livra rufe spălate acasă la primar. Fără îndoială că, aşa cum sunt sigură că vă puteţi închipui, când era timpul, Liesel trecea cu vederea în mod convenabil casa de pe Grande Strasse. Trecu pe la artritica Helena Schmidt şi luă hainele de la reşedinţa Weingartner cea iubitoare de pisici, dar ignoră casa care le aparţinea lui *Bürgermeister* Heinz Herman şi soţiei sale, Ilsa.

O MICĂ TRADUCERE
***Bürgermeister* = primar**

La prima ocazie, ea a spus că pur şi simplu a uitat de acel loc – o scuză jalnică odată ce casa era în mijlocul dealului

care domina oraşul şi era de neignorat. Când s-a dus înapoi şi s-a întors tot cu mâna goală, a minţit că nu era nimeni acasă.

– Nimeni acasă? Mama era sceptică. Scepticismul o făcea să fie atrasă de lingura de lemn. O flutură spre Liesel şi zise: Întoarce-te acolo acum şi, dacă nu vii acasă cu rufele, nu mai veni deloc!

– Serios?

Asta a fost reacţia lui Rudy când Liesel i-a spus ce îi zisese mama.

– Vrei să fugim împreună?

– O să murim de foame.

– Oricum, mor de foame!

Au râs amândoi.

– Nu, spuse ea, trebuie să fac asta.

Au colindat oraşul aşa cum făceau de obicei când venea şi Rudy. Încerca mereu să fie un gentleman şi să-i care traista, dar Liesel refuza de fiecare dată. Numai pe ea o păştea ameninţarea unui *Watschen* şi de aceea numai ea putea fi de încredere să care traista corect. Oricine altcineva, cel mai probabil, ar fi purtat-o greşit, ar fi răsucit-o sau ar fi maltratat-o cumva şi nu merita riscul. De asemenea, pesemne că, dacă i-ar fi permis lui Rudy să o care în locul ei, el ar fi aşteptat un sărut în schimbul serviciilor şi asta nu era o opţiune. Pe lângă asta, era obişnuită cu greutatea ei. Muta traista de pe un umăr pe altul cam la fiecare o sută de paşi.

Liesel mergea la stânga, Rudy – la dreapta. În mare parte din vreme, Rudy vorbea despre ultimul meci de fotbal de pe strada Himmel, despre cum lucra la magazinul tatălui său şi despre orice altceva îi venea în minte. Liesel încerca să asculte, dar nu reuşea. Ceea ce auzea era groaza răsunându-i în urechi, devenind din ce în ce mai puternică, pe măsură ce se apropiau de Grande Strasse.

– Ce faci? Nu e aici?

Liesel îl aprobă din cap pe Rudy. Încercase să treacă de casa primarului ca să câştige puţin timp.

– Păi, du-te! o grăbi băiatul.

În Molching se întuneca. Frigul ieşea din pământ.

– Mişcă, *Saumensch,* zise el şi rămase la poartă.

La capătul aleii se aflau opt trepte până la intrarea principală a casei, iar uşa cea mare era ca un monstru. Liesel se încruntă la ciocănelul de aramă.

– Ce mai aştepţi? strigă Rudy.

Liesel se întoarse spre stradă. Exista vreo cale, orice cale posibilă de a scăpa de acest lucru? Mai exista vreo alternativă sau, ca să fim sinceri, vreo minciună pe care o omisese?

– Nu avem toată ziua. Din nou, glasul distant al lui Rudy. Ce naiba aştepţi?

– Vrei să-ţi ţii fleanca, Steiner?

Era un ţipăt la volumul unei şoapte.

– Ce?

– Am zis să taci, *Saukerl* prost!

Cu asta, se întoarse din nou spre uşă, trase ciocănelul de aramă şi lovi uşor de trei ori. Se apropiau paşi din cealaltă parte.

La început, nu se uită la femeie, ci se concentră asupra traistei cu rufe din mână. Îi examină toarta în timp ce i-o înmâna. Primi bani şi apoi nimic. Soţia primarului, care nu vorbea niciodată, stătea pur şi simplu în halat, cu părul fin şi ciufulit legat la spate, într-o coadă scurtă. Se simţea un curent venind dinăuntru. Ceva asemănător unei răsuflări imaginare a unui cadavru. Nici acum nu se auzi vreun cuvânt, iar atunci când Liesel găsi curajul de a o privi, femeia avea o expresie nu de reproş, ci de indiferenţă totală. Pentru o clipă, se uită peste umărul lui Liesel la băiat, apoi dădu din cap şi păşi înapoi, închizând uşa.

O vreme, Liesel rămase acolo, cu faţa la suprafaţa de lemn drept.

– Hei, *Saumensch!*

Niciun răspuns.

– Liesel!

Liesel o luă îndărăt.

Prudentă.

Făcu primii câţiva paşi înapoi, calculând.

Poate că, până la urmă, femeia nu o văzuse furând cartea. Fusese pe înserate. Poate că fusese una dintre acele ocazii în care o persoană pare că se uită direct la tine când în realitate priveşte altceva sau pur şi simplu visează cu ochii deschişi. Indiferent care era răspunsul, Liesel nu a continuat să analizeze. Scăpase basma curată şi asta era de ajuns.

S-a întors şi a făcut restul paşilor în mod normal, ultimii trei dintr-odată.

– Să mergem, *Saukerl!*

Chiar îşi permise să râdă. Era puternică paranoia unui copil de unsprezece ani. Iar uşurarea era extatică.

CEVA MIC, CARE SĂ TEMPEREZE EUFORIA

Nu scăpase deloc basma curată. Soţia primarului chiar o văzuse. Doar că aştepta momentul potrivit.

Au trecut câteva săptămâni.

Fotbal pe strada Himmel.

Citea *Ridicarea din umeri* între două şi trei în fiecare noapte, după coşmar, sau în timpul după-amiezii, în pivniţă.

Încă o vizită benignă la casa primarului.

Totul era minunat.

Până când.

Când Liesel a venit din nou în vizită, fără Rudy, ocazia şi-a făcut apariţia. Era o zi de luat rufe.

Soţia primarului deschise uşa şi nu avea traista ca de obicei. În loc de asta, păşi într-o parte şi, cu o mişcare din încheietura mâinii ei ca de cretă, îi făcu semn fetei să intre.

– Nu am venit decât pentru rufe.

Sângele îi îngheţase. Se făcuse fărâme. Fata aproape că se făcu bucăţi pe trepte.

Femeia îi adresă primul cuvânt. Întinse mâna cu degetele reci şi zise:

– *Warte* – aşteaptă.

După ce se asigură că fata stă pe loc, se răsuci şi intră rapid înăuntru.

– Slavă Domnului! răsuflă Liesel. Le aduce.

„Le” se referea la rufe.

Dar ceea ce a adus femeia nu era nimic de genul acesta.

Când se întoarse şi se opri în prag cu o fermitate imposibil de fragilă, ţinea un turn de cărţi lipite de abdomen, de la buric până sub sâni. Părea atât de vulnerabilă în uşa monstruoasă! Gene lungi, deschise la culoare şi cea mai vagă expresie. Sugestia unei expresii.

„Vino să vezi”, zicea.

„O să mă tortureze, era Liesel convinsă. O să mă ducă înăuntru, o să aprindă şemineul şi o să mă arunce acolo, cu tot cu cărţi. Sau o să mă încuie la subsol, fără pic de mâncare.”

Dintr-un oarecare motiv totuşi – probabil ispita cărţilor – s-a trezit intrând. Scârţâitul pantofilor pe parchetul de lemn o făcu să bată în retragere şi aproape că se opri atunci când atinse un punct sensibil, făcând lemnul să suspine. Nevasta primarului nu se lăsă descurajată. Se uită scurt în urmă şi se îndreptă spre o uşă de culoarea castanului. Acum, chipul ei punea o întrebare: „Eşti gata?”

Liesel îşi întinse puţin gâtul, ca şi cum voia să vadă peste uşa care îi stătea în cale. Era limpede, era semnalul să o deschidă.

– Doamne, Isuse…

O spuse cu voce tare, cuvintele răspândindu-se într-o cameră plină de aer rece şi de cărţi. Peste tot, cărţi! Fiecare

perete era căptuşit cu rafturi supraaglomerate, dar impecabile. Abia dacă se zărea vreun tablou. Erau stiluri şi mărimi diferite ale literelor pe cotoarele cărţilor negre, roşii, gri şi de toate culorile. Erau cele mai frumoase lucruri pe care Liesel Meminger le văzuse vreodată.

Cu mirare, ea zâmbi.

Că exista o astfel de cameră!

Chiar şi atunci când a încercat să-şi şteargă zâmbetul cu braţul, şi-a dat seama pe loc că era un efort inutil. Putea simţi ochii femeii plimbându-se pe trupul ei şi, atunci când se uită la ea, privirea i se opri pe chipul acesteia.

Era mai multă linişte decât se gândise vreodată că este posibil. Se întindea ca un elastic pe cale să plesnească. Fata sparse tăcerea:

– Pot?

Cuvântul se afla în mijlocul întinderii nesfârşite de spaţiu gol, de lemn. Cărţile erau la kilometri depărtare. Femeia încuviinţă din cap.

– Da, poţi.

Încet şi sigur, camera se micşoră până când hoţul de cărţi a putut să atingă rafturile după câţiva paşi mici. Mângâie cu dosul palmei primul raft, ascultând foşnetul făcut de unghiile sale pe coloana vertebrală a fiecărei cărţi. Suna ca un instrument sau ca notele unor picioare care aleargă. Folosi ambele mâini. Se întreceau una cu cealaltă. Un raft împotriva celuilalt. Şi râse. Vocea ei izbucni din gât şi, în cele din urmă, se opri în mijlocul camerei, unde petrecu mai multe minute privind de pe rafturi la degetele ei şi apoi invers.

Câte cărţi atinsese?

Câte *simţise?*

Se apropie şi le pipăi iarăşi, de data asta mult mai încet, cu palma înainte, ca să poată simţi din plin micul obstacol al fiecărei cărţi. Părea ceva magic şi frumos datorită razelor de lumină venite dinspre candelabru. De mai multe ori,

aproape că a tras o carte de la locul ei, dar nu a îndrăznit să le deranjeze. Erau prea perfecte.

La stânga ei, o văzu din nou pe femeie stând lângă un birou mare, încă ţinând micul turn sprijinit de trunchi. Stătea într-o arcuire încântată. Un zâmbet părea să-i fi paralizat pe buze.

– Vreţi să vă?…

Liesel nu termină întrebarea, ci făcu ceea ce dorea să spună, mergând şi luând cărţile uşor din braţele femeii. Le puse apoi în locul gol de pe raft, lângă fereastra întredeschisă. Frigul de afară intra în şuvoaie.

Pentru un moment, se gândi să o închidă, dar se abţinu. Aceasta nu era casa ei, iar atmosfera nu trebuia schimbată. Se întoarse către doamna din spatele ei, al cărei zâmbet dădea în clipa aceea impresia unei vânătăi şi ale cărei braţe atârnau zvelte de fiecare parte a trupului. Ca braţele fetei.

Şi acum?

Un sentiment de stânjeneală se pofti în cameră, iar Liesel aruncă în trecere o ultimă privire către pereţii acoperiţi de cărţi. Cuvintele i se învălmăşeau în gură şi ieşiră grăbite:

– Ar trebui să plec.

A avut nevoie de trei încercări până când reuşi să părăsească încăperea.

Aşteptă în hol câteva minute, dar femeia nu veni şi, când Liesel se întoarse în pragul uşii bibliotecii, o văzu stând la birou şi uitându-se în gol la una dintre cărţi. Se hotărî să nu o deranjeze. În hol, luă rufele de spălat.

De data aceasta, evită punctul sensibil din parchet, mergând pe lângă peretele din stânga al coridorului. Când închise uşa în urma ei, un zăngănit de aramă îi răsună în urechi şi, cu rufele în mână, mângâie trupul lemnului.

– Haide! zise ea.

Năucită, o luă spre casă.

O însoţea experienţa suprarealistă a camerei pline de cărţi şi a femeii dărâmate şi fără de grai. Putea să o vadă pe clădiri, ca pe o piesă de teatru. Poate că era ceva asemănător felului în care papa avusese revelaţia lui cu *Mein Kampf*. Oriunde se uita, Liesel o vedea pe soţia primarului cu cărţile vrăfuite în braţe. La colţuri, putea auzi foşnetul propriilor mâini deranjând rafturile. Vedea fereastra deschisă, candelabrul luminii minunate şi se vedea pe sine plecând fără măcar un cuvânt de mulţumire.

În curând, starea de amorţeală se transformă în ciudă şi în dispreţ de sine. Începu să se acuze singură.

– Nu ai spus nimic. Dădu cu putere din cap, făcând paşi grăbiţi. Nici rămas-bun. Nici mulţumesc. Nu: asta a fost ceva mai frumoasă privelişte pe care am văzut-o vreodată. Nimic!

Cu siguranţă, era un hoţ de cărţi, dar asta nu însemna că trebuia să fie lipsită de orice maniere. Nu înseamnă că nu poate fi politicoasă.

Merse câteva minute bune luptându-se cu nehotărârea.

Pe strada München, ajunse la o concluzie.

Exact când zări placa pe care scria *STEINER – SCHNEIDERMEISTER,* se întoarse şi fugi înapoi.

De data aceasta, nu avu nicio ezitare.

Bătu la uşă, trimiţând un ecou de bronz prin lemn.

Scheisse![{9}]

Nu soţia primarului, ci chiar primarul stătea în faţa ei. În grabă, Liesel trecuse cu vederea maşina din stradă. Cu mustaţă şi costum negru, bărbatul vorbi:

– Pot să te ajut?

Liesel nu putu rosti nimic. Nu încă. Era încovoiată, fără aer, dar, din fericire, femeia sosi când fata îşi revenise măcar parţial. Ilsa Hermann venise în spatele soţului ei.

– Am uitat, zise Liesel. Ridică traista şi i se adresă soţiei primarului. Deşi respira cu greutate, proiectă cuvintele, prin spaţiul de la intrare – printre primar şi uşă –, spre femeie. Făcea un efort atât de mare să respire, încât

cuvintele scăpau doar câteva odată: Am uitat… Vreau să spun, doar, voiam, îngăimă ea, să vă mulţumesc.

Soţia primarului strivi un zâmbet. Veni în faţă, lângă soţ, dădu vag din cap, aşteptă şi închise uşa.

Lui Liesel îi luă aproximativ un minut ca să plece.

Zâmbi către trepte.

Vi-l prezint pe luptător

Acum, să schimbăm peisajul.

Ne-a mers prea uşor până acum, prieteni, nu credeţi? Ce ar fi să uităm de Molching pentru o clipă sau două?

Ne va face destul de bine.

Este important şi pentru poveste.

Vom călători puţin, către o magazie secretă, şi vom vedea ce vom vedea.

UN TUR CU GHID AL SUFERINŢEI

La stânga voastră, poate la dreapta, poate chiar drept în faţă, veţi găsi o cămăruţă neagră.
În ea stă un evreu.
E un nenorocit. E lihnit.
E înfricoşat.
Vă rog, încercaţi să nu vă îndepărtaţi privirea.

Câteva sute de kilometri la nord-vest, în Stuttgart, departe de hoţii de cărţi, de nevestele de primari şi de strada Himmel, un bărbat stătea în întuneric. Era cel mai bun loc, hotărâseră ei. E mai greu să găseşti un evreu în întuneric.

Stătea pe valiza lui, aşteptând. Câte zile trecuseră?

Nu mâncase decât gustul odios al propriei respiraţii înfometate timp de ceea ce păreau a fi săptămâni, şi tot nimic. Ocazional, voci treceau pe acolo şi câteodată tânjea ca oamenii să bată la uşă, să o deschidă, să-l tragă afară, în lumina insuportabilă. Deocamdată, putea doar să stea pe valiza-canapea, ţinând mâinile sub bărbie, coatele arzându-i coapsele.

Somnul, somnul înfometat şi iritaţia stării de trezie pe jumătate, şi pedeapsa podelei.

Ignoră picioarele care te mănâncă.

Nu-ţi scărpina tălpile.

Şi nu te mişca prea mult.

Doar lasă totul cum este, indiferent de efort. Ar putea fi vremea să pleci în curând. Uşor ca o puşcă. Exploziv pentru ochi. Ar putea fi timpul să pleci. Ar putea fi timpul, aşa că trezeşte-te! Trezeşte-te acum, fir-ar să fie! Trezeşte-te!

Uşa fu deschisă şi închisă, iar o siluetă era aplecată deasupra lui. Mâna tulbură valurile reci ale hainelor sale şi curenţii murdari de dedesubt. O voce veni în jos, în urma mâinii.

– Max, şopti. Max, trezeşte-te!

Ochii săi nu făcură nimic din ceea ce descriem în mod obişnuit a fi şoc. Fără vreun pocnet, fără vreo plesnitură sau vreo zdruncinătură. Astfel de lucruri se întâmplă când te trezeşti dintr-un vis rău, nu când te trezeşti *într-unul.* Nu, şi-a deschis ochii cu greu, din întuneric spre crepuscul. Corpul a fost cel care a reacţionat ridicând din umeri şi aruncând în aer un braţ, ca să înhaţe aerul.

Vocea îl calma acum.

– Îmi pare rău că a durat atât de mult. Cred că am fost urmărit. Şi i-a luat mai mult decât credeam omului cu legitimaţia de identitate. Nu e de o calitate extraordinară, dar să sperăm că-i de ajuns de bună ca să ajungi acolo dacă se va putea. Se aplecă şi flutură mâna spre valiză. În cealaltă mână avea ceva greu şi plat. Haide, sus! zise.

Max ascultă, ridicându-se în picioare şi scărpinându-se. Putea simţi cum i se contractă oasele.

– Legitimaţia e în asta.

Era o carte.

– Ar trebui să pui acolo şi harta, şi indicaţiile. Şi e o cheie – lipită în interiorul copertei, mai spuse el. Deschise valiza

cât mai încet posibil şi instala acolo cartea ca pe o bombă. O să mă întorc în câteva zile, adăugă.

Lăsă o mică sacoşă plină de pâine, untură şi trei morcovi micuţi. Lângă ea era o sticlă cu apă. Nu se scuză deloc.

– Doar de atât am putut face rost.

Deschise uşa, o închise.

Singur din nou.

Ceea ce l-a atins imediat a fost sunetul.

Totul era atât de deznădăjduitor de zgomotos în întuneric, când era singur. De fiecare dată când se mişca, se auzea sunetul unei cute. Se simţea ca un bărbat într-un costum de hârtie.

Mâncarea.

Max împărţi pâinea în trei bucăţi şi puse două deoparte. Se afundă în cea din mână, mestecând şi înghiţind, forţând-o în jos pe culoarul uscat al gâtlejului. Untura era rece şi tare, trecând în bucăţi şi rămânând uneori pe loc. Înghiţituri mari le urneau şi le trimiteau în jos.

Apoi, morcovii.

Din nou, puse doi deoparte şi îl devoră pe cel de-al treilea. Zgomotul era asurzitor. Sigur, şi Führerul însuşi putea auzi sunetul unei sfărâmări portocalii în gură. Îi spărgea dinţii cu fiecare muşcătură. Când a băut, a fost destul de sigur că i-a înghiţit. „Data viitoare, se sfătui singur, să bei înainte.”

Mai târziu, spre uşurarea sa, când ecourile îl părăsiră şi găsi curajul să verifice cu degetele, constată că fiecare dinte era la locul lui, intact. Încercă un zâmbet, dar fără succes. Putea doar să-şi imagineze o încercare umilă şi o gură plină de dinţi stricaţi. Îi cercetă timp de ore întregi.

Deschise valiza şi luă cartea.

Nu-i putea citi titlul în întuneric, iar riscul de a aprinde un chibrit părea prea mare acum.

Când vorbi, simţi gustul unei şoapte.

– Te rog! spuse. Te rog!

Vorbea cu un om pe care nu-l cunoscuse niciodată. Printre alte câteva detalii importante, ştia numele bărbatului. Hans Hubermann. Din nou, îi vorbi străinului îndepărtat. Îl imploră:

– Te rog!

Atributele verii

Prin urmare, aşa stau lucrurile.

Ştiţi foarte bine exact ce urma să vină pe strada Himmel la sfârşitul anului 1940.

Eu ştiu.

Voi ştiţi.

Liesel, pe de altă parte, nu face parte din această categorie.

Pentru hoţul de cărţi, vara acelui an era ceva simplu. Conţinea patru elemente principale sau atribute. Câteodată, se întreba care era cel mai puternic.

IAR NOMINALIZAŢII SUNT...

1. Să progreseze în fiecare noapte cu *Ridicarea din umeri.*

2. Să citească pe jos, în biblioteca primarului.

3. Să joace fotbal pe strada Himmel.

4. Să găsească o altă ocazie de a fura.

Ridicarea din umeri, a decis ea, era excelentă. În fiecare noapte, când se liniştea după coşmar, nu trecea mult şi era mulţumită că era trează şi putea citi.

– Câteva pagini? o întreba papa, iar ea aproba din cap.

Câteodată, termina un capitol în după-amiaza următoare, jos, în pivniţă.

Problema autorităţilor cu cartea era evidentă. Protagonistul era un evreu şi era prezentat într-o lumină bună. De neiertat. Era un om avut, care se săturase să lase viaţa să treacă pe lângă el – ceea ce el numea ridicatul din umeri în faţa problemelor şi plăcerilor din timpul vieţii unei persoane pe pământ.

La începutul verii în Molching, pe măsură ce Liesel şi papa avansau cu lectura, acest bărbat călătorea la Amsterdam cu afaceri, iar zăpada dârdâia afară. Fata adora asta – zăpada care dârdâia.

– Chiar asta face când ninge, îi zise ea lui Hans Hubermann.

Stăteau împreună pe pat, papa dormind pe jumătate şi fata complet trează.

Uneori, îl privea pe papa cum dormea, ştiind mai multe şi mai puţine despre el decât îşi dădea seama vreunul dintre ei. Îl auzea adesea certându-se cu mama despre lipsa de lucru sau vorbind mâhniţi despre cum Hans se dusese să-şi vadă fiul şi descoperise că tânărul îşi părăsise locuinţa şi, cel mai probabil, se înrolase în armată.

– *Schlaf gut, Papa!* îi spunea fata lui papa în acele vremuri. Somn uşor, şi se strecura din pat, pe lângă el, ca să stingă lumina.

Următorul atribut, după cum am menţionat, era biblioteca primarului.

Că să ilustrăm această anume situaţie, putem arunca o privire asupra unei zile răcoroase de la sfârşitul lunii iunie. Rudy era cel puţin scandalizat.

Cine se credea Liesel Meminger, să-i spună că azi trebuia să livreze şi să ia singură rufele de spălat şi de călcat? Nu era îndeajuns de bun să meargă cu ea pe stradă?

– Încetează cu văicărelile, *Saukerl,* îl mustră ea. Doar mă simt rău. O să ratezi meciul.

El privi peste umăr.

– Ei, dacă pui problema aşa. Era un *Schmunzel.* Poţi să îţi bagi rufele undeva.

Apoi, a luat-o la fugă şi nu a pierdut timpul, alăturându-se unei echipe. Când Liesel ajunse la capătul străzii Himmel, se uită înapoi şi apucă să-l vadă stând în faţa porţii improvizate. Îi făcea cu mâna.

– *Saukerl,* râse ea şi ridică mâna, ştiind cu siguranţă că el îi spunea în acelaşi timp *Saumensch.*

Cam atât de puternică bănuiesc că este iubirea între doi copii de unsprezece ani.

Începu să alerge spre Grande Strasse şi casa primarului.

Desigur că a transpirat şi a ajuns acolo suflând din greu.

Dar citea.

Soţia primarului o lăsase să intre pentru a patra oară şi acum stătea la birou, privind pur şi simplu cărţile. La a doua vizită, îi dăduse voie lui Liesel să tragă afară o carte şi să o răsfoiască, fapt care a dus la încă una şi o alta, până când o jumătate de duzină de cărţi se lipiseră de ea, ori prinse sub braţ, ori în teancul care devenea din ce în ce mai înalt în mâna rămasă.

De data aceasta, Liesel stătea în picioare în răcoarea a camerei, stomacul ei chiorăia, dar nicio reacţie nu venea de la femeia mută, vătămată. Era din nou în halat şi, cu toate că o observase pe fată de mai multe ori, nu o privea niciodată prea mult. De obicei, era mai atentă la ceea ce se afla dincolo de ea, la ceva care lipsea. Fereastra era larg deschisă, o gură pătrată, răcoroasă, prin care intrau uneori rafale de vânt.

Liesel stătea pe podea. Cărţile erau împrăştiate în jurul ei.

După patruzeci de minute, a plecat. Fiecare carte a fost pusă la locul său.

– La revedere, Frau Hermann! Cuvintele veneau mereu ca un şoc. Mulţumesc!

După aceea, femeia o plătea şi ea pleca. Fiecare mişcare era contabilizată, iar hoţul de cărţi fugea acasă.

Odată cu instalarea verii, biblioteca deveni mai primitoare şi, cu fiecare livrare sau luare de haine, podeaua nu mai era atât de dureroasă. Liesel stătea cu o grămăjoară de cărţi lângă ea şi citise câteva paragrafe din fiecare,

încercând să memoreze cuvintele pe care nu le ştia, ca să-l întrebe pe papa când ajungea acasă. Mai târziu, ca adolescentă, când Liesel scria despre acele cărţi, nu-şi mai amintea titlurile. Nici măcar unul. Poate că, dacă le-ar fi furat, ar fi fost mai bine pregătită.

Ceea ce îşi amintea era că una dintre cărţile cu ilustraţii avea un nume scris stângaci pe coperta interioară.

NUMELE UNUI BĂIAT
Johann Hermann

Liesel îşi muşcă buza de jos, dar nu mai rezistă prea mult timp. De pe podea, se întoarse şi se uită la femeia în halat, şi puse o întrebare:

– Johann Hermann, zise ea. Cine este?

Femeia se uită pe lângă ea, undeva lângă genunchii fetei.

Liesel îşi ceru scuze.

– Îmi pare rău, nu ar trebui să întreb despre astfel de lucruri.

Lăsă cuvintele să se stingă.

Chipul femeii nu-şi schimbă expresia, dar reuşi cumva să vorbească.

– Acum, el nu mai este nimic pe lumea asta, explică ea. Era al meu…

DIN DOSARELE MEMORIEI

Oh, da, mi-l amintesc cu certitudine. Cerul era întunecos şi de nepătruns, ca nisipurile mişcătoare. Era un tânăr împachetat în sârmă ghimpată, ca o coroană uriaşă de ghimpi. L-am descâlcit şi l-am purtat afară. În înaltul cerului, ne-am cufundat împreună, până la genunchi. Era doar o altă zi, 1918.

– În afară de toate celelalte, spuse ea, a murit îngheţat. Pentru un moment, îşi făcu de lucru cu mâinile, apoi rosti: A

murit îngheţat, sunt sigură.

Soţia primarului era doar un membru al unui detaşament mondial. Aţi văzut-o înainte, sunt convinsă. În poveştile voastre, în poezii, pe ecranele pe care vă place să le priviţi. Sunt peste tot, aşa că, de ce nu şi aici? De ce nu şi pe un deal lin, într-un orăşel german? Este un loc la fel de bun pentru suferinţă ca oricare altul.

Ideea este că Ilsa Hermann se hotărâse să facă din suferinţă o victorie. Când suferinţa refuza să o părăsească, ea îi ceda. O accepta cu braţele deschise.

Putea să se împuşte, să se rănească sau să se lase în voia altor forme de automutilare, dar a ales ceea ce credea a fi varianta cea mai uşoară – să suporte măcar disconfortul vremii. Din câte ştia Liesel, se ruga pentru zile reci şi ploioase. În cea mai parte a timpului, trăia în locul potrivit.

Când Liesel plecă în acea zi, rosti ceva cu o mare nervozitate. În traducere, s-a luptat cu trei cuvinte uriaşe, le-a săltat pe umăr şi le-a scăpat la picioarele Ilsei Hermann. Au căzut fiindcă fata nu le mai putu suporta povara. Stăteau împreună pe podea, mari şi zgomotoase, şi stinghere.

TREI CUVINTE URIAŞE
ÎMI PARE RĂU

Din nou, soţia primarului privea pe lângă ea. Cu o faţă ca o coală de hârtie albă.

– Pentru ce? întrebă ea, dar vremea se scursese deja.

Fata ieşise deja din cameră. Aproape că ajunsese la uşa principală. Când a auzit, Liesel s-a oprit, dar a hotărât că este mai bine să nu se întoarcă, preferând să se strecoare în linişte afară din casă şi pe trepte. Privi Molchingul înainte să coboare în oraş, dar o compătimi pe soţia primarului pentru ceva timp.

Uneori, Liesel se întreba dacă ar trebui să o lase în pace, dar Ilsa Hermann era prea interesantă, iar atracţia cărţilor – prea mare. Cândva, cuvintele o făcuseră pe Liesel să se simtă prost, dar acum, când stătea pe podea, iar nevasta primarului era la biroul soţului, avea un sentiment instinctiv de putere. Se întâmpla de fiecare dată când descifra un cuvânt nou sau când punea cap la cap o propoziţie.

Era o fată.

În Germania nazistă.

Ce convenabil era că descoperea puterea cuvintelor!

Şi ce îngrozitor (şi incitant în acelaşi timp!) va fi câteva luni mai târziu, când va elibera puterea nou descoperită chiar în momentul în care soţia primarului o va dezamăgi. Cât de repede o va părăsi compătimirea şi cât de repede va deveni ceva cu totul…

Acum însă, în vara anului 1940, nu putea şti ce o aştepta, în mai mult de un singur sens. Avea de-a face cu o femeie plină de amărăciune, cu o cameră plină de cărţi pe care le vizita cu plăcere. Asta era tot. Era Partea a Doua din existenţa ei în acea vară.

Partea a Treia, slavă Domnului, era ceva mai uşor – fotbalul pe strada Himmel.

Daţi-mi voie să vă derulez un film:

Picioare târşâite pe stradă.

Respiraţia rapidă a băieţilor.

Cuvinte strigate: „Aici! Pe aici! *Scheisse!”*

Ţopăitul haotic al mingii pe stradă.

Toate erau pe strada Himmel, ca şi sunetul scuzelor, pe măsură ce vara prindea puteri.

Scuzele îi aparţineau lui Liesel Meminger.

Îi erau adresate lui Tommy Müller.

Până la începutul lunii iulie, a reuşit într-un final să-l convingă că nu are de gând să-l omoare. După bătaia administrată în noiembrie, Tommy era încă înfricoşat în

preajma ei. Când jucau fotbal pe strada Himmel, se ţinea la distanţă.

– Nu ştii niciodată când ar putea să-i sară ţandăra, i se confesase el lui Rudy, pe jumătate strâmbându-se, pe jumătate vorbind.

În apărarea lui Liesel, ea nu a renunţat niciodată să încerce să-l liniştească. O dezamăgea că a reuşit să facă pace cu Ludwig Schmeikl, dar nu cu nevinovatul Tommy Müller. Încă se făcea mic ori de câte ori o vedea.

– Cum era să ştiu că zâmbeai *pentru* mine în ziua aia? îl întrebase ea în mai multe rânduri.

Ca portar, chiar parase câteva şuturi de-ale lui până când toţi ceilalţi din echipă l-au implorat să se întoarcă.

– Du-te înapoi în poartă! îi ordonă în cele din urmă un băiat pe nume Harald Mollenhauer. Nu eşti bun de nimic.

Asta a fost după ce Tommy se împiedicase când era pe cale să dea un gol. S-ar fi premiat singur cu un penalti dacă n-ar fi fost în aceeaşi echipă.

Liesel revenea pe teren şi mereu sfârşea cumva dându-i gol lui Rudy. Mereu se împungeau şi îşi puneau piedică, făcându-se în toate felurile. Rudy comenta:

– Nu-l mai dovedeşte de data *asta,* proasta de *Saumensch Arschgrobbler.* Nu are nicio şansă.

Se pare că îi plăcea să-i spună lui Liesel „mâncă-n fund”. Era una dintre bucuriile copilăriei.

O altă bucurie era, desigur, furatul. Partea a Patra, 1940, vara.

Ca să fim sinceri, erau multe lucruri care îi apropiau pe Rudy şi pe Liesel, dar prietenia le-a fost cimentată pe deplin de furat. Acesta a fost provocat de o anume ocazie şi motivat de o forţă imposibil de înfrânt – foamea lui Rudy. Băiatul întotdeauna murea să mănânce ceva.

În afară de raţionalizare, afacerea tatălui său nu mai mergea aşa de bine în ultima vreme (fusese înlăturată ameninţarea competiţiei evreieşti, dar cu ea plecaseră şi

clienţii evrei). Steinerii improvizau ca să se descurce. Ca mulţi alţi oameni de pe strada Himmel, trebuiau să facă troc. Liesel îi dădea ceva de mâncare de la ea de acasă, dar nu avea nici ea din abundenţă. Mama făcea de obicei supă de mazăre. În serile de duminică o gătea – şi nu doar atât cât să mai aibă una-două zile. Făcea destul de multă supă de mazăre ca să le ajungă până duminica următoare. Apoi, duminică, gătea iarăşi. Supă de mazăre, pâine, câteodată o porţie mică de cartofi sau carne. Nu lăsai nimic în farfurie şi nu puneai vreo întrebare, şi nu te plângeai.

La început, făceau diverse lucruri ca să uite de asta.

Lui Rudy nu îi era foame dacă juca fotbal pe stradă. Sau dacă luau bicicletele de la fratele şi sora lui şi mergeau până la magazinul lui Alex Steiner ori îl vizitau pe papa, dacă lucra în ziua respectivă. Hans Hubermann stătea cu ei şi le spunea bancuri în lumina târzie a după-amiezii.

Cu sosirea câtorva zile călduroase, o altă distracţie era să înveţe să înoate în râul Amper. Apa era încă puţin cam rece, dar mergeau oricum.

– Haide, o îndemna Rudy în apă. Doar aici. Nu e aşa de adâncă aici.

Ea nu văzu gaura imensă în care intra şi se cufundă cu totul. A înotat câineşte ca să se salveze, deşi aproape că s-a înecat cu apa înghiţită.

– *Saukerl* ce eşti, îl acuză ea când se prăbuşi pe malul râului.

Rudy s-a asigurat că păstrează distanţa. Văzuse ceea ce îi făcuse lui Ludwig Schmeikl.

– Acum poţi să înoţi, nu?

Ceea ce nu o înveseli prea tare şi plecă grăbită. Părul îi era lipit de faţă şi îi curgeau muci din nas. El strigă după ea:

– Asta înseamnă că nu primesc un sărut pentru că te-am învăţat? Ce neobrăzare!

Era inevitabil.

Deprimanta supă de mazăre şi foamea lui Rudy i-a împins într-un final spre hoţie. I-a făcut să se alăture unui grup de copii mai mari care furau de la fermieri. Hoţi de fructe. După un meci de fotbal, Liesel şi Rudy au descoperit beneficiile de a fi atenţi la ce se întâmplă. Stând în faţa uşii casei lui Rudy, l-au observat pe Fritz Hammer – un băiat mai mare, din echipa adversă – mâncând un măr. Era din soiul Klar – care se cocea în iulie şi august – şi arăta uimitor în mâna lui. Poate că trei sau mai multe mere erau înghesuite în buzunarele jachetei. S-au apropiat.

– De unde ai alea? l-a întrebat Rudy.

La început, băiatul doar rânji.

– Şşşt. Apoi, extrase un măr din buzunar şi îl zvârli în aer. Doar uitaţi-vă la el, îi avertiză el. Nu-l mâncaţi.

S-au luat după el data următoare când l-au văzut pe acelaşi băiat purtând aceeaşi jachetă într-o zi prea caldă pentru asta. I-a condus până în partea de amonte a râului Amper. Era aproape de locul în care Liesel citea uneori cu papa al ei când începuse să înveţe.

Acolo se afla un grup de cinci băieţi, unii înalţi şi subţiri, alţii scunzi şi slabi.

Existau câteva astfel de grupuri în Molching, la acea vreme, unele având membri chiar şi în vârstă de şase ani. Liderul acestui grup era un infractor simpatic, de cincisprezece ani, pe nume Arthur Berg. Privi în jur şi îi văzu pe cei doi copii de unsprezece ani în spatele lui.

– *Und?* întrebă el. Şi?

– Mor de foame, răspunse Rudy.

– Şi e rapid, zise Liesel.

Berg se uită la ea.

– Nu-mi amintesc să-ţi fi cerut părerea. Era un adolescent înalt şi cu gâtul lung. Pe faţă coşurile îi erau grupate în pâlcuri. Dar te plac, spuse el. Era prietenos, într-un fel adolescentin, dezgheţat. Nu e ea cea care l-a bătut pe fratele tău, Anderl?

Vestea ajunsese la ei, cu siguranţă. O chelfăneală bună impresionează indiferent de vârstă.

Băgă de seamă un alt băiat – dintre cei scunzi şi slăbuţi –, cu păr blond, zburlit şi piele de culoarea gheţii.

– Cred că da.

– Ea e, confirmă Rudy.

Andy Schmeikl se apropie şi o cercetă de sus până jos, cu o expresie meditativă înainte să zâmbească larg.

– Bună treabă, puştoaico! Chiar o bătu pe spate, dând peste un omoplat ascuţit. Şi eu aş fi fost bătut măr dacă aş fi făcut asta.

Arthur trecuse mai departe, la Rudy.

– Şi tu eşti cel cu Jesse Owens, nu-i aşa?

Rudy dădu din cap.

– Este clar, zise Arthur, eşti un idiot – dar eşti genul nostru de idiot. Veniţi!

Erau acceptaţi.

Când ajunseră la fermă, lui Liesel şi lui Rudy li s-a aruncat un sac. Arthur Berg apucă sacul său de pânză tare. Îşi trecu o mână prin şuviţele moi.

– Vreunul dintre voi a mai furat înainte?

– Sigur că da, îl asigură Rudy. Tot timpul.

Nu a fost foarte convingător.

Liesel a răspuns mai la obiect:

– Am furat două cărţi, la care Arthur râse cu trei fornăituri scurte, iar coşurile i se deplasau de la locurile lor.

– Cărţile nu sunt de mâncat, scumpo.

După aceea, toţi au examinat merii care erau aflaţi în rânduri lungi, strâmbe. Arthur Berg dădea ordine.

– Unu, zise el. Nu vă prindeţi în gard. Dacă rămâneţi agăţaţi în gard, vă abandonăm. Clar? Cu toţii au dat din cap sau au zis da. Doi. Unul în pom, altul jos. Cineva trebuie să le adune. Îşi freca mâinile. Se distra. Trei. Dacă vedeţi pe

cineva că vine, strigaţi tare să treziţi morţii – şi fugim toţi. *Richtig?*

– *Richtig,* se auzi corul.

DOI HOŢI DE MERE ÎNCEPĂTORI, ŞOPTIND:

– Liesel, eşti sigură? Mai vrei să faci asta?

– Uită-te la sârma ghimpată, Rudy, e aşa de înaltă!

– Nu, nu, uite, arunci sacul peste ea. Vezi? Ca ei.

– Bine.

– Hai, atunci!

– Nu pot! Ezită. Rudy, eu…

– Mişcă, *Saumensch!*

O împinse spre gard, aruncă sacul gol peste sârmă şi se caţără peste ea, alergând spre ceilalţi. Rudy urcă în cel mai apropiat pom şi începu să arunce merele. Liesel stătea sub măr, punându-le în sac. După ce-l umplu, apăru o altă problemă.

– Cum trecem înapoi peste gard?

Răspunsul veni atunci când l-au observat pe Arthur Berg urcând cât mai aproape posibil de un stâlp al gardului.

– Sârma e mai tare acolo, indică Rudy.

Aruncă sacul pe partea cealaltă, o ajută mai întâi pe Liesel, apoi ateriza lângă ea, printre fructele care alunecaseră din sac.

Lângă ei se aflau picioarele lungi ale lui Arthur Berg, iar el îi privea amuzat.

– Nu-i rău, ateriză vocea de sus. Nu-i rău deloc.

Când s-au întors la râu, ascunşi printre copaci, el a luat sacul şi le-a dat lui Liesel şi lui să-şi împartă o duzină de mere.

– Bună treabă! fu ultimul său comentariu despre subiect.

În după-amiaza aceea, înainte să se întoarcă acasă, Liesel şi Rudy au mâncat fiecare câte şase mere într-o jumătate de

oră. La început, au nutrit gândul să-şi împartă fructele cu cei de acasă, dar asta presupunea un pericol considerabil. Nu le-ar fi făcut nicio plăcere să explice proveniența fructelor. Liesel chiar se gândi că ar putea să-i spună doar lui papa, dar nu voia ca el să creadă că are de-a face cu un infractor înrăit. Aşadar, a mâncat merele.

Pe malul râului unde a învăţat să înoate, fiecare măr a fost dat gata. Neobişnuiţi cu un asemenea lux, ştiau că era probabil să le fie rău.

Au mâncat oricum.

– *Saumensch!* a ocărât-o mama în acea seară. De ce vomiţi atât de mult?

– Poate că e supa de mazăre, a sugerat Liesel.

– Aşa e, i-a cântat papa în strună. Era din nou la fereastră. Asta trebuie să fie. Şi eu mă simt un pic rău.

– Pe tine cine te-a întrebat, *Saukerl?* Rapid, ea s-a întors să se ocupe de *Saumensch*-ul vomitător. Ei? Ce este? Ce este, scroafă mizerabilă?

Dar Liesel nu a spus nimic.

„Merele, se gândi ea fericită. Merele”, şi a vomitat încă o dată, pentru noroc.

Proprietăreasa ariană

Stăteau afară, la Frau Diller’s, lângă peretele văruit cu alb.

Liesel avea în gură o acadea.

Soarele îi intra în ochi.

În ciuda acestor dificultăţi, încă putea să vorbească şi să se certe.

O ALTĂ CONVERSAŢIE ÎNTRE RUDY ŞI LIESEL

– Grăbeşte-te, *Saumensch,* cu asta sunt deja zece.

– Nu, sunt numai opt – mai am două.

– Atunci, grăbeşte-te! Ţi-am spus că ar fi trebuit să luăm un cuţit şi să o tăiem în două... Haide, cu asta sunt două.

– Bine. Uite. Şi nu o înghiţi.

– Arăt ca un idiot?

O scurtă pauză.

– E grozavă, nu?

– Fără doar şi poate, *Saumensch.*

La sfârşitul lunii august şi la sfârşitul verii, găsiseră un pfenig{10} pe jos. Exaltare pură.

Zăcea pe jumătate descompus în pământ, pe traseul rufelor de spălat şi de călcat. O monedă ruginită, singuratică.

– Ia te uită la asta!

Rudy se năpusti asupra ei. Entuziasmul aproape că pişcă în timp ce se întorceau la Frau Diller’s şi nici nu le trecea prin cap că un singur pfenig ar putea să nu însemne *preţul corect.* Au năvălit pe uşă şi s-au postat în faţa proprietăresei ariene, care le aruncă o privire sfidătoare.

– Aştept! spuse ea.

Avea părul strâns la spate şi rochia neagră îi sufoca trupul. Fotografia înrămată a Führerului stătea de gardă pe perete.

– *Heil Hitler!* a luat Rudy iniţiativa.

– *Heil Hitler!* a răspuns ea îndreptându-se în spatele tejghelei. Şi tu? o privi cu asprime pe Liesel, care a rostit şi ea grabnic un *„Heil Hitler”.*

Nu i-a luat mult lui Rudy să dezgroape moneda din buzunar şi să o pună ferm pe tejghea. Privi drept în ochii cu ochelari ai lui Frau Diller şi rosti:

– Acadele combinate, vă rog.

Frau Diller zâmbi. Dinţii îşi dădeau coate ca să-i încapă în gură, iar amabilitatea neaşteptată îi făcu pe Rudy şi pe Liesel să zâmbească înapoi. Nu pentru mult timp.

S-a aplecat, a căutat puţin şi a revenit.

– Uite! zise ea, aruncând o singură acadea pe tejghea. Combin-o singur.

Afară, au desfăcut-o şi au încercat să o muşte ca să o împartă în două, dar zahărul era ca sticla. Mult prea dur chiar şi pentru caninii ca de animal ai lui Rudy. În loc să facă asta, au trebuit să şi-o treacă unul altuia până când s-a terminat. De zece ori a supt Rudy. De zece ori, Liesel. Când unul, când celălalt.

– Asta înseamnă viaţă bună, anunţă Rudy la un moment dat, rânjind cu bomboana în gură, iar Liesel nu îl contrazise.

După ce au terminat, amândoi avea gurile exagerat de roşii şi, în timp ce se îndreptau spre acasă, s-au sfătuit reciproc să stea cu ochii în patru, că poate mai găseau o monedă.

Bineînţeles că nu au găsit nimic. Nimeni nu poate fi atât de norocos de două ori în acelaşi an, mai ales în aceeaşi după-amiază.

Totuşi, au mers pe strada Himmel căutând veseli pe jos, cu gurile şi dinţii roşii.

Acea zi fusese grozavă, iar Germania nazistă era un loc nemaipomenit.

Luptătorul, continuare

Mergem mai departe acum, la o luptă dintr-o noapte friguroasă. Îl vom lăsa pe hoţul de cărţi să recupereze mai târziu.

Era 3 noiembrie, iar pardoseala trenului îi ţinea bine picioarele. În faţa lui se afla exemplarul *Mein Kampf* din care citea. Salvatorul său. Transpiraţia îi şiroia din mâini. Urme de degete ţineau strâns cartea.

EDITURA HOŢUL DE CĂRŢI PREZINTĂ OFICIAL

Mein Kampf
(Lupta mea)
de
Adolf Hitler

În urma lui Max Vandenburg, oraşul Stuttgart îşi deschidea braţele batjocoritor.

Nu era bine-venit acolo şi încercă să nu privească înapoi. Pâinea învechită i se dezintegra în stomac. De câteva ori, se răsuci din nou şi privi luminile micşorându-se şi dispărând cu totul.

„Să pari mândru, se sfătui singur. Nu poţi să arăţi că ţi-e teamă. Citeşte cartea. Zâmbeşte la ea. Este o carte grozavă – cea mai grozavă carte pe care ai citit-o vreodată. Ignor-o pe femeia de vizavi. Oricum, acum, doarme. Haide, Max, mai ai doar câteva ore până acolo.”

După cum s-a dovedit, următoarea vizită promisă în camera întunericului nu a venit după câteva zile, ci după o săptămână şi jumătate. Apoi, încă o săptămână până la

următoarea şi încă una, până când a pierdut orice simţ al trecerii zilelor şi orelor. A fost mutat încă o dată, în altă magazie, unde erau mai multă lumină, mai multe vizite şi mai multă mâncare. Dar nu mai avea prea mult timp.

– Plec în curând, îi spuse prietenul său, Walter Kugler. Ştii cum este – armata.

– Îmi pare rău, Walter.

Walter Kugler, prietenul lui Max din copilărie, puse mâna pe umărul evreului.

– Ar putea fi mai rău. Îşi privi prietenul în ochii de evreu. Aş putea fi tu.

Asta a fost ultima lor întâlnire. Un ultim pachet a fost lăsat într-un colţ şi, de data aceasta, era şi un bilet. Walter deschise *Mein Kampf* şi îl strecură înăuntru, lângă harta pe care o adusese cu cartea.

– La pagina treisprezece, a zâmbit el, să-ţi poarte noroc, da?

– Pentru noroc, răspunse el şi se îmbrăţişară.

Când uşa s-a închis, Max deschise cartea şi cercetă biletul. *Stuttgart-München-Pasing.* Pleca în două zile, noaptea, chiar la vreme ca să prindă ultima legătură. De acolo, va merge pe jos. Avea harta deja în minte, împăturită în sferturi. Cheia era încă lipită de coperta interioară.

A stat o jumătate de oră înainte să se apropie de traistă şi să o deschidă. Pe lângă mâncare, mai erau câteva obiecte.

CONŢINUTUL SUPLIMENTAR AL DARULUI DE LA WALTER KUGLER
O lamă mică.
O lingură – cel mai apropiat lucru de o oglindă.
Spumă de ras.
O foarfecă.

Magazia mică era goală când a părăsit-o.

– Rămas-bun! a şoptit el.

Ultimul lucru pe care l-a văzut Max a fost o grămăjoară de păr, aruncată neglijent lângă perete.

Rămas-bun!

Cu o faţă proaspăt bărbierită şi cu părul într-o parte, dar pieptănat îngrijit, din acea clădire ieşise un alt om. De fapt, ieşise neamţ. Staţi o secundă, *era* neamţ. Sau, cel puţin, *fusese.*

În stomac, avea o combinaţie electrizantă de speranţă şi greaţă.

S-a dus la gară.

A arătat biletul şi cartea de identitate, iar acum stătea într-un compartiment mic din tren, direct în lumina reflectoarelor primejdiei.

– Actele!

Asta îi era groază să audă.

A fost îndeajuns de rău când fusese oprit pe peron. Ştia că nu se poate împotrivi de două ori.

Mâinile tremurânde.

Mirosul – nu, duhoarea – vinovăţiei.

Pur şi simplu, nu putea suporta din nou.

Din fericire, au venit devreme şi nu au cerut decât biletul, iar acum tot ceea ce rămăsese era o fereastră dincolo de care se zăreau orăşele, întruniri ale luminilor, şi femeia care sforăia în partea cealaltă a compartimentului.

În cea mai mare parte a călătoriei încercase să citească din carte, străduindu-se să nu-şi ridice deloc privirea.

Cuvintele îi umblau haihui prin gură.

Ciudat, dar, în timp ce întorcea paginile şi avansa cu fiecare capitol, simţise gustul a doar două cuvinte.

Mein Kampf. Lupta mea.

Titlul, iarăşi şi iarăşi, pe când trenul susura dintr-un oraş german într-altul.

Mein Kampf.

Dintre toate lucrurile care îl puteau salva.

Şarlatanii

Aţi putea susţine că lui Liesel Meminger nu i-a mers rău deloc. Chiar aşa a fost în comparaţie cu Max Vandenburg. Cu certitudine, fratele ei îi murise în braţe. Mama ei o abandonase.

Dar orice era mai bine decât să fii evreu.

Înainte să sosească Max, fusese pierdut încă un client căruia mama ei îi spăla hainele; de data aceasta, familia Weingarten. *Schimpfen*-ul obligatoriu a avut loc în bucătărie, iar Liesel s-a consolat cu faptul că mai rămăseseră doi şi, chiar mai bine, unul dintre ei era primarul, soţia şi cărţile.

Cât despre celelalte activităţi ale lui Liesel, încă făcea prăpăd împreună cu Rudy Steiner. Aş îndrăzni să sugerez chiar că îşi şlefuiau înclinaţiile infracţionale.

Au mai făcut câteva excursii cu Arthur Berg şi prietenii lui, ţinând să-şi demonstreze talentul şi să-şi extindă repertoriul de furtişaguri. Au luat cartofi dintr-o fermă, cepe dintr-alta. Dar cea mai mare victorie au izbutit-o pe cont propriu.

După cum am fost martori mai devreme, unul dintre avantajele mersului prin oraş era posibilitatea găsirii de lucruri pe jos. Un altul era observarea oamenilor sau, mai important, a aceloraşi oameni făcând lucruri identice săptămână după săptămână.

Un băiat de la şcoală, Otto Sturm, era o astfel de persoană. În fiecare după-amiază de vineri, mergea cu bicicleta la biserică, ducându-le bunătăţi preoţilor.

Timp de o lună, l-au urmărit pe măsură ce vremea bună devenea proastă, iar Rudy era hotărât în mod deosebit ca

într-o vineri, într-o săptămână anormal de rece din octombrie, Otto să nu ajungă chiar la destinaţie.

– Toţi preoţii ăia, explica Rudy în vreme ce colindau prin oraş. Sunt oricum prea graşi. S-ar putea lipsi de hrană o săptămână şi ceva.

Liesel nu putea decât să-l aprobe. Mai întâi de toate, ea nu era catolică. În al doilea rând, era destul de înfometată şi ea. Ca întotdeauna, căra rufele spălate. Rudy ducea două găleţi cu apă rece sau, cum zicea el, două găleţi de viitoare gheaţă.

Exact înainte de ora două, se apucă de treabă.

Fără ezitare, turnă apa pe stradă, chiar în locul în care Otto pedala când dădea colţul.

Liesel trebuia să admită.

La început, simţise o oarecare vină, dar planul era perfect sau pe cât de perfect posibil. În fiecare zi de vineri, puţin după ora două, Otto Sturm vira spre strada München cu produsele în coşul din faţă, pe ghidon. În această vineri, nu va merge mai departe.

Strada era acoperită cu gheaţă, dar Rudy avea o jachetă în plus şi abia îşi stăpânea un rânjet. Îi traversa faţa ca o patină.

– Haide, zise el, în tufişul de acolo.

După aproximativ cincisprezece minute, planul diabolic a dat roade. Ca să spunem aşa.

Rudy arătă cu un deget printr-o deschizătură din tufiş.

– Iată-l!

Otto veni după colţ, inocent ca un mieluşel.

Nu irosi timpul şi pierdu controlul bicicletei, alunecând pe gheaţă şi aterizând cu faţa în jos pe stradă.

Văzând că nu se mai mişcă, Rudy se uită alarmat la Liesel.

– Sfinte Isuse pe cruce, spuse el, cred că l-am *omorât!*

S-a furişat încet, a luat coşul şi au plecat rapid.

– Respira? întrebă Liesel după ce s-au îndepărtat pe stradă.

– *Keine Ahnung,* rosti Rudy ţinând strâns coşul.

Habar n-avea.

Aflaţi mai jos pe deal, au privit cum Otto s-a ridicat, s-a scărpinat în cap, s-a scărpinat la prohab şi a căutat peste tot coşul.

– *Scheisskopf*[11] prost, rânji Rudy şi examină prada. Pâine, ouă sparte şi, mai presus de toate, *şuncă.* Rudy duse şunca grasă la nas şi o adulmecă încântat. Superb! rosti el.

Oricât de tentant era să păstreze secretul victoriei pentru ei, au fost copleşiţi de sentimentul de loialitate faţă de Arthur Berg. S-au îndreptat spre casa sărăcită din Kempf Strasse şi i-au arătat prada. Arthur nu s-a putut abţine să nu-şi manifeste încântarea.

– De la cine aţi furat astea?

Rudy răspunse:

– De la Otto Sturm.

– Ei bine, dădu el din cap, oricine ar fi, îi sunt recunoscător.

Se duse înăuntru şi se întoarse cu un cuţit de pâine, o tigaie şi o jachetă, iar cei trei hoţi au străbătut holul blocului de apartamente.

– O să îi aducem şi pe ceilalţi, spuse Arthur Berg după ce au ajuns afară. Om fi noi infractori, dar nu suntem total imorali.

Ca şi hoţul de cărţi, cel puţin trăgea linia undeva.

S-a mai ciocănit la câteva uşi. Nume au fost strigate la apartamentele din străzile de mai jos şi, în curând, toată trupa de hoţi de fructe era în drum spre Amper. În poiana de pe malul celălalt, a fost făcut un foc şi ouăle rămase au fost prăjite. Pâinea şi şunca au fost tăiate. Folosindu-se de mâini şi de cuţite, copiii au mâncat până la ultima fărâmă bunătăţile de la Otto Sturm. Fără vreun popă în peisaj.

Abia la sfârşit a apărut o ceartă, cu privire la coş. Majoritatea băieţilor voiau să-l ardă. Fritz Hammer şi Andy Schmeikl doreau să-l păstreze, dar Arthur Berg avea o idee mai bună, dovedindu-şi moralitatea total nepotrivită.

– Voi doi, le zise el lui Rudy şi lui Liesel. Poate că ar trebui să-l duceţi înapoi personajului ăluia, Sturm. As spune că bietul nemernic merită probabil măcar atâta.

– O, fii serios, Arthur.

– Nu vreau să aud, Andy.

– Isuse Hristoase.

– Nici *El* nu vrea să audă.

Grupul a râs şi Rudy Steiner a ridicat coşul.

– O să-l ducem înapoi şi o să-l agăţăm de căsuţa lor poştală.

Se îndepărtase deja vreo douăzeci de metri când fata îl ajunse din urmă. Va sosi acasă mult prea târziu ca să nu aibă probleme, dar ştia foarte bine că trebuia să-l însoţească pe Rudy Steiner până în cealaltă parte a oraşului, la ferma Sturm. Multă vreme, au mers în linişte.

– Te simţi prost? îl întrebă într-un final Liesel.

Erau deja în drum spre casă.

– De ce?

– Ştii tu.

– Sigur că da, dar nu îmi mai este foame şi pun pariu că nici *lui* nu îi este. Să nu-ţi treacă prin cap că preoţii ar primi mâncare dacă el n-ar avea destulă acasă.

– Doar că s-a lovit de pământ aşa de rău.

– Nu-mi aminti.

Dar Rudy Steiner nu s-a putut abţine să nu zâmbească. În anii următori, el va oferi pâine, nu o va fura – încă o dovadă despre natura contradictorie a fiinţei umane. Atât de mult bine, atât de mult rău. Doar adăugaţi apă.

La cinci zile după mica victorie dulce-amăruie, Arthur Berg şi-a făcut o ultimă apariţie şi i-a invitat la următoarea sa expediţie de furat. Au dat de el pe strada München, într-

o miercuri, în drum spre casă de la şcoală. Era deja în uniforma lui de la Tineretul Hitlerist.

– Mergem din nou mâine după-amiază. Sunteţi interesaţi?

Nu s-au putut abţine.

– Unde?

– În locul ăla cu cartofi.

Douăzeci şi patru de ore mai târziu, Liesel şi Rudy au înfruntat din nou gardul cu sârmă ghimpată şi şi-au umplut sacul.

Problema s-a ivit în timp ce se pregăteau să plece.

– Isuse! strigă Arthur. Fermierul!

Oricum, următorul cuvânt a fost cel care i-a înfricoşat. Îl strigă de parcă deja fusese atacat de el! Gura i se deschise ca o tăietură. Cuvântul a zburat afară şi era: topor.

Cu certitudine, când s-au răsucit să vadă despre ce-i vorba, fermierul alerga spre ei, cu arma ridicată.

Întregul grup fugi spre gard şi a reuşit să sară peste el. Rudy, care era cel mai departe, a recuperat rapid, dar nu îndeajuns de repede ca să nu rămână ultimul. În timp ce îşi trecea piciorul pe deasupra, s-a agăţat de sârmă.

– Hei!

Era chemarea celui captiv.

Grupul s-a oprit.

Instinctiv, Liesel a fugit înapoi.

– Grăbeşte-te! strigă Arthur.

Vocea lui se auzi de departe, de parcă ar fi fost înghiţită înainte să-i iasă din gură.

Cer alb.

Ceilalţi fugeau.

Liesel se întoarse şi începu să tragă de materialul pantalonilor. Ochii lui Rudy erau larg deschişi de frică.

– Repede, zise el, vine.

La distanţă, încă putea auzi sunetul picioarelor care dezertau, când o altă mână apucă sârma şi o smuci din pantalonii lui Rudy. O fâşie rămăsese agăţată în ţepii metalici, dar băiatul a reuşit să se elibereze.

– Acum, mişcaţi-vă! îi zori Arthur nu cu mult înainte ca fermierul să ajungă înjurând şi răsuflând greu.

Toporul se îndrepta furios spre piciorul lui Arthur. Omul strigă cuvintele inutile ale celui jefuit:

– O să pun să vă aresteze! O să vă găsesc! O să aflu eu cine sunteţi!

Atunci, Arthur Berg a dat replica:

– Owens e numele! Alergă rapid, prinzându-i din urmă pe Liesel şi pe Rudy. Jesse Owens!

Când au ajuns pe teren sigur, luptându-se să tragă aer în plămâni, s-au aşezat jos şi Arthur a încercat să-i liniştească. Rudy nu voia să-l privească.

– Ni s-a întâmplat tuturor, zise Arthur simţind dezamăgirea.

Minţea? Nu puteau fi siguri şi nu vor afla niciodată. Câteva săptămâni mai târziu, Arthur Berg s-a mutat în Köln.

L-au mai văzut încă o dată, cu ocazia uneia dintre livrările lui Liesel. Pe o alee de lângă strada München, i-a dat lui Liesel o pungă de hârtie maro, cu o duzină de castane. Zâmbea atotcunoscător.

– De la o relaţie din industria de profil.

După ce i-a informat de plecare, a reuşit să le ofere câte un zâmbet plin de coşuri şi apoi le-a lovit frunţile cu palma.

– Să nu cumva să le mâncaţi pe toate o dată, şi nu l-au mai văzut niciodată pe Arthur Berg.

Cât despre mine, pot să vă spun că l-am văzut cu siguranţă.

UN MIC TRIBUT LUI ARTHUR BERG, UN OM ÎNCĂ ÎN VIAŢĂ

Cerul din Köln era galben şi putrezea, răzuindu-se pe margini. Stătea sprijinit de un perete, cu un copil în braţe. Sora lui. Când ea nu a mai respirat, a rămas cu ea, şi am simţit că o va ţine timp de ore întregi. Două mere furate erau în buzunarul lui.

De data aceasta, au fost mai deştepţi. Au mâncat fiecare câte o castană şi le-au vândut pe celelalte din uşă în uşă.

– Dacă aveţi câţiva pfenigi în plus, spunea Liesel la fiecare uşă, am castane. În final, s-au ales cu şaisprezece monede.

– Acum, rânji Rudy, răzbunarea.

În aceeaşi după-amiază, s-au întors la Frau Diller's, au zis: „Heil Hitler" şi au aşteptat.

– Din nou, acadele combinate, a *schmunzellit* ea, la care ei au încuviinţat din cap.

Banii au fost aruncaţi pe tejghea şi zâmbetul lui Frau Diller s-a topit pe jumătate.

– Da, Frau Diller, au rostit la unison, acadele combinate, vă rugăm.

Führerul înrămat părea mândru de ei.

Victoria de dinaintea furtunii.

Luptătorul, concluzie

Pungăşiile se termină acum, dar nu şi necazurile.

O am pe Liesel Meminger într-o mână, iar pe Max Vandenburg în cealaltă. În curând, voi aplauda cu ei. Doar daţi-mi câteva pagini.

Luptătorul:

Dacă l-ar omorî în seara asta, măcar ar muri viu.

Drumul cu trenul se terminase de mult, sforăitoarea cel mai probabil stătea confortabil în compartimentul pe care şi-l făcuse pat, călătorind mai departe. Acum, pe Max, doar câţiva paşi îl despărţeau de supravieţuire. Paşi şi gânduri, şi îndoieli.

A urmat harta din minte, de la Pasing la Molching. Era târziu când a văzut oraşul. Picioarele îl dureau îngrozitor, dar aproape ajunsese – în cel mai periculos loc în care putea fi. Îndeajuns de aproape ca să-l atingă.

După cum era notat pe hartă, a găsit strada München şi a înaintat pe alee.

Totul împietrise.

Pâlcuri strălucitoare de felinare.

Clădiri întunecate, supuse.

Primăria se înălţa ca un gigant, ca un tânăr nefiresc de înalt pentru vârsta lui. Biserica dispărea în întunecime, cu cât ochii lui priveau mai sus.

Totul se uita la el.

Tremura.

Se avertiză singur: „Ţine ochii deschişi!”

(Copiii nemţi căutau monede pierdute. Evreii nemţi erau cu ochii în patru să nu fie arestaţi.)

Continuând să folosească numărul 13 pentru a avea noroc, numără paşii în serii de câte treisprezece. „Doar atâţia paşi, îşi spunea sieşi. Haide, doar alţi treisprezece.” Ca o estimare, a terminat nouăzeci de serii până când, într-un sfârşit, a ajuns la colţul străzii Himmel.

Într-o mână, avea valiza.

În cealaltă, încă ţinea *Mein Kampf*.

Ambele erau grele şi ţinute în mâinile puţin transpirate.

O luă pe strada lăturalnică, ajungând până la numărul 33, rezistând impulsului de a zâmbi, rezistând impulsului de a plânge sau de a-şi închipui siguranţa care l-ar putea aştepta. Îşi aminti că nu era deloc timpul pentru speranţă. Cu certitudine, putea aproape să o atingă. O putea simţi undeva, totuşi inaccesibilă. În loc să o accepte, începu să se gândească din nou ce să facă dacă era prins în ultimul moment sau dacă exista posibilitatea ca un duşman să-l aştepte înăuntru.

Desigur, era şi sentimentul iritant al păcatului.

Cum putea face asta?

Cum putea să apară şi să-i roage pe oameni să-şi rişte vieţile pentru el? Cum putea fi atât de egoist?

Treizeci şi trei.

Se priveau unul pe celălalt.

Casa era palidă, aproape că arăta bolnavă, cu poarta de fier şi uşa maronie, pătată de salivă.

Scoase o cheie din buzunar. Nu lucea, doar îi zăcea în mână, greoaie şi molatică. Pentru o clipă, a strâns-o, aşteptându-se pe jumătate să se topească şi să-i alunece spre încheietură. Nu s-a întâmplat asta. Metalul era dur şi plat, cu un set zdravăn de dinţi, şi a strâns-o până când l-a durut palma.

Apoi, încet, luptătorul s-a aplecat, şi-a lipit obrazul de lemnul uşii şi a desfăcut pumnul în care se afla cheia.

Partea a patra

Omul aplecat asupra mea

în rolurile principale:
acordeonistul – un om care îşi ţine promisiunile – o fată bună – un boxer evreu – furia rosei – o prelegere – un somnoros – schimbul de coşmaruri – şi câteva pagini din pivniţă

Acordeonistul
(Viaţa secretă a lui Hans Hubermann)

Era un tânăr care stătea în bucătărie. Simţea că-i rugineşte cheia în palmă. Nu a spus nimic de genul „bună” sau „ajutor, vă rog”, sau altceva de acest fel.

PRIMA ÎNTREBARE
Hans Hubermann?

A DOUA ÎNTREBARE
Mai cântaţi la acordeon?

În timp ce se uita stânjenit la silueta din faţa sa, glasul tânărului bărbat era făcut cioburi şi vibra prin întuneric ca şi cum ar fi fost tot ce rămase din el.

Papa, atent şi înspăimântat, s-a apropiat.

În bucătărie, şopti:

– Sigur că da.

Totul începuse cu mulţi ani în urmă, în Primul Război Mondial.

Sunt ciudate aceste războaie.

Pline de sânge şi violenţă – dar şi de poveşti care sunt la fel de greu de pătruns. „E adevărat, bodogănesc oamenii. Nu-mi pasă dacă nu mă crezi. Vulpea aia mi-a salvat viaţa” sau „Au murit unul într-o parte, iar altul în cealaltă parte şi am rămas stând acolo, singurul fără un glonţ între ochi. De ce eu? De ce eu, şi nu ei?”

Povestea lui Hans Hubermann era cam de felul ăsta. Când am găsit-o printre cuvintele hoţului de cărţi, mi-am dat seama că trecusem unul pe lângă celălalt din când în

când, în acea perioadă, deşi niciunul din noi nu a programat o întâlnire. Personal, aveam mult de lucru. Cât despre Hans, cred că făcea tot posibilul să mă evite.

Prima oară când ne-am aflat unul în vecinătatea celuilalt, Hans avea douăzeci şi doi de ani şi se lupta cu francezii. Majoritatea tinerilor din plutonul său era dornici să lupte. Hans nu era aşa de sigur. Îi luasem pe parcurs pe câţiva dintre ei, dar aţi putea spune că nu am fost niciodată pe cale să-l ating pe Hans Hubermann. Ori era prea norocos, ori merita să trăiască, ori exista un motiv bun pentru ca el să trăiască.

În armată, nu s-a remarcat în nicio privinţă. Alerga în mijloc, se urca în mijloc şi putea trage îndeajuns de bine ca să nu-şi enerveze superiorii. Nici nu excela destul ca să fie printre cei aleşi mai întâi, ca să fugă direct spre mine.

O MICĂ OBSERVAŢIE, DAR DEMNĂ DE LUAT ÎN SEAMĂ

De-a lungul anilor, am văzut atât de mulţi tineri care cred că aleargă spre alţi tineri. Ei nu fac asta. Aleargă către mine.

Luptase aproape şase săptămâni când a sfârşit în Franţa, unde, aparent, un eveniment ciudat i-a salvat viaţa. O altă perspectivă ar sugera că, într-un război absurd, asta era perfect raţional.

În general, timpul petrecut în marele război îl uluise din momentul în care intrase în armată. Era ca un serial. Zi după zi după zi. După zi:

Conversaţia gloanţelor.

Oameni care se odihneau.

Cele mai bune bancuri deocheate din lume.

Transpiraţia rece – micul prieten perfid – zăbovind mai mult decât era bine-venită la subsori şi în pantaloni.

Cel mai mult îi plăceau jocurile de cărţi urmate de câteva partide de şah, deşi era mereu jalnic la ele. Şi muzica. Întotdeauna, muzica.

Un bărbat cu un an mai în vârstă decât el – un evreu neamţ, pe nume Erik Vandenburg – l-a învăţat să cânte la acordeon. Cei doi au devenit treptat prieteni pentru că niciunul din ei nu era teribil de interesat să lupte. Preferau să răsucească ţigări decât să se răsucească prin zăpadă şi noroi. Preferau să pescuiască mai curând crapi decât gloanţe. O prietenie solidă, care s-a bazat pe jocuri de noroc, fumat şi muzică, pentru a nu mai vorbi de dorinţa comună de supravieţuire. Singura problemă cu asta era că Erik Vandenburg va fi mai târziu găsit făcut bucăţi pe un deal acoperit cu iarbă. Ochii lui erau deschişi şi verigheta îi fusese furată. I-am luat cu lopata sufletul împreună cu celelalte suflete şi ne-am lăsat duşi de vânt. Orizontul era de culoarea laptelui. Rece şi proaspăt. Turnat printre cadavre.

Tot ce rămăsese cu adevărat din Erik Vandenburg erau câteva obiecte personale şi acordeonul pictat cu degetele. Totul, în afară de instrument, a fost trimis acasă. Acesta a fost considerat prea mare. Aproape autoincriminându-se, stătea pe patul improvizat din tabără şi i-a fost dat prietenului său, Hans Hubermann, care s-a întâmplat să fie singurul supravieţuitor.

A SUPRAVIEŢUIT ASTFEL
Nu a participat la bătălie în acea zi.

Pentru asta, trebuia să-i mulţumească lui Erik Vandenburg. Sau, mai exact, lui Erik Vandenburg şi periuţei de dinţi a sergentului.

În acea dimineaţă, nu cu mult înainte să plece, sergentul Stephan Schneider a păşit în spaţiul pentru dormit şi le-a atras tuturor atenţia. Era popular printre militari pentru simţul umorului şi festele pe care le juca, dar mai mult pentru faptul că niciodată nu se afla în spatele cuiva în focul luptei. Mereu era primul.

În anumite zile, avea obiceiul să intre în camera bărbaţilor care se odihneau şi să spună ceva de genul: „Cine-i din Pasing?” sau „Cine-i bun la matematică?” sau, în cazul fatidic al lui Hans Hubermann, „Cine are scrisul frumos?”

Nimeni nu se oferea voluntar vreodată, nu după prima dată când a întrebat. În acea zi, un tânăr soldat înflăcărat, pe nume Philipp Schlink, s-a ridicat mândru şi a zis: „Da, domnule, eu sunt din Pasing.” I s-a înmânat pe loc o periuţă de dinţi şi i s-a cerut să cureţe toaleta.

Când sergentul a întrebat cine are cea mai frumoasă caligrafie, cu siguranţă, înţelegeţi de ce nimeni nu era doritor să facă un pas în faţă. Credeau că vor fi primii care, înainte să plece, vor trebui să facă faţă unei inspecţii generale a igienei sau vor freca ghetele care călcaseră prin rahat ale unui locotenent excentric.

– Haide acum, se juca Schneider cu ei. Uns cu briantină, părul său strălucea, deşi o şuviţă mică era mereu dreaptă şi vigilentă în creştetul capului. Măcar *unul* dintre voi, lepădături bune de nimic, trebuie să fie capabil să scrie cum trebuie.

La distanţă se auzeau focuri de armă.

Au declanşat o reacţie.

– Uite, zise Schneider, asta nu e precum celelalte. Va dura toată dimineaţa, poate mai mult. Nu putu să-şi reţină un zâmbet. Schlink a lustruit buda în timp ce voi, restul, jucaţi cărţi, dar, de data asta, vă duceţi *acolo,* afară.

Viaţa sau mândria.

În mod clar, spera ca unul dintre bărbaţi să aibă inteligenţa să aleagă viaţa.

Erik Vandenburg şi Hans Hubermann şi-au aruncat o privire. Celui care făcea acum un pas înainte, plutonul îi va face viaţa un iad pe pământ pentru tot timpul cât vor fi împreună. Pe de altă parte, dacă trebuia nominalizat cineva…

Nimeni nu păşise în faţă încă, dar o voce a ieşit încovoiată şi s-a îndreptat agale spre sergent. Stătea la picioarele lui, aşteptând câteva şuturi. Spunea:

– Hubermann, domnule.

Vocea îi aparţinea lui Erik Vandenburg. Era limpede că el credea că azi nu era timpul potrivit pentru ca prietenul său să moară.

Sergentul a păşit încolo şi încoace printre cele două şiruri de soldaţi.

– Cine a zis asta?

Avea un mers grozav, Stephan Schneider – un bărbat mic, care vorbea, se mişca şi acţiona în grabă. În vreme ce el mărşăluia de colo-colo printre ei, Hans şi-a ridicat privirea, aşteptând să afle ce avea de făcut. Poate că una dintre asistente era bolnavă şi avea nevoie de cineva care să desprindă şi să înlocuiască bandajele de pe membrele infectate ale soldaţilor răniţi. Poate că o mie de plicuri trebuiau linse şi ştampilate pentru a fi trimise acasă, cu anunţuri de deces în ele.

În acel moment, vocea ieşi din nou la înaintare, stârnind alte câteva care doreau a se face auzite.

– Hubermann, au răspuns în ecou.

Erik chiar a adăugat:

– Scrie impecabil, domnule, *impecabil.*

– S-a hotărât atunci. Pe faţă i se vedea un rânjet mic, rotund. Hubermann. Tu eşti.

Soldatul tânăr şi subţire a ieşit în faţă şi a întrebat care îi va fi sarcina.

Sergentul a oftat.

– Căpitanul are nevoie să-i fie scrise câteva duzini de scrisori. Are un reumatism îngrozitor în degete. Sau artrită. Tu le vei scrie pentru el.

Nu era vreme de discuţii, mai ales că Schlink a fost trimis să cureţe toaletele, iar celălalt, Pfegger, aproape că s-a sinucis lingând plicuri. Limba lui era de un albastru infectat.

– Da, domnule, a aprobat din cap Hans şi asta a fost.

Abilităţile lui în ale scrisului erau cel puţin îndoielnice, ca să nu spunem mai mult, dar se considera norocos. A scris scrisorile pe cât de bine a putut, pe când ceilalţi bărbaţi au plecat la luptă. Niciunul nu s-a întors.

Asta a fost prima oară când Hans Hubermann m-a evitat. În marele război.

A doua ocazie când a scăpat avea să vină în 1943, în Essen.

Două războaie pentru două supravieţuiri.

Prima dată tânăr, a doua oară la vârsta mijlocie.

Nu mulţi oameni sunt îndeajuns de norocoşi să mă fenteze de două ori.

A cărat acordeonul cu el tot timpul războiului.

Când a dat de urma familiei lui Erik Vandenburg în Stuttgart, la întoarcere, soţia lui Vandenburg l-a informat că putea să-l păstreze. Apartamentul ei era plin de ele şi o supăra prea mult să se uite la acel acordeon anume. Celelalte îi aminteau îndeajuns de el, ca şi profesia ei, aceeaşi ca şi a lui, în care îi învăţa pe alţii să cânte la acele instrumente.

– El m-a învăţat să cânt, o informat-o Hans, crezând că ar ajuta.

Poate că aşa a fost, fiindcă femeia deznădăjduită l-a întrebat dacă ar putea cânta pentru ea, apoi a plâns în tăcere, în vreme ce Hans apăsa neîndemânatic butoanele şi clapele pentru a face să răsune valsul *Dunărea albastră.* Era preferatul soţului ei.

– Ştiţi, i-a explicat Hans, mi-a salvat viaţa. Lumina din cameră era slabă, iar aerul rarefiat. El… Dacă aveţi vreodată nevoie de ceva… I-a strecurat peste masă o bucăţică de hârtie cu numele şi adresa lui. Sunt de meserie zugrav. Vă zugrăvesc apartamentul pe gratis, oricând doriţi.

Ştia că era o răsplată inutilă, dar s-a oferit oricum.

Femeia a luat hârtia şi, nu mult după aceea, un copil mic a intrat ezitând şi i s-a aşezat în poală.

– El e Max, a zis femeia, dar băiatul era prea mic şi timid ca să spună ceva.

Era slăbuţ, cu părul moale şi ochii adânci, de nepătruns au privit cum străinul a mai cântat un cântec în odaia cu o atmosferă apăsătoare. Se uită de la unul la altul, la bărbatul care cânta şi la femeia care plângea. Diferite note stârneau diferite reacţii ale ochilor. O tristeţe imensă.

Hans a plecat.

– Nu mi-ai spus niciodată, i-a zis el unui Erik Vandenburg mort şi liniei orizontului din Stuttgart. Nu mi-ai spus niciodată că aveai un fiu.

După ce se opri un moment, doar cât să clatine din cap, Hans s-a întors la München, neaşteptând-se să mai audă vreodată de acei oameni. Ceea ce nu ştia era că, în mod categoric, va fi nevoie de ajutorul lui, nu pentru zugrăvit şi nu timp de aproximativ douăzeci de ani.

Au trecut câteva săptămâni înainte să se apuce de zugrăvit. În lunile cu vreme bună, a lucrat energic şi, chiar iarna, îi spunea adesea Rosei că nu ploua cu cereri, dar măcar picura din când în când.

Totul a mers bine mai mult de un deceniu.

S-au născut Hans junior şi Trudy. Au crescut vizitându-l pe papa la muncă, lovind cu palma în vopseaua de pe pereţi şi curăţând pensule.

Însă atunci când Hitler a venit la putere, în 1933, afacerea cu zugrăvitul a avut de suferit. Hans nu a aderat la

NSDAP, aşa cum au făcut majoritatea oamenilor. S-a gândit mult înainte de a lua o decizie.

PROCESUL DE GÂNDIRE AL LUI HANS HUBERMANN

Nu era foarte educat şi nu avea preferinţe politice, dar, în lipsă de altceva, era un om care aprecia corectitudinea. Un evreu îi salvase odată viaţa şi el nu putea uita asta. Nu putea să adere la un partid care învrăjbea oamenii într-un asemenea mod. În plus, ca şi în cazul lui Alex Steiner, unii dintre cei mai fideli clienţi erau evrei. Aşa cum credeau mulţi evrei, el nu se gândea că ura va dura mult şi a nu-l urma pe Hitler a fost o decizie conştientă. Din multe puncte de vedere, o decizie dezastruoasă.

Odată cu începerea persecuţiilor, a fost tot mai puţin de muncă. La început, nu era aşa de rău, dar curând constată că pierde clienţi. Pumni de citate păreau să se evapore în aerul nazist care cuprindea totul.

Văzându-l pe strada München, l-a abordat pe un vechi client credincios, pe nume Herbert Bollinger – un bărbat cu o talie rotundă, ce vorbea germana literară (era din Hamburg). Prima oară, bărbatul a privit în jos, dincolo de centură, în pământ, dar, atunci când ochii săi s-au întors spre zugrav, era limpede că întrebarea îl stingherea. Nu exista niciun motiv ca Hans să întrebe asta, dar a făcut-o.

– Ce se întâmplă, Herbert? Pierd clienţi mai repede decât pot să-i număr.

Bollinger nu s-a mai eschivat. Cu trupul drept, a răspuns cu o altă o întrebare:

– Ei bine, Hans. Eşti membru?

– Membru unde?

Dar Hans Hubermann ştia perfect despre ce vorbea bărbatul.

– Haide, Hansie, a insistat Bollinger. Nu mă face să o zic pe litere.

Zugravul cel înalt i-a făcut cu mâna şi şi-a văzut de drum.

Cu trecerea anilor, evreii au început să fie terorizaţi la întâmplare, în toată ţara, iar în primăvara anului 1937, aproape ruşinat, Hans Hubermann a cedat în final. A făcut nişte cercetări şi a depus o cerere ca să intre în partid.

După ce a lăsat formularul la sediul naziştilor de pe strada München, a văzut cum câţiva bărbaţi aruncau cu cărămizi într-un magazin de îmbrăcăminte numit Kleinman's. Era unul dintre puţinele magazine evreieşti care încă funcţiona în Molching. Înăuntru, un bărbat scund îngăima ceva, zdrobind sticla spartă sub picioare în timp ce încerca să facă o oarecare curăţenie. O stea de culoarea muştarului era mânjită pe uşă. Cu un scris dezordonat, literele cuvintelor MIZERIE EVREIASCĂ încă picurau. Mişcarea din interior s-a dizolvat devenind din grăbită, morocănoasă, apoi încetând cu totul.

Hans s-a apropiat şi şi-a băgat capul înăuntru.

– Aveţi nevoie de vreun ajutor?

Domnul Kleinman a privit în sus. Ţinea cu putere o mătură.

– Nu, Hans. Te rog! Pleacă!

Hans zugrăvise casa lui Joel Kleinman cu un an în urmă. Şi-i amintea pe cei trei copii ai săi. Le putea vedea feţele, dar nu îşi amintea numele.

– Voi veni mâine, zise el, şi voi zugrăvi din nou uşa.

Ceea ce a şi făcut.

A fost a doua sa greşeală.

Pe prima a comis-o imediat după incident.

S-a întors de unde venise şi a dat cu pumnul în uşa, apoi în fereastra de la NSDAP. Geamul s-a cutremurat, dar nimeni nu a răspuns. Toată lumea îşi strânsese lucrurile şi plecase acasă. Un ultim membru era mai departe, pe strada

München. Când a auzit zornăitul geamului, s-a răsucit şi l-a zărit pe zugrav.

S-a întors şi l-a întrebat ce nu era în regulă.

– Nu mai pot să intru în partid, a afirmat Hans.

Bărbatul era şocat.

– De ce nu?

Hans s-a uitat la articulaţiile mâinii sale drepte şi a înghiţit un nod. Simţea deja gustul greşelii ca o tabletă de metal în gură.

– Lasă!

S-a întors şi s-a dus acasă.

Cuvintele l-au urmărit.

– Tu doar gândeşte-te la asta, Herr Hubermann. Să ne anunţi ce ai hotărât.

Nu le-a băgat în seamă.

În dimineaţa următoare, aşa cum promisese, s-a trezit mai devreme decât de obicei, dar nu destul de devreme. Uşa de la magazinul Kleinman’s era încă umedă de rouă. Hans a şters-o. A reuşit să potrivească nuanţa pe cât era omeneşte posibil şi a dat un strat gros.

Inofensiv, un bărbat a trecut pe acolo.

– *Heil Hitler!* a spus el.

– *Heil Hitler!* a răspuns Hans.

TREI ADEVĂRURI MICI, DAR IMPORTANTE

1. Bărbatul care a trecut pe acolo era Rolf Fischer, unul dintre cei mai mari nazişti din Molching.

2. În şaisprezece ore, alte cuvinte urâte au fost scrise pe uşă.

3. Lui Hans Hubermann nu i s-a aprobat aderarea la partidul nazist. Cel puţin, nu încă.

În anul următor, Hans a fost norocos că nu şi-a retras cererea de aderare oficial. În timp ce multora solicitarea li s-a aprobat instantaneu, el a fost trecut pe o listă de

aşteptare, fiind privit cu suspiciune. Spre sfârşitul anului 1938, când evreii au fost complet eliminaţi după *Kristallnacht,* Gestapoul i-a făcut o vizită. I-au scotocit casa şi, deoarece nimic şi nimeni suspicios nu a fost găsit, Hans Hubermann s-a aflat printre cei norocoşi:

I s-a permis să rămână.

Ceea ce probabil l-a salvat a fost că se ştia că măcar *aştepta* să fie aprobată cererea lui. Pentru asta, era tolerat, dacă nu apreciat fiindcă era un zugrav priceput.

Mai exista şi celălalt salvator al său.

Acordeonul a fost cel care probabil l-a cruţat de ostracizarea totală. Zugravi mai erau în tot Molchingul, dar, sub scurta îndrumare a lui Erik Vandenburg şi după aproape două decenii de practică susţinută, nu mai era nimeni în oraş care putea cânta exact ca el. Nu avea un stil perfect, ci plin de căldură. Chiar şi greşelile dădeau o senzaţie plăcută.

Spunea *„Heil Hitler”* când i se cerea şi arbora steagul în zilele când trebuia. Aparent, nu era nicio problemă.

Apoi, în 16 iunie 1939 (acum, data era precum cimentul), chiar la şase luni după sosirea lui Liesel pe strada Himmel, a avut loc un eveniment care i-a transformat viaţa lui Hans Hubermann în mod ireversibil.

Era o zi în care avea ceva de lucru.

A părăsit casa la şapte dimineaţă fix.

Trăgea după el căruciorul pentru zugrăvit, ignorând faptul că era urmărit.

Când a ajuns pe şantier, un tânăr străin s-a apropiat de el. Avea părul blond şi era înalt şi serios. Se priveau reciproc.

– Dumneavoastră aţi fi Hans Hubermann?

Hans a dat o dată din cap. Se întindea după o pensulă.

– Da, eu aş fi.

– Întâmplător, cântaţi la acordeon?

De data aceasta, Hans s-a oprit, lăsând pensula unde era. Din nou, a încuviinţat din cap.

Străinul şi-a frecat obrazul, uitându-se în jurul său, şi apoi a vorbit foarte încet, dar foarte limpede:

– Dumneata eşti bărbatul căruia îi place să-şi păstreze cuvântul dat?

Hans a scos două bidoane cu vopsea şi l-a invitat să stea jos. Înainte să accepte invitaţia, tânărul a întins mâna şi s-a prezentat.

– Kugler mă cheamă. Vin din Stuttgart.

Au stat şi au vorbit în linişte timp de aproximativ cincisprezece minute, stabilind o întâlnire pentru mai târziu, în noapte.

O fată bună

În noiembrie 1940, Max Vandenburg avea douăzeci şi patru de ani când a ajuns în bucătăria de pe strada Himmel numărul 33. Hainele lui păreau să-l strivească şi era atât de obosit, încât o iritaţie l-ar fi frânt în două. Stătea în uşă cutremurat şi cutremurându-se.

– Mai cântaţi la acordeon?

Desigur, întrebarea era de fapt: „Mai vreţi să mă ajutaţi?”

Papa al lui Liesel a mers la uşa principală şi a deschis-o. Prudent, s-a uitat afară, în ambele părţi şi s-a întors. Verdictul a fost:

– Nimic!

Max Vandenburg, evreul, îşi închise ochii şi se dădu mai mult înapoi, ca să fie în siguranţă. Ideea în sine era absurdă, dar a acceptat-o aşa cum era.

Hans a verificat dacă draperiile era trase cum trebuia. Nicio crăpătură nu trebuia să se vadă. Între timp, Max nu mai putu suporta. Se lăsă pe vine şi îşi strânse mâinile.

Întunericul îl mângâia.

Degetele îi miroseau a metal, a valiză, a *Mein Kampf* şi a supravieţuire. Lumina slabă din hol i-a ajuns la ochi abia când a ridicat capul. A observat fata în pijama stând acolo, sub privirile sale.

– Papa?

Max s-a ridicat ca un chibrit aprins. Întunecimea se umfla în jurul lui.

– Totul e în ordine, Liesel, zise papa. Du-te înapoi în pat.

Ea a mai zăbovit o clipă înainte ca picioarele să i se târască îndărăt. Când s-a oprit şi i-a mai aruncat o ultimă privire străinului din bucătărie, a desluşit conturul cărţii de pe masă.

– Nu-ţi fie frică, l-a auzit pe papa spunând. E o fată bună.

În ora următoare, fata bună stătea complet trează în pat, ascultând murmurul în surdină al propoziţiilor din bucătărie.

Mai rămăsese un joker de jucat.

O scurtă istorie a boxerului evreu

Max Vandenburg s-a născut în 1916.

A crescut în Stuttgart.

Când era mai tânăr, a ajuns să nu iubească nimic mai mult decât o luptă bună cu pumnii.

Prima bătaie s-a petrecut când avea unsprezece ani şi era costeliv ca o coadă de mătură.

Wenzel Gruber.

Cu el s-a bătut.

Avea gura mare, puştiul Gruber, şi părul cârlionţat ca de sârmă. Copiii de pe terenul de joacă local le ceruseră să se bată şi niciunul dintre ei nu avea de gând să nu o facă.

S-au luptat ca nişte campioni.

Timp de un minut.

Tocmai când devenea interesant, ambii băieţi au fost traşi de gulere. Un părinte grijuliu.

O dâră de sânge îi curgea din gură lui Max.

A gustat-o şi i-a plăcut.

Nu mulţi oameni care veneau din cartierul lui erau buni luptători şi, dacă erau, nu erau boxeri. În acele vremuri, se spunea că evreii preferau pur şi simplu să stea şi să încaseze. Să încaseze abuzul în tăcere şi apoi să se străduiască să ajungă din nou în vârf. Evident, nu toţi evreii erau la fel.

Avea aproape doi ani când tatăl lui a murit făcut fărâme de o explozie pe un deal acoperit cu iarbă.

Când avea nouă ani, mama lui era complet falită. A vândut studioul de muzică în care şi locuiau şi s-au mutat în casa unchiului. Acolo a crescut cu şase veri care îl băteau zdravăn, îl enervau şi îl iubeau. Bătăile cu cel mai mare,

Isaac, au fost un bun antrenament pentru luptele sale cu pumnii. Era făcut praf aproape în fiecare seară.

Când avea treisprezece ani, tragedia a lovit din nou, odată cu moartea unchiului său.

Procentual, unchiul său nu era la fel de uşor iritabil ca Max. Era genul de evreu care muncea timp îndelungat pentru o răsplată neînsemnată. Nu era un bărbat bogat. Nu lua ce aparţinea de drept altui om şi a murit din cauza a ceva care îi creştea în stomac. Ceva înrudit cu o bilă de bowling otrăvită.

Aşa cum se întâmpla adesea, familia i-a înconjurat patul şi l-a privit capitulând.

Cumva, între tristeţe şi pierdere, Max Vandenburg, care era acum un adolescent cu mâinile dure, cu ochi învineţiţi şi dinţi dureroşi, era şi puţin dezamăgit. Chiar supărat. Urmărindu-l pe unchiul său cufundându-se uşor în pat, a decis că nu-şi va permite vreodată să moară astfel.

Chipul omului era atât de resemnat! Atât de galben şi de senin, în ciuda conformaţiei solide a craniului său…

Linia nesfârşită a mandibulei, care se întindea pe kilometri, maxilarele ieşite în afară şi ochii adânciţi. Atât de calmi, încât îl făceau pe băiat să vrea să întrebe ceva.

„Unde e lupta? se întreba el.

Unde e voinţa de a mai rămâne?”

Bineînţeles, la treisprezece ani, exagera puţin în asprimea lui. Nu căuta ceva ca *mine* pe chip. Nu încă.

A stat cu ceilalţi lângă pat şi l-a privit pe bărbat murind – o trecere firească de la viaţă la moarte. Lumina din fereastră era gri şi portocalie, culoarea văratică a pielii, şi unchiul lui a părut uşurat când respiraţia i-a dispărut complet.

„Când moartea o să mă prindă, a jurat băiatul, ea va simţi pumnul meu în faţă.”

Personal, chiar îmi place asta. O asemenea bravură prostească.

Da.

Îmi place mult asta.

Din acel moment, a început să lupte cu regularitate. Un grup de prieteni şi duşmani care nu renunţau prea uşor se adunau într-un părculeţ de pe strada Steber şi se băteau la lumina zilei. Nemţi tipici, evreul ciudat, băieţii din est. Nu conta. Nimic nu se compara cu o bătaie bună pentru a elimina energia adolescentină. Până şi duşmanii erau la doi centimetri distanţă de prietenie.

Îi plăceau cercurile restrânse şi necunoscutul.

Incertitudinea dulce-amăruie.

Să câştigi sau să pierzi.

Avea o senzaţie în stomac care se intensifica până când nu o mai putea tolera. Singurul leac era să mergi înainte şi să dai cu pumnul. Max nu era genul de băiat care să se gândească prea mult la ce însemna asta.

Privind în trecut, bătaia lui preferată a fost cea cu numărul 5, împotriva unui puşti înalt, dur, ager, pe nume Walter Kugler. Aveau cincisprezece ani. Walter câştigase toate cele patru dispute anterioare, dar, de această dată, Max simţea ceva diferit. Parcă un sânge nou îi curgea în vene – sângele victoriei – care avea capacitatea de a înfricoşa şi de a entuziasma.

Ca întotdeauna, în jurul lor se înghesuise un cerc strâns. Pământul era murdar. Feţele care priveau erau practic acoperite de zâmbete. Degetele nespălate apucau banii, iar strigătele şi chemările erau pline de o asemenea vitalitate, ca şi cum nu ar fi existat nimic în afară de asta.

Doamne, era atâta bucurie şi teamă acolo, un freamăt atât de grandios!

Cei doi luptători erau încleştaţi în intensitatea momentului, feţele lor încărcate de expresie, exagerate de stres. Concentrarea cu ochi mari.

După ce s-au tatonat timp de aproximativ un minut, au început să se apropie şi să-şi dea unul altuia câte o lovitură. Era o bătaie de stradă, în cele din urmă, nu un meci pentru titlu, lung de o oră. Nu aveau toată ziua.

– Haide, Max! striga unul dintre prietenii lui. Nu respira deloc între cuvinte. Haide Maxi-Taxi acu' l-ai dat gata l-ai dat gata evreule l-ai dat gata l-ai dat gata!

Max, un puşti mic, cu tuleie abia mijite, cu un nas zdrobit şi ochi apoşi, era cu peste un cap mai mic decât adversarul său. Stilul său de luptă era total lipsit de graţie, orientat spre atac direct, dându-i lui Kugler lovituri rapide în faţă. Celălalt băiat, în mod clar mai puternic şi mai dibace, rămânea drept, aruncând lovituri bruşte, care aterizau mereu pe obrajii şi bărbia lui Max.

Max se tot apăra.

Deşi era bătut măr, el continua să atace. Buzele îi erau mânjite de sânge. În curând i se va usca printre dinţi.

Un răcnet imens s-a auzit când el a fost doborât la pământ. Aproape că s-a făcut schimb de bani.

Max s-a ridicat.

A fost trântit încă o dată înainte să-şi schimbe tactica, ademenindu-l pe Walter Kugler puţin mai aproape decât voia el să vină. Odată aflat acolo, Max a putut să-i aplice o lovitură scurtă şi puternică în faţă. A fost de ajuns. Direct în nas.

Kugler, orbit dintr-odată, s-a eschivat dându-se înapoi, iar Max s-a folosit de prilej. L-a urmat la dreapta şi l-a lovit scurt din nou, şi l-a debusolat cu un pumn în coaste. Mâna dreaptă, care l-a terminat, i-a aterizat în bărbie. Walter Kugler era jos, cu părul său blond piperat cu ţărână. Picioarele sale erau despărţite într-un V. Lacrimi precum cristalul îi curgeau pe piele, în ciuda faptului că nu plângea. Lacrimile îi fuseseră secate.

Cercul de băieţi număra.

Mereu numărau, preventiv. Voci şi numere.

După o bătaie, obiceiul era ca învinsul să ridice mâna învingătorului. Atunci când Kugler s-a ridicat într-un final în picioare, s-a dus pe neaşteptate la Max Vandenburg şi i-a ridicat braţul în aer.

– Mulţam, i-a zis Max.

Kugler l-a avertizat:

– Data viitoare, o să te omor.

În total, în următoarele câteva săptămâni, Max Vandenburg şi Walter Kugler s-au bătut de treisprezece ori. Walter mereu căuta răzbunare pentru prima victorie pe care Max i-a furat-o, iar Max căuta mereu să repete momentul său de glorie. În sfârşit, scorul a fost 10–3 pentru Walter.

S-au bătut unul cu altul până în 1933, când aveau şaptesprezece ani. Respectul scrâşnit printre dinţi a devenit o adevărată prietenie, iar dorinţa aprigă de a lupta i-a părăsit. Amândoi au rămas la slujbele lor până când Max a fost dat afară, împreună cu restul evreilor, de la Uzina Jederman, în ’35. Nu a fost cu mult după apariţia Legilor Nürnberg, care interziceau cetăţenia germană pentru evrei şi căsătoriile dintre nemţi şi evrei.

– Isuse, a spus Walter într-o seară, când s-au întâlnit în părculeţul unde obişnuiau să se bată. Ce timpuri erau, nu-i aşa? Nu era nimic de genul ăsta. A atins cu dosul palmei steaua de pe mâneca lui Max. N-am mai putea să ne batem acum ca atunci.

Max nu a fost de acord.

– Ba am putea. Nu poţi să te căsătoreşti cu o evreică, dar nu e nicio lege care interzice bătaia cu un evreu.

Walter a zâmbit.

– Probabil că există o lege care *răsplăteşte* asta… atât timp cât tu câştigi.

În următorii câţiva ani, s-au văzut cel mult sporadic. Max, la fel ca restul evreilor, era constant respins şi călcat în picioare, vreme în care Walter s-a cufundat în slujba sa. O tipografie.

Dacă sunteţi genul care este interesat, da, au fost câteva fete în acei ani. Una pe nume Tania, cealaltă Hildi. Cu niciuna din ele nu a avut o relaţie de durată. Nu era timp, cel mai probabil din cauza incertitudinii şi a presiunii crescânde. Max trebuia să cutreiere străzile, în căutare de muncă. Oare ce le putea oferi el acelor fete? Deja în 1938, era greu de imaginat că viaţa putea deveni mai grea de atât.

Apoi a venit 9 noiembrie. *Kristallnacht.* Noaptea de cristal.

A fost incidentul care i-a distrus pe atât de mulţi dintre camarazii săi evrei, dar pentru Max Vandenburg s-a dovedit a fi momentul eliberării. Avea douăzeci şi doi de ani.

Multe locuinţe evreieşti au fost zdrobite şi prădate meticulos după ce se auzeau bătăi la uşa casei. Max era înghesuit cu mătuşa şi mama sa, cu verii lui şi copii lor, în camera de zi.

– *Aufmachen!*

Membrii familiei se priveau între ei. Exista o mare tentaţie de a se împrăştia în celelalte camere, dar neliniştea este cel mai ciudat lucru. Nu se puteau mişca.

Din nou.

– Deschideţi!

Isaac s-a ridicat şi s-a dus la uşă. Lemnul era viu, încă răsunând din pricina bătăilor. S-a uitat în spate, la feţele temătoare, lipsite de apărare, a tras ivărul şi a deschis uşa.

Aşa cum se aştepta, era un nazist. În uniformă.

– Niciodată!

Acesta a fost primul răspuns al lui Max.

Le ţinea strâns de mână pe mama lui şi pe Sarah, cea mai apropiată dintre verişoare.

– Nu o să plec. Dacă nu putem pleca toţi, nici eu nu mă duc.

Minţea.

Când a fost îndepărtat de restul familiei, uşurarea se lupta în el ca o obscenitate. Nu era ceva ce voia să simtă, dar, cu toate acestea, o simţea cu atâta forţă, încât îl făcea să vrea să vomite. Cum putea? Cum putea?

Dar a putut.

– Nu lua nimic, i-a spus Walter. Doar ce ai pe tine. O să-ţi dau eu restul.

– Max.

Era mama lui.

A scos dintr-un dulap o veche bucăţică de hârtie şi i-a îndesat-o în buzunarul jachetei.

– Dacă ai vreodată… îl îmbrăţişă pentru ultima oară, ţinându-l de coate. Asta ar putea fi ultima ta speranţă.

El i-a privit chipul îmbătrânit şi a sărutat-o apăsat pe buze.

– Haide! Walter l-a tras, iar restul familiei şi-a luat rămas-bun şi i-a dat bani şi câteva obiecte de valoare. E haos acolo şi de asta avem nevoie, a mai zis el.

Au plecat fără să se uite în urmă.

Asta l-a torturat.

Măcar dacă s-ar fi întors să-şi privească o ultimă dată familia în timp ce părăseau apartamentul. Poate că atunci vina nu ar fi fost atât de grea. Niciun ultim rămas-bun.

Nicio privire de adio, ochi în ochi.

Nimic decât plecare.

În următorii doi ani, a rămas în ascunzătoare, într-o magazie goală. Era o clădire în care Walter lucrase în anii precedenţi. Mâncarea era puţină. Suspiciunea era însă din plin. Evreii cu bani rămaşi în cartier emigrau. Evreii fără

bani încercau şi ei, dar fără prea mare succes. Familia lui Max intra în cea de-a doua categorie. Walter mai trecea pe la ei ocazional, pe cât de neobservat putea. Într-o după-amiază, când s-a dus în vizită, altcineva a deschis uşa.

După ce Max a auzit vestea, parcă şi-a simţit corpul mototolit într-o minge, ca o foaie murdărită de greşeli. Ca un gunoi.

Cu toate acestea, a reuşit în fiecare zi să se descopere şi să devină mai puternic, dezgustat şi recunoscător. Distrus, dar cumva nu rupt în bucăţi.

La jumătatea anului 1939, chiar după şase luni de stat ascuns, au decis că trebuie să adopte un nou plan de acţiune. Au examinat hârtiuţa care îi fusese înmânată la dezertare. Aşa este – dezertarea lui, nu doar scăparea. Astfel o vedea acum, în plină uşurare grotescă. Deja ştia ce era scris pe acea bucată de hârtie.

UN NUME, O ADRESĂ
Hans Hubermann
Himmel Strasse 33, Molching

– Devine tot mai rău, i-a spus Walter lui Max. În orice moment, ar putea să afle de noi.

Erau atâtea presimţiri în întuneric!

– Nu ştim ce s-ar putea întâmpla. Aş putea fi prins. Tu s-ar putea să trebuiască să găseşti locul ăla… Mi-e prea teamă să cer ajutorul cuiva de aici. S-ar putea să mă toarne.

Nu era decât o soluţie.

– O să mă duc acolo şi o să-l găsesc pe omul ăsta. Dacă s-a transformat într-un nazist – ceea ce e foarte probabil – o să mă întorc pur şi simplu. Măcar atunci vom şti, *richtig?*

Max i-a dat toţi ultimii pfenigi pentru drum şi, câteva zile mai târziu, la întoarcerea lui Walter, s-au îmbrăţişat, iar Max şi-a ţinut respiraţia.

– Cum e?

Walter a dat din cap.

– E-n regulă. Încă mai cântă la acordeonul de care ţi-a spus mama – al tatălui tău. Nu este membru de partid. Mi-a dat bani.

În această etapă, Hans Hubermann era doar o notiţă.

– E destul de sărac, este căsătorit şi mai e şi un copil.

Acest lucru i-a atras atenţia şi mai mult lui Max.

– De câţi ani?

– Zece. Nu le poţi avea pe toate.

– Da. Copiii au gura mare.

– Suntem norocoşi şi aşa.

Au tăcut o vreme. Max a fost cel care a vorbit:

– Trebuie că mă urăşte deja, nu?

– Nu cred. Mi-a dat bani, nu-i aşa? A zis că o promisiune e o promisiune.

O săptămână mai târziu, a venit o scrisoare. Hans îl anunţa pe Walter Krugler că va încerca să trimită lucruri care să le fie de folos ori de câte ori va putea. Era o hartă de o pagină a Molchingului şi a Münchenului de Nord, precum şi o rută directă din Pasing (gara cea mai de încredere) până la uşa sa. În scrisoare, cuvintele erau clare.

Ai grijă.

Spre jumătatea lunii mai 1940, *Mein Kampf* a sosit cu o cheie lipită de coperta interioară.

„Omul e un geniu”, a decretat Max, dar simţea totuşi un fior la gândul de a călători spre München. În mod clar, el îşi dorea – ca şi celelalte părţi implicate – ca această călătorie să nu fi fost deloc necesară.

Nu primeşti mereu ceea ce îţi doreşti.

Mai ales în Germania nazistă.

Din nou, timpul a trecut.

Războiul s-a extins.

Max a rămas ascuns de lume într-o altă cameră goală.

Până când inevitabilul s-a produs.

Walter a fost înştiinţat că urma să fie trimis în Polonia, pentru a continua afirmarea autorităţii germane atât asupra polonezilor, cât şi asupra evreilor. Venise vremea.

Venise timpul ca Max să plece spre München şi Molching şi acum stătea în bucătăria unui necunoscut, cerând ajutorul la care râvnea şi suferind condamnarea pe care simţea că o merită.

Hans Hubermann i-a strâns mâna şi s-a prezentat.

I-a făcut nişte cafea în întuneric.

Fata plecase de ceva vreme, dar acum alţi paşi se apropiau. Jokerul.

În întuneric, toţi trei erau complet izolaţi. Toţi priveau fix. Numai femeia a vorbit.

Furia Rosei

Liesel alunecase din nou în somn, când vocea de neconfundat a Rosei Hubermann a intrat în bucătărie. S-a trezit tresărind.

– *Was ist los?*

Curiozitatea a învins-o, închipuindu-şi tirada izvorâtă din furia Rosei. Cu siguranţă, se auzea mişcare şi un scaun tras pe podea.

După zece minute de disciplină zdrobitoare, Liesel a mers pe coridor şi ceea ce a văzut a uimit-o cu adevărat, pentru că Rosa Hubermann stătea lângă umărul lui Max Vandenburg, urmărindu-l cum mânca lacom respingătoarea ei supă de mazăre. Pe masă erau lumânări aprinse. Nu pâlpâiau.

Mama avea o expresie gravă.

Era îngrijorată.

Cumva, totuşi, i se citea şi triumful pe chip şi nu era triumful de a fi salvat o altă fiinţă omenească de la persecuţie. Era mai degrabă ceva de genul: „Vezi? Măcar *el* nu se plânge.” Se uita de la supă la evreu şi iarăşi la supă.

Când vorbi din nou, nu întrebă decât dacă mai vrea.

Max a refuzat, preferând să se grăbească spre chiuvetă şi să vomite. Spatele îi era cuprins de convulsii şi avea braţele întinse. Strângea metalul cu degetele.

– Doamne, Isuse Hristoase, murmură Rosa. Încă unul.

Întorcându-se, Max şi-a cerut scuze. Cuvintele lui erau alunecoase şi abia se auzeau, înăbuşite de acid.

– Îmi pare rău. Cred că am mâncat prea mult. Ştiţi, stomacul meu, a trecut aşa mult de când… Nu cred că pot să mă descurc cu aşa…

– Mişcă! îi ordonă Rosa.

Începu să cureţe mizeria. După ce termină, îl zări pe tânăr stând foarte posac la masa din bucătărie. Hans şedea în partea opusă, cu mâinile împreunate deasupra blatului de lemn.

Din hol, Liesel putea să vadă faţa trasă a străinului şi, dincolo de ea, expresia îngrijorată, parcă mâzgălită dezordonat pe chipul mamei.

Se uită la ambii părinţi adoptivi.

Cine erau oamenii ăştia?

Prelegerea lui Liesel

Ce fel de oameni erau exact Hans şi Rosa Hubermann nu constituia cea mai uşoară problemă de rezolvat. Oameni buni? Oameni ridicol de ignoranţi? Oameni cu o sănătate mentală îndoielnică?

Uşor de definit era situaţia dificilă în care se aflau.

SITUAŢIA LUI HANS ŞI A ROSEI HUBERMANN
Chiar foarte ingrată.
De fapt, *înfricoşător* de ingrată.

Când un evreu apare în zorii zilei acolo unde locuiţi, niciunde altundeva decât în locul de naştere al nazismului, e probabil să simţiţi un disconfort extrem. Anxietate, neîncredere, paranoia. Toate îşi joacă rolul şi toate duc la o suspiciune ascunsă că urmează nu tocmai o binefacere divină. Frica este strălucitoare. Cu ochi necruţători.

Elementul surprinzător este că, în ciuda acestei temeri care strălucea în întuneric, era ceva care se opunea tendinţei de isterie.

Mama o alungă pe Liesel cu un ordin.

– *Bett*[{12}], *Saumensch!*

Vocea era calmă, dar fermă. Mai mult decât neobişnuit.

Papa veni câteva minute mai târziu şi ridică pledul de pe patul liber.

– *Alles gut, Liesel?* Totul e în ordine?

– Da, papa.

Câteva minute mai târziu, Max Vandenburg era în cameră, fără să facă niciun zgomot şi întunecat. Bărbatul nu respira. Nu se mişca. Dar, cumva, a străbătut distanţa de la uşă la pat şi a ajuns sub pături.

– Totul e în ordine?

Era din nou papa, vorbind de această dată cu Max.

Răspunsul i-a zburat din gură, apoi s-a mulat ca o pată pe tavan. Atât de mare era ruşinea lui.

– Da, mulţumesc. A spus-o din nou, când papa a ajuns în locul lui obişnuit de pe scaunul de lângă patul lui Liesel: Mulţumesc!

Încă o oră a trecut înainte ca Liesel să adoarmă.

A dormit mult şi adânc.

O mână a trezit-o puţin după 8.30 în următoarea dimineaţă.

Vocea de la capătul ei a informat-o că nu putea merge la şcoală în acea zi. Aparent, era bolnavă.

Când s-a trezit cu totul, s-a uitat la străinul din patul celălalt. Pătura lăsa să se vadă doar un cuib de păr turtit într-o parte şi nimic nu se auzea, de parcă se antrenase cumva chiar să şi doarmă cât mai tăcut. Cu mare grijă, ea a trecut pe lângă el, urmându-l pe papa în hol.

Pentru prima dată dintotdeauna, bucătăria şi mama erau în stare de repaus. Era un fel de linişte inaugurală năucitoare. Spre uşurarea lui Liesel, nu a durat decât câteva minute.

Era mâncare şi sunetul activităţii de a mânca.

Mama a anunţat prioritatea zilei. S-a aşezat la masă şi a zis:

– Acum, ascultă, Liesel! Papa o să îţi spună ceva astăzi.

Asta era ceva serios – nici măcar nu i-a zis *Saumensch.* Era o izbândă personală în materie de abţinere.

– O să îţi vorbească şi tu va trebui să-l asculţi. E clar?

Fata încă înghiţea mâncarea.

– E clar, *Saumensch?*

Asta a sunat mai bine.

Fata aprobă din cap.

Când intră în dormitor să-şi ia hainele, observă că trupul din patul celălalt se întorsese şi se încovoiase. Nu mai era o bârnă dreaptă, ci un fel de formă în Z, întinzându-se de la o diagonală la alta. Făcut zigzag în pat.

Îi putea vedea chipul acum, în lumina obosită. Avea gura deschisă şi culoarea pielii era precum coaja de ou. Mustăţi îi îmbrăcau maxilarul şi bărbia, iar urechile erau aspre şi plate. Avea un nas mic, dar deformat.

– Liesel!

Se întoarse.

– Mişcă!

Intră în camera de baie.

Odată îmbrăcată şi ieşită în hol, realiză că nu va pleca prea departe. Papa stătea în faţa uşii pivniţei. Cu un zâmbet slab, aprinse lampa şi o conduse jos.

Printre grămezile de cearşafuri de pe jos şi mirosul de vopsea, papa i-a spus să se instaleze comod. Aprinse pe pereţi erau cuvintele pictate, învăţate în trecut.

– Trebuie să îţi spun câteva lucruri.

Liesel stătea în vârful unui morman de un metru de cearşafuri pătate cu vopsea, iar papa – pe un bidon de vopsea de cincisprezece litri. La câteva minute după aceea, îşi căuta cuvintele. Când le găsi, se ridică pentru a le rosti. Îşi frecă ochii.

– Liesel, zise el încet, nu am fost niciodată sigur că asta se va întâmpla, aşa că nu ţi-am spus niciodată. Despre mine. Despre bărbatul de sus.

A mers de la un capăt al subsolului la altul, iar lumina lămpii îi mărea umbra. Îl transforma într-un uriaş pe perete, mergând înainte şi înapoi.

Când s-a oprit din umblat, umbra îi era în spate, privind. Cineva privea mereu.

– Ştii acordeonul meu? întrebă el şi atunci începu povestea.

I-a explicat despre Primul Război Mondial şi Erik Vandenburg şi apoi despre vizita la soţia soldatului căzut.

– Băiatul care a intrat în cameră în acea zi este bărbatul de sus. *Verstehst?* Înţelegi?

Hoţul de cărţi stătea şi asculta povestea lui Hans Hubermann. A durat o oră bună până a ajuns la momentul adevărului, care implica o prelegere foarte evidentă şi necesară.

– Liesel, trebuie să asculţi.

Papa o făcu să se ridice şi o luă de mână.

S-au îndreptat către perete.

Forme întunecate şi exerciţiul cuvintelor.

Îi ţinea ferm degetele.

– Îţi aminteşti ziua Führerului – când am venit acasă de la foc, în acea noapte? Îţi aminteşti ce mi-ai promis?

Fata intră în joc. Cu faţa spre perete, zise:

– Că voi păstra un secret.

– Aşa e.

Între umbrele care se ţineau de mâini, cuvintele pictate erau dispersate, agăţate de umerii lor, li se odihneau pe capete şi le atârnau de braţe.

– Liesel, continuă el, dacă spui cuiva despre omul de sus, cu toţii vom avea necazuri mari.

Merse pe graniţa incertă dintre a o speria de moarte şi a o alina îndeajuns, încât să-şi păstreze calmul. O hrăni cu propoziţii şi o privi cu ochii săi metalici. Disperare şi pasivitate.

– Cel puţin mama şi cu mine am fi luaţi, a zis.

Hans era în mod cert îngrijorat că era pe cale de a o înspăimânta prea mult, dar şi-a calculat riscul, preferând să greşească şi să bage prea multă frică în ea, decât prea puţină. Supunerea fetei trebuia să fie un fapt absolut, imuabil.

Spre sfârşit, Hans Hubermann s-a uitat la Liesel şi s-a asigurat că era atentă.

I-a prezentat o listă cu consecinţe.

– Dacă spui cuiva, oricui, despre omul acela…

Învăţătoarei.

Lui Rudy.

Nu conta cui.

Ceea ce conta era că toţi erau pasibili de pedeapsă.

– Pentru început, spuse el, voi lua absolut fiecare dintre cărţile tale… şi o voi arde. Era crud. Le voi arunca în cuptor sau în vatră. Cu siguranţă, acţiona ca un tiran, dar era necesar. Înţelegi?

Şocul făcu o gaură prin ea, foarte clară, foarte precisă. Lacrimi curgeau şiroaie.

– Da, papa.

– Mai departe. Încerca să rămână dur, dar trebuia să facă eforturi pentru asta. O să te ia de lângă mine. Vrei asta?

Acum, plângea de-a binelea.

– *Nein.*

– Bine. O strânse şi mai tare de mână. Îl vor târî de aici pe omul ăla şi poate şi pe mama, şi pe mine… şi nu ne vom întoarce niciodată.

Şi asta a fost de ajuns.

Fata a început să plângă în hohote atât de incontrolabil, încât papa murea să o tragă către el şi să o îmbrăţişeze strâns. Nu a făcut-o. În loc de asta, s-a lăsat jos şi a privit-o drept în ochi. A dat drumul celor mai şoptite cuvinte ale sale de până atunci:

– *Verstehst du mich?* Înţelegi?

Fata a încuviinţat din cap. Plângea şi acum învinsă, zdrobită, papa al ei o ţinea în aerul pictat şi în lumina de kerosen.

– Înţeleg, papa, înţeleg.

Vocea îi era înăbuşită în strânsoarea lui şi au stat aşa preţ de câteva minute, Liesel cu răsuflarea strivită, iar papa mângâind-o pe spate.

Sus, când s-au întors, au găsit-o pe mama stând în bucătărie singură şi gânditoare. Când i-a văzut, s-a ridicat şi i-a făcut semn lui Liesel să se apropie, observând lacrimile uscate care îi brăzdau chipul. A strâns-o lângă ea pe fată şi a copleşit-o cu o tipică îmbrăţişare aspră.

– *Alles gut, Saumensch?*

Nu avea nevoie de un răspuns.

Totul era în ordine.

Şi, în acelaşi timp, era groaznic.

Somnorosul

Max Vandenburg a dormit timp de trei zile.

Liesel îi veghe anumite etape ale somnului. Aţi putea spune că, deja în a treia zi, devenise o obsesie să-l verifice, să vadă dacă mai respira. Putea acum să interpreteze semnele de viaţă, de la mişcarea buzelor, barba care creştea, până la şuviţele de păr care se mişcau aproape insesizabil atunci când capul tresărea involuntar în somn.

Adesea, când îl privea, o chinuia gândul că el tocmai se trezise şi, cu ochii larg deschişi, o vedea – o privea privind. Ideea de a fi prinsă o deranja şi o entuziasma în acelaşi timp. Era îngrozită de asta. Dar o şi incita. Abia când mama a strigat-o, a reuşit să se rupă de acolo, fiind şi alinată, şi dezamăgită că nu va fi acolo când el se va trezi.

Câteodată, spre sfârşitul maratonului de somn, el a vorbit.

A dat un recital de nume murmurate. O listă de bifat.

Isaac. Mătuşa Ruth. Sarah. Mama. Walter. Hitler.

Familie. Prieten. Duşman.

Toţi erau cu el sub pătură şi, la un moment dat, păru că se luptă cu sine.

– *Nein,* a şoptit el. A repetat de şapte ori. Nu.

Liesel, care tocmai îl privea, deja observa similarităţile dintre străin şi ea însăşi. Amândoi erau agitaţi când au sosit pe strada Himmel. Amândoi aveau coşmaruri.

Când veni momentul, el s-a trezit cu tresărirea neplăcută a dezorientării. Deschise gura pentru o clipă după ce deschise ochii şi se ridică drept.

– Ai!

O urmă de glas îi scăpă din gură.

Când văzu faţa cu susul în jos a unei fete deasupra lui, pentru un moment, avu senzaţia iritantă de nefamiliaritate şi amintire bruscă – decodarea exactă a unde şi când era în prezent. După câteva secunde, reuşi să se scarpine în cap (freamătul curiozităţii) şi o privi. Mişcările lui erau fragmentate şi acum ochii lui căprui şi apoşi erau deschişi. Adânci şi grei.

Reflex, Liesel se dădu înapoi.

Era prea înceată.

Străinul se întinse şi o luă de braţ cu mâna încălzită de somn.

– Te rog!

Şi vocea o prindea, ca nişte unghii care strângeau. O strânse de mână.

– Papa!

Tare.

– Te rog!

Blând.

Era o după-amiază târzie, cenuşie şi scânteietoare, dar numai o lumină murdară avea voie să pătrundă în cameră. Era tot ceea îngăduia ţesătura draperiilor. Dacă sunteţi optimişti, gândiţi-vă la ea ca având culoarea bronzului.

Când papa veni, rămase la început în prag şi văzu degetele încleştate cu care Max Vandenburg o ţinea pe Liesel şi chipul lui disperat.

– Văd că voi doi v-aţi cunoscut, zise el.

Degetele lui Max începură să se relaxeze.

Schimbul de coşmaruri

Max Vandenburg a promis că nu va mai dormi niciodată în camera lui Liesel. La ce se gândise în prima noapte? Ideea în sine îl înspăimânta.

A găsit explicaţia în faptul că era atât de tulburat la venire, încât a permis un astfel de lucru. Pivniţa era singurul loc pentru el, în opinia sa. Să trecem peste frig şi singurătate. Era un evreu şi, dacă exista vreun loc unde îi era menit să stea, acela era pivniţa sau vreun alt loc al supravieţuirii.

– Îmi cer scuze, li se confesă el lui Hans şi Rosei pe treptele subsolului. De acum încolo, voi sta aici. Nu veţi auzi de mine. Nu o să scot un sunet.

Hans şi Rosa, amândoi cufundaţi în disperarea situaţiei dificile, nu l-au contrazis nici măcar cu privire la frig. Au dus pături jos şi au umplut lampa cu kerosen. Rosa a admis că nu va fi prea multă mâncare, la care Max a rugat-o arzător să aducă numai resturi şi numai când nu erau dorite de nimeni altcineva.

– *Na na,* l-a asigurat Rosa. Vei fi hrănit, pe cât voi putea.

Au dus şi salteaua jos, luând-o de pe patul liber din camera lui Liesel şi înlocuind-o cu cearşafuri stropite cu vopsea – un troc excelent.

Jos, Hans şi Max au pus salteaua sub scară şi au construit un perete de cearşafuri într-o parte. Erau îndeajuns de înalte ca să acopere toată intrarea triunghiulară şi, în lipsă de altceva, puteau fi uşor mutate dacă Max avea mare nevoie de aer în plus.

Papa s-a scuzat.

– E destul de jalnic, realizez.

– Mai bine decât nimic, l-a asigurat Max. Mai bine decât merit – vă mulţumesc.

Cu câteva bidoane de vopsea bine poziţionate, Hans chiar a fost de acord că pur şi simplu arăta ca un morman de cârpe adunat neglijent în colţ, ca să nu stea în drum. Singura problemă era că nu trebuiau decât să fie mutate câteva bidoane şi date la o parte un cearşaf sau două pentru ca oricine să-l miroasă pe evreu.

– Să sperăm doar că va fi îndeajuns, spuse el.

– Trebuie. Max s-a târât înăuntru. Mulţumesc, a zis el din nou.

Mulţumesc.

Pentru Max Vandenburg, acesta era cel mai demn de milă cuvânt pe care-l putea rosti vreodată, întrecut doar de „îmi pare rău”. Simţea un imbold permanent de a le spune pe ambele, izvorâte de vina chinuitoare.

De câte ori în acele prime ore de trezie nu a dorit să iasă din subsol şi să plece din casă cu totul? Trebuie să fi fost sute.

De fiecare dată însă nu a fost decât un acces de durere.

Ceea ce a înrăutăţit totul şi mai mult.

Îşi dorea să iasă – Dumnezeule, cât mai dorea (sau cel puţin îşi *dorea* să-şi dorească) –, dar ştia că nu o va face. Era asemănător cu modul în care şi-a părăsit familia din Stuttgart, sub un văl de loialitate fabricată.

Ca să trăiască.

A trăi înseamnă a trăi.

Preţul erau vina şi ruşinea.

În primele câteva zile în pivniţă, Liesel nu a avut treabă cu el. Îi nega existenţa. Părul lui foşnitor, degetele lui reci, alunecoase.

Prezenţa-i torturată.

Mama şi papa.

Era o aşa gravitate între ei şi neputinţa de a lua decizii.

S-au întrebat dacă l-ar putea muta.

– Dar unde?

Nu găsiră niciun răspuns.

În situaţia asta, erau lipsiţi de prieteni şi paralizaţi. Nu exista vreun loc în care Max Vandenburg să se poate duce. Numai în casa lor. Hans şi Rosa Hubermann. Liesel nu îi văzuse niciodată uitându-se unul la altul atât de mult sau atât de solemn.

Ei au fost cei care i-au dus mâncare şi au aranjat să-şi facă nevoile într-un bidon de vopsea gol. Conţinutul va fi golit de Hans pe cât de prudent posibil, în speranţa că va primi mai multe lucrări ca zugrav. Roza i-a dus şi nişte găleţi cu apă fierbinte, ca să se spele. Evreul era murdar.

Afară, un munte de aer rece de noiembrie aştepta la uşa principală de fiecare dată când Liesel pleca din casă.

Cădea burniţă cu lopata.

Frunze moarte se aşterneau pe stradă.

Nu trecu mult şi a fost rândul hoţului de cărţi să viziteze pivniţa. Au obligat-o.

A coborât prudentă treptele, ştiind că nu era nevoie de vreun cuvânt. Sunetul paşilor era de ajuns să-l trezească.

Rămase în mijlocul pivniţei şi aşteptă, simţind mai degrabă că stătea în mijlocul unui câmp întins şi mohorât. Soarele apunea în spatele unei recolte de cearşafuri folosite la zugrăvit.

Când Max apăru, avea în mână *Mein Kampf.* Când sosise, i-o oferise înapoi lui Hans Hubermann, care i-a spus că putea să o păstreze.

Fireşte că, în timp ce ţinea în mâini mâncarea pentru cină, Liesel nu-şi putea lua ochii de la ea. Era o carte pe care-o văzuse de câteva ori la BDM, dar nu fusese citită sau folosită direct în activităţile lor. Uneori, se făcuseră referiri la importanţa sa şi promisiuni că, în anii următori, va apărea ocazia de a o studia, când vor avansa în Divizia de seniori din Tineretul Hitlerist.

Max, urmându-i privirea, examina şi el cartea.

– Este? şopti ea.

Avea o notă ciudată în voce care i se împleticea în gură.

Evreul îşi apropie puţin capul.

– *Bitte?* Poftim?

I-a dat supa de mazăre şi s-a întors pe scări, roşie, grăbită şi simţindu-se ca o proastă.

– Este o carte bună?

În baie, în faţa oglinzii mici, exersa ce voia să spună. Mirosul de urină încă o înconjura, deoarece Max folosise bidonul de vopsea chiar înainte ca ea să coboare. *„So ein G'stank,* se gândi ea. Ce putoare."

Urina nimănui nu miroase la fel de bine ca propria urină.

Zilele înaintau cu greu.

În fiecare seară, înainte să se cufunde în somn, îi auzea pe mama şi pe papa în bucătărie, discutând ceea ce fusese făcut, ce făceau acum şi ceea ce trebuia să se întâmple de acum încolo. Între timp, o imagine a lui Max plana lângă ea. Era mereu expresia rănită şi recunoscătoare de pe faţa lui şi ochii apoşi.

O singură dată s-a petrecut o erupţie în bucătărie.

Papa.

– Ştiu!

Vocea lui era abrazivă, dar o reduse grabnic la o şoaptă înăbuşită.

– Totuşi, trebuie să o fac în continuare, măcar de câteva ori pe săptămână. Nu pot să fiu aici tot timpul. Avem nevoie de bani şi, dacă nu mai cânt acolo, vor deveni bănuitori. S-ar putea întreba de ce m-am oprit. Le-am spus că ai fost bolnavă săptămâna trecută, dar acum trebuie să facem totul ca întotdeauna.

Aici era problema.

Viaţa se înrăutăţise în cel mai sălbatic mod cu putinţă, dar era imperativ ca ei să se poarte ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Imaginaţi-vă că zâmbiţi după o palmă pe care aţi primit-o peste faţă. Apoi, gândiţi-vă că faceţi asta douăzeci şi patru de ore pe zi.

Asta era ocupaţia de a ascunde un evreu.

După ce zilele s-au transformat în săptămâni, devenise, în lipsă de altceva, o acceptare deranjantă a ceea ce se întâmplase – totul fusese rezultatul războiului, acţiunea unui om de cuvânt şi importanţa unui acordeon. De asemenea, de-a lungul a puţin peste o jumătate de an, Hubermannii pierduseră un fiu şi câştigaseră un înlocuitor care reprezenta un pericol de proporţii epice.

Faptul care a şocat-o cel mai mult pe Liesel a fost schimbarea mamei. Indiferent dacă era vorba despre modul calculat în care împărţea mâncarea sau tăcerea remarcabilă a gurii ei care fusese notorie, sau expresia mai blândă de pe chipul ei ca de carton, un lucru devenea clar.

O CALITATE A ROSEI HUBERMANN
Era o femeie bună pentru o criză.

Chiar şi atunci când artritica Helena Schmidt a anulat serviciul pentru spălat şi călcat haine, o lună după sosirea lui Max pe strada Himmel, s-a aşezat pur şi simplu la masă şi a tras castronul către ea.

– E bună supa azi.

Supa era groaznică.

În fiecare dimineaţă când Liesel pleca la şcoală sau în zilele în care se aventura să joace fotbal ori să termine ceea ce rămăsese din rondul de dus rufe, ea îi vorbea încet fetei.

– Şi nu uita, Liesel! Ducea degetul la gură şi asta era tot. Când Liesel încuviinţa din cap, ea îi spunea: Bravo, *Saumensch,* fetiţo! Acum, du-te!

Respectând dorinţele lui papa, şi chiar ale mamei acum, era o fată bună. Îşi ţinea gura închisă oriunde mergea.

Secretul era îngropat adânc.

Mergea prin oraş cu Rudy, aşa cum făcea mereu, ascultându-i sporovăială. Câteodată, îşi confruntau notiţele de la grupele lor de la Tineretul Hitlerist, Rudy pomenind pentru prima dată de un tânăr lider pe nume Franz Deutscher. Dacă Rudy nu vorbea despre firea aprigă a lui Deutscher, vorbea ca de obicei, ca o placă stricată, oferind interpretări şi reluări ale ultimului său gol de pe stadionul de fotbal din strada Himmel.

– *Ştiu,* îl asigura Liesel. Eram *acolo.*

– Aşa, şi?

– Aşa că am văzut, *Saukerl.*

– Şi eu cum ştiu asta? E foarte posibil să fi fost prin ţărână pe undeva, lingând noroiul pe care l-am răscolit când am dat gol.

Probabil că Rudy era cel care o făcea să nu-şi piardă minţile, cu stupiditatea vorbăriei sale, cu părul lui de culoarea lămâii şi cu felul său ţanţoş de a fi.

Părea să inspire un gen de încredere că viaţa încă era doar o glumă – o succesiune nesfârşită de goluri la fotbal, furtişaguri şi un repertoriu interminabil de flecăreală fără sens.

De asemenea, au fost soţia primarului şi cititul în biblioteca soţului ei. Era frig acolo acum, mai frig decât la ultima vizită, dar, cu toate astea, Liesel nu putea sta departe. Alegea o mână de cărţi şi citea mici fragmente din fiecare, până când, într-o după-amiază, a găsit una pe care nu a putut să o lase din mână. Se numea *Omul care fluiera.* La început, a fost atrasă de ea din cauză că-l zărise de câteva ori pe omul care fluiera pe strada Himmel – Pfiffikus. Şi-l amintea încovoiat în haina lui şi apariţia sa la focul în aer liber, de ziua Führerului.

Primul eveniment din carte era o crimă. O înjunghiere. O stradă din Viena. Nu departe de Stephansdom.

☙ UN MIC EXTRAS DIN *OMUL CARE FLUIERA* ❧

Ea zăcea acolo, înfricoşată, într-o baltă de sânge, o melodie ciudată cântându-i în ureche. Îşi amintea cuţitul care intra şi ieşea din ea şi un zâmbet. Ca întotdeauna, omul care fluiera zâmbise pe când fugea într-o noapte întunecată şi criminală…

Liesel nu era sigură dacă vorbele sau fereastra deschisă o făcea să tremure. De fiecare dată când lua sau aducea ceva la casa primarului, citea trei pagini şi tremura, dar nu putea rezista prea mult timp.

Cam în acelaşi fel, Max Vandenburg nu mai putea suporta prea mult pivniţa. Nu se plângea – nu avea dreptul –, dar putea simţi cum frigul îl distruge. După cum s-a dovedit, salvarea a venit odată cu puţină lectură şi scris, şi cu o carte numită *Ridicarea din umeri.*

– Liesel, zise Hans într-o noapte. Haide!

De la venirea lui Max, a existat o lacună considerabilă în exerciţiul de citit al lui Liesel şi papa. Era limpede că simţea că acum era un moment bun de a continua de unde rămăseseră.

– *Na Komm,* îi spuse. Nu vreau să te laşi pe tânjală. Du-te şi adu una dintre cărţi. Ce zici de *Ridicarea din umeri?*

Elementul derutant în toate acestea a fost atunci când ea aduse cartea, iar papa îi indică să-l urmeze jos, în vechea lor cameră de lucru. Pivniţa.

– Dar, papa, încercă ea să-l oprească. Nu putem…

– Ce? E vreun monstru pe-acolo?

Era începutul lunii decembrie şi ziua fusese rece. Pivniţa devenea tot mai neprimitoare cu fiecare treaptă de ciment coborâtă.

– E prea frig, papa.

– Nu te-a deranjat până acum.

– Da, dar nu a fost niciodată aşa de frig.

Când au ajuns jos, papa i-a şoptit lui Max.

– Putem să împrumutăm lampa, te rog?

Trepidând, cearşafurile şi bidoanele s-au mişcat şi lumina a fost trecută dintr-o mână în alta. Uitându-se la flacără, Hans dădu din cap şi rosti:

– *Es ist ja Wahnsinn, net?* E o nebunie, nu-i aşa? Înainte ca mâna de dinăuntru să rearanjeze cearşafurile, a prins-o. Vino şi tu. Te rog, Max!

Apoi, încet, cearşafurile stropite de vopsea au fost trase la o parte, iar corpul emaciat şi chipul lui Max Vandenburg şi-au făcut apariţia. În lumina jilavă, se ridică în picioare cu o dificultate magică. Tremura.

Hans i-a atins braţul, să-l aducă mai aproape.

– Doamne, Isuse Hristoase! Nu poţi sta aici, jos. O să mori de frig. Se răsuci. Liesel, umple cada. Nu prea fierbinte. Fă-o ca atunci când începe să se răcească.

Liesel fugi sus.

– Doamne, Isuse Hristoase!

Auzi exclamaţia din nou când ajunse în hol.

Când el se află în cada de mărimea unei halbe, Liesel păndi uşa camerei de baie, închipuindu-şi că apa călduţă se transformă în abur în timp ce încălzea trupul lui ca un aisberg. Mama şi papa erau în toiul unei dezbateri în camera de zi care servea şi ca dormitor, cu glasurile lor domoale captive dincolo de peretele coridorului.

– O să moară acolo, îţi jur.

– Dacă se uită cineva înăuntru?

– Nu, nu, nu urcă decât noaptea. Ziua, lăsăm totul deschis. Nimic de ascuns. Şi o să folosim mai degrabă camera asta decât bucătăria. Cel mai bine este să ne ferim de uşa din faţă.

Tăcere. Apoi, mama.

– Bine… Da, ai dreptate.

– Dacă tot riscăm pentru un evreu, zise papa puţin mai târziu, aş prefera să riscăm pentru unul viu.

Din acel moment, o nouă rutină a luat naştere.

În fiecare noapte se aprindea focul în camera mamei şi a lui papa, iar Max apărea pe nesimţite. Stătea într-un colţ, chircit şi total surprins, cel mai probabil de bunătatea oamenilor, de chinul supravieţuirii şi, mai presus de toate, de splendoarea căldurii.

Cu draperiile trase bine, dormea pe podea, cu o pernă sub cap, în timp ce focul se stingea şi se transforma în cenuşă.

Dimineaţă, se întorcea în pivniţă.

O fiinţă umană lipsită de voce.

Un şobolan evreu, înapoi în gaura lui.

Crăciunul a sosit şi a trecut înmiresmat de pericolul suplimentar. După cum se aşteptau, Hans junior nu s-a întors acasă (o binecuvântare şi o prevestire rea), dar Trudy a venit ca de obicei şi lucrurile s-au desfăşurat fără probleme.

CE ÎNSEAMNĂ FĂRĂ PROBLEME

Max a rămas în pivniţă.
Trudy a venit şi a plecat fără vreun dram de bănuială.

S-a decis că Trudy, în ciuda comportării blânde, nu era de încredere.

– Avem încredere doar în oamenii în care trebuie neapărat, a declarat papa, şi ăştia suntem noi trei.

Era mâncare în plus şi scuza către Max că asta nu era religia lui, dar era totuşi un ritual.

Nu s-a plâns.

Ce motive ar fi avut?

A explicat că era născut şi crescut evreu, dar că a fi evreu nu era nimic mai mult decât o etichetă – un element dezastruos al celui mai tâmpit ghinion posibil.

Atunci, a folosit ocazia să spună că îi părea rău că fiul Hubermannilor nu venise acasă. În replică, papa i-a zis că nu puteau controla astfel de lucruri.

– În cele din urmă, spuse el, ar trebui să ştii şi tu – un tânăr e încă un băiat şi un băiat are câteodată dreptul să fie încăpăţânat.

Au lăsat-o aşa.

În primele câteva săptămâni în faţa focului, Max a rămas tăcut. Acum, că făcea o baie cum se cuvine o dată pe săptămână, Liesel a observat că părul lui nu mai este ca un cuib de rămurele, ci mai degrabă ca un mănunchi de pene fâlfâindu-i pe cap. Încă timidă în faţa străinului, îi şopti acest lucru lui papa:

– Părul lui e ca penele.

– Cum?

Focul sugrumase cuvintele.

– Am zis, şopti ea din nou, apropiindu-se, că are părul ca penele.

Hans Hubermann se uită la tânăr şi încuviinţă din cap. Sunt sigură că îşi dorea să aibă ochii ca ai fetei. Nu şi-au dat seama că Max auzise fiecare cuvânt.

Uneori, aducea exemplarul din *Mein Kampf* şi citea lângă flăcări, clocotind de nervi. A treia oară când a adus-o, Liesel a găsit în final curajul de a-i pune întrebarea.

– Este… bună?

El ridică privirea din pagini, strângându-şi degetele în pumn şi apoi relaxându-le din nou. Alungându-şi furia, îi zâmbi. Şi-a îndepărtat bretonul care i-a căzut din nou pe ochi.

– Este cea mai bună carte. Uitându-se la papa, apoi iarăşi la fată: Mi-a salvat viaţa.

– Cum?

Astfel a început un fel de fază a povestirilor din camera de zi, în fiecare noapte. Se vorbea doar atât de tare cât era

necesar pentru a se auzi. Piesele unui puzzle evreiesc al luptelor cu pumnii erau asamblate înaintea lor.

Uneori era umor în glasul lui Max Vandenburg, deşi vigoarea sa era ca o fricţiune – ca o piatră frecată uşor de o rocă mare. Pe alocuri era solidă, fisurată în alte părţi, câteodată spartă cu totul. Cel mai profund era când regreta şi distrus după ce rostea o glumă sau când se condamna pe sine.

– Isuse pe cruce, a fost cea mai frecventă reacţie la povestea lui Max Vandenburg, urmată de obicei de o întrebare.

ÎNTREBĂRI GEN:
Cât timp ai stat în camera aia?
Unde este Walter Kruger acum?
Ştii ce s-a întâmplat cu familia ta?
Încotro călătorea sforăitoarea?
Un scor de 10–3 pentru el?
De ce te-ai mai bate cu el?

Când Liesel privea în trecut la evenimentele din viaţa ei, acele nopţi în camera de zi erau printre cele mai clare amintiri pe care le avea. Putea vedea lumina arzătoare pe faţa de culoarea cojii de ou a lui Max şi chiar putea gusta aroma umană a cuvintelor sale. Era relatată desfăşurarea supravieţuirii lui, piesă cu piesă, ca şi cum ar fi tăiat fiecare parte din sine şi ar fi prezentat-o pe o farfurie.

– Sunt atât de egoist!

Când spuse asta, îşi acoperi faţa cu braţul.

– Să-i abandonez pe oameni. Să vin aici. Să vă pun pe voi toţi în pericol… Renunţă la orice reţinere şi începu să-i implore. Deznădejdea şi izolarea erau ca nişte palme peste faţa lui. Îmi pare rău. Mă credeţi? Îmi pare aşa de rău, îmi pare aşa de rău, îmi pare…

Braţul lui atinse focul şi îl trase rapid înapoi.

Toţi îl urmăreau în linişte, până când papa s-a ridicat în picioare şi s-a apropiat. S-a aşezat lângă el.

– Te-ai ars la cot?

Într-o seară, Hans, Max şi Liesel stăteau în faţa focului. Mama era în bucătărie. Max citea *Mein Kampf* din nou.

– Ştii ceva? zise Hans. Se aplecă înspre foc. Şi Liesel este o mică cititoare destul de bună. Max lăsă cartea jos, iar Hans continuă: Şi are mai multe în comun cu tine decât ai crede. Papa se uită să nu vină Rosa. Îi place şi o bătaie cu pumnii.

– Papa!

Liesel, care se apropia de doisprezece ani şi încă arăta ca un fus de slabă, era copleşită de ruşine.

– Nu m-am bătut niciodată!

– Şşşt, râse papa. Îi făcu semn cu mâna să coboare tonul şi îi spuse: Ei bine, dar chelfăneala pe care i-ai dat-o lui Ludwig Schmeikl, ha?

– Niciodată… Fusese prinsă. Era inutil să nege în continuare. Cum ai aflat de asta?

– L-am văzut pe tatăl lui la Knoller.

Liesel îşi ascunse faţa în mâini. Când şi-a descoperit-o, a pus întrebarea fundamentală:

– I-ai spus mamei?

– Glumeşti? Îi făcu lui Max cu ochiul şi îi şopti fetei: Eşti încă în viaţă, nu?

În acea noapte, a fost prima dată după câteva luni când papa a cântat la acordeon acasă. A durat cam jumătate de oră până când i-a pus o întrebare lui Max:

– Tu ai învăţat?

Chipul din colţ urmărea flăcările.

– Da. Făcu o pauză considerabilă. Până la vârsta de nouă ani. Atunci, mama a vândut studioul de muzică şi nu a mai

predat. A păstrat doar un instrument şi a renunţat când n-am mai vrut să învăţ. Am fost un prost.

– Nu, zise papa. Erai un băiat.

În timpul nopţilor, şi Liesel Meminger, şi Max Vandenburg demonstrau asemănarea dintre ei. În camerele lor separate, îşi visau coşmarurile şi se trezeau, unul cu ţipăt în cearşafurile inundate şi altul luptându-se să respire lângă focul mocnit.

Câteodată, când Liesel citea cu papa, pe la ora trei noaptea, surprindeau amândoi momentul trezirii lui Max.

– Visează ca tine, zicea papa şi, odată stârnită de sunetul anxietăţii lui Max, Liesel a decis să se dea jos din pat.

De la ascultarea poveştii lui, avea propria opinie despre ce vedea el în vise, chiar dacă nu episodul exact al poveştii pe care o retrăia în fiecare noapte.

Încet, înaintă pe hol şi prin camera de zi şi dormitor.

– Max?

Şoapta era blândă, răguşită în gâtul somnoros.

La început nu se auzi vreo replică, dar în curând el se ridică şi bâjbâi prin întuneric.

Papa fiind încă în dormitor, Liesel se aşează în cealaltă parte a căminului, vizavi de Max. În spatele lor, mama dormea zgomotos. Era în concurenţă strânsă cu sforăitoarea din tren.

Focul nu mai era acum decât o înmormântare de fum, mort şi muribund în acelaşi timp. În acea anume dimineaţă, erau şi voci.

SCHIMBUL DE COŞMARURI

Fata: Spune-mi, ce vezi când visezi aşa?

Evreul: ... Mă văd pe mine întorcându-mă şi făcând cu mâna un semn de rămas-bun.

Fata: Şi eu am coşmaruri.

Evreul: Ce vezi?

Fata: Un tren şi pe fratele meu mort.
Evreul: Pe fratele tău?
Fata: A murit când m-am mutat aici, pe drum.
Fata şi evreul, împreună: *Ja* – Da.

Ar fi frumos să spun că, după această destăinuire reciprocă, nici Liesel, nici Max nu au mai avut acele viziuni rele. Ar fi frumos, dar e neadevărat. Coşmarurile au venit ca întotdeauna, precum cel mai bun jucător al echipei adverse când s-au auzit zvonuri că ar fi rănit sau bolnav – dar este acolo, făcându-şi încălzirea cu ceilalţi, gata să cucerească terenul. Sau ca un tren care respectă orarul, ajungând noaptea pe peron cu amintirile trase în urma lui cu o funie. Trase anevoie. Cu multe salturi ciudate.

Singurul lucru care s-a schimbat a fost că Liesel i-a zis lui papa că este îndeajuns de mare acum pentru a se descurca singură cu toate visele. Pentru o clipă, s-a arătat puţin ofensat, dar, ca întotdeauna în cazul lui papa, a încercat să zică lucrul potrivit.

– Ei, slavă Domnului, rânji pe jumătate. Măcar acum pot să dorm puţin cum trebuie. Scaunul ăla mă omora.

O cuprinse pe fată cu braţul şi merseră în bucătărie.

Pe măsură ce timpul trecea, s-a dezvoltat o distincţie clară între două lumi foarte diferite – cea din casa de pe strada Himmel numărul 33 şi cea care locuia şi apărea în afara ei. Trucul era să nu le laşi să se întâlnească.

În lumea exterioară, Liesel învăţa să-i descopere mai multe dintre utilizări. Într-o după-amiază, când mergea acasă cu o sacoşă goală de rufe, a observat un ziar ieşit dintr-un coş de gunoi. Ediţia săptămânală a *Molching Express.* Îl ridică şi îl duse acasă, prezentându-i-l lui Max.

– M-am gândit că ţi-ar plăcea să faci un rebus ca să treacă timpul.

Max a apreciat gestul şi, pentru a justifica aducerea lui acasă, a citit ziarul din scoarţă în scoarţă şi i-a arătat

rebusul câteva ore mai târziu, terminat cu excepţia unui cuvânt.

– Fir-ar să fie de şaptesprezece-jos, zise el.

În februarie 1941, când a împlinit doisprezece ani, Liesel a primit o altă carte uzată şi a fost recunoscătoare. Se numea *Oamenii nămolului* şi era despre un tată şi un fiu foarte bizari. Îi îmbrăţişă pe mama şi papa, în timp ce Max stătea stânjenit în colţ.

– *Alles Gute zum Geburtstag,* zâmbi el slab. Toate cele bune de ziua ta. Avea mâinile în buzunar. Nu ştiam, că altfel ţi-aş fi luat ceva.

O minciună sfruntată – nu avea nimic de dăruit, poate doar *Mein Kampf,* dar sub nicio formă nu i-ar fi dat o asemenea propagandă unei tinere nemţoaice. Ar fi fost ca şi cum un miel i-ar fi pus un cuţit în mână măcelarului.

Se lăsă o tăcere supărătoare.

Ea i-a îmbrăţişat pe mama şi pe papa.

Max părea atât de singur!

Liesel înghiţi un nod.

Apoi, se duse şi îl îmbrăţişă.

– Mulţumesc, Max.

La început, a rămas nemişcat, dar fiindcă ea continua să îl ţină în braţe, mâinile lui s-au ridicat treptat şi i-au cuprins umerii.

Abia mai târziu va afla ea de expresia neajutorată de pe chipul lui Max Vandenburg. De asemenea, va descoperi că s-a hotărât în sinea lui să-i ofere ceva în schimb. Mi-l imaginez adesea stând treaz în acea noapte, gândindu-se ce i-ar putea dărui.

Până la urmă, cadoul a fost oferit pe hârtie, cu o săptămână şi ceva mai târziu.

El i-l va duce în zorii zilei, înainte să se retragă jos, pe treptele de ciment, în locul pe care acum îi plăcea să-l numească acasă.

Pagini din pivniţă

Timp de o săptămână, Liesel nu a fost lăsată să meargă în pivniţă sub nicio formă. Mama şi papa au avut grijă să îi ducă ei mâncarea lui Max.

– Nu, *Saumensch,* îi zicea mama de fiecare dată când se oferea. Mereu exista o nouă scuză: Ce-ar fi să mai faci ceva folositor şi *pe aici,* cum ar fi să termini de călcat? Crezi că e cine ştie ce să le duci prin oraş? Încearcă să le calci!

Poţi apela la tot felul de tertipuri atunci când ai o reputaţie caustică. A mers.

În acea săptămână, Max tăiase o sumedenie de pagini din *Mein Kampf* şi le vopsise cu alb. Apoi, le-a atârnat cu cârlige pe o funie, de la un capăt al subsolului la altul. Când s-au uscat, a început greul. Era destul de educat cât să se descurce, dar, cu siguranţă, nu era scriitor şi nici artist. Cu toate astea, a formulat în minte cuvintele până când le-a putut recita fără greşeală. Numai atunci, pe hârtia care se bombase şi făcuse bule din cauza vopselei ce se uscase, el a început să scrie povestea. A folosit o pensulă mică, neagră.

Omul aplecat asupra mea.

A calculat că avea nevoie de treisprezece pagini, aşa că a vopsit patruzeci, aşteptându-se la de două ori mai multe eşecuri decât reuşite. Existau ciorne pe paginile din *Molching Express,* unde şi-a îmbunătăţit opera artistică de la elementar şi stângace la un nivel acceptabil. În timp ce lucra, auzea cuvintele şoptite ale unei fete.

– Părul lui, îi repeta ea, e ca penele.

Când a terminat, a folosit un cuţit ca să străpungă paginile şi să le lege cu sfoară. Rezultatul era o broşură de

treisprezece pagini, care arăta astfel:

Presupun că primul om aplecat
asupra mea a fost tata,

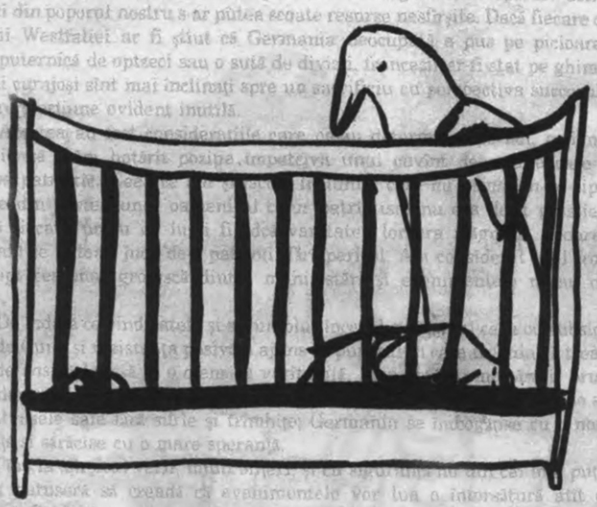

dar el a dispărut
înainte să mi-l pot aminti.

Dintr-un oarecare motiv, în copilărie,
îmi plăcea să mă bat. Mare parte din timp,
pierdeam. Un alt băiat, uneori cu sânge
curgându-i din nas, stătea
aplecat asupra mea.

Mulți ani mai târziu, a trebuit
să mă ascund. Am încercat să nu dorm
pentru că mi-era teamă de cine
ar putea fi acolo când mă voi trezi.

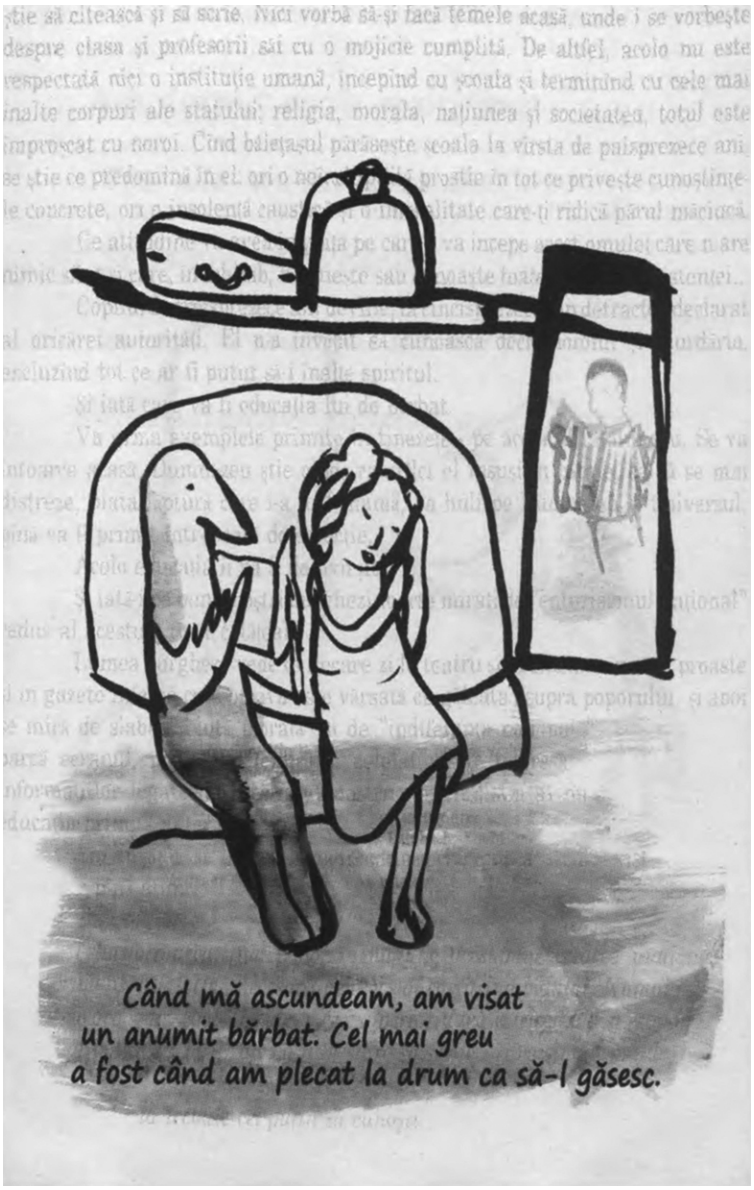
Când mă ascundeam, am visat
un anumit bărbat. Cel mai greu
a fost când am plecat la drum ca să-l găsesc.

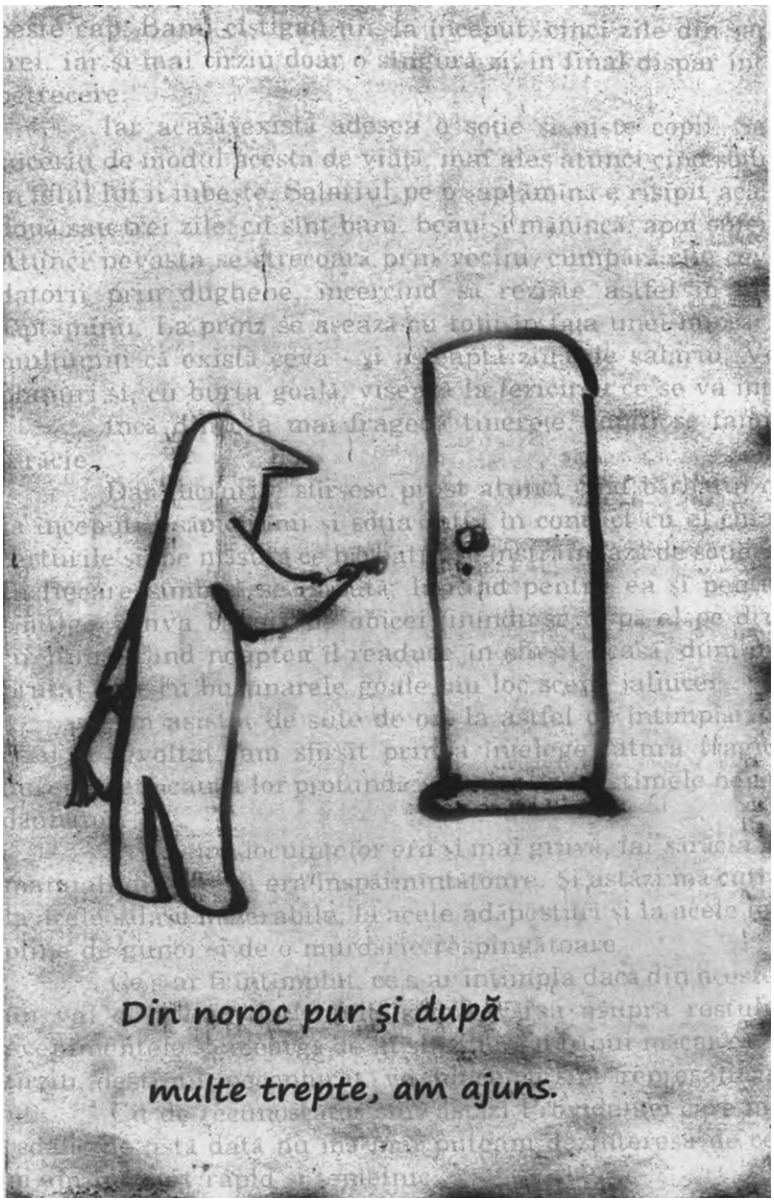

Din noroc pur şi după

multe trepte, am ajuns.

Am dormit acolo mult timp.

Trei zile, mi-au spus ei...

Şi ce am găsit când

m-am trezit? Nu un bărbat, ci

pe altcineva aplecat asupra mea.

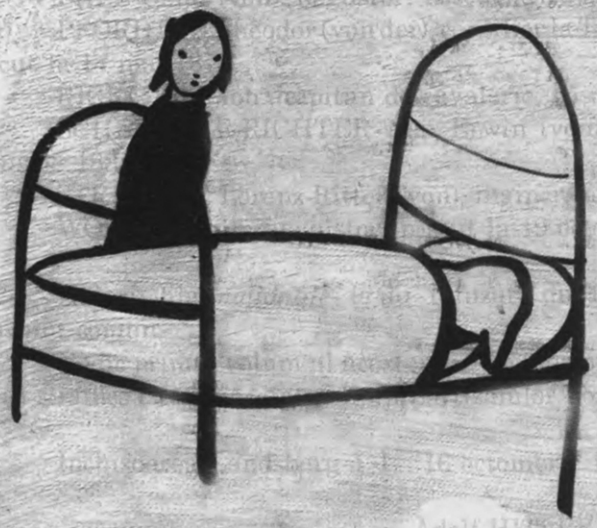

Odată cu trecerea timpului,

eu şi fata am înţeles

că avem unele lucruri în comun.

Dar e
un lucru straniu.

Fata spune
că arăt a altceva.

Acum, locuiesc în pivniță. Coșmarurile încă sunt vii în somnul meu.

Într-o noapte, după coșmarul obișnuit, o umbră veghea asupra mea. Ea a zis: „Spune-mi ce visezi". Așa că am făcut asta.

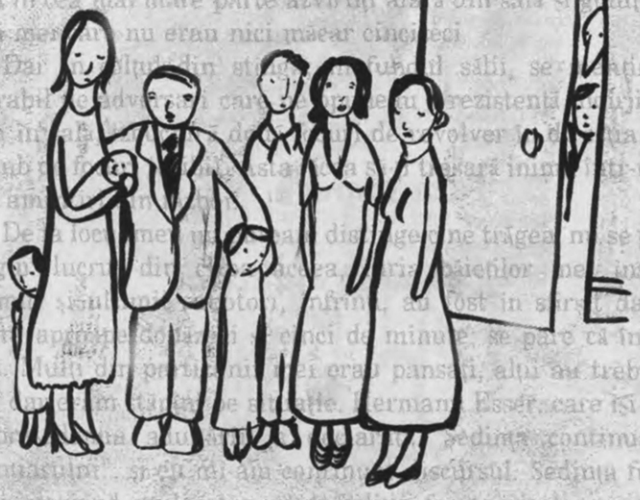

În schimb, ea mi-a explicat din ce sunt făcute visele ei.

Acum, cred că suntem prieteni,
eu şi fata asta. De ziua
ei, ea a fost cea care mi-a
dat mie un dar.

Mă face să înţeleg că omul
cel mai bun care a vegheat
vreodată asupra mea
nici măcar nu este un bărbat...

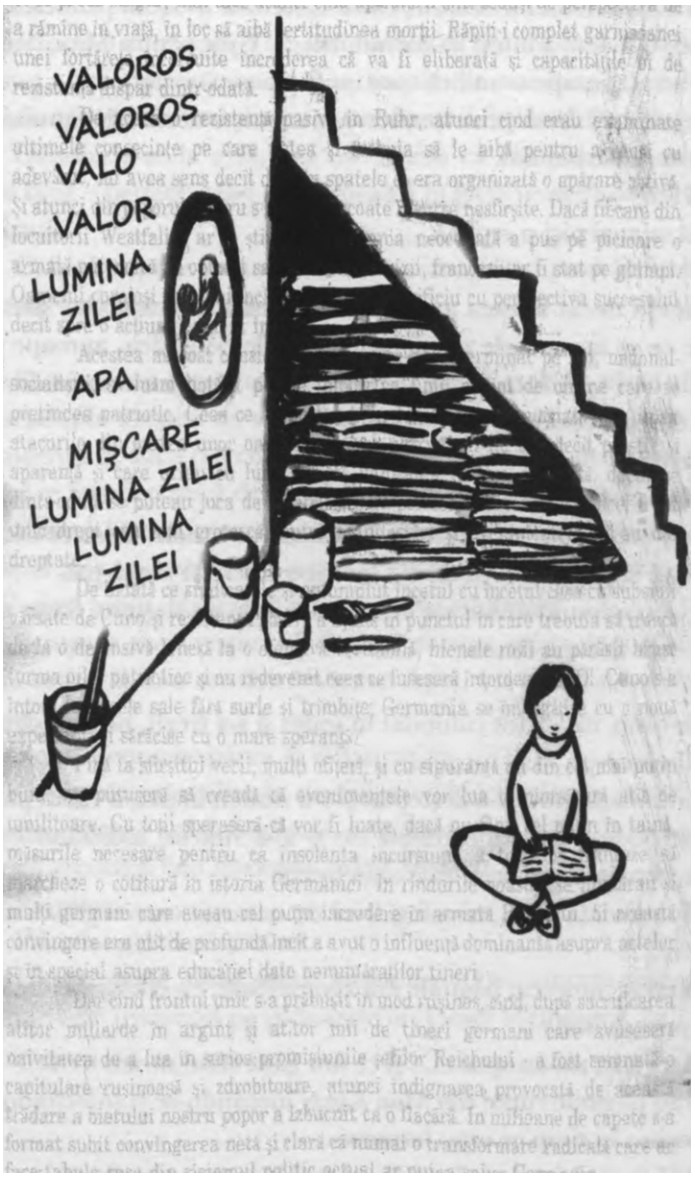

La sfârşitul lunii februarie, când Liesel s-a trezit în primele ore ale zilei, o siluetă a intrat în dormitorul ei. Tipic pentru Max, deoarece el era aproape o umbră care nu făcea niciun zgomot.

Liesel, bâjbâind prin întuneric, nu putea decât să bănuiască apropierea bărbatului.

– Hei?

Nu se auzi nicio replică.

Nu era decât liniştea aproape desăvârşită a picioarelor sale în vreme ce se apropie de pat şi puse paginile pe podea, aproape de şosetele ei. Paginile trosneau. Numai puţin. Marginea uneia dintre ele se curbă în podea.

– Hei?

De această dată, a primit un răspuns.

Nu putea spune exact de unde veneau cuvintele. Ceea ce conta era că au ajuns la ea. Au sosit şi au îngenuncheat lângă pat.

– Un cadou întârziat cu ocazia zilei tale de naştere. Să te uiţi dimineaţă. Noapte bună!

Un timp, ea s-a tot cufundat în somn şi s-a trezit, nefiind sigură dacă îl visase pe Max intrând.

Dimineaţă, când s-a deşteptat şi s-a răsucit în pat, a văzut paginile pe podea. S-a întins după ele şi le-a ridicat, ascultând cum hârtia fremăta în mâinile sale abia trezite.

„Toată viaţa mea, mi-a fost frică de oamenii care vegheau asupra mea…”

Când le întorcea, paginile era zgomotoase, ca energia statică în jurul poveştii scrise.

„Trei zile, mi-au spus ei… şi ce am găsit când m-am trezit?”

Erau paginile rupte din *Mein Kampf* înecându-se şi sufocându-se sub vopsea în timp ce erau întoarse.

„Mă face să înţeleg că omul cel mai bun care a vegheat vreodată asupra mea…”

Liesel a citit şi s-a uitat de trei ori la cadoul lui Max Vandenburg, observând o nouă tuşă şi un nou cuvânt de fiecare dată. Când a terminat a treia lectură, s-a dat jos din pat cât mai încet posibil şi s-a dus în camera mamei şi a lui papa. Spaţiul de lângă foc era gol.

Gândindu-se la asta, şi-a dat seama că era potrivit sau chiar mai bine – perfect – să-i mulţumească în locul unde fuseseră făcute paginile.

Coborî treptele subsolului. Văzu o imaginară poză înrămată pe perete – un secret cu un zâmbet tăcut.

Erau numai câţiva metri, dar i s-a părut mult de mers până la cearşafurile stropite de vopsea şi bidoanele care îl apărau pe Max Vandenburg. Ea a dat cearşafurile cât mai aproape de perete, până când se formă o mică deschizătură prin care să se uite.

Primul lucru pe care l-a putut vedea a fost un umăr şi, prin spaţiul mic, şi-a strecurat puţin şi cu mare greutate mâna şi şi-a odihnit-o acolo. Hainele îi erau reci. Nu s-a trezit.

Îl simţea cum respiră şi umărul care se mişca în sus şi-n jos abia sesizabil. L-a urmărit o vreme. Apoi, s-a aşezat şi s-a lăsat pe spate.

Aerul somnoros părea să o fi urmărit.

Cuvintele mâzgălite în timpul exerciţiilor stăteau grandios pe pereţii dinspre scări, nesigure, copilăroase şi dulci. Priveau cum evreul ascuns şi fata dormeau mână la umăr.

Respirau.

Plămâni germani şi evrei.

Lângă perete, *Omul aplecat asupra mea* stătea amorţit şi încântat, ca o iritaţie frumoasă pe picioarele lui Liesel Meminger.

Partea a cincea

Omul care fluiera

în rolurile principale:
o carte plutitoare – jucătorii – o mică fantomă – două tunsori – tineretul lui rudy – învinşi şi schiţe – un om care fluiera şi nişte pantofi – trei acte de prostie – şi un băiat îngrozit, cu picioare îngheţate

Cartea plutitoare
(Partea I)

O carte plutea în jos pe râul Amper.

Un băiat a sărit în apă, a prins-o şi a ţinut-o în mâna dreaptă. Rânjea.

Se ridică în picioare, iar apa de decembrie, rece ca gheaţa, îi ajungea până la talie.

– Ce zici de un sărut, *Saumensch?* zise el.

Aerul din jur era fermecător, minunat, ameţitor de rece, ca să nu mai menţionăm de durerea concretă din apă, care se amplifica de la degete la coapse.

– Ce zici de un sărut?

– Ce zici de un sărut?

Bietul Rudy!

UN MIC ANUNŢ DESPRE RUDY STEINER
Nu merita să moară în felul acela.

În viziunile voastre, vedeţi marginile de hârtie murdară încă prinsă de degetele sale. Vedeţi o chică blondă, care tremură.

Concluzionaţi anticipat, aşa cum aş face şi eu, că Rudy a murit chiar în acea zi, de hipotermie. Nu a fost aşa. Astfel de amintiri îmi spun din nou că nu merita soarta peste care a dat la mai puţin de doi ani mai târziu.

Din multe puncte de vedere, a lua un băiat ca Rudy înseamnă a fura – atât de multă viaţă, atât de multe lucruri pentru care să trăiască – şi totuşi, cumva, sunt sigură că i-ar fi plăcut să vadă dărâmăturile înfricoşătoare şi cerul cum se umflă în acea noapte în care el s-a stins. Ar fi plâns şi s-ar fi întors, şi ar fi zâmbit dacă ar fi putut să-l vadă pe hoţul de

cărţi stând în mâini şi în genunchi, lângă trupul lui lipsit de viaţă. Ar fi fost bucuros să vadă cum ea l-a sărutat pe buzele prăfuite, lovite de suflul exploziei unei bombe.

Da, ştiu.

În toată întunecimea inimii mele care bate în noapte, ştiu. Ar fi fost încântat.

Vedeţi?

Orice moarte are o inimă.

Jucătorii
(Un zar cu şapte feţe)

Desigur, sunt nepoliticoasă. Stric finalul, nu doar al întregii cărţi, dar şi al acestei părţi anume. V-am prezentat două evenimente în avans, pentru că nu mă interesează foarte tare să construiesc misterul. Misterul mă plictiseşte. Mă oboseşte. Ştiu ce se va întâmpla şi ştiţi şi dumneavoastră. Maşinaţiunile care ne îndreaptă în acea direcţie sunt cele care mă scot din sărite, mă zăpăcesc, mă interesează şi mă uluiesc peste măsură.

Sunt multe lucruri la care să ne gândim.

Povestea este foarte consistentă.

Cu siguranţă, există o carte numită *Omul care fluiera,* despre care trebuie neapărat să vorbim, ca şi despre cum exact a ajuns să plutească în jos pe râul Amper, în perioada de dinaintea Crăciunului din 1941. Ar trebui să ne ocupăm de asta înainte, nu credeţi?

Rămâne stabilit atunci.

Aşa vom face.

A început cu jocurile de noroc. Ai aruncat un zar asumându-ţi riscul de a ascunde un evreu şi aşa vei trăi. Aşa stau lucrurile.

⚀ TUNSOAREA: JUMĂTATEA LUNII APRILIE 1941

Viaţa începea cel puţin să mimeze normalitatea cu mai multă forţă. Hans şi Rosa Hubermann se certau în camera de zi, deşi mult mai încet decât de obicei. Liesel, ca de obicei, era spectatoare.

Cearta începuse în seara precedentă, în pivniţă, unde Hans şi Max stăteau printre bidoane de vopsea, cuvinte şi

cearşafuri stropite. Max a întrebat dacă Rosa ar putea cândva să-l tundă.

– Îmi intră în ochi, zisese el, la care Hans spusese:

– O să văd ce pot face.

Acum, Rosa răscolea sertarele. Cuvintele ei îl dădeau la o parte pe papa odată cu restul nimicurilor.

– Unde e afurisita aia de foarfecă?

– Nu-i în cel de dedesubt?

– M-am uitat deja în ăla.

– Poate nu ai observat-o.

– Ţi se pare că sunt chioară? Ridică privirea şi bubui: Liesel!

– Sunt chiar aici.

Hans se lăsă în jos.

– Fir-ar să fie, femeie, asurzeşte-mă, nu vrei?

– Tacă-ţi gura, *Saukerl!* Rosa răscolea în continuare şi i se adresă fetei: Liesel, unde e foarfeca?

Dar nici Liesel nu avea idee.

– *Saumensch,* nu eşti bună de nimic, nu-i aşa?

– Nu o amesteca în asta.

Şi mai multe cuvinte au fost expediate înainte şi înapoi, de la femeia cu părul de elastic la bărbatul cu ochii de argint, până când Rosa a izbit sertarul.

– Probabil, oricum, o să dau greş cu tunsoarea.

– Să dai greş? În acel stadiu, papa arăta de parcă era gata să-şi smulgă el părul din cap, dar glasul lui părea o şoaptă abia auzită: Cine naiba o să-l *vadă?*

Făcu un gest, pregătindu-se să vorbească din nou, dar fu distras de apariţia lui Max Vandenburg cu părul ca nişte pene, care stătea politicos, jenat, în uşă. Adusese propria foarfecă şi se apropie, dându-i-o nu lui Hans sau Rosei, ci fetei de doisprezece ani. Era persoana cea mai calmă. Gura sa ezită un moment, apoi întrebă:

– Ai vrea?

Liesel luă foarfecă şi o deschise. Era ruginită pe alocuri şi lucioasă în altele.

– Poţi să faci cât de multe greşeli vrei, îi spuse el.

Papa s-a aşezat pe trepte.

Liesel a ridicat primele smocuri din părul lui Max Vandenburg.

Pe când tăia şuviţele ca nişte pene, se minuna de sunetul făcut de foarfecă. Nu de sunetul tăierii, ci de scrâşnetul braţelor metalice în timp ce secerau câte un smoc.

Când treaba a fost terminată, puţin ciuntit pe alocuri, puţin strâmb pe ici, pe colo, ea se duse sus cu părul în mâini şi îl băgă în sobă. Aprinse un chibrit şi urmări cum ghemotocul se strângea şi se topea, portocaliu şi roşu.

Din nou, Max era în uşă, de data aceasta aflându-se pe treptele subsolului.

– Mulţumesc, Liesel.

Vocea lui era înaltă şi aspră, având în ea sunetul unui zâmbet ascuns.

Imediat ce vorbi, dispăru din nou, înapoi în pământ.

ZIARUL: ÎNCEPUTUL LUNII MAI

– E un evreu în subsolul meu.

– E un evreu. În subsolul meu.

Stând pe podeaua camerei pline de cărţi a primarului, Liesel Meminger auzea aceste cuvinte. O sacoşă cu rufe de spălat se afla lângă ea şi silueta fantomatică a nevestei primarului stătea încovoiată peste birou. În faţa ei, Liesel citea *Omul care fluiera,* paginile douăzeci şi doi şi douăzeci şi trei. Se uită în sus. Îşi închipuia că se apropie uşor, că îi dă cu blândeţe la o parte părul ciufulit şi îi şopteşte femeii la ureche:

– E un evreu în subsolul meu.

În timp ce cartea fremăta în poala ei, secretul îi stătea pe buze. Se făcea comod. Îşi încrucişa picioarele.

– Ar trebui să plec acasă.

De data aceasta, chiar vorbi. Mâinile îi tremurau. În ciuda unui licărit de soare undeva în zare, o adiere uşoară intra

prin fereastra deschisă, împreună cu ploaia care cădea ca rumeguşul.

Când Liesel puse cartea la loc, scaunul femeii se mişcă pe podea şi ea se apropie de fată. Mereu era aşa la final. Inelele blânde ale ridurilor pricinuite de amărăciune pe chipul femeii s-au adâncit o clipă, în timp ce ea se apropie şi luă cartea de pe raft.

I-o oferi fetei.

Liesel deveni sfioasă.

– Nu, zise, mulţumesc. Am destule cărţi acasă. Poate, altădată. Acum, recitesc ceva cu papa. Ştiţi, pe cea pe care am furat-o din foc, în acea seară.

Soţia primarului dădu din cap. Dacă putem spune ceva despre Liesel Meminger este că hoţia ei nu era nejustificată. Fura cărţi când simţea nevoia să aibă o bază. În acel moment, avea destule. Parcursese deja *Oamenii nămolului* de patru ori şi se bucura de recitirea *Ridicării din umeri.* De asemenea, în fiecare seară înainte de culcare, deschidea manualul meseriei de gropar, care nu o dezamăgea niciodată. Îngropat adânc în el, se afla *Omul aplecat asupra mea.* Pronunţa cuvintele şi atingea păsările. Întorcea încet paginile zgomotoase.

– La revedere, Frau Hermann.

Ieşi din bibliotecă, merse pe holul cu parchet şi ieşi pe uşa monstruoasă. Aşa cum făcea de obicei, zăbovi o vreme pe trepte, privind Molchingul de dedesubt. În acea după-amiază, oraşul era acoperit de o ceaţă galbenă, care mângâia vârfurile acoperişurilor ca pe nişte animale de casă şi umplea străzile ca pe o cadă.

Când ajunse pe strada München, hoţul de cărţi ocoli bărbaţi şi femei sub umbrele – o fată învelită de ploaie, care trecea fără ruşine de la un coş de gunoi la altul. Cu precizie de ceasornic.

– Acolo!

Sărbătorind, râse la norii de bronz înainte să se întindă şi să ia ziarul mototolit. Cu toate că prima şi ultima pagină

erau brăzdate de şiroaie negre de cerneală, l-a împăturit frumos şi l-a pus sub braţ. La fel făcuse în fiecare joi în ultimele luni.

Joi era acum singura zi de livrare pentru Liesel Meminger şi, de obicei, putea aduce un fel de dividend. Sentimentul victoriei nu era niciodată domolit când găsea un *Molching Express* sau vreun altfel de publicaţie. Era o zi bună când găsea un ziar. Dacă era un ziar în care rebusul nu era făcut, era o zi extraordinară. Putea să ajungă acasă, să închidă uşa în urma ei şi să i-l ducă jos, lui Max Vandenburg.

– Rebusul? întreba el.

– Nerezolvat.

– Excelent.

Evreul zâmbea, accepta ziarul şi începea să citească la lumina slabă a pivniţei. Adesea, Liesel îl privea în vreme ce se concentra să citească ziarul, să completeze rebusul şi apoi să-l citească din nou, de la început la sfârşit.

Odată cu încălzirea vremii, Max a rămas jos tot timpul. Ziua, uşa pivniţei era lăsată deschisă pentru a permite puţinei lumini naturale să ajungă la el din coridor. Holul în sine nu era îmbăiat în soare, dar, în anumite situaţii, te mulţumeşti cu ce ţi se dă. Lumina palidă era mai bună decât nimic şi nu puteau cheltui mult. Kerosenul nu se împuţinase periculos de mult, dar cel mai bine era să păstreze consumul la minimum.

De obicei, Liesel stătea pe nişte cearşafuri. Citea în vreme ce Max completa câte un rebus. Stăteau la câţiva metri unul de celălalt, vorbind foarte rar şi nu se auzea decât sunetul paginilor răsfoite. Deseori, îi lăsa cărţile ei lui Max să le citească atunci când ea era la şcoală. Dacă Hans Hubermann şi Erik Vandenburg au fost până la urmă uniţi de muzică, Max şi Liesel erau legaţi de tăcerea cuvintelor tipărite.

– Bună, Max.

– Bună, Liesel.

Apoi, se aşezau şi citeau.

Câteodată, ea îl urmărea. A hotărât că putea fi descris cel mai bine ca un tablou de concentrare palidă. Piele de culoarea bej. O mlaştină în fiecare ochi. Şi respira ca un fugar. Disperat, dar fără să facă vreun zgomot. Pieptul lui era singurul care îl dădea de gol că era ceva viu.

Din ce în ce mai des, Liesel îşi închidea ochii şi îl ruga pe Max să îi pună întrebări despre acele cuvinte pe care le tot greşea şi înjura dacă tot nu îi ieşeau. Pe urmă, se ridica în picioare şi picta cuvintele respective pe perete, chiar şi de douăsprezece ori. Împreună, Max Vandenburg şi Liesel Meminger inhalau vaporii de vopsea şi de ciment.

– Pa, Max.

– Pa, Liesel.

În pat, ea stătea trează şi şi-l imagina jos, în pivniţă. În viziunile sale de dinainte să se culce, el mereu dormea îmbrăcat complet, inclusiv cu pantofi, în caz că trebuia să o şteargă din nou. Dormea cu un ochi deschis.

METEOROLOGUL: MIEZUL ZILEI

Liesel deschise uşa şi gura în acelaşi timp.

Pe strada Himmel, bătuseră cu 6–1 echipa lui Rudy şi, victorioasă, dădu buzna în bucătărie, spunându-i mamei şi lui papa totul despre golul pe care îl marcase ea. Apoi, se grăbi să coboare în pivniţă, pentru a-i descrie lui Max meciul lovitură cu lovitură. Acesta şi-a pus ziarul jos, a ascultat atent şi a râs împreună cu fata.

După ce povestea cu golul a luat sfârşit, a fost linişte câteva minute bune, până când Max îşi ridică încet privirea.

– Ai vrea să faci ceva pentru mine, Liesel?

Încă entuziasmată de victoria de pe strada Himmel, fata sări de pe cearşafuri. Nu o spuse, dar mişcarea ei arăta evident intenţia de a-i oferi exact ceea ce-şi dorea.

– Mi-ai zis totul despre gol, spuse el, dar nu ştiu ce fel de zi este acolo sus. Nu ştiu dacă ai dat gol şi era soare sau

dacă norii au acoperit totul. Îşi trecu mâna prin părul tăiat scurt şi ochii lui apoşi implorară să i se spună cel mai simplu dintre lucruri. Ai putea să te duci sus şi să-mi zici cum este vremea?

Fireşte, Liesel se grăbi pe scări. Se opri la câţiva metri de uşa pătată de salivă şi se roti în loc, observând cerul. Când se întoarse în subsol, îi spuse:

– Cerul este albastru azi, Max, şi e un nor mare şi lung şi este întins ca o funie. La capătul lui, soarele e ca o gaură galbenă…

În acel moment, Max ştiu că numai un copil ar fi putut să-i dea un astfel de buletin meteo. Pe perete, el a pictat o funie lungă, strâns înnodată, cu un soare care picura la margine ca şi cum ai fi putut plonja direct în el. Pe norul ca o frânghie, a desenat două siluete – o fată slăbuţă şi un evreu ofilit – şi ei mergeau mână în mână, spre cerul care picura. Sub acea imagine, a scris următoarea propoziţie.

CUVINTELE SCRISE PE PERETE DE MAX VANDENBURG

Era o zi de luni, iar ei mergeau pe o sârmă, spre soare.

BOXERUL: SFÂRŞITUL LUNII MAI

Pentru Max Vandenburg, cimentul era rece şi avea vreme berechet de petrecut împreună cu el.

Minutele erau crude.

Orele pedepseau.

Mâna timpului stătea deasupra lui în toate momentele de trezie şi nu ezita să-l strângă cu putere. Să-i zâmbească şi să-l lase în viaţă. Ce răutate grozavă trebuie să fie în a-i permite cuiva să trăiască!

Măcar o dată pe zi, Hans Hubermann cobora scările pivniţei şi făcea puţină conversaţie. Rosa aducea ocazional o coajă de pâine disponibilă. Însă, când Liesel venea jos, Max

se simţea cel mai interesat de viaţă din nou. Iniţial, a încercat să reziste, dar a fost mai greu cu fiecare zi în care fata apărea, de fiecare dată cu un nou buletin meteo, ori de cer senin, nori de carton sau un soare ce se destrămase ca un zeu care se aşază după ce a mâncat prea mult la cină.

Când era singur, cel mai limpede sentiment era de dispariţie. Toate hainele lui erau gri – indiferent dacă fuseseră aşa de la început sau nu –, de la pantaloni la puloverul de lână, la haina care curgea de pe el ca apa. Verifica adesea dacă nu cumva pielea i se transforma în solzi, deoarece aşa părea.

Avea nevoie de o serie de noi proiecte. Primul era să facă exerciţii. A început cu flotări, stând cu abdomenul pe podeaua rece a pivniţei, apoi ridicându-se. Simţea de parcă braţele i se rupeau din coate şi îşi închipui că inima i se prelingea din corp şi cădea patetică pe jos. Ca adolescent în Stuttgart, putea face cincizeci de flotări o dată. Acum, la vârsta de douăzeci şi patru de ani, poate cu şapte kilograme mai uşor decât greutatea normală, abia putea să ajungă la zece. După o săptămână, izbutea câte trei seturi fiecare a şaisprezece flotări şi douăzeci şi două de genuflexiuni. Când termina, stătea lipit de peretele pivniţei cu prietenele sale, bidoanele de vopsea, simţindu-şi pulsul în dinţi. Muşchii îi păreau ca o prăjitură.

Se întreba câteodată dacă merita măcar puţin să se forţeze astfel. Alteori, totuşi, când pulsul i se stabiliza şi corpul îi devenea funcţional, stingea lampa şi stătea în picioare în întunericul subsolului.

Avea douăzeci şi patru de ani, dar încă putea să viseze cu ochii deschişi.

– În colţul albastru, comenta el încet, îl avem pe campionul mondial, opera de artă ariană – Führerul. Respiră şi se răsuci. Şi, în colţul roşu, îl avem pe şalangerul cu faţă de şoarece – Max Vandenburg.

Totul se materializa în jurul lui.

Lumina albă coborî într-un ring de box şi o mulţime se afla în jur şi murmura – sunetul magic al multor oameni vorbind toţi odată. Cum puteau persoanele de acolo să aibă atât de multe de spus în acelaşi timp? Ringul în sine era perfect. Prelată perfectă, corzi minunate. Chiar şi firele răzleţe ale fiecărei corzi întărite erau fără cusur, strălucind în lumină, lumina albă. Sala mirosea a ţigări şi a bere.

Adolf Hitler stătea în colţ, cu anturajul lui. Picioarele îi ieşeau dintr-un halat roşu cu alb, cu o svastică neagră imprimată pe spate. Mustaţa îi era lipită de faţă. Antrenorul lui, Goebbels, îi şoptea ceva. Sărea de pe un picior pe altul şi zâmbea. Surâse larg când maestrul de ceremonii a înşiruit multele sale reuşite, toate aplaudate zgomotos de mulţimea care îl adora.

– De neînvins! proclamă maestrul de ceremonii. Victorios împotriva evreilor şi a numeroase ameninţări ale idealului german! *Herr Führer,* concluzionă el, te salutăm!

Mulţimea: haos.

Apoi, după ce toţi se liniştiră, urmă şalangerul.

Maestrul de ceremonii se apropie legănându-se de Max, care stătea singur în colţul său. Fără halat. Fără anturaj. Doar un tânăr evreu singuratic, cu respiraţia infectă, cu pieptul gol şi mâinile, şi picioarele obosite. Fireşte, şortul său era gri. Şi el se mişca de pe un picior pe altul, dar cât mai încet, ca să-şi conserve energia. Transpirase mult în sala de sport ca să atingă greutatea regulamentară.

– Şalangerul! cântă maestrul de ceremonii. Cu, şi făcu o pauză pentru efect, sânge *evreu.*

Mulţimea făcu „aaah”, ca nişte şacali.

– Pentru greutatea…

Restul discursului nu se auzi. A fost acoperit de injuriile spectatorilor, iar Max privi cum oponentul său îşi lepădă halatul şi veni în mijlocul ringului, ca să audă regulile şi să dea mâna.

– *Guten Tag, Herr Hitler,* salută din cap Max, dar Führerul doar îi arătă dinţii galbeni, pe care îi ascunse apoi

îndărătul buzelor.

– Domnilor, începu un arbitru neînfricat, în pantaloni negri şi o cămaşă albastră. La gât, avea fixat un papion. Mai întâi de toate, vrem o luptă curată şi dreaptă. I se adresă numai Führerului: Asta doar dacă nu, desigur, Herr Hitler, dumneavoastră începeţi să pierdeţi. Dacă se întâmplă asta, voi fi dispus să închid un ochi la tacticile lipsite de scrupule pe care le-aţi putea folosi ca să puneţi la pământ această putoare şi murdărie evreiască. Dădu din cap cu mare curtoazie. Este clar?

Führerul rosti atunci primele lui cuvinte:

– Cristal.

Arbitrul i-a dat un avertisment lui Max:

– Cât despre tine, camaradul meu evreu, în locul tău, aş fi cu mare băgare de seamă. Cu foarte mare băgare de seamă.

Apoi, au fost trimişi în colţurile lor.

A urmat un scurt moment de linişte.

Gongul.

Primul a fost Führerul, cu picioarele lui ciudate şi ciolănoase alergând către Max şi lovindu-l ferm în faţă. Mulţimea vibra, cu gongul încă răsunându-le oamenilor în urechi, iar zâmbetele lor satisfăcute săreau peste corzi, în ring. Respiraţia fumegândă a lui Hitler îi ieşea sub formă de aburi din gură, iar mâinile lui zdrobeau faţa lui Max, pumnii săi izbindu-l de nenumărate ori în gură, nas, bărbie – şi Max tot nu se aventurase să-şi abandoneze colţul. Ca să atenueze represaliile, îşi ridică mâinile, dar Führerul ţinti apoi către coaste, rinichi, plămâni. Oh, ochii, ochii Führerului. Erau atât de delicios de căprui – ca ochii unui evreu – şi exprimau atâta hotărâre, încât Max rămase pironit pentru un moment, când i-a zărit dincolo de negura grea a mănuşilor care îl loveau.

A fost o singură rundă şi a durat ore, şi, în cea mai mare parte, nimic nu s-a schimbat.

Führerul izbea în continuare în sacul de box evreu.

Peste tot era sânge de evreu.

Ca nişte nori de ploaie roşie pe cerul prelatei albe aflată sub picioarele lor.

La un moment dat, genunchii lui Max au început să se îndoaie, maxilarele au început să geamă încet, iar Führerul cu expresie încântată încă îl zdrobea bucată cu bucată, îl zdrobea bucată cu bucată, până când, frânt şi dărâmat, evreul se prăbuşi la pământ.

La început, un răget.

Apoi, linişte.

Arbitrul numără. Avea un dinte de aur şi un smoc de păr în nas.

Încet, Max Vandenburg, evreul, se ridică în picioare şi îşi îndreptă trupul. Vocea lui se împleticea. O invitaţie.

– Haide, Führere, zise el şi, de această dată, când Adolf Hitler se năpusti asupra adversarului evreu, Max păşi într-o parte şi îl trimise în colţ.

Îl lovi cu pumnul de câteva ori, ţintind de fiecare dată un singur lucru.

Mustaţa lui.

Cu fiecare pumn, o rata. Bărbia Führerului a fost cea care a încasat lovitura. Dintr-odată, ajunse în corzi şi se aplecă în faţă, aterizând în genunchi. Nu a mai avut loc nicio numărătoare. Arbitrul tresări în colţul lui. Cei din public, dezamăgiţi, s-au ocupat de berile lor. În genunchi, Führerul verifică dacă nu-i curge sânge şi îşi îndreptă părul, de la dreapta la stânga. Când se ridică în picioare, spre marea încântare a celor mai bine de o mie de oameni, se apropie de corzi şi făcu ceva destul de ciudat. Se întoarse cu spatele la evreu şi îşi scoase mănuşile.

Mulţimea împietrise.

– A renunţat, şopti cineva, dar, după câteva clipe, Adolf Hitler se ridică pe corzi şi se adresă mulţimii.

– Camarazii mei nemţi, strigă el, în această seară, puteţi vedea ceva aici, nu-i aşa? Cu pieptul gol şi privirea victorioasă, arătă către Max. Puteţi vedea că avem de-a face

cu ceva mult mai sinistru şi mai puternic decât ne-am imaginat vreodată. Puteţi vedea asta?

Au răspuns.

– Da, Führere.

– Puteţi vedea că inamicul acesta şi-a găsit mijloacele… mijloacele sale mârşave… de a străpunge armura noastră şi, în mod clar, nu pot rămâne singur aici să mă lupt cu el. Cuvintele erau efectiv vizibile. Îi cădeau din gură ca nişte bijuterii. Uitaţi-vă la el! Uitaţi-vă bine.

S-au uitat. La însângeratul Max Vandenburg.

– Chiar în timp ce vorbim, face planuri cum să intre în cartierul vostru. Se mută în casa vecină. Vă infectează cu familia lui şi este pe cale să preia controlul. El – Hitler îi aruncă o privire dezgustată – vă va stăpâni în curând, până când el va fi cel care stă nu la tejgheaua aprozarului vostru, ci în spate, fumându-şi pipa. Înainte să vă daţi seama, veţi lucra pentru el pe un salariu minim, în vreme ce el abia va putea merge din cauza greutăţii buzunarelor. Veţi sta pur şi simplu acolo şi-l veţi lăsa să facă asta? Veţi sta deoparte, cum au făcut liderii voştri din trecut, când au dat pământul vostru oricui altcuiva, când v-au vândut ţara cu preţul câtorva semnături? Veţi sta acolo, neputincioşi? Ori – şi urcă o treaptă – veniţi alături de mine, în ring?

Max se cutremură. Oroarea îi bolborosea în stomac.

Adolf îi dădu lovitura de graţie.

– Veţi urca aici, ca să-l putem învinge împreună pe acest duşman?

În pivniţa din strada Himmel numărul 33, Max Vandenburg simţea pumnii unei întregi naţiuni. Unul câte unul, au urcat în ring şi l-au bătut. L-au făcut să sângereze. L-au lăsat să sufere. Milioane – până după o ultimă lovitură, când se adună şi se ridică…

O privi pe următoarea persoană care trecu printre corzi. Era o fată şi, în timp ce el traversa uşor ringul, observă o lacrimă curgându-i pe obrazul stâng. În mâna dreaptă, avea un ziar.

– Rebusul, zise ea cu blândeţe, este nerezolvat, şi i-l întinse, întuneric.

Nimic altceva decât întuneric.

Doar un subsol. Doar un evreu.

VISUL CEL NOU: CÂTEVA NOPŢI MAI TÂRZIU

Era după-amiază. Liesel coborî treptele subsolului. Max făcuse jumătate din flotări.

Îl privi o vreme fără ca el să ştie şi, când se apropie şi se aşeză lângă el, tânărul se ridică şi se sprijini cu spatele de perete.

– Ţi-am spus, a întrebat-o, că de la o vreme visez ceva nou?

Liesel se răsuci puţin, ca să-i vadă faţa.

– Dar visez asta când sunt treaz. Făcu un gest spre lampa cu kerosen lipsită de strălucire. Câteodată, sting lumina. Apoi, stau aici şi aştept.

– Ce?

Max o corectă.

– Nu ce. Ci pe cine.

Preţ de câteva momente, Liesel nu zise nimic. Era una dintre acele conversaţii în care este nevoie de ceva timp între replici.

– Pe cine aştepţi? Max nu se mişcă.

– Pe Führer. Era foarte serios când spunea asta. De asta mă antrenez.

– Flotările?

– Exact. Se îndreptă spre scara de ciment. În fiecare noapte, aştept în întuneric şi Führerul coboară scările alea. Vine jos şi ne batem ore întregi.

Liesel era în picioare acum.

– Cine câştigă?

La început, a vrut să răspundă că nimeni, dar observă cu coada ochiului bidoanele de vopsea, cearşafurile şi teancul

de ziare care tot creştea. Privi cuvintele, norul lung şi siluetele de pe perete.

– Eu, zise el.

Era ca şi cum îi deschisese palma, îi dăduse cuvintele şi o închisese la loc.

Sub pământ, în München, Germania, doi oameni stăteau şi vorbeau în pivniţă. Suna ca începutul unei glume:

„Un evreu şi un neamţ stăteau într-o pivniţă, da?”

Totuşi, nu era deloc o glumă.

ZUGRAVII: ÎNCEPUTUL LUNII IUNIE

Un alt proiect al lui Max era ce rămăsese din *Mein Kampf.* Fiecare pagină a fost ruptă uşor din carte şi aşezată pe jos, pentru ca pe ea să fie întins un strat de vopsea. Pe urmă, a fost atârnată ca să se usuce şi pusă la loc între coperte. Când Liesel coborî după o zi de şcoală, îi găsi pe Max, pe Rosa şi pe papa vopsind fiecare câte o pagină. Multe dintre ele deja atârnau pe o funie prinse în cârlige, aşa cum trebuie să fi stat pentru *Omul aplecat asupra mea.*

Toţi trei şi-au ridicat privirile şi au rostit:

– Bună, Liesel.

– Uite o pensulă, Liesel.

– Era şi timpul, *Saumensch.* Unde ai zăbovit atâta?

Începând să vopsească, Liesel se gândi la Max Vandenburg luptându-se cu Führerul, exact cum explicase.

VIZIUNI DIN PIVNIŢĂ, IUNIE 1941

Pumni lovesc, mulţimea coboară din pereţi. Max şi Führerul se luptă pe viaţă şi pe moarte, fiecare aruncat înapoi din corzi. Sânge este în mustaţa Führerului, ca şi pe tâmplă, pe partea dreaptă a capului său.

– Haide, Führere, zise evreul. Îi face semn să se apropie. Haide, Führere!

Când viziunea se disipă şi ea termină o primă pagină, papa îi făcu cu ochiul. Mama o certă că risipea vopseaua. Max examină fiecare pagină în parte, probabil gândindu-se la ceea ce plănuia să realizeze pe ele. Multe luni mai târziu, va vopsi şi coperta cărţii şi îi va da un nou titlu, al uneia dintre poveştile pe care le va scrie şi le va ilustra.

În acea după-amiază, în subsolul ascuns de sub strada Himmel numărul 33, Hubermannii, Liesel Meminger şi Max Vandenburg au pregătit paginile pentru *Scuturătoarea de cuvinte.*

Ce bine era să fii zugrav!

ETALAREA CĂRŢILOR DE JOC: 24 IUNIE

Apoi, a urmat cea de-a şaptea faţă a zarurilor. La două zile după ce Germania a invadat Rusia. Cu trei zile înainte ca Marea Britanie şi sovieticii să-şi unească forţele.

Şapte.

Le arunci şi le priveşti cum se opresc şi-ţi dai complet seama că nu sunt deloc zaruri obişnuite. Dai vina pe ghinion, dar ştiai tot timpul că o să iasă la iveală. Tu l-ai adus în cameră. Cei de la masă îl puteau simţi după felul cum respirai. Evreul se iţea dintr-un buzunar al tău încă de la început. Este mânjit pe reverul tău, iar în momentul în care arunci zarurile, ştii că este şapte – singurul lucru care cumva găseşte o cale să te rănească. Aterizează. Te priveşte fix în ochi, miraculos şi detestabil, şi te îndepărtezi cu ghinionul hrănindu-se la pieptul tău.

Doar ghinion.

Asta spui.

Fără vreo urmare.

De asta te convingi singur – pentru că, în adâncul sufletului, ştii că acest mic zar ghinionist este un semnal al lucrurilor ce vor veni. Ascunzi un evreu. Plăteşti. Într-un fel sau altul, trebuie să o faci.

Privind în trecut, Liesel îşi spunea că nu a fost chiar cine ştie ce. Probabil pentru că atât de multe s-au întâmplat până când a început să-şi scrie povestea în pivniţă. În marea ordine a lucrurilor, a considerat faptul că Rosa a fost concediată de primar şi de soţia lui ca nefiind deloc ghinion. Avea din plin legătură cu circumstanţele mai grave ale războiului. Totuşi, în acel moment, exista cu siguranţă senzaţia că a fost o pedeapsă.

De fapt, totul a început cu circa o săptămână înainte de data de 24. Ca întotdeauna, Liesel cotrobăia prin gunoaie după ziar pentru Max Vandenburg. Se întinse după unul şi îl împături sub braţ. După ce i-l aduse lui Max şi el începu prima lectură, tânărul îi aruncă o privire şi indică spre o imagine care se afla pe prima pagină.

– Nu este el cel căruia îi duci rufele spălate şi călcate?

Liesel se îndepărtă de perete. Scrisese cuvântul „argument” de şase ori, lângă desenul lui Max cu norul ca o funie şi soarele care picura. Max îi înmână ziarul şi ea confirmă:

– El e.

În articol, Heinz Hermann, primarul, era citat spunând că, deşi războiul avea o evoluţie splendidă, cetăţenii din Molching, ca toţi nemţii responsabili, ar trebui să ia măsuri adecvate şi să se pregătească pentru posibilitatea unor vremuri mai grele. „Nu ştim niciodată, afirma el, ce gândesc inamicii noştri sau cum vor încerca să ne slăbească forţele.”

O săptămână mai târziu, cuvintele primarului au dat roade amare. Liesel, ca întotdeauna, apăru pe Grande Strasse şi citi din *Omul care fluiera,* pe podeaua bibliotecii primarului. Soţia primarului nu a dat semne de anormalitate (sau, să fim sinceri, nu a arătat semne de anormalitate suplimentară) până când nu a venit vremea de plecare.

De data aceasta, când i-a oferit lui Liesel *Omul care fluiera,* a insistat ca fata să o ia.

– Te rog! Aproape că implora. Îi întindea cartea pe care o ţinea strâns în mână. Ia-o. Te rog, ia-o!

Liesel, surprinsă de stranietatea femeii, nu a putut suporta să o dezamăgească din nou. Cartea cu coperte cenuşii şi pagini îngălbenite ajunse în mâna ei şi fata se îndepărtă pe coridor. Tocmai când era pe cale să întrebe de hainele de spălat, nevasta primarului îi oferi o ultimă privelişte a tristeţii înveşmântate într-un halat. Deschise un dulap cu sertare şi scoase un plic. Vocea, aspră din cauza nefolosirii, aproape că tuşi cuvintele:

– Îmi pare rău. Este pentru mama ta.

Liesel încetă să respire.

Deveni brusc conştientă de cât de goale îşi simţea picioarele în pantofi. Ceva îi fremăta în gât. Tremura. Când, în final, întinse mâna şi luă plicul, auzi sunetul ceasului din bibliotecă. „Ceasurile de perete nu fac un sunet care să semene măcar puţin a tic-tac”, realiză ea cu amărăciune. Se auzea mai mult ca un baros lovind metodic pământul. Era sunetul unui mormânt. „De-ar fi al meu gata acum”, se gândi ea – pentru că, în acel moment, Liesel Meminger îşi dorea să moară. Când ceilalţi au renunţat la serviciile mamei sale nu a durut atât de mult. Existau întotdeauna primarul, biblioteca şi legătura ei cu soţia lui. De asemenea, asta era ultima, ultima speranţă care dispărea. De această dată, părea cea mai mare trădare.

Cum putea să o mai privească în ochi pe mama?

Acei bănuţi o ajutaseră totuşi pe Rosa. O mână de făină în plus. Puţină untură.

Ilsa Hermann murea şi ea acum – de nerăbdare să scape de Liesel. Liesel îşi dădea seama de asta din felul în care îşi strângea mai tare halatul. Stângăcia amărăciunii încă o făcea să rămână în apropierea fetei, dar era clar că voia să se termine odată.

– Spune-i mamei tale, vorbi din nou. Vocea ei îşi revenea acum şi o propoziţie se transformă în două. Că ne pare rău.

O îndrumă pe fată spre uşă.

Liesel o simţea în umeri. Durerea, impactul respingerii definitive.

„Asta e? întrebă în sinea ei. Pur şi simplu, mă dai afară?”

Încet, ridică sacoşa goală şi se îndreptă spre uşă. Odată ajunsă afară, se întoarse şi o privi pe soţia primarului pentru a doua şi ultima oară în acea zi. O privi în ochi cu o mândrie aproape sălbatică.

– *Dankeschön,* zise ea şi Ilsa Hermann zâmbi inutil, învinsă.

– Dacă vrei vreodată să vii să citeşti, minţi femeia (sau astfel percepu fata cuvintele, în şocul ei, întristată), eşti bine-venită.

În acel moment, Liesel fu uimită de lăţimea cadrului uşii. Era atât de mult spaţiu! De ce aveau oamenii nevoie de atâta spaţiu ca să intre pe uşă? Dacă Rudy ar fi fost acolo, i-ar fi spus că e o proastă – era pentru a-şi băga toate lucrurile înăuntru.

– La revedere, zise fata şi încet, neîndurător, uşa a fost închisă.

Liesel nu a plecat.

Vreme îndelungată, a stat pe trepte şi a privit Molchingul. Nu era nici cald, nici rece, iar oraşul nemişcat se vedea clar. Molching era într-un borcan.

Deschise scrisoarea. În ea, primarul Heinz Hermann puncta cu diplomaţie motivele pentru care trebuia să renunţe la serviciile Rosei Hubermann. În cea mai mare parte, explica faptul că ar fi fost un ipocrit dacă n-ar fi renunţat la propriul lux, în timp ce îi sfătuia pe alţii *să se pregătească pentru timpuri mai grele.*

Când, în cele din urmă, se ridică şi se îndreptă spre casă, avu un alt şoc când văzu semnul *STEINER* –

SCHNEIDERMEISTER din strada München. Tristeţea o părăsi şi fu copleşită de furie.

– Nenorocitul ăla de primar, şopti ea, femeia aia patetică.

Faptul că veneau vremuri mai grele era cu siguranţă cel mai bun motiv să o păstreze angajată pe Rosa, dar nu, au concediat-o. „În orice caz, a decis ea, puteau să-şi spele şi să-şi calce singuri blestematele de rufe, aşa cum făceau oamenii normali. Ca oamenii săraci.”

Strânse şi mai tare în mână *Omul care fluiera.*

– Aşa că îmi dai cartea, zise fata, de milă – ca să te simţi tu mai bine…

Faptul că acea carte îi fusese oferită şi altă dată nu conta prea mult.

Se întoarse din drum aşa cum mai făcuse înainte şi porni grăbită înapoi spre Grande Strasse numărul 8. Tentaţia de a alerga era imensă, dar se abţinu, ca să aibă destul timp să-şi aleagă cuvintele.

Când sosi, fu dezamăgită că primarul nu era acolo. Nicio maşină nu era parcată grijuliu la bordură, ceea ce probabil că era un lucru bun. Dacă ar fi fost, nu se poate spune ce i-ar fi putut face în acest moment al înfruntării săraci *versus* bogaţi.

Urcând două trepte odată, ajunse la uşă şi ciocăni cu putere, până când o duru mâna. Savura micile înţepături de durere.

Evident, soţia primarului fu şocată să o vadă din nou. Părul ciufulit îi era umed şi ridurile i se adânciră când observă furia vădită pe chipul de obicei palid al lui Liesel. Deschise gura, dar nimic nu ieşi, ceea ce a fost în realitate convenabil, pentru că Liesel avea de gând să conducă discuţia.

– Credeţi, zise ea, că mă puteţi cumpăra cu cartea asta? Vocea ei, deşi tremurătoare, se repezi la gâtul femeii. Furia scânteietoare era puternică şi înfricoşătoare, dar fata a reuşit să-şi continue cuvântarea: Îmi daţi *Saumensch*-ul ăsta de carte şi credeţi că va face ca totul să fie bine când o

să mă duc să-i spun mamei că tocmai am pierdut ultimul client? În timp ce dumneavoastră staţi aici, în conac?

Braţele soţiei primarului.

Atârnau.

Faţa i se descompuse.

Liesel însă nu dădu înapoi. Azvârlea cuvintele direct în ochii femeii:

– Dumneavoastră împreună cu soţul. Stând sus, aici.

Deja devenea duşmănoasă. Mai duşmănoasă şi mai rea decât credea că este capabilă.

Jignirea cuvintelor.

Da, brutalitatea cuvintelor.

Le convoca dintr-un loc pe care abia acum îl recunoştea şi le repezea către Ilsa Hermann.

– Oricum, era şi timpul, o informă ea, să vă ocupaţi de rufele alea împuţite. Era şi timpul să acceptaţi ideea că fiul dumneavoastră este mort. A fost omorât! A fost sugrumat şi tăiat acum mai bine de douăzeci de ani! Sau a murit de frig? În orice caz, e mort! E mort şi este jalnic să staţi aici tremurând în propria casă şi să suferiţi pentru asta. Credeţi că sunteţi singura?

Imediat.

Fratele ei fu lângă ea.

Îi şopti să se oprească, dar şi el era mort şi nu avea rost să-l asculte.

A murit în tren.

L-au îngropat în zăpadă.

Liesel îl privi fugitiv, dar nu se putea opri. Nu încă.

– Cartea asta, continuă. Îl împinse pe băiat pe scări, făcându-l să cadă. Nu o vreau. Cuvintele erau rostite mai încet acum, dar încă erau fierbinţi. Aruncă *Omul care fluiera* la picioarele în papuci ale femeii, auzindu-i pocnetul când a aterizat pe ciment. Nu vreau cartea dumneavoastră mizerabilă.

De data asta, reuşi. Rămase tăcută.

Gâtul ei era sterp acum. Niciun cuvânt cale de kilometri întregi.

Fratele ei, ţinându-se de genunchi, dispăru.

După o pauză stânjenitoare, soţia primarului se lăsă pe vine şi luă cartea. Era dărâmată şi înfrântă, dar, de data aceasta, nu din pricina efortului de a zâmbi. Lisei putea vedea acest lucru pe faţa ei. Sânge îi curgea din nas şi pe buze. Ochii îi erau înnegriţi. Tăieturi erau deschise şi o serie de răni îi apăreau la suprafaţa pielii. Toate din cauza cuvintelor. Din cauza cuvintelor lui Liesel.

Cu cartea în mână şi ridicându-se, însă rămânând cu trupul încovoiat, Ilsa Hermann dădu să îşi ceară scuze din nou, dar propoziţia nu răzbi printre buze.

„Pocneşte-mă, se gândi Liesel. Haide, pocneşte-mă!”

Ilsa Hermann nu o pocni. Se retrase încet înăuntru, în aerul hidos al casei frumoase, iar Liesel rămase singură încă o dată, încercând să nu se clatine pe trepte. Îi era teamă să se întoarcă pentru că ştia că, atunci când o va face, va descoperi că învelişul de sticlă al Molchingului fusese sfărâmat şi ea va fi bucuroasă de asta.

Ca o ultimă sarcină a slujbei tocmai pierdute, citi scrisoarea pentru ultima dată şi, când ajunse aproape de poartă, o mototoli cât putu de strâns şi o aruncă spre uşă ca şi cum ar fi fost o piatră. Nu am idee la ce se aştepta hoţul de cărţi, dar mingea de hârtie lovi măreaţa suprafaţă de lemn şi se rostogoli înapoi pe scări. Aterizã la picioarele ei.

– Tipic, rosti ea trimiţând-o cu un şut în iarbă. Inutil.

De această dată, în drum spre casă, îşi imaginã soarta hârtiei la următoarea ploaie, când, reparată, casa de sticlă a Molchingului va fi întoarsă cu susul în jos. Deja putea vedea cuvintele dizolvându-se literă cu literă, până când nu mai rămânea nimic. Doar hârtie. Doar pământ.

Acasă, după cum i-a fost norocul, când Liesel intră pe uşă, Rosa era în bucătărie.

– Şi? întrebă ea. Unde sunt hainele de spălat?

– Nu-i nimic de spălat azi, îi spuse Liesel.

Rosa se aşează la masa din bucătărie. Ştia. Brusc, păru mult mai în vârstă. Liesel îşi imaginã cum ar fi arătat dacă şi-ar fi dezlegat cocul şi ar fi lăsat părul să-i cadă pe umeri. Un prosop cenuşiu de păr elastic.

– Ce ai făcut acolo, *Saumensch* mic?

Propoziţia era amorţită. Nu-şi putea aduna veninul obişnuit.

– Este vina mea, răspunse Liesel. Cu totul. Am insultat-o pe nevasta primarului şi i-am spus să înceteze cu plânsul după fiul ei mort. I-am spus că-i jalnică. Atunci te-au concediat. Asta am făcut. Se duse la lingurile de lemn, luă câteva şi i le puse în faţă. Alege-ţi!

Rosa atinse una şi o ridică, dar nu o folosi.

– Nu te cred!

Liesel era prinsă între nefericire şi neputinţa de a înţelege. Singura dată când voia cu disperare un *Watschen* şi nu putea să primească unul!

– Este vina mea.

– Nu este, zise mama şi chiar se ridică şi îi mângâie părul soios, nespălat. Ştiu că nu ai spune lucrurile alea.

– Le-am spus!

– Bine, le-ai spus.

După ce plecă din încăpere, auzi lingurile de lemn zăngănind în timp ce erau puse înapoi la locul lor, în borcanul de metal. Până să ajungă în dormitor, toate, inclusiv borcanul, au fost aruncate pe podea.

Mai târziu, a coborât în pivniţă, unde Max stătea în întuneric, cel mai probabil boxând cu Führerul.

– Max? Lumina era slabă – ca o monedă roşie plutind în colţ. Poţi să mă înveţi cum să fac flotări?

Max îi arătă şi uneori îi ridica trunchiul ca să o ajute, dar, în ciuda aspectului ciolănos, Liesel era puternică şi îşi putea susţine greutatea trupului destul de bine. Nu a numărat

câte a făcut, dar, în acea seară, la flăcăruia din subsol, hoţul de cărţi a executat destule flotări cât să o doară vreme de mai multe zile. Chiar şi atunci când Max a sfătuit-o să se oprească, fiindcă deja făcuse prea multe, a continuat. În pat, a citit cu papa, care îşi dădea seama că era ceva în neregulă. Era prima oară după o lună când venise şi stătuse cu ea, şi se simţea alinată, chiar dacă puţin. Cumva, Hans Hubermann ştia mereu ce să spună, când să stea şi când să o lase în pace. Poate că Liesel era singurul lucru la care se dovedea un expert adevărat.

– Este vorba de rufele de spălat? întrebă el.

Liesel dădu din cap.

Papa nu se bărbierise de câteva zile şi îşi freca ţepii aspri la două sau trei minute. Ochii lui de argint erau inexpresivi şi calmi, uşor calzi, aşa cum erau mereu când era vorba de Liesel.

După ce terminară de citit, papa adormi. Abia atunci Liesel rosti ceea ce voise să spună în tot acest timp.

– Papa, şopti ea, cred că mă duc în iad.

Picioarele ei erau calde. Genunchii erau reci.

Îşi aminti nopţile în care udase patul şi papa spălase cearşafurile şi o învăţase literele alfabetului. Acum, îi simţea răsuflarea peste pătură şi îl sărută pe obrazul aspru.

– Ai nevoie de un bărbierit, zise.

– Nu te duci în iad, răspunse papa.

Pentru câteva clipe, îi privi chipul. Apoi, se lăsă jos, sprijinindu-se de el şi au adormit împreună, aflându-se în München, dar undeva pe cea de-a şaptea faţă a zarurilor Germaniei.

Tineretul lui Rudy

În final, trebuia să admită.
Ştia cum să joace.

UN PORTRET AL LUI RUDY STEINER:
IULIE 1941
Dâre de nămol îi încleştează faţa. Cravata lui este un pendul mort demult în ceasul său. Părul lui ca lămâia, ca aprins de lampă, este răvăşit şi are un zâmbet trist, absurd.

Stătea la câţiva metri de trepte şi vorbea cu mare convingere, cu mare bucurie.
– *Alles ist Scheisse,* a anunţat el.
Totul e rahat.

În prima jumătate a anului 1941, când Liesel era ocupată să-l ascundă pe Max Vandenburg, să fure ziare şi să pună la punct neveste de primari, Rudy purta povara unei noi vieţi, la Tineretul Hitlerist. Din primele zile ale lunii februarie, se tot întorcea de la întruniri într-o stare considerabil mai rea decât la plecare. De multe ori când se întorcea, Tommy Müller era lângă el, arătând la fel. Necazul era format din trei elemente.

UN NECAZ ÎN TREI STRATURI
1. Urechile lui Tommy Müller.
2. Franz Deutscher – liderul mânios al Tineretului Hitlerist.
3. Incapacitatea lui Rudy de a-şi vedea de treaba lui.

Ce bine ar fi fost ca Tommy Müller să nu fi dispărut timp de şapte ore într-una dintre cele mai friguroase zile din istoria Münchenului, cu şase ani în urmă. Infecţiile sale la urechi şi leziunile nervilor încă afectau schema de marş a Tineretului Hitlerist, ceea ce, vă asigur, nu era un lucru pozitiv.

La început, pierderea ritmului se întâmpla când şi când, dar, în timp ce lunile treceau, mânia liderilor Tineretului Hitlerist împotriva lui Tommy se tot acumula, mai ales când venea vorba de marş. Vă amintiţi ziua lui Hitler de anul trecut? De ceva vreme, infecţiile la urechi se înrăutăţeau. Ajunseseră la punctul în care Tommy avea reale probleme de auz. Nu putea desluşi ordinele strigate grupului în timp ce mărşăluiau în formaţie. Nu conta dacă erau pe hol sau afară, în zăpadă ori în noroi, ori sub biciuirea ploii.

Ideea era ca toţi să se oprească în aceeaşi clipă.

– Un singur clic! li se spunea. Doar asta vrea Führerul să audă. Toţi uniţi. Toţi ca unul!

Tommy se oprea întotdeauna ultimul.

Era urechea lui stângă, cred. Din cele două, aceasta îi cauza cele mai multe probleme şi când amarnicul strigăt „Opriţi!” bubuia în urechile tuturor, Tommy mărşăluia comic şi inocent înainte. Putea transforma cât ai clipi din ochi o formaţie de marş într-o harababură.

Într-o duminică de la începutul lunii iulie, puţin după 15.30 şi o serie nesfârşită de încercări eşuate de a mărşălui ale lui Tommy, Franz Deutscher (numele suprem al adolescentului nazist suprem) era complet sătul.

– *Muller du Affe!* Părul lui des şi blond parcă îi masa capul, iar cuvintele sale avură un efect ciudat asupra feţei lui Tommy! Maimuţo – ce e în neregulă cu tine?

Tommy se încovoie şi se dădu înapoi temător, însă obrazul lui stâng era schimonosit de o expresie maniacă, veselă. Părea nu numai că rânjeşte triumfător, dar şi că acceptă cu bucurie ocara. Iar Franz Deutscher nu tolera nimic de acest gen. Ochii lui palizi aruncau flăcări.

– Ei? întrebă. Ce ai de spus în apărarea ta?

Ticurile lui Tommy nu au făcut decât să devină mai rapide şi mai intense.

– Îţi baţi joc de mine?

– *Heil,* se schimonosi Tommy într-o încercare disperată de a câştiga puţină aprobare, dar nu a ajuns la partea cu „Hitler”.

Atunci, Rudy a făcut un pas în faţă. Îl înfruntă pe Franz Deutscher, uitându-se în sus, la el.

– Are o problemă, domnule…

– Pot să văd asta!

– Cu urechile, termină Rudy. Nu poate să…

– Aşa e, nu poate să. Deutscher îşi freca mâinile. Amândoi – şase tururi de teren.

Au ascultat, dar nu îndeajuns de repede.

– *Schnell*[13]! îi urmări vocea lui.

Când cele şase tururi au fost terminate, a urmat instrucţia obişnuită – culcat la pământ, ridicat, culcat din nou şi, după cincisprezece minute foarte lungi, li s-a ordonat să se culce la pământ pentru ceea ce ar fi trebuit să fie ultima oară.

Rudy îşi coborî privirea.

Un cerc deformat de noroi îi rânjea în faţă.

„La ce crezi că te uiţi?” părea să întrebe.

– Jos! ordonă Franz.

Rudy sări în mod firesc peste el şi aterizează pe burtă.

– Sus! zâmbi Franz. Un pas înapoi.

L-au făcut.

– Jos!

Mesajul era clar şi, de data aceasta, Rudy l-a acceptat. A plonjat în nămol, şi-a ţinut respiraţia şi, în acel moment, pe când zăcea cu urechea lipită de pământul îmbibat cu apă, instrucţia a luat sfârşit.

– *Vielen Dank, meine Herren,* zise politicos Franz Deutscher. Vă mulţumesc mult, domnii mei!

Rudy se ridică în genunchi, se scobi în ureche şi privi spre Tommy.

Tommy închise ochii şi ticurile începură din nou.

Când s-au întors pe strada Himmel, Liesel juca şotron cu câţiva dintre copiii mai mici, încă în uniforma ei BDM. Cu coada ochiului, văzu cele două siluete melancolice venind spre ea. Una din ele o strigă.

S-au întâlnit pe treapta din faţă a casei din ciment a familiei Steiner, care arăta ca o cutie de pantofi, iar Rudy îi povesti totul despre incidentul zilei.

După zece minute, Liesel se aşează.

După unsprezece minute, Tommy, care stătea lângă ea, zise:

– Este numai vina mea.

Dar Rudy îi alungă vorbele cu un semn din mână, undeva între pedeapsă şi zâmbet, şi zdrobind cu degetul dâra de noroi în două.

– Este… încercă Tommy din nou, dar, de data aceasta, Rudy l-a întrerupt cu totul şi a arătat spre el cu degetul.

– Tommy, te rog!

Pe faţa lui Rudy era o anumită expresie de mulţumire. Liesel nu văzuse niciodată pe cineva atât de amărât, dar şi atât de însufleţit.

– Doar stai acolo… şi strâmbă-te… sau ce vrei, zise şi îşi continuă povestea.

Avea un ritm alert.

Se luptă cu cravata.

Cuvintele zburau către ea, aterizând undeva pe treapta de ciment.

– Deutscher ăla, a concluzionat el vioi. Ne-a făcut-o, nu, Tommy?

Tommy a aprobat din cap, s-a strâmbat şi a vorbit, nu neapărat în această ordine.

– A fost vina mea.

– Tommy, ce-am spus eu?

– Când?
– Acum! Taci doar!
– Sigur, Rudy.

După ce Tommy a plecat oropsit acasă, la puţin timp după aceea, Rudy a încercat ceea ce părea o nouă tactică plină de măiestrie.

Mila.

Examină nămolul care se uscase ca o crustă pe uniforma sa, apoi o privi deznădăjduit în faţă pe Liesel.

– Şi ce zici, *Saumensch?*
– Despre ce?
– Ştii tu…

Liesel i-a răspuns în maniera obişnuită.

– *Saukerl,* râse ea şi străbătu rapid distanţa scurtă până acasă.

Un amestec tulburător de nămol şi milă era un lucru, dar să-l sărute pe Rudy Steiner era ceva total diferit.

Zâmbind trist pe treaptă, el o strigă, răscolindu-şi părul cu o mână.

– Într-o zi, o avertiză el. Într-o zi, Liesel!

În pivniţă, doi ani şi ceva mai târziu, uneori, Liesel ar fi vrut cu ardoare să se ducă până la casa vecină şi să-l vadă, chiar dacă scria la primele ore ale dimineţii. Şi-a dat seama că acele zile blestemate de la Tineretul Hitlerist îi alimentaseră lui şi, prin urmare, şi ei, dorinţa de infracţiuni.

În cele din urmă, în ciuda obişnuitelor rafale de ploi, vara începea să-şi intre în drepturi. Merele Klar ar fi trebuit să se fi copt. Mai rămăseseră furtişaguri de comis.

Învinşii

Când venea vorba de furat, la început, Liesel şi Rudy se agăţară de ideea că în numere exista siguranţă. Andy Schmeikl i-a invitat la râu, pentru o întâlnire. Printre altele, un plan pentru furat de mere era pe ordinea de zi.

– Aşadar, tu eşti acum liderul? întrebase Rudy, dar Andy a negat din cap, împovărat de dezamăgire.

În mod clar, îşi dorea să fi avut el calităţile necesare.

– Nu. Vocea lui impasibilă era neobişnuit de caldă. Coaptă pe jumătate. E altcineva.

NOUL ARTHUR BERG

Avea părul în vânt şi ochii înceţoşaţi, şi era genul de delincvent care nu avea vreun alt motiv să fure în afara faptului că îi plăcea. Numele lui era Viktor Chemmel.

Spre deosebire de majoritatea celor implicaţi în diferitele arte ale hoţiei, Viktor Chemmel avea totul. Locuia în cea mai bună zonă a Molchingului, sus, într-o vilă care fusese afumată după ce evreii au fost alungaţi. Avea bani. Avea ţigări. Voia însă mai mult.

– Nu e nicio infracţiune în a vrea mai mult, pretindea el stând pe spate în iarbă, cu o ceată de băieţi adunaţi în jurul lui. A dori mai mult este dreptul nostru fundamental ca nemţi. Ce spune Führerul nostru? Răspunse tot el: Trebuie să luăm ceea ce este al nostru de drept.

Conform aparenţelor, era limpede că Viktor Chemmel aparţinea seriei standard de adolescenţi-artişti cu capul plin de aiureli. Din nefericire, când avea chef să dovedească asta, poseda şi o anume charismă, un fel de „urmează-mă”.

Când Liesel şi Rudy s-au apropiat de grupul de pe malul râului, ea l-a auzit punând o întrebare:

– Şi unde sunt cei doi ciudaţi cu care v-aţi tot lăudat? E deja 4.10.

– Nu după ceasul meu, zise Rudy.

Viktor Chemmel se sprijini într-un cot.

– Nu porţi ceas.

– M-aş afla aici dacă aş fi îndeajuns de bogat, încât să am un ceas?

Noul lider se ridică în picioare şi zâmbi cu dinţi albi, drepţi. Apoi, nonşalant, îşi îndreptă atenţia către fată.

– Cine e târfuliţa?

Liesel, deprinsă prea bine cu abuzul verbal, privea pur şi simplu ochii lui înceţoşaţi.

– Anul trecut, am furat cel puţin trei sute de mere şi câteva duzini de cartofi. Nu prea am probleme cu gardurile de sârmă ghimpată şi pot să ţin pasul cu oricine de aici.

– Aşa e?

– Da. Nu se făcu mică şi nu se dădu înapoi. Tot ce cer este o mică parte din tot ce luăm. O duzină de mere când şi când. Câteva resturi pentru mine şi prietenul meu.

– Ei bine, presupun că asta se poate aranja.

Viktor aprinse o ţigară şi o puse în gură. Făcu un efort intens să sufle următorul fum în faţa lui Liesel.

Liesel nu a tuşit.

Era acelaşi grup ca anul trecut, singura excepţie fiind liderul. Liesel se întreba de ce niciunul dintre ceilalţi nu-şi asumase acest rol, dar, uitându-se pe rând la feţele lor, realiză că niciunul dintre ei nu era apt. Nu aveau nicio reţinere legată de hoţie, dar trebuiau să fie îndrumaţi. Le *plăcea* să fie îndrumaţi, iar lui Viktor Chemmel îi plăcea să fie îndrumătorul. Era un microcosmos bine alcătuit.

Pentru un moment, Liesel tânji după revenirea lui Arthur Berg. Sau şi el ar fi ajuns sub conducerea lui Chemmel? Nu conta. Liesel nu ştia decât că Arthur Berg nu avea nici cea

mai mică înclinaţie către tiranie, în timp ce noul lider avea din plin. Anul trecut, avea certitudinea că, dacă s-ar fi agăţat de vreo cracă, Arthur ar fi venit înapoi după ea, deşi spunea altceva. Anul acesta, prin comparaţie, a fost brusc conştientă că Viktor Chemmel nici nu s-ar deranja să privească îndărăt.

Stătea şi se uita la băiatul înalt şi subţire şi la fata care părea prost hrănită.

– Deci vreţi să furaţi cu mine?

Ce aveau de pierdut? Au încuviinţat din cap.

Păşi mai aproape şi îl apucă de păr pe Rudy.

– Vreau să o aud.

– Absolut, spuse Rudy înainte de a fi îmbrâncit.

– Şi tu?

– Sigur că da.

Liesel a fost îndeajuns de rapidă ca să evite acelaşi tratament.

Viktor zâmbi. Strivi ţigara, respiră adânc şi se scărpină pe piept.

– Domnii mei, târfa mea, se pare că este timpul să mergem la cumpărături.

Rudy şi Liesel mergeau în spatele grupului, ca şi în trecut.

– Îţi place de el? şopti Rudy.

– Ţie?

Rudy făcu o pauză de un moment.

– Cred că e un ticălos desăvârşit.

– Şi eu cred acelaşi lucru.

Grupul se îndepărta de ei.

– Haide, zise Rudy, am rămas în urmă.

După câţiva kilometri, au ajuns la prima fermă. Ceea ce i-a întâmpinat a fost şocant. Pomii despre care îşi închipuiau că sunt încărcaţi de fructe erau fragili şi păreau răniţi, cu doar câteva mere atârnând jalnic de fiecare ramură. În

următoarea fermă, lucrurile stăteau la fel. Poate că era un sezon prost sau ei aleseseră o perioadă nu tocmai potrivită.

La sfârşitul după-amiezii, după ce prada a fost împărţită, Liesel şi Rudy au primit amândoi un singur măr miniatural. Adevărat, prada fusese foarte sărăcăcioasă, dar şi Viktor Chemmel era un căpitan de corabie mai avar.

– Cum numeşti asta? întrebă Rudy cu mărul în mână.

Viktor nici măcar nu se întoarse.

– Cum arată?

Cuvintele erau aruncate peste umăr.

– Un prăpădit de măr?

– Uite!

Unul mâncat pe jumătate a fost aruncat spre ei, ajungând cu partea muşcată pe pământ.

– Puteţi să-l luaţi şi p-ăsta.

Rudy era indignat.

– La naiba! Nu am mers mai bine de cincisprezece kilometri pentru un măr sfrijit şi jumătate, nu-i aşa, Liesel?

Liesel nu a răspuns.

Nu a avut timp, pentru că Viktor Chemmel era călare pe Rudy înainte ca ea să poată scoate vreun cuvânt. Genunchii îi ţintuiseră braţele şi mâinile îl strângeau de gât. Merele au fost luate de nimeni altul decât Andy Schmeikl, la cererea lui Viktor.

– Îl răneşti, zise Liesel.

– Serios?

Viktor zâmbea din nou. Ea ura acel zâmbet.

– *Nu* mă răneşte.

Cuvintele lui Rudy au fost grăbite şi faţa lui era roşie de efort. Din nas începu să-i curgă sânge.

După un moment prelungit de tensiune, Viktor îl eliberă pe Rudy, se dădu jos de pe el şi făcu câţiva paşi indiferent. Zise:

– Ridică-te, băiete!

Rudy, înţelept, făcu întocmai cum i s-a spus.

Degajat, Viktor se apropie şi îl privi în ochi. Îl bătu uşor pe braţ şi îi rânji. Apoi, şopti:

– Dacă nu vrei să-ţi transform sângerarea aia într-un şuvoi, ţi-aş sugera să pleci, băieţaş. Se uită la Liesel. Şi ia-o şi pe mica târâtură cu tine.

Nimeni nu se mişca.

– Ei, ce mai aşteptţi?

Liesel îl luă de mână pe Rudy şi plecară, dar nu înainte ca Rudy să se întoarcă pentru o ultimă dată şi să scuipe nişte sânge cu salivă la picioarele lui Viktor Chemmel. Ceea ce a provocat o ultimă remarcă.

O MICĂ AMENINŢARE DE LA VIKTOR CHEMMEL CĂTRE RUDY STEINER: O să plăteşti pentru asta altădată, prietene!

Puteţi spune ce vreţi despre Viktor Chemmel, dar cu siguranţă avea răbdare şi o memorie bună. I-a luat aproximativ cinci luni să-şi transforme promisiunea în faptă.

Schiţe

Dacă vara anului 1941 se ridica precum un zid în jurul celor ca Rudy şi Liesel, se scria şi se vopsea în viaţa lui Max Vandenburg. În momentele cele mai singuratice din pivniţă, cuvintele au început să se îngrămădească unele peste altele în jurul lui. Viziunile au început să curgă şi să cadă, şi uneori să-i şchioapete din mâini.

Avea ceea ce el numea doar o mică raţie de unelte.

O carte pictată.

O mână de creioane.

O minte plină de gânduri.

Ca pe un simplu puzzle, le-a pus laolaltă.

La început, Max intenţionase să-şi scrie propria poveste.

Ideea era să scrie despre tot ce i se întâmplase – tot ce îl adusese într-o pivniţă din strada Himmel – dar nu acest lucru i-a ieşit. Exilul lui Max a produs ceva cu totul diferit. Era o colecţie de gânduri aleatorii şi a decis să profite de ele. Le simţea ca fiind *adevărate.* Erau mai reale decât scrisorile pe care le-a scris familiei şi prietenului Walter Kugler, ştiind foarte bine că nu le va putea trimite niciodată. Paginile profanate din *Mein Kampf* deveneau o serie de schiţe, filă după filă, ceea ce pentru el reprezenta suma evenimentelor care îi schimbaseră viaţa trecută cu o alta. Câteva au durat minute.

Altele ore. Se gândea că, după ce cartea va fi terminată, i-o va da lui Liesel, când va fi destul de mare şi când poate toată această aberaţie se va termina.

Din momentul în care a testat creioanele pe prima pagină vopsită, a păstrat cartea în preajma lui tot timpul. Adesea, era lângă el sau chiar în mâna lui în timp ce dormea.

Într-o după-amiază, după seria obişnuită de flotări şi genuflexiuni, adormi sprijinit de peretele pivniţei. Când Liesel veni jos, găsi cartea lângă el, sprijinită de coapsa lui, şi curiozitatea a învins-o. S-a aplecat şi a ridicat-o, aşteptându-se ca el să se foiască. Nu a făcut-o. Max stătea cu capul şi umerii rezemaţi de perete. Abia dacă îi putea auzi sunetul respiraţiei în timp ce deschise cartea şi privi câteva pagini la întâmplare…

Nu Führerul – conductorul!

Speriată de ce văzuse, Liesel puse cartea jos, exact cum a găsit-o, sprijinită de piciorul lui Max.

O voce a speriat-o.

– *Dankeschön,* zise şi, când ea privi, luând-o pe urma sunetului, spre chipul celui căruia îi aparţinea, zări o mică urmă de satisfacţie pe buzele evreului.

– Sfinte Isuse! Lui Liesel i se tăiase răsuflarea. M-ai speriat, Max!

A adormit din nou, iar fata târî după ea acelaşi gând pe trepte.

„M-ai speriat, Max.”

Omul care fluiera şi pantofii

Acelaşi şablon s-a menţinut până spre sfârşitul verii şi o bună parte din toamnă. Rudy a încercat pe cât de bine a putut să supravieţuiască Tineretului Hitlerist. Max a continuat cu notările şi şi-a făcut schiţele. Liesel a găsit ziare şi a scris cuvinte pe peretele din pivniţă.

Merită totuşi menţionat că fiecare şablon are cel puţin o mică neregularitate şi, într-o zi, se va destrăma sau va cădea dintr-o pagină pe alta. În acest caz, factorul determinant a fost Rudy. Sau, cel puţin, Rudy şi un teren de sport proaspăt fertilizat.

La sfârşitul lunii octombrie, totul părea ca de obicei. Un băiat murdar mergea pe strada Himmel. Familia lui îi aştepta sosirea în câteva minute şi el urma să-i mintă că toţi cei din grupa lui de la Tineretul Hitlerist au trebuit să facă nişte exerciţii suplimentare. Părinţii lui chiar s-ar aştepta ca el să râdă puţin. Nu a fost aşa.

Astăzi, Rudy a rămas fără râsete şi fără minciuni.

În această miercuri, când Liesel s-a uitat mai îndeaproape, a văzut că Rudy Steiner nu avea cămaşă. Şi că era furios.

– Ce s-a întâmplat? întrebă ea în timp ce el îşi târa picioarele.

El se dădu înapoi şi îi întinse cămaşa.

– Miroase-o! zise.

– Cum?

– Eşti surdă? Am spus să o miroşi.

Ezitând, Liesel s-a aplecat şi a simţit duhoarea îngrozitoare a cămăşii maro.

– Doamne, Isuse Hristoase! Este?…

Băiatul a încuviinţat din cap.

– E şi pe bărbie. Pe bărbie! Am noroc că nu l-am înghiţit!

– Doamne, Isuse Hristoase!

– Terenul de la Tineretul Hitlerist tocmai a fost fertilizat. Fără niciun chef, dezgustat, se referi din nou la cămaşa lui: E bălegar de vacă, presupun.

– Ştia, cum îl cheamă – Deutscher –, că e acolo?

– El zice că nu. Dar rânjea.

– Doamne, Isuse Hri…

– Poţi să nu mai spui asta?

În acest moment, lucrul de care Rudy avea nevoie era o victorie. Pierduse în confruntările sale cu Viktor Chemmel. Îndurase problemă după problemă la Tineretul Hitlerist. Tot ce dorea era o fărâmă de triumf şi era hotărât să o obţină.

S-a îndreptat spre casă, dar, când a ajuns la treapta de ciment, s-a răzgândit şi a venit înapoi la fată, încet şi conştient de ceea ce-şi dorea.

Cu grijă şi încet, vorbi:

– Ştii ce m-ar înveseli?

Liesel bătu în retragere.

– Dacă tu crezi că… în starea asta…

Păru dezamăgit de ea.

– Nu, nu asta. Oftă şi se apropie. Altceva. După ce se gândi un moment, ridică puţin capul. Uită-te la mine! Sunt murdar. Put a rahat de vacă sau de câine, cum consideri, şi, ca de obicei, sunt absolut hămesit. Făcu o pauză. Am nevoie să obţin ceva, Liesel! Sincer!

Liesel ştia.

S-ar fi apropiat puţin dacă nu ar fi fost mirosul.

Să fure.

Trebuiau să fure ceva.

Ba nu.

Trebuiau să fure ceva *ce le fusese furat.* Nu conta ce. Trebuia doar să fie curând.

– Doar tu şi cu mine de data asta, a sugerat Rudy. Fără vreun Chemmel sau vreun Schmeikl. Doar tu şi eu.

Fata nu se putu abţine.

Mâinile o mâncau, pulsul o luase razna şi gura îi zâmbea în acelaşi timp.

– Sună bine.

– Rămâne stabilit atunci. Şi, cu toate că a încercat, nu şi-a putut ascunde rânjetul murdar de bălegar care i se lăţea pe faţă. Mâine?

Liesel fu de acord.

– Mâine.

Planul lor era perfect, cu excepţia unui singur lucru.

Nu aveau idee de unde să înceapă.

Fructele se terminaseră. Rudy strâmbă din nas când auzi de cepe şi cartofi şi au decis că este exclusă o altă tentativă asupra lui Otto Sturm şi a bicicletei încărcate cu produse de la fermă. Pe de o parte, era imoral. Pe de altă parte, era o ticăloşie totală.

– Aşadar, ce naiba facem? întrebă Rudy.

– De unde să ştiu eu? A fost ideea ta, nu?

– Asta nu înseamnă că nu ar trebui să te gândeşti şi tu un pic. Nu mă pot gândi la toate.

– Abia dacă te poţi gândi la ceva.

Se certau în timp ce mergeau prin oraş. La periferia urbei, au văzut prima fermă şi pomii arătând ca statui emaciate. Crengile erau cenuşii şi, când şi-au ridicat privirile spre ele, nu au văzut decât braţe zdrenţuite şi cer gol.

Rudy scuipă.

Merseră înapoi prin Molching, fiecare făcând diverse sugestii.

– Ce zici de Frau Diller?

– Ce-i cu ea?

– Poate că, dacă spunem *„Heil Hitler”* şi *apoi* furăm ceva, va fi în regulă.

După ce cutreierară pe strada München mai bine de o oră, lumina zilei se pregătea să tragă cortina şi ei erau pe

cale să renunţe.

– E în zadar, zise Rudy, şi acum sunt chiar mai înfometat decât am fost vreodată. Mor de foame, în numele Cerului. Mai merse unsprezece paşi înainte să se oprească şi să se uite în urmă, şi să spună: Ce-i cu tine? pentru că Liesel stătea complet nemişcată şi revelaţia i se citea pe chip.

De ce nu se gândise la asta mai devreme?

– Ce este? Rudy devenea nerăbdător. *Saumensch,* ce se întâmplă?

Chiar în acel moment, Liesel trebuia să ia o decizie. Cum putea cu adevărat să comită ce îi venise în minte? Cum putea să se răzbune pe o persoană în acest mod? Cum putea dispreţui pe cineva atât de mult?

O luă în direcţia opusă. Când Rudy o prinse din urmă, încetini puţin, cu speranţa deşartă de a-şi limpezi gândurile. În cele din urmă, vina deja exista. Era umedă. Sămânţa erupea deja într-o floare cu frunze întunecate. Chibzui dacă ar putea să facă aşa ceva. La o intersecţie, se opri.

– Ştiu un loc.

Traversară râul şi urcară dealul.

Pe Grande Strasse, uşile de la intrare străluceau bine lustruite, iar ţiglele acoperişului arătau ca nişte meşe perfect pieptănate. Pereţii şi ferestrele aveau manichiura făcută, iar burlanele aproape că scoteau inele de fum.

Rudy se opri.

– Casa primarului?

Liesel dădu din cap. Urmă o pauză.

– Au concediat-o pe mama.

Când se îndreptară spre casă, Rudy întrebă exact cum, pentru numele lui Dumnezeu, ar putea ei intra înăuntru, dar Liesel ştia.

– Cunosc locul, răspunse.

Îl cunoştea, dar când se apropiară şi zăriră fereastra de la bibliotecă, fata avu un şoc. Fereastra era închisă.

– Ei? întrebă Rudy.

Liesel se învârti încet şi plecă grăbită.

– Nu azi, zise.

Rudy râse.

– Ştiam eu. O ajunse din urmă. Ştiam eu, *Saumensch* murdar. Nu ai putea intra acolo nici dacă ai avea cheia.

– Mă laşi? Grăbi şi mai mult pasul şi ignoră comentariul lui Rudy. Trebuie doar să aşteptăm ocazia potrivită.

În sinea ei, se distanţa de bucuria că fereastra era închisă. Se mustră singură: „De ce, Liesel? întrebă ea. De ce a trebuit să izbucneşti când au concediat-o pe mama? De ce nu ai putut doar să-ţi ţii gura? E foarte posibil ca soţia primarului să fie acum complet schimbată după ce ai ţipat şi ai zbierat la ea. Poate că şi-a venit în fire, s-a adunat. Poate că nu va mai simţi niciodată nevoia să tremure în acea casă şi fereastra va fi închisă pe vecie… *Saumensch* idiot!”

Totuşi, o săptămână mai târziu, la a cincea vizită în zona de sus a Molchingului, găsiră ce-şi doreau.

Fereastra deschisă inspira o felie de aer.

Doar atât era necesar.

Rudy a fost cel care s-a oprit primul. Cu dosul palmei, o înghionti uşor în coaste pe Liesel.

– Este fereastra aia deschisă? şopti el.

Nerăbdarea din glas parcă i se prelinse din gură şi se sprijini ca un braţ pe umărul lui Liesel.

– *Jawohl,* răspunse ea. Fără îndoială.

Şi a simţit cum inima i se încălzeşte.

Cu fiecare ocazie precedentă, când au găsit fereastra bine închisă, dezamăgirea exterioară a lui Liesel mascase o uşurare feroce. Cum ar fi avut curajul să intre? Şi pentru ce şi mai ales pentru cine intra? Pentru Rudy? Să găsească înăuntru ceva mâncare?

Nu, adevărul respingător era acesta:

Nu-i păsa de mâncare. Rudy, oricât ar fi încercat să reziste ideii, se afla pe al doilea loc în planul ei. *Omul care fluiera.* Nu putea tolera ca acea carte să-i fi fost dată de o femeie în vârstă, singuratică, jalnică. Să o fure, pe de altă parte, părea puţin mai acceptabil, într-un mod bolnăvicios, să o fure era ca şi cum ar fi meritat-o.

Lumina se preschimba în blocuri de umbre.

Parcă atraşi de un magnet, cei doi se îndreptară spre casa imaculată, masivă. Îşi murmurau gândurile.

– Ţi-e foame? întrebă Rudy.

Liesel răspunse:

– Mor de foame. De o carte.

– Uite… o lumină tocmai a apărut la etaj.

– Văd.

– Încă ţi-e foame, *Saumensch?*

Au râs nervos preţ de un moment înainte să înceapă discuţia legată de cine ar trebui să intre şi cine ar trebui să stea de pază. Fiind bărbatul din această operaţiune, Rudy simţea în mod clar că el ar trebui să fie agresorul, dar era evident că Liesel cunoştea acest loc. Ea avea să fie cea care va intra înăuntru. Ştia ce se afla de cealaltă parte a ferestrei.

O spuse:

– Eu trebuie să intru.

Liesel închise ochii. Strâns.

Îşi impuse să îşi amintească, să şi-i aducă în faţa ochilor pe primar şi pe soţia lui. Revăzu evoluţia prieteniei cu Ilsa Hermann şi se asigură că este distrusă şi abandonată pentru totdeauna. Mergea, îi detesta.

Au cercetat strada şi au traversat grădina în linişte.

Acum, stăteau pe vine sub fereastra deschisă la parter. Sunetul respiraţiei lor se intensifică.

– Dă-mi pantofii, sugeră Rudy. O să faci mai puţin zgomot.

Fără să comenteze, Liesel desfăcu şireturile negre, uzate şi îşi lăsă pantofii pe pământ. Se ridică şi Rudy deschise încet fereastra exact cât era nevoie ca Liesel să se poată strecura înăuntru. Zgomotul făcut de ea trecu pe deasupra ca un avion care zbura la joasă înălţime.

Liesel se săltă în mâini, se ridică pe pervaz şi intră. Să-şi dea jos pantofii, şi-a dat ea seama, a fost o idee genială, pentru că aterizase mai greoi pe podeaua de lemn decât se aşteptase. Tălpile o durură.

Camera în sine era aşa cum fusese întotdeauna.

În întunecimea prăfuită, Liesel alungă sentimentele de nostalgie, înaintă şi îşi lăsă ochii să se obişnuiască.

– Ce se-ntâmplă? şopti strident Rudy de afară, dar ea îl izgoni cu un gest din mână care însemna *„Halt's Maul".* Linişte!

– Mâncarea, îi aminti el. Găseşte *mâncarea.* Şi ţigările, dacă poţi.

Ambele însă erau ultimele lucruri la care se gândea. Era acasă, printre cărţile de diverse culori şi aspecte ale primarului, cu scrierile lor argintii şi aurii. Putea mirosi paginile. Aproape că putea să guste cuvintele în timp ce acestea se adunau în jurul ei. Picioarele au dus-o către peretele din dreapta. Ştia ce voia – poziţia exactă – dar, când ajunse la locul obişnuit de pe raft al *Omului care fluiera,* nu îl găsi acolo. Un mic spaţiu liber se afla în locul cărţii.

De sus, auzi paşi.

– Lumina! şopti Rudy. Cuvintele erau împinse prin fereastra deschisă. S-a aprins!

– *Scheisse.*

– Coboară scările.

Trecu un moment de o lungime enormă, eternitatea unei decizii într-o fracţiune de secundă. Ochii ei scrutară încăperea şi zăriră cartea stând liniştită pe biroul primarului.

– Grăbeşte-te! o avertiză Rudy, dar Liesel se îndreptă foarte calmă şi hotărâtă spre birou, luă cartea şi apoi ieşi cu prudenţă.

Cu capul înainte, coborî pe fereastră, reuşind să aterizeze din nou în picioare, simţind încă o dată împunsătura durerii, de data aceasta în glezne.

– Haide! o imploră Rudy. Fugi! Fugi! *Schnell!*

După ce au trecut de colţ, pe drumul la vale, spre râu şi spre strada München, ea se opri şi se aplecă încercând să îşi vină în fire. Trupul ei era îndoit de la mijloc, în gură aerul îi îngheţase, iar inima îi răsuna în urechi.

Rudy era în aceeaşi stare.

Când privi spre ea, îi văzu cartea sub braţ. Vorbi cu greutate:

– Ce e, se luptă el cu cuvintele, cu cartea?

Întunericul era tot mai adânc. Liesel îşi trase sufletul, iar aerul din gâtul ei se dezgheţă.

– E tot ce am putut găsi.

Din nefericire, Rudy o putea adulmeca. Minciuna. Ridică semeţ capul şi îi rosti ceea ce credea că reprezintă adevărul.

– Nu ai mers acolo pentru mâncare, nu-i aşa? Ai căpătat ce voiai.

Liesel îşi îndreptă trupul şi fu copleşită de conştientizarea unei alte drame.

Pantofii.

Se uită la picioarele lui Rudy, apoi la mâinile lui şi pe jos, jurul lui.

– Ce-i? întrebă el. Ce este?

– *Saukerl,* îl acuză. Unde îmi sunt pantofii?

Lui Rudy i se albi faţa, ceea ce îi îndepărtă orice îndoială.

– Sunt lângă casă, nu? presupuse ea.

Rudy căută disperat în jurul lui, sperând, în ciuda oricărei evidenţe, că poate i-a luat cu el. Îşi imagină cum îi ridica de pământ, îşi dorea să fie adevărat – dar pantofii nu erau acolo. Stăteau inutili sau, de fapt, mult mai rău,

incriminator, lângă peretele casei din Grande Strasse numărul 8.

– *Dummkopf!* îl admonestă ea plesnindu-l peste ureche.

El se uită ruşinat la şosetele neiertătoare ale lui Liesel.

– Idiotule!

Nu i-a luat mult să se hotărască să îndrepte situaţia.

– Aşteaptă-mă! zise el cu convingere şi se grăbi înapoi după colţ.

– Să nu te laşi prins, strigă Liesel după el, dar băiatul nu auzi.

Minutele trecură cu greutate cât a fost el plecat.

Întunericul era acum total, iar Liesel era destul de convinsă că un *Watschen* era aproape sigur când se va întoarce acasă.

– Grăbeşte-te! murmură, dar Rudy tot nu apăru.

Îşi imagină urletul intermitent al unei sirene de poliţie – ţâşnind şi apoi parcă rulându-se înapoi. Adunându-se.

Tot nimic.

Îl văzu numai atunci când, în şosetele umede şi murdare, se apropie de intersecţia dintre cele două străzi. Chipul victorios al lui Rudy era ridicat cu mândrie în timp ce venea repede spre ea. Un rânjet lăsa să i se vadă dinţii, iar pantofii i se legănau într-o mână.

– Aproape că m-au omorât, dar am reuşit.

După ce traversară râul, îi înmână lui Liesel pantofii, iar ea îi aruncă pe jos.

Stând pe pământ, fata ridică privirea spre prietenul ei cel mai bun.

– *Danke,* zise ea.

Rudy făcu o plecăciune.

– Cu plăcere. Făcu o încercare pentru a căpăta puţin mai mult. Cred că nu are rost să te mai întreb dacă primesc un sărut pentru asta?

– Pentru că mi-ai adus pantofii pe care *tu* i-ai uitat?

– Destul de corect.

Ridică braţele şi continuă să vorbească în vreme ce porniră mai departe, iar Liesel făcu un efort substanţial să-l ignore. Nu auzi decât ultima parte.

– Probabil că oricum nu aş vrea să te sărut – nu dacă respiraţia ta aduce câtuşi de puţin cu pantofii, spuse el.

– Mă scârbeşti, îl informă ea şi speră că el nu putea să vadă începuturile involuntare ale unui zâmbet care i se aşternea pe buze.

Pe strada Himmel, Rudy îi luă cartea. Sub un stâlp de felinar, citi cu voce tare titlul şi întrebă despre ce era vorba.

Visătoare, Liesel răspunse:

– Doar despre un criminal.

– Asta-i tot?

– E şi un poliţist care încearcă să-l prindă.

Rudy i-o dădu înapoi.

– Apropo, cred că pe amândoi ne cam aşteaptă o papară straşnică atunci când vom ajunge acasă. Mai ales pe tine.

– De ce pe mine?

– Ştii… mama ta.

– Ce-i cu ea? Liesel îşi exercita dreptul arogant al fiecărei persoane care a aparţinut vreodată unei familii. Este în ordine ca o persoană să bombăne şi să se văicărească, şi să-i critice pe alţi membri ai familiei, dar nu lasă pe *nimeni* altcineva să o facă. E ceva în neregulă cu ea?

Rudy dădu înapoi.

– Scuze, *Saumensch!* Nu am vrut să te jignesc.

Chiar şi pe întuneric, Liesel putea să vadă că Rudy creştea. Faţa i se lungea. Părul şocant de blond se închidea la culoare şi trăsăturile păreau că-şi schimbă forma. Dar un lucru nu se va schimba niciodată. Era imposibil să fii supărat pe el mult timp.

– La tine e ceva bun de mâncat astă-seară? întrebă.

– Mă îndoiesc.

– Nici la mine. Mare păcat că nu putem să mâncăm cărţi. Arthur Berg a zis ceva de genul ăsta odată. Îţi aminteşti?

Restul drumului, au rememorat zilele bune, care trecuseră, Liesel aruncând adeseori câte o privire spre *Omul care fluiera,* la coperta cenuşie şi la titlul scris cu negru.

Înainte să meargă fiecare la casa lui, Rudy se opri pentru o clipă şi spuse:

– La revedere, *Saumensch.* Râse. La revedere, hoţule de cărţi!

Era pentru prima dată când Liesel fusese însemnată cu acest titlu şi nu putea să ascundă faptul că îi plăcea foarte mult. După cum ştim, ea furase cărţi şi înainte, dar, la sfârşitul lunii octombrie 1941, a devenit oficial. În acea noapte, Liesel Meminger a devenit cu adevărat hoţul de cărţi.

Trei acte de prostie,
de Rudy Steiner

RUDY STEINER, UN GENIU AUTENTIC
1. a furat cel mai mare cartof de la Mamer's, aprozarul local;
2. s-a luat de Franz Deutscher pe strada München;
3. a chiulit de la toate întâlnirile Tineretului Hitlerist.

Problema cu prima ispravă a lui Rudy a fost lăcomia. Era o obişnuită după-amiază mohorâtă, la jumătatea lunii noiembrie 1941.

Mai devreme, îşi croise destul de măiestrit drum printre femeile cu cupoane – aproape, aş îndrăzni să spun, cu o urmă de geniu infracţional. Era cât pe ce să scape complet neobservat.

Totuşi, deşi se străduia să rămână nebăgat în seamă, a reuşit să pună mâna pe cel mai mare cartof din grămadă – exact cel pe care mai mulţi oameni de la rând îl urmăreau. Toţi s-au uitat cum un pumn de treisprezece ani s-a ridicat şi l-a înşfăcat. Un cor de femei robuste pe nume Helga l-a indicat cu degetul, iar Thomas Mamer veni valvârtej spre infractor.

– *Meine Erdäpfel,* zise el. Merele mele de pământ.

Cartoful era încă în mâinile lui Rudy (nu putea să-l ţină doar cu o mână), iar femeile se adunară în jurul său ca o trupă de luptători. Era necesar să vorbească repede.

– Familia mea, a explicat Rudy. Sosit la momentul potrivit, un şuvoi de lichid limpede începu să-i curgă din nas. Avu grijă să nu-l şteargă. Cu toţii murim de foame. Sora mea are nevoie de o haină nouă. Ultima i-a fost furată.

Mamer nu era deloc prost. Încă ţinându-l pe Rudy de guler, zise:

– Şi ai de gând să o îmbraci cu un cartof?

– Nu, domnule.

Se uită pe diagonală în singurul ochi pe care putea să-l vadă al celui care îl capturase. Mamer era un bărbat ca un butoi, cu doi ochi mici, ca nişte gloanţe de care să te fereşti. Dinţii lui erau ca o mulţime la un meci de fotbal, înghesuiţi unul în altul.

– Am dat toate punctele noastre pentru haină, cu trei săptămâni în urmă, şi acum nu mai avem nimic de mâncare, spuse Rudy.

Băcanul îl ţinea cu o mână şi în cealaltă mână avea cartoful. Strigă cuvintele temute spre soţia lui:

– *Polizei!*

– Nu, imploră Rudy, vă rog!

Mai târziu, îi va zice lui Liesel că nu i-a fost deloc frică, dar, cu siguranţă, în acel moment, inima îi bubuia în piept, sunt convinsă. Nu poliţia. Vă rog, nu poliţia.

– *Polizei!*

Mamer rămase de neclintit pe când băiatul se zvârcolea şi se lupta cu aerul.

În acea dimineaţă, la coadă era şi un profesor, Herr Link. Era unul dintre profesorii care nu erau preoţi sau călugăriţe. Rudy îl zări şi îl privi în ochi.

– Herr Link. Era ultima sa şansă. Herr Link, spuneţi-i, vă rog! Spuneţi-i cât de sărac sunt.

Băcanul se uită cu ochi întrebători la profesor. Herr Link făcu un pas înainte şi rosti:

– Da, Herr Mamer. Băiatul ăsta este sărac. E de pe strada Himmel.

La auzul acestor cuvinte, mulţimea, în mare parte formată din femei, începu să se sfătuiască, ştiind că strada Himmel nu reprezenta tocmai chintesenţa vieţii idilice din Molching. Era cunoscută ca o zonă relativ săracă.

– Are opt fraţi şi surori. Opt!

Rudy a trebuit să-şi ţină în frâu un zâmbet, deşi încă nu scăpase basma curată. Cel puţin, acum, îl făcuse pe profesor să mintă. Reuşise cumva să adauge trei copii la familia Steiner.

– Vine adesea la şcoală fără să fi luat micul dejun.

Mulţimea de femei se sfătui din nou. Era ca un strat de vopsea peste situaţie, adăugând ceva mai multă forţă şi atmosferă.

– Şi asta înseamnă că ar trebui să aibă voie să-mi fure cartofii?

– Pe cel mai mare! exclamă una dintre femei.

– Faceţi linişte, Frau Metzing, o avertiză Mamer şi ea se domoli rapid.

La început, toată atenţia a fost îndreptată asupra lui Rudy şi a traiului său de azi pe mâine. Apoi, aceasta s-a mutat înainte şi înapoi, de la băiat la cartof, la Mamer – situaţia părând când roz, când albastră – şi va rămâne mereu un mister ce anume l-a făcut pe băcan să decidă în favoarea lui Rudy.

A fost atitudinea patetică a băiatului?

Demnitatea lui Herr Link?

Enervanta Frau Metzing?

Indiferent ce a fost, Mamer dădu drumul cartofului înapoi în grămadă şi îl târî pe Rudy de la locul faptei. Îi trase un şut cu gheata dreaptă şi zise:

– Să nu te mai întorci!

De afară, Rudy urmări cum Mamer se apropie de tejghea, pentru a-l servi pe următorul client cu mâncare şi sarcasm.

– Mă întreb ce cartof veţi cere *dumneavoastră,* zise el cu un ochi atent după Rudy.

Pentru Rudy, acesta era un alt eşec.

Al doilea act de prostie a fost la fel de periculos, dar din motive diferite. Rudy va ieşi din această altercaţie cu un

ochi învineţit, câteva coaste rupte şi cu o nouă tunsoare.

Încă o dată, la întâlnirile Tineretului Hitlerist, Tommy Müller avea problemele sale, iar Franz Deutscher abia aştepta ca Rudy să intervină. Nu a durat mult.

Rudy şi Tommy au avut parte de încă o sesiune de instrucţie intensivă, timp în care ceilalţi s-au dus înăuntru să înveţe tactici. Alergând în frig, puteau să vadă prin ferestre capetele şi umerii încălziţi. Chiar şi când s-au alăturat grupului, exerciţiile nu se terminaseră complet. Când Rudy se prăbuşi într-un colţ şi încerca să expedieze cu câteva bobârnace noroiul de pe mânecă pe fereastră, Franz îl bombardă cu întrebarea favorită a Tineretului Hitlerist:

– Când s-a născut Führerul nostru, Adolf Hitler?

Rudy îşi ridică privirea.

– Poftim?

Întrebarea a fost repetată şi foarte prostul Rudy Steiner, care ştia foarte bine că era 20 aprilie 1889, a răspuns indicând data naşterii lui Hristos. Chiar adăugă şi un Betleem ca informaţie suplimentară.

Franz îşi frecă mâinile.

Un semn foarte rău.

Se îndreptă spre Rudy şi îi ordonă să se ducă înapoi afară şi să mai facă nişte tururi de teren.

Rudy le alergă singur şi, după fiecare tur, era din nou întrebat despre data de naştere a Führerului. A făcut şapte tururi înainte să răspundă corect.

Marele necaz s-a întâmplat la câteva zile după această întâmplare.

Pe strada München, Rudy l-a observat pe Deutscher mergând pe trotuar cu câţiva prieteni şi a simţit nevoia să arunce cu o piatră în el. Aţi putea foarte bine să vă întrebaţi la ce naiba se gândea. Răspunsul este probabil la absolut nimic. Probabil, ar spune că îşi exercita dreptul la prostie dat de la Dumnezeu. Ori asta, ori simpla vedere a lui Franz Deutscher i-a dat impulsul acut de a se autodistruge.

Piatra a ajuns la destinaţie, în coloană, deşi nu l-a lovit atât de tare pe cât ar fi sperat Rudy. Franz Deutscher se răsuci şi păru bucuros să-l zărească stând acolo, cu Liesel, Tommy şi sora mai mică a lui Tommy, Kristina.

– Să fugim! îl grăbi Liesel, dar Rudy nu se mişcă.

– Acum, nu suntem la Tineretul Hitlerist, o informă el.

Băieţii mai mari se apropiaseră deja. Liesel rămase lângă prietenul ei, la fel şi Tommy cu ticurile lui şi delicata Kristina.

– Domnule Steiner, declară Franz înainte să-l salte şi să-l arunce pe trotuar.

Faptul că Rudy se ridică în picioare nu făcu decât să-l înfurie şi mai rău pe Deutscher. Îl trânti la pământ pentru a doua oară, proptindu-şi un genunchi în coastele lui.

Din nou, Rudy s-a ridicat, iar grupul de băieţi mai mari râdea acum de prietenul lor. Nu era cel mai bun lucru pentru Rudy.

– Nu poţi să faci să-l doară? zise cel mai înalt dintre ei.

Ochii lui erau la fel de albaştri şi reci precum cerul, iar cuvintele erau tot îndemnul de care Franz avea nevoie. Era hotărât ca Rudy să se izbească de pământ şi să rămână acolo.

O mulţime tot mai mare s-a adunat în jurul lor, iar Rudy încercă să-l lovească pe Franz Deutscher în burtă, dar rată complet, în aceeaşi clipă, simţi un pumn arzător în orbita stângă. Văzu stele verzi şi se pomeni la pământ înainte să-şi poată da seama. Încasă un alt pumn, în acelaşi loc, şi putea simţi vânătaia devenind galbenă, albastră şi neagră în acelaşi timp. Trei straturi de durere înfiorătoare.

Mulţimea din ce în ce mai numeroasă se uita avidă dacă Rudy va fi în stare să se ridice din nou. Nu a făcut-o. De data aceasta, rămase pe pământul rece şi umed, simţindu-l cum îi trecea prin haine şi se răspândea peste tot.

Încă avea scântei în ochi şi nu a observat decât prea târziu că Franz stătea acum deasupra lui cu un briceag nou-nouţ, pe punctul de a se apleca şi a-l înfige în el.

– Nu! protestă Liesel, dar băiatul cel înalt era în spatele ei.

În urechea ei, cuvintele lui era profunde şi străvechi.

– Nu-ţi face griji, o asigură el. Nu o va face. Nu are curaj.

Greşea.

Franz se lăsă uşor pe genunchi. Se aplecă mai aproape de Rudy şi şopti:

– Când s-a născut Führerul nostru? Fiecare cuvânt era articulat cu grijă la urechea lui. Haide, Rudy, când s-a născut? Poţi să-mi spui, totul e în ordine, nu-ţi fie frică.

Şi Rudy?

Ce a răspuns?

A răspuns prudent sau i-a permis prostiei să-l afunde şi mai rău în mocirlă?

Privi vesel în ochii de un albastru pal ai lui Franz Deutscher şi răspunse:

– Luni, după Paşte.

În câteva secunde, cuţitul i-a tăiat părul. Era tunsoarea Numărul 2 în această etapă a vieţii lui Liesel. Părul unui evreu fusese tăiat cu o foarfecă ruginită. Prietenul ei cel mai bun era tuns cu un briceag strălucitor. Nu cunoştea pe nimeni care chiar să fi plătit pentru o tunsoare.

Cât despre Rudy, până acum în acest an, înghiţise nămol, se scăldase în bălegar, fusese lovit de un infractor în devenire şi acum avea parte de ceva ce măcar se apropia de cireaşă de pe tort – umilirea în public, pe strada München.

În cea mai mare parte, şuviţele erau tăiate cu totul, dar, de fiecare dată, existau câteva fire de păr care ţineau la viaţa lor şi erau smulse cu totul. În timp ce era jumulit, Rudy tresărea, ochiul învineţit îi tremura, iar coastele îi pulsau de durere.

– Douăzeci aprilie, o mie opt sute optzeci şi nouă! îi repetă Franz şi, când şi-a luat cohortele de acolo, publicul s-

a dispersat, lăsându-i numai pe Liesel, Tommy şi Kristina împreună cu prietenul lor.

Rudy zăcea tăcut pe pământul din ce în ce mai jilav.

Ceea ce înseamnă că nu mai rămâne decât prostia numărul 3 – chiulul de la întâlnirile Tineretului Hitlerist.

Nu a încetat să meargă chiar atunci, şi asta doar din dorinţa de a-i arăta lui Deutscher că nu-i era frică de el, dar, după alte câteva săptămâni, Rudy a încetat cu totul să mai participe.

Îmbrăcat mândru în uniforma sa, el ieşi de pe strada Himmel şi merse mai departe, cu tovarăşul lui loial, Tommy, lângă el.

În loc să participe la întrunirile Tineretul Hitlerist, au ieşit din oraş şi s-au dus de-a lungul râului Amper, sărind peste pietre, azvârlind pietre enorme în apă şi, în general, nepunând nimic bun la cale. Avea grijă să-şi murdărească uniforma îndeajuns de mult, încât să o păcălească pe mama lui, cel puţin până când a sosit prima scrisoare. Atunci a fost momentul în care a auzit temutul strigăt din bucătărie.

Mai întâi, părinţii l-au ameninţat. Nu s-a dus.

L-au implorat să meargă. A refuzat.

În cele din urmă, s-a ivit ocazia de a se alătura unei grupe diferite, care l-a îndrumat pe Rudy în direcţia corectă. A fost un noroc pentru că, dacă nu-şi făcea apariţia curând, Steinerii ar fi fost amendaţi pentru lipsa lui de participare. Fratele său mai mare, Kurt, a întrebat dacă Rudy putea să se alăture Diviziei Flieger, care era specializată în învăţarea mecanicii aparatelor de zbor şi a zborului. În cea mai mare parte, construiau modele de avioane şi nu exista niciun Franz Deutscher. Rudy a acceptat, iar Tommy i s-a alăturat şi el. A fost singura dată când comportamentul lui idiot a dus la rezultate benefice.

În grupul cel nou, ori de câte ori i se punea vestita întrebare cu Führerul, Rudy zâmbea şi răspundea: „20 aprilie 1889”, iar apoi îi şoptea lui Tommy o altă dată – de

pildă, data naşterii lui Beethoven sau a lui Mozart, sau a lui Strauss. Învăţase despre compozitori la şcoală, unde, în ciuda prostiei sale evidente, Rudy excela.

Cartea plutitoare
(Partea a II-a)

La începutul lunii decembrie, Rudy Steiner a obţinut în sfârşit victoria, deşi nu într-un mod obişnuit.

A fost o zi rece, dar foarte liniştită. Fusese cât pe ce să ningă.

După ore, Rudy şi Liesel s-au oprit la magazinul lui Alex Steiner şi, în drum spre casă, l-au văzut pe vechiul prieten al lui Rudy, Franz Deutscher, venind de după colţ. Liesel, aşa cum îi era obiceiul în aceste zile, avea la ea *Omul care fluiera.* Îi plăcea să-l simtă în mână. Ori cotorul lin, ori marginile aspre ale hârtiei. Ea a fost cea care l-a văzut prima.

– Uite! arătă fata spre el.

Deutscher venea rapid spre ei împreună cu un alt lider de la Tineretul Hitlerist.

Rudy se făcu mic. Duse mâna la ochiul care se vindeca.

– Nu de data asta. Cercetă străzile. Dacă trecem pe lângă biserică, putem să mergem pe lângă râu şi să o tăiem înapoi pe acolo.

Fără alte cuvinte, Liesel l-a urmat şi l-au evitat cu succes pe torţionarul lui Rudy – exact pentru a ajunge în calea altuia.

La început, nu şi-au dat seama.

Grupul care traversa podul şi fuma ţigări putea fi format din oricine, dar nu era. Când s-au recunoscut, a fost prea târziu să se întoarcă din drum.

– O, nu, ne-au văzut.

Viktor Chemmel zâmbi.

Vorbi foarte prietenos. Acest lucru nu putea să însemne decât că era pe cât de periculos posibil.

– Măi, măi, dacă nu sunt Rudy Steiner şi mica lui târfă. Se apropie iute şi îi smulse lui Liesel din mână *Omul care fluiera.* Ce citim noi aici?

– Asta-i între noi. Rudy încercă să fie împăciuitor. Nu are nicio legătură cu ea. Haide, dă-i-o înapoi!

– *Omul care fluiera.* I se adresă acum lui Liesel: E bună de ceva?

Ea îşi drese glasul:

– Nu e rea.

Din nefericire, se dădu singură de gol. Ochii. Erau agitaţi. Ştiu momentul exact în care Viktor Chemmel a stabilit că acea carte era un obiect adorat.

– O să-ţi spun eu asta, zise. Pentru cincizeci de mărci, poţi să o iei înapoi.

– Cincizeci de mărci! Acesta era Andy Schmeikl. Haide, Viktor, poţi să cumperi o mie de cărţi cu banii ăştia.

– Ţi-am cerut eu să vorbeşti?

Andy rămase tăcut. Gura lui părea să fi fost încuiată.

Liesel încercă să afişeze o faţă impasibilă.

– Atunci, o poţi păstra. Am citit-o deja.

– Ce se-ntâmplă la final?

Fir-ar să fie!

Nu ajunsese aşa departe.

Ezită, iar Viktor Chemmel îi descifră instantaneu expresia.

Rudy interveni:

– Haide, Victor, nu-i face asta. Cu mine ai ce ai. O să fac orice vrei.

Băiatul mai mare doar îl atinse uşor cu cartea ţinută sus. Şi îl corectă.

– Nu, zise. *Eu* voi face orice vreau *eu,* şi porni spre râu.

Toată lumea se luă după el, prinzându-l din urmă. Pe jumătate mergând, pe jumătate alergând. Câţiva protestară. Câţiva îl încurajară.

S-a întâmplat atât de rapid şi de simplu! A fost o întrebare pusă cu o voce batjocoritoare, prietenoasă.

– Spuneţi-mi, zise Victor. Cine a fost ultimul campion olimpic la aruncarea discului, în Berlin? Se întoarse cu faţa spre ei. Îşi mişcă braţul pentru a-l încălzi. Cine *a fost?* Fir-ar să fie, îmi stă pe limbă. A fost americanul ăla, nu-i aşa? Carpenter sau aşa ceva…

Rudy:

– Te rog!

Apa se rostogolea la vale.

Mâna lui Viktor Chemmel *s-a rotit.*

Cartea i s-a desprins spectaculos din mână. S-a deschis şi a fluturat, paginile zornăind în timp ce zbura prin aer. Mai brusc decât se aştepta, s-a oprit şi a părut că este absorbită spre apă. Se auzi un pleoscăit când atinse suprafaţa râului şi începu să plutească în aval.

Viktor clătină din cap.

– Înălţime insuficientă. O aruncare slabă. Zâmbi din nou. Dar tot destul de bună ca să câştig, nu?

Liesel şi Rudy n-au mai stat să audă râsetele.

Rudy o luase pe mal în jos, încercând să localizeze cartea.

– O vezi? strigă Liesel.

Rudy o luă la fugă.

Alergă la vale, pe malul râului, indicându-i unde se afla cartea.

– Acolo!

Se opri şi arătă cu degetul, şi alergă mai departe, ca să i-o ia înainte. În curând, îşi scoase haina de pe el şi sări în apă, înaintând cu greu spre mijlocul râului.

Liesel, încetinind ritmul, simţea durerea fiecărui pas. Frigul supărător.

Când fu îndeajuns de aproape, o văzu trecând de el, dar în curând o prinse din urmă. Întinse mâna şi luă ceea ce acum era o masă udă leoarcă de carton şi hârtie.

– *Omul care fluiera!* strigă băiatul. Era singura carte care plutea în aval pe râul Amper în acea zi, dar tot simţi nevoia de a o anunţa.

O altă observaţie interesantă este că Rudy nu a încercat să părăsească apa distrugător de rece imediat după ce a avut cartea în mână. Timp de un minut sau mai bine, a rămas în râu. Nu i-a explicat niciodată lui Liesel, dar cred că ea ştia foarte bine că existau două motive.

MOTIVELE ÎNGHEŢATE ALE LUI RUDY STEINER

1. După luni de eşec, acest moment era singura lui şansă de a se delecta cu o mică victorie.

2. O asemenea dovadă de lipsă de egoism era o ocazie bună pentru a o ruga pe Liesel să-i îndeplinească dorinţa. Cum ar fi putut să-l refuze?

– Ce zici de un sărut, *Saumensch?*

A stat pe jumătate în apă alte câteva clipe înainte să iasă şi să-i dea cartea. Pantalonii îi erau lipiţi de trup şi nu s-a oprit din mers. În realitate, cred că îi era teamă. Lui Rudy Steiner îi era frică de sărutul hoţului de cărţi. Trebuie să fi tânjit după el atât de mult! Trebuie să o fi iubit atât de incredibil de mult! Atât mult, încât nu-i va mai cere niciodată ca buzele lor să se întâlnească şi va intra în mormânt fără ca acest lucru să se fi întâmplat.

Partea a şasea

Purtătorul de vise

în rolurile principale:
jurnalul morţii – omul de zăpadă – treisprezece cadouri – următoarea carte – coşmarul unui cadavru evreu – un cer de ziare – un vizitator – un *schmunzeller* – şi un ultim sărut pe obraji otrăviţi

Jurnalul morţii: 1942

A fost un an de pomină, ca ’79, ca 1346, ca să enumăr doar câţiva. Uitaţi de coasă, drăcia dracului, am nevoie de o măturică sau de un mop. Şi am nevoie de o vacanţă.

O FRÂNTURĂ DE ADEVĂR
Nu am seceră sau coasă.
Nu port decât o mantie neagră cu glugă atunci când e frig.
Şi nu am acele trăsături faciale de schelet, cu care se pare că vă place să mă catalogaţi de la distanţă. Vreţi să ştiţi cum arăt cu adevărat? O să vă ajut. Găsiţi-vă o oglindă cât timp continui.

De fapt, mă simt destul de egocentrică să vă povestesc totul despre mine, mine, mine. Călătoriile *mele,* ce am văzut *eu* în ’42. Pe de altă parte, voi sunteţi oameni – ar trebui să înţelegeţi obsesia faţă de sine. Ideea este că există un motiv pentru care explic ce am văzut în acel moment. Multe dintre acele întâmplări vor avea repercusiuni asupra lui Liesel Meminger. Au adus războiul mai aproape de strada Himmel şi m-au pus şi *pe mine* la muncă.

În mod cert, am avut câteva raite de dat în acel an, din Polonia în Rusia, în Africa şi înapoi. Aţi putea argumenta că dau raite indiferent ce an este, dar uneori omenirea adoră să agite puţin lucrurile. Au făcut să crească producţia de cadavre şi, implicit, de suflete care se eliberau. De obicei, câteva bombe îşi ating ţelul. Sau câteva camere de gazare, sau vorbăria armelor din depărtări. Dacă niciuna dintre acestea nu rezolvă lucrurile, cel puţin le răpesc oamenilor locuinţele, şi constat că pretutindeni sunt oameni fără

adăpost. Adesea, vin după mine în timp ce colind străzile oraşelor agresate. Mă imploră să îi iau cu mine, fără să realizeze că şi aşa sunt ocupată. „Va veni timpul vostru”, îi conving eu şi încerc să nu privesc în urmă. Din când în când, aş vrea să pot spune ceva de genul: „Nu vedeţi că deja am mâinile ocupate?” Dar nu fac asta niciodată. Mă autocompătimesc în sinea mea, în vreme ce îmi văd de treabă şi câteodată sufletele şi cadavrele nu se înzecesc, ci se înmiesc.

O SCURTĂ LISTĂ DE SARCINI PENTRU 1942

1. Evreii disperaţi – spiritele lor în poala mea în timp ce stăteau pe acoperiş, lângă burlanele fumegânde.
2. Soldaţii ruşi: luând doar mici cantităţi de muniţie, bazându-se pe cei căzuţi pentru completarea necesarului.
3. Cadavrele ude de pe o coastă franceză, pe plaja de pietriş şi nisip.

Aş putea continua, dar am hotărât că, deocamdată, trei exemple vor fi suficiente. Trei exemple care, în lipsă de altceva, vă vor face să simţiţi gustul de cenuşă în gură, gust ce a definit existenţa mea în timpul acelui an.

Atât de mulţi oameni.
Atât de multe culori.

Ei tot freamătă înăuntrul meu. Îmi hărţuiesc memoria. Îi văd înalţi în mormanele lor, toţi urcaţi unul peste altul. Acolo, aerul este ca de plastic, orizontul – ca un clei care se aşază. Sunt ceruri făcute de mâna omului, străpunse şi curgând, şi sunt norii fini, coloraţi cu cărbune, bătând ca nişte inimi negre.

Şi apoi.

Este moarte.

Croindu-şi drum printre toate.

Aparent: pasivă, nepăsătoare.

În realitate: vlăguită, extenuată şi dărâmată.

Cu toată sinceritatea (şi ştiu că acum mă plâng prea mult), încă mă refăceam după Stalin, în Rusia. Aşa-numita *a doua revoluţie* – uciderea propriilor oameni.

Apoi a venit Hitler.

Se spune că războiul este cel mai bun prieten al morţii, dar trebuie să vă prezint un punct de vedere diferit. Pentru mine, războiul este ca şeful cel nou care aşteaptă imposibilul. Stă aplecat peste umărul tău, repetând un singur lucru, necontenit: „Termină treaba, termină treaba.” Aşa că lucrezi mai din greu. Termini treaba. Însă şeful nu îţi mulţumeşte. Cere mai mult.

Adesea, încerc să-mi amintesc frânturile răzleţe de frumuseţe pe care le-am văzut totuşi în acea perioadă. Răscolesc prin biblioteca mea de poveşti.

De fapt, mă întind după una acum.

Cred că deja ştiţi jumătate din ea şi, dacă veniţi cu mine, vă voi arăta restul. Vă voi arăta a doua jumătate a unui hoţ de cărţi.

Fără să fie conştientă, ea aşteaptă multe lucruri la care am făcut aluzie cu doar un minut în urmă, dar vă aşteaptă şi pe voi.

Dintre toate locurile posibile, duce nişte zăpadă jos, în pivniţă.

Pumni de apă îngheţată pot face aproape pe oricine să zâmbească, dar nu îi pot face să uite.

Uite-o că vine!

Omul de Zăpadă

Pentru Liesel Meminger, începutul anului 1942 ar putea fi rezumat astfel:

A împlinit vârsta de treisprezece ani. Pieptul încă îi era plat. Încă nu sângerase. Tânărul din pivniţă era acum în patul ei.

Î & R

Cum a ajuns Max Vandenburg în patul lui Liesel?
S-a prăbuşit.

Părerile au variat, dar Rosa Hubermann a pretins că seminţele fuseseră sădite de Crăciunul anului trecut. Ziua de 24 decembrie fusese înfometată şi rece, dar a existat un bonus major – nu au fost vizite lungi. Hans junior trăgea în ruşi şi, în acelaşi timp, menţinea greva în relaţia cu familia. Trudy putea trece numai în weekend, înainte de Crăciun, însă numai pentru câteva ore. Pleca împreună cu familia la care era angajată. O vacanţă pentru o clasă socială foarte diferită din Germania.

În ajunul Crăciunului, Liesel aduse doi pumni de zăpadă drept cadou pentru Max.

– Închide ochii! i-a cerut ea. Întinde mâinile!

Imediat ce zăpada a ajuns în palmele lui, Max a tremurat şi a râs, dar tot nu a deschis ochii. La început, a gustat doar puţin zăpada, lăsând-o să i se topească pe buze.

– Este raportul meteo de azi?

Liesel stătea lângă el.

Uşor, i-a atins braţul.

El a ridicat, din nou, zăpada la gură.

– Mulţumesc, Liesel.

Erau începuturile celui mai grozav Crăciun care fusese vreodată. Mâncare puţină. Fără cadouri. Dar aveau un om de zăpadă în pivniţă.

După ce a adus primii pumni de zăpadă, Liesel a verificat ca nimeni altcineva să nu fie afară, apoi s-a apucat să ia cât mai multe găleţi şi borcane. Le-a umplut cu zăpada şi gheaţa care acopereau mica fâşie din lumea care era strada Himmel. Odată pline, le-a adus înăuntru şi le-a cărat în pivniţă.

Ca să spunem adevărul, prima dată a aruncat un bulgăre în Max şi a primit o replică în stomac. Max chiar a aruncat unul în Hans Hubermann, când acesta cobora în pivniţă.

– *Arschloch!* scânci papa. Liesel, dă-mi din zăpada aia. O găleată întreagă!

Vreme de câteva minute, au uitat cu toţii. Nu mai erau ţipete sau strigăte, dar nu-şi puteau înfrâna micile izbucniri în râs. Erau doar oameni jucându-se cu zăpadă într-o casă.

Papa se uită la borcanele pline de omăt.

– Ce facem cu restul?

– Un om de zăpadă, răspunse Liesel. Trebuie să facem un om de zăpadă.

Papa o strigă pe Rosa.

Obişnuita voce distantă răspunse:

– Acum ce mai e, *Saukerl?*

– Vino aici, vrei?

Când apăru, Hans Hubermann îşi riscă viaţa aruncând în soţia sa cel mai splendid bulgăre. Ratând milimetric, s-a dezintegrat când a lovit peretele, iar mama a avut un motiv să înjure fără să respire timp îndelungat. După ce şi-a revenit, a coborât şi i-a ajutat. Chiar a adus nasturi pentru ochi şi nas, plus puţină sfoară pentru zâmbetul omului de zăpadă. S-a găsit chiar şi o eşarfă, şi o pălărie pentru ceea ce era un om de zăpadă de numai şaizeci de centimetri.

– Un pitic, zisese Max.

– Ce facem când se topeşte? a întrebat Liesel.

Rosa avea răspunsul:

– Îl şterge cu mopul, *Saumensch,* rapid.

Papa nu era de acord.

– Nu se va topi. Îşi frecă mâinile şi suflă în ele. E ger aici.

S-a topit într-adevăr, deşi, undeva în fiecare dintre ei, acel om de zăpadă stătea încă drept. Trebuie să fi fost ultimul lucru pe care l-au văzut în acel ajun al Crăciunului, când au adormit într-un final. Aveau sunetul unui acordeon în urechi, un om de zăpadă în priviri, iar Liesel – gândul la ultimele cuvinte ale lui Max înainte să-l fi lăsat lângă foc.

URĂRI DE CRĂCIUN DE LA MAX VANDENBURG

Adesea, îmi doresc ca toate astea să se termine, Liesel, dar, cumva, tu faci ceva ca atunci când ai coborât treptele pivniţei cu un om de zăpadă în mâini.

Din nefericire, acea noapte anunţă o deteriorare a sănătăţii lui Max. Semnele de debut au fost însă inocente şi tipice. O senzaţie permanentă de frig. Mâini care tremurau. Tot mai multe viziuni în care boxa cu Führerul. Numai atunci când nu se putu încălzi nici după flotări şi genuflexiuni, a început cu adevărat să se îngrijoreze. Deşi stătea aproape de foc, nu se simţea mai bine. Zi după zi, carnea începu să i se topească de pe oase. Programul de exerciţii se reduse şi a încetat cu totul când el a rămas cu obrazul lipit de podeaua posomorâtă a pivniţei.

În ianuarie, a izbutit să se adune, dar, la începutul lunii februarie, Max era într-o stare îngrijorătoare. Se lupta să se trezească de lângă foc, dormind în cea mai mare parte a dimineţii, cu gura strâmbă şi cu pometii tot mai proeminenţi. Când era întrebat, spunea că se simte bine.

La jumătatea lunii februarie, cu puţin înaintea zilei de naştere a lui Liesel, se apropie de cămin fiind pe punctul de

a se prăbuşi. Aproape că a căzut în foc.

– Hans, şopti şi faţa păru să i se contracte.

Picioarele i-au cedat şi s-a lovit cu capul de cutia acordeonului. În acelaşi moment, o lingură de lemn căzu în supă şi Rosa Hubermann fu lângă el. Îi ţinu capul lui Max şi îi lătră lui Liesel:

– Nu sta acolo, mai adu nişte pături. Du-le la tine în pat. Şi tu!

Urmă papa.

– Ajută-mă să-l ridic şi să-l duc în camera lui Liesel. *Schnell!*

Chipul lui papa era încordat de grijă. Ochii lui cenuşii ţipară şi îl ridică singur. Max era uşor ca un copil.

– Nu putem să-l punem aici, în patul nostru?

Rosa deja se gândise la asta.

– Nu! Trebuie să ţinem draperiile astea deschise ziua, altfel va părea suspect.

– Bine zis!

Hans l-a cărat afară.

Cu păturile în mână, Liesel privea. Picioare neputincioase şi păr atârnând în hol. Un pantof îi căzuse.

– Mişcă-te!

Mama mergea rapid în spatele lor, în stilul ei legănat.

Odată pus în pat, păturile au fost îngrămădite şi bine strânse în jurul lui.

– Mama?

Liesel nu reuşea să spună altceva.

– Ce-i? Cocul Rosei Hubermann era strâns îndeajuns de tare ca să sperie. Păru că se strânge şi mai tare când repetă întrebarea: Ce e, Liesel?

Ea păşi mai aproape, temându-se de răspuns.

– Trăieşte?

Cocul încuviinţă.

Rosa se întoarse şi zise ceva cu mare convingere.

– Ascultă-mă, Liesel! Nu l-am primit pe omul ăsta în casa mea ca să mă uit cum moare. Înţelegi?

Liesel dădu din cap.

– Acum, du-te!

În hol, papa o îmbrăţişă.

Avea nevoie disperată de asta.

Mai târziu, îi auzi pe Hans şi pe Rosa vorbind în noapte. Rosa a pus-o să doarmă în camera lor şi era întinsă lângă patul lor, pe podea, pe salteaua pe care au târât-o de la subsol. (Existase temerea că s-ar putea să fie infectată, dar au ajuns curând la concluzia că asemenea gânduri erau nefondate. Nu de un virus suferea Max, aşa că au dus-o sus şi au înlocuit cearşaful.)

Închipuindu-şi că fata dormea, mama îşi spuse părerea.

– Afurisitul ăla de om de zăpadă, şopti. Fac pariu că a început cu omul de zăpadă… să se prostească aşa cu gheaţă şi zăpadă în frigul din pivniţă.

Papa era mai filosofic.

– Rosa, a început cu Adolf. Se ridică. Ar trebui să verificăm cum se mai simte.

De-a lungul nopţii, Max a fost vizitat de şapte ori.

VIZITELE PRIMITE DE MAX VANDENBURG

Hans Hubermann: 2

Rosa Hubermann: 2

Liesel Meminger: 3

Dimineaţă, Liesel îi aduse cartea de schiţe din pivniţă şi o puse pe noptieră. Se simţea groaznic pentru că se uitase prin ea anul trecut şi, din respect, o ţinu ferm închisă.

Când intră papa, nu se întoarse cu faţa la el, ci vorbi peste Max Vandenburg, spre perete.

– De ce a trebuit să duc toată zăpada aia jos? întrebă ea. Ăsta-i motivul pentru toate astea, nu-i aşa, papa? Şi-a împreunat mâinile ca pentru rugăciune. De ce trebuit să fac omul ăla de zăpadă?

Papa, ca să îi acordăm credit, a fost categoric.

– Liesel, a zis el, trebuia să faci asta.

Ore întregi îi stătu alături, în timp ce el tremura şi dormea.

– Nu muri, şopti. Te rog, Max, doar nu muri!

El era al doilea om de zăpadă care se topea sub ochii ei, dar acesta era diferit. Era un paradox.

Cu cât devenea mai frig, cu atât mai repede se topea.

Treisprezece cadouri

A fost revenirea lui Max.

Penele s-au transformat din nou în rămurele. Faţa netedă a devenit aspră. Dovada de care ea avea nevoie era acolo. Trăia.

În primele câteva zile, ea a stat lângă el şi i-a vorbit. De ziua ei, i-a spus că un tort enorm aştepta în bucătărie – măcar să se trezească.

Nu s-a trezit.

Nu era niciun tort.

UN FRAGMENT DE NOAPTE TÂRZIE

Am realizat mult mai târziu că de fapt am vizitat strada Himmel numărul 33 în acea perioadă. Trebuie să fi fost unul dintre puţinele momente când fata nu era acolo cu el, pentru că tot ce am văzut a fost un bărbat în pat. Am îngenuncheat. M-am pregătit să îmi bag mâinile prin pături. Apoi, s-a petrecut o revenire la viaţă – o imensă luptă sub greutatea mea. M-am retras şi, având atâta treabă care mă aştepta, a fost plăcut să fiu alungată din acea cămăruţă întunecată. Chiar am reuşit să am o scurtă pauză de seninătate cu ochii închişi, înainte să pornesc în drumul meu.

În a cincea zi, a fost mult entuziasm atunci când Max a deschis ochii, chiar dacă numai pentru câteva momente. În mare parte, ceea ce a văzut (şi trebuie să fi fost un prim-plan) a fost Rosa Hubermann, practic azvârlindu-i un polonic de supă în gură.

– Înghite! îl sfătui. Nu gândi. Doar înghite.

După ce mama îndepărtă castronul, Liesel încercă să-i vadă chipul din nou, dar spinarea celei care îl hrănea cu supă îi stătea în cale.

– Este încă treaz?

Rosa se răsuci, dar a trebuit să răspundă.

După aproape o săptămână, Max s-a trezit a doua oară, de această dată cu Liesel şi papa în cameră. Amândoi priveau corpul din pat când s-a auzit un mormăit. Dacă e posibil, papa a căzut în sus, de pe scaun.

– Uite! icni Liesel. Rămâi treaz, Max, rămâi treaz!

A privit-o scurt, dar nu a dat vreun semn de recunoaştere. Ochii au studiat-o de parcă era o ghicitoare. Apoi, s-au închis din nou.

– Papa, ce s-a întâmplat?

Hans s-a prăbuşit înapoi pe scaunul lui.

Mai târziu, a sugerat că poate ar trebui să-i citească.

– Haide, Liesel, citeşti atât de bine acum – deşi e o enigmă pentru noi toţi de unde a apărut cartea aia.

– Ţi-am spus, papa. Una dintre călugăriţele de la şcoală mi-a dat-o.

Papa şi-a ridicat mâinile prefăcându-se că protestează.

– Ştiu, ştiu. A oftat profund. Doar că… Şi-a ales cu grijă cuvintele: Să nu fii prinsă.

Acest lucru venind de la un om care furase un evreu.

Din acea zi, Liesel îi citi *Omul care fluiera* lui Max, care zăcea întins în patul ei. Singura frustrare era că trebuia să sară capitole întregi pentru că multe pagini era lipite unele de altele. Nu se uscase bine. Totuşi, îi dădu înainte, până când parcurse aproape trei sferturi din ea. Cartea avea trei sute nouăzeci şi şase de pagini.

În lumea de afară, Liesel se grăbea să vină de la şcoală în fiecare zi, în speranţa că Max se simţea mai bine.

– S-a trezit? A mâncat?

– Du-te înapoi afară, o imploră mama. Îmi faci o gaură în stomac cu toată vorbăria asta. Haide! Ieşi şi joacă fotbal, pentru numele lui Dumnezeu!

– Da, mamă. Era pe cale să deschidă uşa. Dar vii să mă chemi dacă se trezeşte, nu-i aşa? Inventează ceva. Ţipă ca şi cum aş fi făcut ceva rău. Înjură-mă. Toată lumea va crede, nu-ţi face griji.

Până şi Rosa trebui să zâmbească la auzul acestor cuvinte. Îşi puse mâinile şold şi îi explică lui Liesel că nu era e destul de mare ca să evite un *Watschen* pentru că vorbeşte astfel.

– Şi să dai un gol, ameninţă ea, sau nu mai veni acasă deloc.

– Sigur, mamă.

– Să fie *două* goluri, *Saumensch!*

– Da, mamă.

– Şi nu-mi mai răspunde.

Liesel se gândi puţin, apoi se grăbi să iasă, dând nas în nas cu Rudy pe strada alunecoasă din pricina noroiului.

– Era şi timpul, mâncă-n fund! A întâmpinat-o în maniera obişnuită şi s-au bătut pentru minge. Pe unde-ai umblat?

Jumătate de oră mai târziu, după ce mingea a fost strivită de trecerea surprinzătoare a unei maşini pe strada Himmel, Liesel găsise primul cadou pentru Max Vandenburg. După ce au decretat că este ireparabilă, toţi copiii au plecat acasă dezgustaţi, lăsând mingea să se dezumfle pe strada rece, plină de gropi. Liesel şi Rudy au rămas aplecaţi peste mingea distrusă. Avea o gaură într-o parte, ca o gură.

– O vrei? întrebă Liesel.

Rudy ridică din umeri.

– Ce să vreau eu gunoiul ăsta de rahat de minge? Nu mai avem nicio şansă să o umflăm din nou.

– O vrei sau nu?

– Nu, mulţumesc.

Rudy o împinse precaut cu piciorul de parcă ar fi fost un animal mort. Sau un animal care *s-ar fi putut* să fie mort.

Înainte de a porni spre casă, Liesel ridică mingea şi o puse sub braţ. Îl auzi chemând-o.

– Hei, *Saumensch!*

Ea aşteptă.

– *Saumensch!*

Se înduplecă.

– Ce-i?

– Am şi o bicicletă fără roţi dacă o vrei.

– Bagă-ţi-o undeva!

Din locul unde se afla pe stradă, ultimul lucru pe care îl auzi fu râsul acelui *Saukerl,* Rudy Steiner.

Înăuntru, se îndreptă spre dormitor. Îi duse mingea lui Max şi o puse la capătul patului.

– Îmi pare rău, zise, nu e cine ştie ce. Dar, când te trezeşti, o să-ţi spun totul despre ea. O să-ţi spun că a fost cea mai cenuşie după-amiază pe care ţi-o poţi imagina şi maşina asta cu luminile stinse a trecut exact peste minge. Apoi, omul a ieşit şi a ţipat la noi. Şi *apoi* a cerut indicaţii. Ce tupeu…

„Trezeşte-te!” voia să strige.

Sau să-l zgâlţâie.

Nu a făcut-o.

Tot ce a putut face Liesel a fost să privească mingea cu pielea ei scofâlcită, zdrobită. A fost primul cadou din multe.

CADOURILE #2 – #5
O panglică, un con de pin.
Un nasture, o piatră.

Fotbalul îi dăduse o idee.

Acum, de fiecare dată când se ducea şi venea de la şcoală, Liesel era cu ochii-n patru după lucruri abandonate care ar fi putut fi valoroase pentru un muribund. La început, se întrebă de ce conta atât. Cum putea ceva

aparent atât de nesemnificativ să-i ofere alinare cuiva? O panglică într-un canal. Un con de pin pe stradă. Un nasture pur şi simplu sprijinindu-se de un perete din clasă. O piatră plată şi rotundă din râu. În lipsă de altceva, arată că îi pasă, ar putea deveni un subiect de conversaţie când Max se va trezi.

Când era singur, ea conducea acele discuţii.

– Şi ce-i cu toate astea? ar spune Max. Ce e cu vechiturile astea?

– Vechituri? În mintea ei, stătea pe marginea patului. Astea nu sunt vechituri, Max. Ele te-au făcut să te trezeşti.

CADOURILE #6 – #9
O pană, două ziare.
Un ambalaj de acadea. Un nor.

Pana era încântătoare şi prizonieră în balamalele uşii bisericii de pe strada München. Se trăgea singură afară încovoindu-se şi Liesel se grăbi să o salveze. Fibrele penei erau pieptănate drept spre stânga, dar în partea dreaptă era formată din margini delicate şi secţiuni triunghiulare zimţate. Nu exista vreun alt mod de a o descrie.

Ziarele au provenit din adâncimile reci ale unui tomberon (destul spus) şi ambalajul acadelei era drept şi decolorat. L-a găsit lângă şcoală şi l-a ridicat în lumină. Conţinea un colaj de urme de paşi.

Apoi, norul.

Cum dai cuiva o bucăţică de cer?

La sfârşitul lunii februarie, stătea pe strada München şi privea un singur nor uriaş ridicându-se peste dealuri ca un monstru alb. Urca munţii. Soarele era eclipsat şi, în locul său, o bestie albă cu o inimă cenuşie privea oraşul.

– Vrei să vezi asta? îi spuse lui papa.

Hans ridică din cap şi rosti ceea ce credea ca fiind evident.

– Ar trebui să i-l dai lui Max, Liesel. Vezi dacă poţi să i-l laşi pe noptieră, ca pe toate celelalte lucruri.

Liesel se uită la el ca şi cum ar fi înnebunit.

– Dar cum?

Uşor, a mângâiat-o pe creştet.

– Ţine-l minte. Apoi, pune-l pe hârtie pentru el.

– ... Era ca o mare bestie albă şi a venit de peste munţi, spuse ea când a stat de veghe data următoare.

După ce a completat propoziţia cu diferite ajustări şi adăugiri, Liesel a simţit că reuşise. Şi-a imaginat norul trecând din mâinile ei într-ale lui, prin pături, şi a scris-o pe o fărâmă de hârtie, aşezând piatra pe ea.

CADOURILE #10 – #13
Un soldat de jucărie.
O frunză miraculoasă.
O carte terminată.
Un petic de mâhnire.

Soldatul era îngropat în ţărână, nu departe de casa lui Tommy Müller. Era zgâriat şi călcat, ceea ce pentru Liesel era esenţial. Chiar şi rănit, încă putea sta în picioare.

Frunza era de arţar şi a găsit-o în magazia cu mături de la şcoală, printre găleţi şi ştergătoare de praf cu pene. Uşa era uşor întredeschisă. Frunza era uscată şi dură ca pâinea prăjită şi existau dealuri şi văi pe toată suprafaţa sa. Cumva, frunza ajunsese în hol şi apoi în acea magazie. Ca o jumătate de stea cu o codiţă. Liesel a luat-o şi a răsucit-o între degete.

De data aceasta, nu a pus frunza pe noptieră. A prins-o de draperia închisă, exact înainte de a citi ultimele treizeci şi patru de pagini din *Omul care fluiera.*

Nu a luat cina în acea seară şi nici nu a mers la toaletă. Nu a băut. Toată ziua la şcoală îşi promisese că va termina

de citit cartea astăzi şi că Max Vandenburg va asculta. El se va trezi.

Papa stătea pe podea, ca de obicei fără slujbă. Din fericire, avea să plece în curând spre Knoller, cu acordeonul. Cu bărbia pe genunchi, o asculta pe fata pe care se străduise să o înveţe alfabetul. Citind mândră, îi dezvălui lui Max Vandenburg ultimele cuvinte înfricoşătoare ale cărţii.

ULTIMELE FRAGMENTE DIN
OMUL CARE FLUIERA

„... Aerul vienez începţoşa ferestrele trenului în acea dimineaţă şi, în timp ce oamenii se îndreptau neştiutori spre serviciu, un criminal îşi fluiera melodia veselă. Şi-a cumpărat biletul. A schimbat salutări politicoase cu ceilalţi pasageri şi cu conductorul. Chiar şi-a cedat locul unei doamne în vârstă şi a făcut conversaţie politicoasă cu un parior care vorbea despre cai americani. La urma urmelor, omul care fluiera adora să vorbească. Vorbea cu oamenii şi îi făcea să-l placă, să se încreadă în el. Vorbea cu ei în timp ce îi ucidea, îi tortura şi răsucea cuţitul în răni. Numai atunci când nu mai rămânea nimeni cu care să vorbească, fluiera, acesta era motivul pentru care făcea astfel după o crimă...”

– Aşadar, crezi că pista aceea îl va avantaja pe numărul şapte, nu?

– Sigur, rânji pariorul. Exista mereu încredere. El va veni din spate şi îi va omorî pe toţi!

A strigat acoperind zgomotul trenului.

– Dacă insişti, zâmbi afectat fluierătorul şi se întrebă în treacăt când vor găsi cadavrul inspectorului în acel BMW nou-nouţ.

– Doamne, Isuse Hristoase! Hans nu şi-a putut reţine uimirea din voce. O călugăriţă ţi-a dat *aia?* Se ridică şi se apropie de ea, sărutând-o pe frunte. Pa, Liesel, Knollerul aşteaptă.

– La revedere, papa.

– Liesel!

Liesel o ignoră.

– Vino să mănânci ceva!

De data aceasta, răspunse:

– Vin, mamă. De fapt, i-a adresat acele cuvinte lui Max, apropiindu-se şi punând cartea terminată pe noptieră, lângă toate celelalte lucruri. Aplecându-se spre el, nu se putu abţine. Haide, Max! şopti.

Nici sunetul sosirii mamei în spatele ei nu făcu să-i contenească plânsul tăcut. Nu opri un strop de apă sărată din ochiul ei să cadă pe faţa lui Max Vandenburg.

Mama a strâns-o la piept.

Braţele ei au înghiţit-o.

– Ştiu, zise ea.

Ştia.

Aer curat, un vechi coşmar şi ce să faci cu cadavrul unui evreu

Erau pe malul râului Amper şi Liesel tocmai îi spusese lui Rudy că era tentată să ia o altă carte din casa primarului. În locul *Omului care fluiera,* citise *Omul aplecat asupra mea* de mai multe ori lângă patul lui Max. Fiecare lectură nu dura decât câteva minute. Încercase şi *Ridicarea din umeri,* chiar şi *Manualul groparului,* dar niciuna dintre ele nu părea chiar potrivită. „Vreau ceva nou”, gândi în sinea ei.

– Măcar ai citit-o pe prima?

– Sigur că da.

Rudy aruncă o piatră în apă.

– A fost bună?

– Sigur că a fost.

– *Sigur că da, sigur că a fost.*

Încercă să dezgroape o altă piatră din pământ, dar se tăie la deget.

– Ca să te-nveţi minte.

– *Saumensch.*

Când replica finală a cuiva era *Saumensch* sau *Saukerl* sau *Arschloch,* ştiai că l-ai înfrânt.

Condiţiile erau perfecte pentru furat. Era o după-amiază posomorâtă la începutul lunii martie şi doar câteva grade peste zero mereu mai neplăcute decât zece grade cu minus. Foarte puţini oameni erau pe străzi. Stropii de ploaie cădeau ca nişte aşchii gri de creion.

– Mergem?

– Pe biciclete, spuse Rudy. Poţi folosi una de-a noastră.

Cu această ocazie, Rudy era considerabil mai entuziasmat fiindcă el era *intrusul.*

– Azi e rândul meu, zise în timp ce degetele le îngheţau pe ghidoanele bicicletelor.

Liesel se gândi rapid.

– Poate că nu ar trebui, Rudy. Sunt lucruri peste tot pe-acolo. Şi e întuneric. Este clar că un idiot ca tine se va împiedica sau va da peste ceva.

– Mulţam mult.

În această stare, Rudy era greu de stăpânit.

– Mai e şi distanţa până la pervaz. Este mai mare decât crezi.

– Vrei să spui că nu o pot face?

Liesel se ridică pe pedale.

– Deloc.

Au traversat podul şi au urcat pe serpentinele dealului, spre Grande Strasse. Fereastra era deschisă.

Ca şi ultima oară, au cercetat casa. Puteau vedea vag înăuntru, unde era aprinsă o lumină la parter, probabil în bucătărie. O umbră se mişca încolo şi-ncoace.

– O să dăm câteva ture, spuse Rudy. Bine că am adus bicicletele, nu?

– Tu doar să-ţi aminteşti să o iei pe-a ta la plecare.

– Foarte amuzant, *Saumensch.* E un pic mai mare decât pantofii tăi mizerabili.

Se plimbară preţ de aproximativ cincisprezece minute. Soţia primarului era jos, mult prea aproape ca ei să se simtă în siguranţă.

Cum îndrăznea să păzească bucătăria cu asemenea vigilenţă?! Pentru Rudy, bucătăria era fără îndoială obiectivul real. Ar fi intrat înăuntru, ar fi furat câtă mâncare ar fi fost fizic posibil, apoi, dacă (şi numai dacă) ar fi avut o clipă în plus, ar fi îndesat o carte în pantaloni, în drum spre ieşire. Orice carte ar fi fost bună.

Slăbiciunea lui Rudy era însă nerăbdarea.

– Se face târziu, zise el şi începu să se îndepărteze cu bicicleta. Vii?

Liesel nu veni.

Nu exista vreo decizie de luat. Târâse bicicleta aia jalnică tot drumul până sus şi nu va pleca fără o carte. Sprijini ghidonul de burlanul de scurgere, se uită după vecini şi se apropie de fereastră. Înaintă cumpătat, fără grabă. De această dată, îşi dădu jos pantofii folosindu-şi picioarele, călcând peste călcâie.

Degetele apucară lemnul şi se strecură înăuntru.

De data aceasta, chiar dacă vag, se simţea mai în largul ei. În câteva momente preţioase, a dat ocol camerei, căutând o carte care să o atragă. În trei sau patru rânduri, aproape că s-a întins după una. Chiar s-a gândit să ia mai multe, dar nu voia să strice ceea ce era un fel de sistem. Deocamdată, numai o carte era necesară. Studie rafturile şi aşteptă.

Şi mai mult întuneric s-a căţărat pe fereastră, în spatele ei. Mirosul prafului şi al hoţiei zăbovea în fundal. Apoi, a văzut-o.

Cartea era roşie, cu scris negru pe cotor. *Der Traum Träger. Purtătorul de vise.* Se gândi la Max Vandenburg şi la visele lui. La vină. Supravieţuire. Părăsirea familiei. Lupta cu Führerul. S-a gândit şi la propriul vis – fratele ei mort în tren şi apariţia lui pe trepte, la mică distanţă de această cameră. Hoţul de cărţi i-a privit genunchiul însângerat de ghiontul dat chiar de mâna ei.

Luă uşor cartea de pe raft, o puse bine sub braţ, se urcă pe pervaz şi sări afară, totul dintr-o mişcare.

De data aceasta, Rudy avea pantofii. Şi îi ţinea bicicleta pregătită. După ce s-a încălţat, au luat-o din loc.

– Doamne, Dumnezeule, Meminger! Nu îi spusese niciodată Meminger. Eşti absolut dusă cu pluta. Ştii asta?

Liesel fu de acord şi pedală nebuneşte.

– Ştiu.

La pod, Rudy a făcut rezumatul evenimentelor după-amiezii.

– Acei oameni ori sunt complet nebuni, zise, ori doar le place aerul curat.

O MICĂ SUGESTIE

Sau poate că era o femeie pe Grande Strasse care acum îşi ţinea fereastra de la bibliotecă deschisă dintr-un alt motiv – sau poate că sunt eu cinică ori optimistă. Ori ambele.

Liesel şi-a pus *Purtătorul de vise* sub jachetă şi a început să-l citească imediat ce s-a întors acasă. Pe scaunul de lemn de lângă patul ei, a deschis cartea şi a şoptit:

– Este una nouă, Max. Doar pentru tine.

Începu să citească.

„Capitolul unu. Era destul de convenabil că întregul oraş dormea atunci când s-a născut purtătorul de vise…”

În fiecare zi, Liesel citea două capitole din carte. Unul dimineaţa, înainte de şcoală, şi altul îndată ce ajungea acasă. În anumite nopţi, când nu putea dormi, citea şi jumătate dintr-un al treilea capitol. Uneori, adormea sprijinită cu capul de marginea patului.

Devenise misiunea ei.

Îi dăduse *Purtătorul de vise* lui Max, ca şi cum numai cuvintele l-ar fi putut hrăni. Într-o marţi, i se păru că se mişcă. Putea să jure că i se deschiseră ochii. De era aşa, fusese numai pentru un moment şi mai probabil să fi fost doar imaginaţia ei sau speranţa.

La mijlocul lunii martie, fisurile au început să apară.

Rosa Hubermann – femeia bună în caz de criză – fu pe punctul de a ceda într-o după-amiază, în bucătărie. Îşi ridică vocea, apoi şi-o coborî rapid. Liesel se opri din citit şi se strecură încet în hol. Deşi stătea aproape, abia putea

înţelege cuvintele mamei. Când a reuşit să le desluşească, şi-a dorit să nu o fi făcut, pentru că tot ce a auzit a fost înfiorător. Era realitatea.

CONŢINUTUL VOCII MAMEI

Dacă nu se mai trezeşte? Dacă moare aici, Hansie? Spune-mi. Ce vom face cu corpul, în numele lui Dumnezeu? Nu-l putem lăsa acolo, mirosul o să ne omoare... şi nu-l putem căra afară, şi nici nu-l putem târî pe stradă. Nu putem să spunem pur şi simplu: „Nu o să ghiciţi ce am găsit în pivniţă în dimineaţa asta...” O să ne închidă pentru totdeauna.

Avea perfectă dreptate.

Cadavrul unui evreu era o problemă majoră. Hubermannii trebuiau să-l facă pe Max Vandenburg să revină la viaţă nu doar de dragul lui, ci şi pentru binele lor. Simţea presiunea chiar şi papa, care avea mereu cea mai liniştitoare atitudine posibilă.

– Uite ce-i. Vocea lui era joasă, dar grea. Dacă se întâmplă… dacă moare… va trebui să găsim o cale.

Liesel putea să jure că l-a auzit înghiţind un nod. O înghiţitură ca o lovitură în trahee.

– Căruciorul meu de zugrăvit, nişte cearşafuri pătate…

Liesel intră în bucătărie.

– Nu acum, Liesel.

Papa fu cel care vorbi, deşi nu se uită la ea. Îi privea chipul deformat în luciul unei linguri întoarse. Avea coatele îngropate în masă.

Hoţul de cărţi nu se retrase. Mai făcu câţiva paşi şi se aşeză. Palmele ei reci căutau mânecile şi o propoziţie îi căzu din gură.

– Nu e mort încă.

Vorbele au aterizat pe masă şi s-au instalat în mijloc. Toţi trei s-au uitat la ele. Speranţe timide nu au îndrăznit să

capete curaj. Nu e mort încă. Nu e mort încă. Rosa fu cea care vorbi după aceea:

– Cui îi este foame?

Se poate ca singura ocazie în care boala lui Max să nu fi durut să fi fost cina. Nu se putea nega acest lucru, din moment ce ei trei stăteau la masa din bucătărie cu o bucată de pâine în plus şi cu supa sau cartofii în plus. Toţi o gândeau, dar nimeni nu vorbea.

Noaptea, doar câteva ore mai târziu, Liesel se trezi şi se gândi la povara pe care o purta în suflet. (Învăţase această expresie din *Purtătorul de vise* – care era antiteza completă a *Omului care fluiera –,* o carte despre un copil abandonat, care dorea să fie preot.) Se ridică şi inspiră adânc aerul nopţii.

– Liesel? se răsuci papa. Ce este?

– Nimic, papa, totul este în regulă, răspunse ea, dar, chiar clipa în care rosti cuvintele, îşi aminti exact ce se întâmplase în visul ei.

O MICĂ IMAGINE

În cea mai mare parte, totul este identic.
Trenul are aceeaşi viteză.
Fratele ei tuşeşte violent. De data aceasta însă, Liesel nu îi vede chipul lăsat spre podea. Încet, se apleacă. Mâna ei îi ridică uşor bărbia şi acolo, chiar în faţa ei, este chipul cu ochi mari al lui Max Vandenburg. Se holbează la ea. O pană cade pe podea. Trupul este mai mare acum, pe măsura feţei. Trenul ţipă.

– Liesel?

– Am zis că totul este în ordine.

Tremurând, se ridică de pe saltea. Amorţită de frică, o luă pe hol spre patul lui Max. După mai multe minute petrecute

lângă el, când se linişti, încercă să-şi interpreteze visul. Era oare o premoniţie a morţii lui Max? Sau doar o reacţie la discuţia de după-amiază, din bucătărie? Îl înlocuise Max pe fratele ei? Şi, dacă da, cum se putea debarasa de propria rudă într-un asemenea mod? Poate că era chiar o dorinţă profundă ca Max să moară. În cele din urmă, dacă a fost îndeajuns de bine pentru Werner, fratele ei, atunci era la fel şi pentru acest evreu.

– Asta e ceea ce crezi? şopti ea, stând aplecată deasupra patului.

Nu. Nu putea să creadă aşa ceva. Răspunsul ei era argumentat de diversele forme mari şi mici de pe noptieră conturate de amorţeala întunericului care îşi pierdea puterile. Cadourile.

– Trezeşte-te! rosti ea.

Max nu se trezi.

Timp de alte opt zile.

La şcoală, un ropot de bătăi se auzi în uşă.

– Intră! strigă Frau Olendrich.

Uşa se deschise şi întreaga clasă privi cu surprindere la Rosa Hubermann care stătea în uşă. Unul sau doi copii şi-au pierdut răsuflarea în faţa priveliştii – o femeie cât un mic dulap, cu un rânjet de ruj şi ochi de clor. Aceasta. Era legenda. Purta cele mai bune haine, dar părul îl avea răvăşit şi *era* ca un prosop de şuviţe de elastic gri.

Învăţătoarei îi era în mod clar teamă.

– Frau Hubermann…

Mişcările îi erau dezordonate. Privi prin clasă.

– Liesel?

Liesel se uită la Rudy, se ridică şi merse rapid către uşă pentru a pune capăt cât mai repede posibil momentului jenant. O închise în urma ei şi rămase singură, pe coridor, cu Rosa.

Rosa se uită în cealaltă direcţie.

– Ce s-a întâmplat, mamă?

Se răsuci.

– Nu mă lua pe mine „cu ce s-a întâmplat, mamă”, *Saumensch* mic!

Liesel fu străpunsă de viteza cu care vorbea.

– Peria mea de păr!

O şuviţă de râsete se rostogoli pe sub uşă, dar fu îndată trasă înapoi.

– Mamă?

Faţa ei era gravă, dar zâmbea.

– Ce naiba ai făcut cu peria mea de păr, *Saumensch* prost, hoţ mic? Ţi-am spus de o sută de ori să o laşi în pace, dar mă asculţi tu vreodată? Sigur că nu!

Tirada continuă poate pentru încă un minut şi Liesel făcu o sugestie disperată sau două despre posibilul loc unde s-ar fi aflat peria cu pricina. S-a terminat brusc, Rosa trăgând-o aproape pe Liesel doar pentru câteva secunde. Şoaptele ei erau aproape imposibil de auzit, deşi se afla lângă ea.

– Mi-ai spus să ţip la tine. Ai zis că toţi vor crede. Se uită în stânga şi-n dreapta, apoi rosti pe un ton conspirativ: S-a trezit, Liesel. E treaz. Scoase din buzunar soldatul de jucărie zgâriat. A zis să-ţi dau asta. A fost preferatul lui. **I-**l înmâna, îi strânse braţele şi zâmbi. Înainte ca Liesel să aibă o şansă de a vorbi, ea tranşă problema: Ei? Răspunde-mi! Mai ai vreo idee pe unde ai fi putut s-o laşi?

„Trăieşte”, se gândi Liesel…

– Nu, mamă. Îmi pare rău, mamă, eu…

– Atunci, la ce eşti bună?

O lăsă baltă, dădu din cap şi plecă.

Pentru câteva momente, Liesel rămase nemişcată. Coridorul era imens. Examină soldatul din palmă. Instinctul îi spunea să fugă acasă imediat, dar bunul-simţ nu-i permise. În schimb, puse soldatul jerpelit în buzunar şi se întoarse în clasă.

Toată lumea aştepta.

– Vacă proastă, şopti în barbă.

Din nou, copiii au râs. Frau Olendrich nu a râs.

– Ce-a fost asta?

Liesel era într-o asemenea stare de beatitudine, încât se simţea indestructibilă.

– Am zis, zâmbi ea, vacă proastă, şi nu trebui să aştepte un singur moment înainte ca palma învăţătoarei să-i plesnească obrazul.

– Nu vorbi aşa despre mama ta, zise femeia fără prea mare efect.

Fata doar rămase pe loc şi încercă să se abţină să nu rânjească.

La urma urmelor, risca să încaseze un *Watschen.*

– Acum, du-te la locul tău.

– Da, Frau Olendrich.

Lângă ea, Rudy îndrăzni să vorbească.

– Isuse Hristoase, şopti, pot să-i văd mâna pe faţa ta. O palmă mare şi roşie. Cinci degete!

– Bine, spuse Liesel gândindu-se că Max era în viaţă.

Când ajunse acasă în acea după-amiază, el stătea în pat cu mingea de fotbal dezumflată în poală. Barba îl mânca şi ochii apoşi se luptau să rămână deschişi. Un castron de supă gol se afla lângă cadouri.

Nu se salutară.

Mai degrabă, se tatonară.

Uşa scârţâi, fata intră şi rămase înaintea lui, uitându-se în castron.

– Ţi-o bagă mama cu forţa pe gât?

El încuviinţă din cap, mulţumit, obosit.

– A fost foarte bună, totuşi.

– Supa mamei? Pe bune?

Nu îi zâmbi.

– Mulţumesc pentru cadouri. Doar o uşoară mişcare a gurii, în loc de zâmbet. Mulţumesc pentru nor. Papa al tău mi-a explicat puţin despre ce este vorba.

După o oră, a făcut şi Liesel o încercare să spună adevărul.

– Nu ştim ce ne-am fi făcut dacă ai fi murit, Max. Noi…

Nu i-a luat mult.

– Vrei să zici, cum să scăpaţi de mine?

– Îmi pare rău.

– Nu. Nu era jignit. Aveaţi dreptate. Se jucă puţin cu mingea. Aveaţi dreptate să vă gândiţi astfel. În situaţia voastră, un evreu mort este la fel de periculos ca unul viu, dacă nu chiar mai mult.

– Am şi visat.

I-a explicat în detaliu, ţinând strâns soldatul. Era pe cale să-şi ceară din nou scuze când Max a intervenit:

– Liesel! O făcu să se uite la el. Nu-ţi cere niciodată scuze faţă de mine. Eu ar trebui să fiu cel care să-ţi ceară ţie scuze. Se uită la tot ce îi adusese. Uită-te la toate astea! Aceste cadouri. Luă nasturele în mână. Şi Rosa a spus că mi-ai citit de două ori pe zi, câteodată mai mult. Privi spre draperii ca şi cum ar fi putut vedea prin ele. Se ridică puţin şi făcu o pauză care dură cât o duzină de propoziţii tăcute. Tulburarea apăru pe faţa lui şi el îi făcu fetei o mărturisire: Liesel? Se mişcă puţin spre dreapta. Mi-e teamă, spuse el, că o să adorm din nou.

Liesel era însă hotărâtă.

– Atunci, o să-ţi citesc. Şi o să-ţi dau o palmă dacă începi să moţăi. O să închid cartea şi o să te zgâlţâi până te trezeşti.

În acea după-amiază şi în bună parte din seară, Liesel îi citi lui Max Vandenburg. El stătu în pat şi îi sorbi cuvintele, de data aceasta treaz, până puţin după ora zece. Când Liesel se odihni puţin, îşi ridică privirea peste carte şi văzu că Max dormea. Nervoasă, l-a înghiontit cu cartea. S-a trezit.

A mai adormit de încă trei ori. De alte două ori, l-a trezit.

În următoarele patru zile, s-a trezit în fiecare dimineaţă în patul lui Liesel, apoi lângă cămin şi, în cele din urmă, la

mijlocul lunii aprilie, în pivniţă. Sănătatea i se ameliorase, barba dispăruse şi începuse să ia puţin în greutate.

În lumea interioară a lui Liesel se simţea o mare destindere la vremea aceea. Afară însă lucrurile începeau să devină instabile. La sfârşitul lunii martie, asupra unui loc numit Lübeck s-au abătut bombe. Următorul la rând avea să fie Köln şi, destul de curând, tot mai multe oraşe nemţeşti, inclusiv München.

Da, şeful stătea lângă umărul meu.

„Termină-ţi treaba, termină-ţi treaba!”

Bombele veneau – şi eu veneam.

Jurnalul morţii: Köln

Primele ore ale zilei de 30 mai.

Sunt sigură că Liesel Meminger dormea dusă când peste o mie de avioane de bombardament zburau spre un loc numit Köln. Pentru mine, rezultatul a fost cinci sute de oameni sau pe-aproape. Cinci mii de oameni rămaşi fără adăpost umblau în jurul mormanelor fantomatice de moloz, încercând să-şi dea seama ce aparţinea cui şi ce bucăţi de casă distrusă erau ale cui.

Cinci sute de suflete.

Le-am purtat în degete, ca pe valize. Sau le-am aruncat pe umăr. Numai pe copii i-am dus în braţe.

Până când am terminat, cerul devenise galben ca un ziar în flăcări. Dacă mă uitam îndeaproape, putea vedea cuvintele, titlurile informative care comentau evoluţia războiului şi aşa mai departe. Cum mi-ar fi plăcut să-l trag pe tot în jos, să mototolesc cerul ca un ziar şi să-l arunc departe! Braţele mă dureau şi nu-mi puteam permite să-mi ard degetele. Încă mai era multă treabă de făcut.

După cum v-aţi aştepta, mulţi oameni au murit instantaneu. Altora le-a trebuit ceva timp. Mai aveam câteva alte locuri de vizitat, ceruri de întâlnit şi suflete de colectat, iar atunci când m-am întors în Köln, mai târziu, nu mult după trecerea ultimelor avioane, am avut ocazia să observ cel mai nemaipomenit lucru.

Purtam sufletul carbonizat al unei adolescente când am privit cu solemnitate în sus, la ceea ce era acum un cer sulfuros. Un grup de fete de zece ani era prin apropiere. Una dintre ele a strigat:

– Ce-i asta?

Braţul i s-a întins şi degetul a arătat către un obiect negru, care cădea încet de sus. La început, arăta ca o pană neagră plutind, săltând. Ca o bucăţică de cenuşă. Apoi, a devenit tot mai mare. Aceeaşi fată – o roşcată cu pistrui – vorbi din nou, de data aceasta nerăbdătoare:

– Ce *e* asta?

– E un corp, sugeră o altă fată.

Păr negru, codiţe cu cărare pe mijloc.

– E o altă bombă!

Era prea lentă ca să fie o bombă.

Cu spiritul adolescentin încă arzând uşor în braţele mele, am mers câteva sute de metri împreună cu ele. Ca şi fetele, am rămas cu privirea aţintită spre cer. Ultimul lucru pe care îl voiam era să mă uit în jos, la faţa chinuită a adolescentei mele. O fată drăguţă. Avea toată moartea în faţă.

Ca şi fetele, am înlemnit când o voce strigă cu putere. Era un tată iritat, care le ordona copiilor lui să treacă înăuntru. Roşcata reacţionă. Punctele pistruilor se alungiră, devenind virgule.

– Dar, papa, uite!

Bărbatul făcu câţiva paşi mici şi îşi dădu repede seama despre ce era vorba.

– E combustibilul, zise el.

– Cum adică?

– Combustibilul, repetă el. Rezervorul. Era un om chel, cu un costum sfâşiat. Şi-au consumat tot combustibilul şi au aruncat rezervorul gol. Priviţi, mai e unul acolo.

– Şi acolo!

Copiii fiind copii, toţi s-au apucat să caute frenetic, încercând să găsească un rezervor gol de combustibil care plutea spre pământ. Primul a aterizat cu o bufnitură scurtă.

– Putem să îl păstrăm, papa?

– Nu. Era bombardat şi şocat acest papa şi, în mod clar, nu îi ardea de aşa ceva. Nu putem să-l păstrăm.

– De ce nu?

– O să-l întreb pe papa al meu dacă pot să iau *eu,* zise una dintre celelalte fete.

– Şi eu.

Dincolo de ruinele din Köln, un grup de copii adunau rezervoarele goale aruncate de inamici. Ca de obicei, eu am adunat oameni. Eram obosită. Şi anul nu trecuse nici pe jumătate.

Vizitatorul

O nouă minge fusese găsită pentru meciurile de fotbal de pe strada Himmel. Asta era o veste bună. Vestea oarecum neliniştitoare era că o divizie a partidului nazist se îndrepta către ei.

Ajunseseră tocmai până în Molching, stradă după stradă, casă după casă şi acum erau la magazinul lui Frau Diller, fumând repede o ţigară înainte să continue cu ceea ce aveau de făcut.

Existau câteva adăposturi antiaeriene în Molching, dar, după bombardamentul din Köln, s-a luat curând hotărârea că ar fi utile câteva în plus. NSDAP inspecta fiecare casă în parte pentru a vedea dacă pivniţele se pretează pentru adăposturi.

De departe, copiii urmăreau ce se întâmplă.

Vedeau fumul înălţându-se deasupra haitei membrilor de partid.

Liesel abia ieşise şi se apropiase de Rudy şi Tommy. Harald Mollenhauer tocmai recuperase mingea.

– Ce se petrece aici?

Rudy îşi băgă mâinile în buzunar.

– Partidul. Cercetă cât de departe înaintase prietenul lui cu mingea în faţa gardului din faţă a lui Frau Holtzapfel. Verifică toate casele şi blocurile de apartamente.

Lui Liesel i se uscă gura instantaneu.

– Pentru ce?

– Nu ştii nimic? Spune-i, Tommy!

Tommy era perplex.

– Ei bine, *nici eu* nu ştiu.

– Sunteţi ceva de speriat, amândoi. Au nevoie de mai multe adăposturi antiaeriene.

– Ce… pivniţe?

– Nu, mansarde! Sigur că pivniţe. Doamne, Liesel, chiar eşti grea de cap, nu-i aşa?

Mingea ajunse înapoi.

– Rudy!

O jucă pe loc, dar Liesel nu se clinti. Cum putea să intre înapoi fără să trezească prea multe bănuieli? Fumul de la Frau Diller's se risipea şi micul grup de bărbaţi începu să se disperseze. Panică provocată în acel mod îngrozitor. Gât şi gură. Aerul deveni nisip. „Gândeşte-te, îşi zise în sinea ei. Haide, Liesel, gândeşte-te, gândeşte-te!"

Rudy dădu gol.

Glasuri îndepărtate îl felicitau.

„Gândeşte-te, Liesel…"

Gata!

„Asta e, se decise ea, dar trebuie să o pun în practică."

În timp ce naziştii înaintau pe stradă vopsind literele LSR pe unele uşi, mingea fu pasată prin aer spre unul dintre puştii mai mari, Klaus Behrig.

LSR
Luftschutzraum:
adăpost antiaerian.

Băiatul se întoarse cu mingea chiar în momentul în care Liesel ajunse şi se ciocniră cu o asemenea forţă, încât jocul s-a oprit automat. În timp ce mingea se rostogolea aiurea, jucătorii veniră în goană spre ei. Liesel îşi ţinea cu o mână genunchiul julit şi cu cealaltă capul. Klaus Behrig se ţinea doar de fluierul piciorului, strâmbându-se şi înjurând.

– Unde-i? scuipă el. O s-o omor!

Nu va avea loc nicio crimă.

Ci mai rău.

Un membru de partid amabil văzuse incidentul şi fugi grijuliu spre grup.

– Ce s-a întâmplat? întrebă el.

– Ei bine, *e* nebună.

Klaus arătă către Liesel, ceea ce-l făcu pe bărbat să o ajute să se ridice. Fata îi percepu respiraţia mirosind a tutun ca pe o movilă de nisip în faţa ei.

– Nu cred că mai eşti în stare să joci, fata mea, spuse el. Unde locuieşti?

– Sunt în regulă, răspunse ea. Serios, pot să mă descurc singură. „Doar lasă-mă în pace, lasă-mă în pace!”

Atunci a intervenit Rudy, ca de obicei. De ce nu putea să-şi vadă de treabă măcar o dată?

– Serios, zise Liesel. Vezi-ţi de joc, Rudy! Pot să mă descurc.

– Nu, nu.

Nu putea fi convins. Încăpăţânat mai era!

– O să dureze doar un minut sau două, zise el.

Din nou, trebuia să se gândească şi din nou avu o idee. Deşi Rudy o sprijinea, se prefăcu că nu se poate ţine pe picioare şi căzu încă o dată, intenţionat, la pământ, pe spate.

– Papa al meu, rosti. Cerul, a observat ea, era peste măsură de albastru. Nici măcar o urmă de nori. Ai putea să-l chemi, Rudy?

– Stai aici! S-a răsucit spre dreapta şi a strigat: Tommy, stai cu ochii pe ea, da? Nu o lăsa să se mişte.

Tommy intră în acţiune.

– O să fiu cu ochii pe ea, Rudy!

Rămase lângă ea, strâmbându-se din pricina ticurilor şi încercând să nu zâmbească, iar Liesel era atentă la nazist.

Un minut mai târziu, calm, Hans Hubermann se aplecă spre ea.

– Bună, papa.

Un zâmbet dezamăgit îi dansă pe buze.

– Mă întrebam când se va întâmpla asta.

A ridicat-o şi a ajutat-o să meargă până acasă. Meciul a continuat în timp ce naziştii ajunseseră deja la uşa unei

locuinţe câteva case mai sus. Nimeni nu a răspuns. Rudy a strigat din nou:

– Aveţi nevoie de ajutor, Herr Hubermann?

– Nu, nu, dumneata joacă în continuare, Herr Steiner!

Herr Steiner. Trebuie să-l adoraţi pe papa al lui Liesel.

Odată ajunşi înăuntru, Liesel l-a informat despre ce se petrecea. A încercat să găsească o cale de mijloc între tăcere şi disperare.

– Papa.

– Nu vorbi.

– Partidul, şopti ea.

Papa se opri. Se lupta cu impulsul de a deschide uşa şi a se uita în stradă.

– Verifică pivniţele ca să facă adăposturi.

O aşează jos.

– Deşteaptă fată, spuse şi apoi o chemă pe Rosa.

Aveau un minut să inventeze un plan. O învălmăşeală de gânduri.

– O să-l ducem pur şi simplu în camera lui Liesel, a fost sugestia mamei. Sub pat.

– *Asta-i tot?* Dacă se hotărăsc să caute şi-n camerele noastre?

– Ai un plan mai bun?

Rectificare: nu aveau un minut.

Ca un ciocan, în uşa din strada Himmel numărul 33 se auziră şapte bătăi şi era prea târziu ca să mai fie cineva mutat undeva.

Vocea.

– Deschideţi!

Inimile le băteau puternic, întrecându-se între ele, într-un ritm nebunesc. Liesel încerca să o potolească pe a ei, care i se ridicase în gât. Gustul inimii nu era prea plăcut.

Rosa şopti:

– Doamne, Isuse…

De data aceasta, papa a fost cel care se ridică la înălţimea situaţiei. Se grăbi către uşa pivniţei şi aruncă înăuntru un avertisment. Când se întoarse, vorbi repede şi clar:

– Uitaţi ce e, nu-i timp de scamatorii. Am putea să-l distragem într-o sută de feluri diferite, dar nu există decât o soluţie. Aruncă o privire spre uşă şi concluzionă: Nu facem nimic!

Nu acesta era răspunsul dorit de Rosa. Ochii ei se lărgiră.

– Nimic? Eşti *nebun?*

Bătăile se auziră din nou.

Papa era ferm.

– Nimic! Nici nu mergem acolo, jos – nu avem nicio grijă pe lume.

Totul parcă se petrecea cu încetinitorul.

Rosa acceptă.

Crispată de nelinişte, ea clătină din cap şi se duse să răspundă la uşă.

– Liesel.

Glasul lui papa o tăia în felii.

– Doar rămâi calmă, *verstehst?*

– Da, papa.

Încercă să se concentreze asupra piciorului care sângera.

– Aha!

La uşă, Rosa încă întreba despre motivul deranjului, când omul amabil de la partid o observă pe Liesel.

– Fotbalista nebună! rânji el. Ce-ţi face genunchiul?

Nu vă imaginaţi că naziştii erau în general foarte joviali, dar acest bărbat era cu siguranţă. Intră şi se aplecă puţin ca să vadă rana.

„Ştie? se întrebă Liesel. Poate mirosi că ascundem un evreu?” Papa veni de la chiuvetă cu o cârpă udă şi o stoarse pe genunchiul lui Liesel.

– Ustură?

Ochii lui de argint erau îngrijoraţi şi blânzi. Frica din ei putea fi uşor confundată cu grija pentru rană.

Rosa strigă din bucătărie:

– Nu poate să usture destul. Poate o să-şi înveţe lecţia.

Nazistul se ridică şi râse.

– Nu cred că fata asta învaţă vreo lecţie acolo, afară, Frau?…

– Hubermann.

Cartonul feţei ei se deforma.

– … Frau Hubermann… eu cred că ea le dă lecţii. Îi zâmbi lui Liesel. Tuturor acelor băieţi. Am dreptate, fetiţo?

Papa înghionti genunchiul julit cu cârpa şi Liesel tresări, în loc să răspundă. Hans fu cel care vorbi. O scuză mută adresată fetei.

A urmat o tăcere incomodă, iar bărbatul de la partid îşi aminti de ce venise.

– Dacă nu vă deranjează, explică el, trebuie să inspectez pivniţa, doar un minut, două, ca să văd dacă este potrivită pentru un adăpost.

Papa şterse genunchiului lui Liesel pentru ultima oară.

– O să ai şi o vânătaie frumoasă acolo, Liesel. Relaxat, îşi îndreptă atenţia spre omul de lângă ei. Sigur, prima uşă la dreapta. Vă rog să ne scuzaţi pentru dezordine.

– Nu mi-aş face griji… nu poate fi mai rău decât în altele pe care le-am văzut astăzi. Asta?

– Aia.

CELE MAI LUNGI TREI MINUTE DIN ISTORIA FAMILIEI HUBERMANN

Papa stătea la masă. Rosa se ruga în colţ, murmurând cuvintele. Liesel fierbea în suc propriu: genunchiul, pieptul, muşchii braţelor. Mă îndoiesc că vreunul dintre ei îndrăznea să se întrebe ce ar face dacă pivniţa lor ar fi fost considerată bună ca adăpost. Mai întâi, trebuiau să supravieţuiască inspecţiei.

Au ascultat paşii nazişti în pivniţă. Se auzeau ca sunetul unei rulete a cărei panglică metalică este trasă din carcasa ei. Liesel nu putea să-şi alunge gândul că Max era ascuns sub scară, ghemuit în spatele cărţii sale cu schiţe, strângând-o la piept.

Papa se ridică. Altă idee.

Se duse în hol şi strigă:

– Totul e-n ordine?

Răspunsul urcă scările pe deasupra lui Max Vandenburg.

– Încă un minut, poate!

– Aţi dori nişte cafea, nişte ceai?

– Nu, mulţumesc!

Când papa se întoarse, le ordonă lui Liesel să ia rapid cartea şi Rosei să înceapă să gătească. Decise că ultimul lucru pe care trebuiau să-l facă era să stea degeaba, părând îngrijoraţi.

– Ei, haide, zise el tare, mişcă, Liesel! Nu-mi pasă dacă te doare genunchiul. Trebuie să termini cartea aia, aşa cum ai promis.

Liesel încercă să nu cedeze nervos.

– Da, papa.

– Ei bine, ce mai aştepţi?

Fata reuşi să-şi dea seama de efortul depus pentru a-i face cu ochiul. Pe coridor, aproape că dădu peste omul de la partid.

– Ai necazuri cu papa al tău, nu? Nu contează. Şi eu sunt la fel cu copiii mei.

Au mers fiecare în drumul său şi, când Liesel a ajuns în camera ei, a închis uşa şi a căzut în genunchi, în pofida durerii care se intensifică. A ascultat concluzia că pivniţa avea o adâncime prea mică, apoi salutările de rămas-bun, dintre care una i-a fost adresată:

– La revedere, fotbalistă nebună!

Îşi aduse aminte să respire.

– *Auf Wiedersehen!* La revedere!

Purtătorul de vise clocotea în mâinile ei.

Potrivit lui papa, Rosa efectiv s-a topit lângă cuptor în clipa în care bărbatul de la partid a plecat. Au cules-o pe Liesel şi au coborât la subsol, dând la o parte cearşafurile stropite de vopsea şi găleţile plasate strategic. Max Vandenburg stătea sub scări, ţinând foarfecă ruginită ca pe un cuţit. Se vedea că transpirase şi cuvintele i se formau ca nişte răni pe buze.

– Nu le-aş fi folosit, zise el încet. Îmi… îşi lipi de frunte foarfeca ruginită. Îmi pare atât de rău că v-am făcut să treceţi prin asta!

Papa îşi aprinse o ţigară. Rosa luă foarfecă.

– Eşti în viaţă, zise ea. Cu toţii suntem.

Era prea târziu acum pentru scuze.

Schmunzeller

Câteva minute mai târziu, o altă bătaie se auzi la uşă.

– Doamne, Dumnezeule, încă unul!

Îngrijorarea reapăru imediat. Max fu acoperit. Târşâindu-şi picioarele, Rosa urcă treptele subsolului, dar, de această dată, când deschise uşa, văzu că nu erau naziştii. Nu era nimeni altul decât Rudy Steiner. Stătea acolo, cu părul galben şi plin de bune intenţii.

– Am venit doar să văd cum se simte Liesel.

Când îi auzi vocea, fata începu să urce scările.

– Cu ăsta pot să mă descurc.

– Prietenul ei, precizează papa către bidoanele de vopsea.

Suflă încă un fum.

– *Nu* este prietenul meu, replică Liesel, dar nu era iritată. Era imposibil după ce scăpaseră ca prin urechile acului. Urc doar pentru că mama o să ţipe imediat după mine.

– Liesel!

Se afla pe a cincea treaptă.

– Vedeţi?

Când ajunse la uşă, Rudy se tot fâţâia de pe un picior pe altul.

– Am venit numai să… Se opri. Ce e mirosul ăsta? Adulmecă. Ai fumat aici?

– Aa. Stăteam cu papa.

– Ai vreo ţigară? Poate că am putea să vindem câteva.

Liesel nu avea chef de asta. Vorbi încet, astfel încât mama să nu poată auzi:

– Nu fur de la papa al meu.

– Dar de la anumiţi alţii furi.

– Vorbeşte puţin mai tare, nu te-a auzit tot cartierul.

Rudy râmji.

– Vezi ce se întâmplă dacă furi? Îţi faci întruna griji.

– De parcă tu n-ai furat nimic niciodată.

– Da, dar tu duhneşti a hoţ de la o poştă. Rudy chiar se ambala acum. Poate că nu e miros de ţigări până la urmă. Se înclină mai aproape şi zâmbi. Pot mirosi un infractor. Ar trebui să faci o baie. Se răsuci şi îi strigă lui Tommy Müller: Hei, Tommy, ar trebui să vii încoace, să adulmeci puţin aici!

– Ce-ai spus? întrebă Tommy. Nu te aud!

Rudy clătină din cap în direcţia lui Liesel.

– Inutil.

Ea începu să închidă uşa.

– Dispari, *Saukerl,* numai de tine nu am nevoie acum.

Foarte mulţumit de sine, Rudy se întoarse în stradă. În dreptul căsuţei poştale, păru să-şi aducă aminte ce dorise în tot acest timp să afle. Făcu câţiva paşi îndărăt.

– *Alles gut, Saumensch?* La lovitură mă refer.

Era iunie. Era Germania. Lucrurile erau pe cale să se degradeze rapid.

Liesel nu ştia asta. Pentru ea, important era că evreul din pivniţă nu fusese dat în vileag. Părinţii ei adoptivi nu fuseseră arestaţi şi ea însăşi contribuise mult la aceste două realizări.

– Totul e bine, zise ea şi nu se referea la rana căpătată la fotbal.

Se simţea bine.

Jurnalul morţii: parizienii

Vara sosi.
Pentru hoţul de cărţi, totul mergea ca uns.
Pentru mine, cerul era de culoarea evreilor.

După ce trupurile lor au terminat de încercat să lărgească fisurile din uşă, sufletele lor s-au ridicat. Unghiile scrijeliseră lemnul şi, în unele cazuri, au rămas înfipte în el cu forţa dată de disperare, iar spiritele lor au venit spre mine, în braţele mele. Ne-am înălţat din acele duşuri, prin acoperiş, către întinderea sigură a eternităţii. Doar mă hrăneau în continuare. Minut după minut. Duş după duş.

Nu voi uita niciodată prima zi la Auschwitz, prima la Mauthausen. În acel loc, pe măsură ce timpul se scurgea, i-am ridicat şi de pe fundul adâncii prăpăstii, când de evadările lor se alegea praful. Erau trupuri frânte şi duioase inimi moarte. Totuşi, era mai bine decât gazul. Pe unele le-am prins când nu erau decât la jumătatea căderii. „V-am salvat”, mă gândeam eu ridicându-le sufletele în înaltul văzduhului, în vreme ce restul fiinţei lor – învelişurile lor fizice – era strivit de pământ. Toate erau uşoare, precum cojile de nuci. Cerul era plin de fum în acele locuri. Miros ca de cuptor, dar totuşi atât de frig!

Mă înfiorez când îmi amintesc – şi încerc să uit.

Îmi suflu aer cald în mâini, să le încălzesc.

Dar este greu să le menţin calde când sufletele încă tremură.

„Doamne!”

Rostesc mereu acel nume când mă gândesc la asta.

„Doamne!”

De două ori, îl rostesc.

Îi spun numele într-o încercare zadarnică de a înţelege. „Dar treaba ta nu e să înţelegi.” Tot eu răspund. Dumnezeu nu zice niciodată nimic. Credeţi că sunteţi singurii cărora nu le răspunde? „Treaba ta e să…” şi nu mă mai ascult, pentru că, să fiu sinceră, mă obosesc prea tare. Când încep să gândesc astfel, devin epuizată şi nu îmi permit luxul extenuării. Sunt obligată să continui, deoarece, deşi nu este adevărat pentru fiecare persoană de pe pământ, e adevărat pentru marea majoritate că moartea nu aşteaptă după nimeni şi, dacă aşteaptă, nu o face pentru mult timp.

Pe 23 iunie 1942, a fost un grup de evrei francezi într-o închisoare nemţească, pe teren polonez. Prima persoană pe care am luat-o se afla aproape de uşă, gândurile îi goneau nebuneşte, apoi au redus viteza, pe urmă au încetinit, au încetinit…

Vă rog să mă credeţi când vă spun că am ridicat fiecare suflet în acea zi ca şi cum ar fi fost un nou-născut. Chiar am sărutat câţiva obraji obosiţi, otrăviţi. Am ascultat ultimele lor strigăte întretăiate. Cuvintele lor franţuzeşti. Le-am urmărit fantasmele iubirilor şi i-am eliberat de temeri.

I-am dus departe şi, chiar dacă era o perioadă în care aveam nevoie de o pauză, a trebuit să-mi fac treaba. Într-o dezolare totală, am privit spre lumea de deasupra. M-am uitat la cer cum devenea din argintiu, cenuşiu şi apoi de culoarea ploii. Până şi norii încercau să privească în altă direcţie.

Câteodată, îmi închipui cum arăta totul deasupra acelor nori, ştiind negreşit că soarele era blond şi că atmosfera fără de sfârşit era un uriaş ochi albastru.

Erau francezi, erau evrei şi ei eraţi voi.

Partea a şaptea

Dicţionarul Duden[14] complet

în rolurile principale:
şampanie şi acordeoane – o trilogie – nişte sirene – un hoţ de cer – o propunere – lungul drum spre dachau – pace – un idiot – şi nişte oameni cu jachete

Şampanie şi acordeoane

În vara anului 1942, oraşul Molching se pregătea să facă faţă inevitabilului. Încă mai erau oameni care refuzau să creadă că acest orăşel de lângă München putea reprezenta o ţintă, dar majoritatea populaţiei era foarte conştientă că nu era o chestiune de posibilitate, ci de timp. Adăposturile erau marcate foarte clar, ferestrele erau în curs de a fi acoperite pe perioada nopţii şi toţi ştiau care era cel mai apropiat subsol sau beci.

Pentru Hans Hubermann, tulburătoarea evoluţie a lucrurilor reprezenta chiar o uşoară păsuire. În vremuri nefericite, norocul îşi găsise cumva calea spre afacerea lui cu zugrăvitul. Cei care aveau obloane erau îndeajuns de disperaţi încât să apeleze la serviciile lui. Problema era că vopseaua neagră era în mod normal folosită mai mult pentru a întuneca alte culori şi în curând a fost epuizată, fiind greu de găsit. Însă el avea iscusinţa de a fi un bun meşteşugar şi un bun meşteşugar ştie multe trucuri. Lua praf de cărbune şi îl amesteca într-o vopsea oarecare, şi lucra ieftin. Au fost multe case de prin toate părţile Molchingului în care a ascuns lumina ferestrelor de ochii inamicului.

Uneori, Liesel mergea cu el când lucra.

Duceau în cărucior vopseaua prin oraş, mirosind foamea pe unele străzi şi clătinând din cap la vederea bogăţiei altora. De multe ori, în drum spre casă, femei care nu aveau nimic altceva decât copii şi sărăcie ieşeau alergând şi îl implorau să le vopsească obloanele.

– Frau Hallah, îmi pare rău, am rămas fără vopsea neagră, spunea el, dar, după câţiva paşi, mereu ceda. Era un bărbat înalt şi o stradă lungă. Mâine, promitea el, la prima oră, şi, în zorii zilei următoare, acolo era, vopsind

acele obloane pe nimic sau pentru un biscuit ori o cană de ceai cald.

Cu o seară înainte, găsea o altă modalitate de a transforma verdele, albastrul sau bejul în negru. Nu le-a spus niciodată să-şi acopere ferestrele cu păturile de rezervă, deoarece ştia că vor avea nevoie de ele la venirea iernii. Se ştia că uneori vopsise obloanele chiar şi pentru jumătate de ţigară, stând pe treapta din faţa unei case cu locatarul şi trecându-şi-o unul altuia. Din conversaţie se ridicau râsete şi fum înainte ca el să treacă mai departe, la următoarea slujbă.

Când a venit timpul să scrie, îmi amintesc clar ce avea Liesel Meminger de spus despre acea vară. Multe dintre cuvinte au pălit de-a lungul deceniilor. Hârtia a fost roasă de frecarea în buzunarul meu, dar totuşi multe dintre propoziţiile ei fuseseră imposibil de uitat.

❧ O MICĂ MOSTRĂ DE CUVINTE SCRISE ❧
DE-O FATĂ

„Acea vară a fost un nou început, un nou sfârşit. Când privesc în urmă, îmi amintesc mâinile mele alunecoase de vopsea şi sunetul picioarelor lui papa pe strada München şi ştiu că o bucăţică din vara anului 1942 i-a aparţinut unui singur bărbat. Cine altcineva ar zugrăvi la preţul unei jumătăţi de ţigară? Acesta era papa, acesta era felul lui de a fi şi eu îl iubeam.”

În fiecare zi în care lucrau împreună, îi spunea lui Liesel poveştile sale. Despre marele război şi cum scrisul lui mizerabil îl ajutase să supravieţuiască, şi despre ziua în care o cunoscuse pe mama. A zis că fusese frumoasă odată şi vorbea foarte încet.

– Greu de crezut, ştiu, dar absolut adevărat.

Era câte o poveste în fiecare zi şi Liesel îl ierta dacă o istorisea pe aceeaşi de mai multe ori.

Alteori, când ea visa cu ochii deschişi, papa o atingea uşor cu pensula, exact între ochi. Dacă nu calcula bine şi era prea multă, o mică dâră de vopsea îi picura pe lângă nas. Ea râdea şi încerca să răspundă în acelaşi mod, dar Hans Hubermann era un om greu de prins atunci când muncea. Acelea erau momentele când era cel mai însufleţit.

Ori de câte ori trebuiau să facă o pauză, să bea sau să mănânce, el cânta la acordeon şi de asta Liesel îşi aducea cel mai bine aminte. În fiecare dimineaţă, când papa împingea sau trăgea căruciorul pentru vopsit, Liesel căra instrumentul.

– Mai bine lăsăm căruciorul, îi spunea Hans, decât să uităm vreodată muzica.

Ori de câte ori făceau o pauză ca să mănânce, el tăia pâinea şi o împărţea cu ea, o ungea cu puţin gem rămas din ultima raţie. Sau punea o feliuţă de carne pe ea. Mâncau împreună, stând pe găleţile de vopsea şi apoi, încă mestecând ultimul dumicat, papa îşi ştergea degetele şi desfăcea cutia acordeonului.

Cutele salopetei lui de lucru erau pline de firimituri. Mâini pătate de vopsea mângâiau butoanele şi se avântau pe clape sau zăboveau asupra unei note. Braţele sale manevrau burduful, oferindu-i instrumentului aerul de care avea nevoie pentru a respira.

În fiecare zi, Liesel stătea cu mâinile între genunchi, în lumina lungă a zilei. Îşi dorea ca niciuna dintre acele zile să nu se sfârşească şi mereu privea cu dezamăgire întunericul care cobora grăbit.

Cât despre vopsitul în sine, cel mai interesant aspect pentru Liesel era probabil amestecul. Ca majoritatea oamenilor, ea a presupus că papa al ei pur şi simplu îşi ducea căruciorul la prăvălia de vopsele sau la magazinul de fierărie, cerea vopseaua potrivită şi apoi mergea în treaba

lui. Nu îşi dăduse seama că, în general, vopseaua se găsea în bucăţi sub formă de cărămidă. Apoi, era desfăşurată cu o sticlă goală de şampanie, pentru că acea sticlă era puţin mai groasă decât una de vin obişnuită. După aceea, urma adăugarea apei, laptelui de var şi cleiului, ca să nu mai vorbim de complexitatea obţinerii culorii potrivite.

Ştiinţa pe care o presupunea îndeletnicirea lui papa a făcut-o să îl respecte şi mai mult. Era plăcut şi frumos să împartă pâine şi muzică, dar era bine ca Liesel să ştie că el era mai mult decât capabil în meseria lui. Priceperea era atractivă.

Într-o după-amiază, la câteva zile mai târziu după ce papa îi explicase cum stă treaba cu amestecul, lucrau la una dintre casele mai bogate aflate puţin mai la est de strada München. La amiază, papa a chemat-o pe Liesel înăuntru. Erau pe cale să plece la o nouă lucrare, când a auzit tonul neobişnuit din vocea sa.

Odată ajunsă în casă, a fost dusă în bucătărie, unde două femei mai în vârstă şi un bărbat stăteau pe scaune delicate şi foarte civilizate. Femeile erau bine îmbrăcate. Bărbatul avea părul alb şi perciuni precum gardul viu. Pahare înalte stăteau pe masă. Erau pline cu un lichid acidulat.

– Ei bine, zise bărbatul, haide!

Şi-a luat paharul şi i-a îndemnat pe ceilalţi să facă la fel.

După-amiaza fusese călduroasă. Liesel ezită în faţa paharului rece. Se uită la papa pentru a căpăta încuviinţarea. El zâmbi larg şi spuse:

– *Prost, Mädel* – noroc, fato!

Paharele se ciocniră şi, în momentul în care Liesel îl ridică spre gură, fu muşcată de gustul spumos şi ameţitor de dulce al şampaniei. Reflexul o forţă să o scuipe drept pe salopeta lui papa, privind lichidul cum face spumă şi se scurge. Toată lumea a râs în hohote, iar Hans a încurajat-o să mai încerce. De data aceasta, reuşi să înghită şi se bucură de gustul grozav al interdicţiei încălcate. Era

straşnic. Bulele îi pişcau limba. Îi înţepau stomacul. Chiar şi mai târziu, în drum spre următoarea lucrare, încă simţea căldura pişcăturilor şi ácelor din stomac.

Împingând căruciorul, papa îi spuse că acei oameni pretinseseră că nu au bani.

– Aşa că ai cerut şampanie.

– De ce nu? Se uită spre ea şi niciodată ochii lui nu fuseseră atât de argintii. Nu vreau ca tu să crezi că sticlele de şampanie sunt folosite doar pentru întinderea vopselei. O avertiză: Doar să nu-i spui mamei. De acord?

– Pot să-i spun lui Max?

– Sigur, poţi să-i spui lui Max.

În subsol, când a scris despre viaţa ei, Liesel a jurat că nu va mai bea niciodată şampanie, pentru că niciodată nu va mai avea un gust atât de bun ca în acea după-amiază caldă de iulie.

Era ca şi cu acordeoanele.

De multe ori, a vrut să-l întrebe pe papa dacă ar putea să o înveţe să cânte la instrument, dar cumva, ceva o oprea mereu. Poate că o intuiţie neştiută îi spunea că nu va putea niciodată să cânte ca Hans Hubermann. Desigur, nu se puteau compara cu el nici măcar cei mai mari acordeonişti ai lumii. Nu ar fi putut egala vreodată concentrarea relaxată de pe chipul lui papa. Şi niciunul nu va avea pleoştită pe buze o ţigară primită pentru un zugrăvit. Şi ei nu vor putea niciodată face o mică greşeală, râzând apoi în trei note. Nu în felul în care putea face el acest lucru.

Uneori, în acea pivniţă, se trezea gustând sunetul acordeonului în urechi. Putea simţi arsura dulce a şampaniei pe limbă.

Câteodată, stătea sprijinită de perete, tânjind ca degetul cald de vopsea să se mai plimbe încă o dată în jos pe nasul ei sau să privească pielea ca şmirghelul a mâinilor lui papa.

Numai de ar mai putea fi atât de inocentă din nou, să simtă atâta iubire fără să o ştie, să o confunde cu râsetele şi pâinea cu doar o aromă de gem întinsă pe ea.

A fost cea mai frumoasă perioadă a vieţii ei.

Dar a fost un covor de bombe.

Să nu vă îndoiţi.

Cutezătoare şi luminoasă, trilogia fericirii va continua pe toată durata verii şi până în toamnă. Apoi, brusc, va lua sfârşit, pentru că strălucirea arătase suferinţa din calea sa.

Soseau vremuri grele.

Ca o paradă.

SENSUL #1 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*

***Zufriedenheit* – fericire: vine de la fericit – încântat şi mulţumit.**

Cuvinte înrudite: veselie, încântare, norocos, prosper.

Trilogia

În timp ce Liesel lucra, Rudy alerga.

Făcea tururi de pistă la Hubert Oval, fugea în jurul blocului şi se întrecea cu aproape oricine din capătul străzii Himmel până la Frau Diller, oferindu-i fiecăruia un avans.

Uneori, când Liesel o ajuta pe mama în bucătărie, Rosa se uita pe fereastră şi spunea:

– Ce mai face *Saukerl*-ul ăla de data asta? Cu toată alergătura asta pe-afară.

Liesel se apropia de fereastră.

– Măcar nu s-a înnegrit singur din nou.

– Ei, asta e ceva, nu-i aşa?

MOTIVELE LUI RUDY

La mijlocul lunii august, se ţinea un carnaval al Tineretului Hitlerist, iar Rudy avea intenţia de a câştiga patru competiţii: cea de 1500, de 400, de 200 şi, bineînţeles, de 100 de metri. Îi plăceau noii săi lideri de la Tineretul Hitlerist şi voia să le facă pe plac, şi dorea să-i dea peste nas vechiului său prieten Franz Deutscher.

– Patru medalii de aur, îi zise lui Liesel într-o după-amiază, când au făcut împreună patru tururi la Hubert Oval. Ca Jesse Owens în ’36.

– Nu mai eşti obsedat de el, nu?

Picioarele lui Rudy aveau ritmul respiraţiei lui.

– Nu chiar, dar ar fi frumos, nu-i aşa? Le-aş arăta tuturor acelor ticăloşi care au zis că sunt nebun. Ar vedea ei că nu am fost aşa prost în cele din urmă.

– Dar chiar poţi câştiga toate cele patru competiţii?

S-au oprit la capătul pistei, iar Rudy şi-a pus mâinile în şolduri.

– Trebuie.

Timp de şase săptămâni, s-a antrenat şi apoi, la mijlocul lunii august, a venit ziua carnavalului, iar cerul era fierbinte datorită soarelui şi lipsit de nori. Iarba era călcată în picioare de tinerii hitlerişti, de părinţi şi de numeroşi lideri în cămăşi brune. Rudy Steiner era în cea mai bună dispoziţie.

– Uite! arătă el. Deutscher e acolo.

Printre grupurile din mulţime, chintesenţa blondă a standardelor Tineretului Hitlerist dădea instrucţiuni pentru doi membri din divizia lui. Aceştia încuviinţau din cap şi, ocazional, făceau întinderi. Unul dintre ei îşi ferea cu mâna ochii de soare ca într-un salut.

– Vrei să-l saluţi? întrebă Liesel.

– Nu, mulţumesc. O să fac asta mai târziu. „Când voi fi câştigat.”

Cuvintele nu au fost rostite cu voce tare, dar, cu siguranţă, erau prezente acolo, undeva între ochii albaştri ai lui Rudy şi mâinile lui Deutscher care dădeau sfaturi.

A avut loc marşul obligatoriu în jurul terenului.

Imnul.

Heil Hitler.

Abia apoi putură începe.

Când grupa de vârstă a lui Rudy a fost chemată pentru proba de 1500 de metri, Liesel i-a urat noroc într-un mod tipic nemţesc.

– *Hals und Beinbruch, Saukerl.*

Îi spusese să-şi rupă gâtul şi un picior.

Băieţii s-au adunat în partea îndepărtată a terenului circular. Câţiva îşi făceau încălzirea, alţii se concentrau şi restul erau acolo pentru că trebuiau să fie.

Lângă Liesel, mama lui Rudy, Barbra, stătea cu copiii cei mai mici. O pătură subţire era plină ochi de copii şi iarbă ruptă.

– Îl vedeţi pe Rudy? îi întrebă ea. E cel din stânga, din margine.

Barbra Steiner era o femeie amabilă, al cărei păr părea întotdeauna pieptănat recent.

– Unde? zise una dintre fete. Probabil, Bettina, cea mai mică. Nu-l văd deloc.

– Ultimul. Nu, nu acolo. *Acolo.*

Încă se străduiau să-l identifice când a fost tras focul de start, în acompaniamentul fumului şi zgomotului. Micii Steineri au alergat spre gard.

În primul tur, un grup de şapte băieţi conducea cursa. În al doilea, numărul a scăzut la cinci şi apoi la patru. Rudy era al patrulea alergător în fiecare tur, cu excepţia ultimului. Un bărbat din dreapta spunea că băiatul al doilea arăta cel mai bine. Era cel mai înalt.

– Stai, îi zise soţiei sale confuze. Cu două sute de metri înainte de finiş, o să se detaşeze.

Bărbatul greşea.

Un oficial uriaş, în cămaşă maro informă grupul că nu mai rămăsese decât un tur. Era limpede că nu suferea din pricina raţionalizărilor. Strigă în vreme ce grupul conducător trecea linia, însă nu al doilea băiat a fost cel care a accelerat, ci al patrulea. Dar cu două sute de metri mai devreme.

Rudy alerga.

Nu se uită deloc înapoi.

Ca o funie care se întinde, el se distanţă tot mai mult, până când gândul că altcineva ar putea câştiga a dispărut cu totul. A înconjurat pista, timp în care cei trei alergători din spatele lui se luptau pentru locul doi. În apropierea liniei de sosire, nu era decât păr blond şi spaţiu, iar după ce a trecut linia nu s-a oprit. Nu a ridicat braţul. Nici măcar nu s-a aplecat ca să se relaxeze. Pur şi simplu, a mers încă

douăzeci de metri şi, într-un final, s-a uitat peste umăr, ca să-i vadă pe ceilalţi trecând linia.

În drum spre familia lui, i-a întâlnit mai întâi pe liderii săi, apoi pe Franz Deutscher. S-au salutat din cap.

– Steiner.

– Deutscher.

– Se pare că toate tururile alea pe care te-am pus să le faci au dat rezultate, nu?

– Se pare că da.

Nu voia să zâmbească până când nu va fi câştigat toate patru cursele.

UN ELEMENT PENTRU O REFERINŢĂ ULTERIOARĂ

Acum, Rudy era recunoscut nu numai ca un bun elev. Ci şi ca un atlet talentat.

Pentru Liesel, a fost cursa de 400 de metri. A terminat pe locul şapte, apoi pe locul patru în febra celei de 200. Tot ce putu vedea au fost posterioarele şi cozile săltăreţe ale fetelor din faţa ei. La săritura în lungime, s-a delectat mai mult cu nisipul care îi acoperea picioarele, fiindcă distanţele au fost mediocre, şi nici la aruncarea greutăţii nu a strălucit. „Această zi, a realizat ea, este a lui Rudy.”

În finala de 400, el a condus de la început până la sfârşit şi a câştigat la mustaţă cursa de 200 de metri.

– Oboseşti? îl întrebă Liesel. Era deja amiază.

– Sigur că nu. Respira greu şi îşi întindea picioarele. Despre ce vorbeşti, *Saumensch?* Ce naiba ştii tu?

Când seriile de 100 de metri au fost anunţate, se ridică încet şi urmă şirul de adolescenţi spre pistă. De data aceasta, Liesel s-a dus după el.

– Hei, Rudy! Îl trase de mânecă. Noroc!

– Nu sunt obosit, spuse el.

– Ştiu.

Îi făcu cu ochiul.

Era obosit.

În seria lui, Rudy a încetinit, terminând al doilea, şi, după zece minute de alte competiţii, finala a fost anunţată. Alţi doi băieţi se prezentaseră formidabil, iar Liesel avea o presimţire în stomac că Rudy nu o va câştiga şi pe aceasta. Tommy Müller, care terminase penultimul în seria lui, stătea cu ea lângă gard.

– O s-o câştige, o informă el.

Nu, nu o va face.

Când finaliştii ajunseră la linia de start, Rudy se lăsă pe genunchi şi începu să sape găuri de start cu mâinile. O cămaşă brună în curs de chelire nu pierdu timpul şi se îndreptă spre Rudy să-i spună să înceteze. Liesel urmări degetul adultului arătând în jos şi putu să vadă pământul care căzu atunci când Rudy îşi şterse o mână de cealaltă.

Când au fost chemaţi în faţă, Liesel se încleşta şi mai tare de gard. Unul dintre băieţi a furat startul; se trase de două ori cu arma. Era Rudy. Din nou, oficialul avu ceva să-i spună şi băiatul încuviinţă din cap. Încă o abatere şi era eliminat.

Pregătită pentru a doua oară, Liesel urmări concentrată şi, în primele câteva secunde, nu-i veni să creadă ce vedea. A fost înregistrat încă un start furat şi era vorba despre acelaşi atlet. În faţa ochilor, ea deja vizualizase cursa perfectă, în care Rudy alerga susţinut, dar câştiga în ultimii zece metri. Ceea ce s-a întâmplat în realitate însă a fost descalificarea băiatului. A fost escortat într-o parte a pistei şi pus să stea acolo, singur, timp în care restul băieţilor îşi ocupau locurile de start.

S-au aliniat şi apoi au început să alerge.

Un băiat cu părul negru, arămiu şi cu pas mare a câştigat la diferenţă de cel puţin cinci metri.

Rudy a rămas pe dinafară.

Mai târziu, după ce ziua s-a încheiat şi soarele a părăsit strada Himmel, Liesel rămase cu prietenul ei pe trotuar.

Vorbiră despre orice altceva, de la faţa lui Franz Deutscher după acea primă cursă până la fetele de unsprezece ani pe care le apucaseră pandaliile după ce au pierdut la aruncarea discului.

Înainte să se ducă fiecare acasă, vocea lui Rudy s-a apropiat şi i-a dezvăluit lui Liesel adevărul. Pentru o vreme, a zăbovit pe umărul ei, dar, câteva gânduri mai târziu, şi-a găsit calea spre urechea fetei.

VOCEA LUI RUDY
Am făcut-o intenţionat.

După acesta confesiune, Liesel îi puse singura întrebare firească:

– Dar de ce, Rudy? De ce ai făcut-o?

El stătea cu o mână în şold şi nu răspunse. Nu făcu decât să afişeze un zâmbet semnificativ şi să se îndrepte alene spre acasă. Nu au mai vorbit despre asta niciodată.

Cât despre Liesel, adesea se întrebă care ar fi fost răspunsul lui Rudy dacă ar fi insistat. Probabil că trei medalii demonstraseră ceea ce dorea să arate sau îi era teamă că va pierde ultima cursă.

În final, singura explicaţie pe care şi-a permis să o audă a fost o adolescentină voce interioară. „Pentru că nu e Jesse Owens.”

Numai atunci când s-a ridicat să plece, a observat cele trei medalii din aur fals de lângă ea. A bătut la uşa Steinerilor şi i le-a întins.

– Ai uitat astea.

– Nu, nu le-am uitat.

A închis uşa şi Liesel a luat medaliile cu ea. Le-a dus în pivniţă şi i-a zis lui Max despre prietenul ei, Rudy Steiner.

– Chiar e prost, a concluzionat ea.

– Clar, a fost Max de acord, dar mă îndoiesc că s-a lăsat înşelat.

Apoi, amândoi s-au apucat de treabă, Max de cartea lui de schiţe, iar Liesel să citească *Purtătorul de vise.* Era la a doua jumătate a romanului, când tânărul preot ajunsese să se îndoiască de credinţa lui după întâlnirea cu femeia stranie şi elegantă.

Când o puse în poală, cu faţa în jos, Max a întrebat când credea că o va termina.

– În câteva zile cel mult.

– Apoi, una nouă?

Hoţul de cărţi s-a uitat la tavanul pivniţei.

– Poate. Închise cartea şi se lăsă pe spate. Dacă am noroc.

URMĂTOAREA CARTE
Nu este *Dicţionarul Duden,*
după cum v-aţi aştepta.

Nu, dicţionarul vine la sfârşitul acestei mici trilogii şi aceasta este doar a doua parte. Cea în care Liesel termină *Purtătorul de vise* şi fură o poveste numită *Un cântec în întuneric.* Ca de obicei, a fost luată din casa primarului. Singura diferenţă a fost că s-a dus singură până în partea de sus a oraşului. În acea zi, nu a fost cu Rudy.

Era o dimineaţă cu soare din plin, dar şi cu nori spumoşi.

Liesel stătea în biblioteca primarului, cu degete lacome şi cu titluri de cărţi pe buze. De data aceasta, era suficient de relaxată pentru a-şi trece degetele pe rafturi – o mică replică a primei sale vizitei în acea cameră – şi rostea în şoaptă multe dintre titluri pe măsură ce înainta.

Sub cireş.

Al zecelea locotenent.

Evident, multe dintre titluri o tentau, dar, după mai bine de un minut sau două, s-a oprit la *Un cântec în întuneric,*

cel mai probabil pentru că era verde şi încă nu avea o carte de această culoare. Scrisul gravat pe copertă era alb, iar între titlu şi numele autorului era desenul unui flaut. A luat-o şi s-a urcat pe pervaz, spunând mulţumesc la ieşire.

Fără Rudy, se simţea destul de singură, dar, în acea dimineaţă, dintr-un oarecare motiv, hoţul de cărţi era fericit să fie singur. Şi-a continuat misiunea şi s-a dus pe malul râului Amper, îndeajuns de departe de cartierul general al lui Viktor Chemmel şi a fostei găşti a lui Arthur Berg. Nimeni nu a venit, nimeni nu a întrerupt-o, iar Liesel citi patru dintre foarte scurtele capitole şi se simţi fericită.

Erau plăcerea şi satisfacţia.

Unui furt profitabil.

O săptămână mai târziu, trilogia fericirii a luat sfârşit.

În ultimele zile ale lunii august, un cadou a sosit sau, de fapt, a fost observat.

Era după-amiază târziu. Liesel o privea pe Kristina Muller cum sărea coarda pe strada Himmel. Rudy Steiner derapă şi se opri în faţa lui Liesel, pe bicicleta fratelui său.

– Ai ceva timp? întrebă el.

Ea ridică din umeri.

– Pentru ce?

– Cred că mai bine ai veni.

Îşi abandonă bicicleta şi se duse să o ia pe cealaltă de acasă. Liesel urmări pedala învârtindu-se în faţa ei.

Se duseră pe biciclete până pe Grande Strasse, unde Rudy se opri şi aşteptă.

– Ei, întrebă Liesel, ce este?

Rudy îi făcu semn să privească.

– Uită-te mai de-aproape.

Încet, îşi găsiră o poziţie mai bună, în spatele unui molid albastru. Printre crengile pline de ghimpi, Liesel observă fereastra deschisă şi apoi un obiect sprijinindu-se de geam.

– Aia e…?

Rudy încuviinţă.

Au discutat chestiunea câteva minute bune, până când au fost de acord că trebuia făcut. Fusese pus acolo intenţionat şi, dacă era o capcană, merita.

Printre crengile de un albastru prăfos, Liesel spuse:

– Un hoţ de cărţi ar face-o.

Lăsă bicicleta, cercetă strada şi traversă grădina. Umbrele norilor erau îngropate în iarba întunecată. Oare existau gropi în care să cadă sau porţiuni umbrite unde să se ascundă cineva? Imaginaţia o trimise alunecând într-una dintre acele găuri, direct în ghearele diabolice ale primarului. În lipsă de altceva, acele gânduri îi distraseră atenţia şi se pomeni lângă fereastră mai repede decât sperase.

Era ca şi cum ar fi furat din nou *Omul care fluiera.*

Din pricina încordării, mâinile i se umeziră.

Mici şiroaie de transpiraţie îi clipoceau sub braţe.

Când îşi înălţă capul, reuşi să citească titlul. *Dicţionarul Duden complet.* Se răsuci către Rudy şi rosti muteşte cuvintele. „E un dicţionar.” El dădu din umeri şi îşi ridică mâinile.

Ea procedă metodic, ridicând fereastra, întrebându-se cum ar arăta acest lucru din interiorul casei. Îşi imagină priveliştea mâinii hoaţe, care se întinde în sus, făcând geamul să se ridice până când cartea era doborâtă. Părea să cedeze uşor, ca un copac în cădere. Gata!

Aproape că nu se produse nicio dezordine sau zgomot.

Cartea pur şi simplu se aplecă spre ea, iar fata o luă cu mâna liberă. Chiar închise fereastra uşor şi cu grijă, apoi se răsuci şi se îndepărtă prin iarba pe care umbrele norilor arătau ca nişte găuri.

– Tare, zise Rudy dându-i bicicleta.

– Mulţumesc.

Se îndreptară spre colţul străzii şi abia acolo înţeleseră importanţa acelei zile. Liesel ştia. Avea din nou acel

sentiment că o urmărea cineva. O voce pedală în interiorul ei. De două ori.

Uită-te la fereastră! Uită-te la fereastră!

A fost silită.

Ca o mâncărime care cerea să fie scărpinată, simţi o dorinţă acută de a se opri.

Puse picioarele pe pământ şi îşi întoarse capul spre casa primarului şi fereastra bibliotecii şi văzu. Cu siguranţă, trebuia să ştie că aşa ceva s-ar putea întâmpla, dar nu-şi putu ascunde şocul care zăbovi în sinea ei când o observă pe soţia primarului în spatele geamului. Era transparentă, dar era acolo. Părul ei zburlit arăta ca întotdeauna, iar ochii ei răniţi şi gura, şi expresia de pe chip erau înălţate pentru a privi.

Foarte încet, a ridicat mâna către hoţul de cărţi din stradă. Un salut încremenit.

Şocată, Liesel nu spuse nimic – lui Rudy, sieşi. Se rezemă de ghidon şi ridică o mână, pentru a arăta că luase cunoştinţă de prezenţa soţiei primarului la fereastră.

SENSUL #2 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Verzeihung* – iertare:**
a înceta să mai simţi furie, animozitate sau resentimente.
<u>Cuvinte înrudite</u>: dezlegare, achitare, îngăduinţă.

În drum spre casă, s-au oprit la pod şi au cercetat cartea neagră, grea. Pe când Rudy frunzărea paginile, dădu peste o scrisoare.

– Are numele tău pe ea.

Râul gonea la vale.

Liesel luă hârtia.

SCRISOAREA

„Dragă Liesel,

Ştiu că mă consideri jalnică şi detestabilă (caută acest cuvânt în dicţionar dacă nu îl ştii), dar trebuie să-ţi spun că nu sunt atât de proastă, încât să nu-ţi văd urmele în bibliotecă. Atunci când am observat lipsa primei cărţi, m-am gândit că pur şi simplu am pus-o eu în altă parte, dar apoi am văzut în anumite porţiuni unde cădea lumina contururile unor picioare pe podea.

M-au făcut să zâmbesc.

Am fost bucuroasă că ai luat ceea ce era de drept al tău. Atunci, am făcut greşeala să cred că aceea va fi ultima oară când ai venit.

Când te-ai întors, ar fi trebuit să fiu furioasă, dar nu am fost. Te-am auzit ultima oară, dar am decis să te las în pace. Iei de fiecare doar o carte şi va trebui să vii în vizită de o mie de ori până când toate vor dispărea. Singura mea speranţă este că vei bătea la uşa din faţă şi vei intra în bibliotecă într-un mod mai civilizat.

Din nou, îmi pare rău că nu o mai avem angajată pe mama ta adoptivă.

În final, sper că vei găsi acest dicţionar folositor în timp ce vei citi cărţile tale furate.

Cu sinceritate,
Ilsa Hermann.”

– Mai bine ne-am duce spre casă, sugeră Rudy, dar Liesel nu acceptă.

– Poţi să aştepţi aici zece minute?

– Sigur.

Liesel urcă anevoie spre Grande Strasse numărul 8 şi se opri pe teritoriul familiar din faţa intrării principale. Cartea era la Rudy, dar ea avea scrisoarea şi îşi freca degetele de hârtia împăturită, iar treptele deveneau tot mai grele în

jurul ei. De patru ori încercă să lovească suprafaţa descurajantă a uşii, dar nu-şi găsi curajul de a o face. Cel mult, reuşi să atingă cu încheieturile degetelor lemnul cald.

Din nou, fratele ei o găsi.

De la baza scărilor – genunchiul lui se vindeca binişor – spuse:

– Haide, Liesel, bate la uşă!

Fugind pentru a doua oară de la locul faptei, văzu în depărtare, lângă pod, silueta lui Rudy. Vântul îi potopea părul. Picioarele ei înotau odată cu pedalele.

Liesel Meminger era o infractoare.

Nu pentru că furase câteva cărţi furişându-se pe o fereastră deschisă.

„Ar fi trebuit să bat la uşă”, se gândi ea şi, cu toate că simţea destul de multă vină, exista şi o urmă juvenilă de râs.

Călare pe bicicletă, încercă să-şi spună ceva.

„Nu meriţi să fii fericită, Liesel. Chiar nu meriţi.”

Poate o persoană să fure fericire? Sau este doar o altă interioară şi infernală festă omenească?

Cu o ridicare din umeri, Liesel renunţă la toate aceste gânduri. Traversă podul şi îi ceru lui Rudy să se grăbească şi să nu uite cartea.

S-au dus acasă pe bicicletele lor ruginite.

Au parcurs cei puţin peste trei kilometri până acasă, de la vară la toamnă şi de la o seară liniştită la respiraţia zgomotoasă a bombardării Münchenului.

Sunetul sirenelor

Cu mica sumă de bani pe care o câştigase în timpul verii, Hans aduse acasă un radio la mâna a doua.

– În felul ăsta, spuse el, putem auzi când încep raidurile înainte să pornească sirenele. Scoate un sunet ca de ceas cu cuc şi apoi anunţă regiunile vizate.

L-a pus pe masa din bucătărie şi l-a pornit. Au încercat să-l facă să meargă şi-n pivniţă, pentru Max, dar în boxe nu se auzeau decât purici şi voci aspre.

În septembrie, nu îl auziră în timp ce dormeau.

Ori radioul era pe jumătate stricat, ori sunetul lui a fost acoperit imediat de urletul sirenelor.

O mână împinse uşor umărul lui Liesel, care dormea.

Glasul lui papa a urmat temător:

– Liesel, trezeşte-te! Trebuie să plecăm.

Dezorientată după somnul întrerupt, Liesel abia putu desluşi conturul feţei lui papa. Singurul lucru cu adevărat vizibil era vocea lui.

În hol, s-au oprit.

– Staţi! zise Rosa.

Prin întuneric, se grăbiră spre subsol. Lampa fu aprinsă.

Max se arătă din spatele bidoanelor de vopsea şi cearşafurilor stropite. Avea chipul obosit şi, nervos, îşi freca pantalonii cu degetele.

– E timpul să plecaţi, nu?

Hans se îndreptă spre el.

– Da, e timpul. I-a strâns şi mâna şi i-a atins braţul. Ne vedem când ne întoarcem, în regulă?

– Sigur.

Rosa l-a îmbrăţişat. Liesel la fel.

– La revedere, Max.

Cu câteva săptămâni mai devreme, discutaseră dacă ar trebui să rămână împreună în propria pivniţă sau dacă ei trei ar trebui să meargă pe stradă, la o familie pe nume Fiedler. Max fusese cel care i-a convins.

– Au spus că nu e destul de adânc aici. Deja v-am pus destul în pericol.

Hans a aprobat din cap.

– E aşa păcat că nu te putem lua cu noi! Este o ruşine.

– E cum e.

Afară, sirenele urlau, iar oamenii veneau fugind, împiedicându-se şi ferindu-se când ieşeau din case. Noaptea îi urmărea. Unii o priveau la rându-le, încercând să descopere avioanele de tinichea care traversau cerul.

Pe strada Himmel era o procesiune de oameni care se clătinau, toţi luptându-se cu cele mai preţioase obiecte ale lor. În unele cazuri, era un bebeluş. În altele, un teanc de albume foto sau o cutie de lemn. Liesel îşi ducea cărţile la subraţ. Frau Holtzapfel căra o valiză, trudindu-se pe cărare, cu ochi bulbucaţi şi paşi mici.

Papa, care îşi uitase totul – chiar şi acordeonul – se grăbi spre ea şi salvă valiza de strânsoarea femeii.

– Doamne, Isuse din ceruri, ce-aveţi în ea? O nicovală?

Frau Holtzapfel mergea pe lângă el.

– Strictul necesar.

Fiedlerii locuiau la şase case distanţă. Familia avea patru membri, toţi cu părul de culoarea spicului de grâu şi ochi nemţeşti, conform standardelor. Mai important, aveau o pivniţă potrivită, adâncă. Douăzeci şi doi de oameni se înghesuiră în ea, inclusiv familia Steiner, Frau Holtzapfel, Pfiffikus, un tânăr şi o familie pe nume Jenson. Pentru a păstra o atmosferă civilizată, Rosa Hubermann şi Frau Holtzapfel au fost ţinute la distanţă, deşi unele lucruri depăşeau banalul discuţiilor mărunte.

Un glob de lumină atârna de tavan, iar încăperea era umedă şi rece. Pereţii întemniţaţi ieşeau în afară şi îi împungeau în spate pe oamenii care stăteau în picioare şi vorbeau. De undeva, sunetul înăbuşit al sirenelor se prelingea înăuntru. Puteau auzi versiunea lui distorsionată, care găsea cumva o cale să intre. Deşi acest lucru stârnea nelinişti cu privire la calitatea adăpostului, măcar puteau auzi cele trei sirene care semnalau sfârşitul raidului şi reinstaurarea siguranţei. Nu aveau nevoie de un Luftschutzwarte – un supervizor antiaerian.

Nu trecu mult şi Rudy o găsi pe Liesel şi rămase lângă ea. Părul lui arăta către ceva de pe tavan.

– Nu e grozav?

Nu se putu abţine de la puţin sarcasm.

– E superb.

– A, haide, Liesel, nu fi aşa. Care-i cel mai rău lucru care se poate întâmpla, cu excepţia strivirii sau prăjirii noastre, sau ce mai fac bombele?

Liesel se uită în jur, cercetând feţele celorlalţi. Începu să facă o listă cu cei cărora le era cel mai teamă.

LISTĂ DE POSIBILE VICTIME

1. Frau Holtzapfel.
2. Domnul Fiedler.
3. Tânărul.
4. Rosa Hubermann.

Ochii lui Frau Holtzapfel erau ficşi şi larg deschişi. Trupul ei slab era aplecat în faţă, iar gura îi era rotunjită. Herr Fiedler îşi făcea de lucru întrebându-i pe oameni, uneori în mod repetat, cum se simţeau. Tânărul Rolf Schultz stătea în colţ, vorbind încet cu aerul din jur, dojenindu-l. Mâinile îi erau cimentate în buzunare. Rosa se legăna uşor înainte şi înapoi.

– Liesel, şopti ea, vino aici!

O luă pe fată în braţe, strângând-o cu putere. Fredona un cântec, dar atât de încet, încât Liesel nu reuşea să-l audă. Notele se năşteau în timp ce respira şi îi mureau pe buze. Lângă ele, papa stătea tăcut şi nemişcat. La un moment dat, puse mâna lui caldă pe creştetul rece al lui Liesel. „Vei trăi”, parcă spunea el. Şi a avut dreptate.

La stânga lor, Alex şi Barbra Steiner stăteau cu cei mai mici dintre copii, Bettina şi Emma. Cele două fete erau lipite de piciorul drept al mamei. Băiatul cel mai mare, Kurt, privea fix înainte, într-o poziţie perfectă, preluată de la Tineretul Hitlerist, ţinând-o de mână pe Karin, care era mică până şi la cei şapte ani ai ei. Cea de zece ani, Anna-Marie, îşi plimba degetele pe suprafaţa vălurită a peretelui de ciment.

De cealaltă parte a Steinerilor erau Pfiffikus şi familia Jenson.

Pfiffikus se abţinea să nu fluiere.

Bărbosul domn Jenson o ţinea strâns pe soţia lui, iar cei doi copii ai lor vorbeau uneori. Câteodată, bombăneau unul la celălalt, dar renunţau când apărea posibilitatea unei certe serioase.

După aproximativ zece minute, cel mai vizibil în beci era un fel de nemişcare. Corpurile lor parcă erau sudate laolaltă şi numai picioarele îşi mai schimbau poziţia. Împietrirea le era încătuşată de chipuri. Se priveau reciproc şi aşteptau.

SENSUL #3 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*

***Angst* – teamă:**
o emoţie neplăcută, adesea puternică, determinată de anticiparea sau de conştientizarea pericolului.
<u>Cuvinte înrudite</u>: teroare, groază, panică, frică, alarmă.

Existau poveşti cum că oamenii din alte adăposturi cântau *Deutschland über Alles* sau se certau, deşi cu respiraţia întretăiată. Nu s-au întâmplat astfel de lucruri în adăpostul Fiedler. În acel loc, nu era decât teamă şi aşteptare, şi cântecul mort de pe buzele ca de carton ale Rosei Hubermann.

Nu cu mult înainte ca sirenele să anunţe sfârşitul raidului, Alex Steiner – omul cu un chip impasibil, de lemn – îi luă pe copii de lângă piciorul soţiei sale. Întinse mâna şi apucă mâna liberă a fiului său. Kurt, încă stoic şi cu privirea încremenită, o strânse şi mai tare de mână pe sora lui. În curând, toţi cei din beci se ţineau de mână unul pe celălalt, grupul de nemţi formând un cerc aproximativ. Mâinile reci se topeau în cele calde şi câteodată faptul că simţeai pulsul unei alte fiinţe omeneşti era reconfortant. Trecea prin pielea palidă, crispată. Unii îşi închideau ochii, aşteptând moartea care să pună capăt lucrurilor sau sperând un semn că raidul se terminase.

Meritau ceva mai bun aceşti oameni?

Câţi dintre ei îi persecutaseră efectiv pe alţii, drogaţi de aroma privirii lui Hitler, repetându-i afirmaţiile, paragrafele, opera? Era vinovată Rosa Hubermann? Cea care ascundea un evreu? Sau Hans? Meritau ei toţi să moară? Copiii?

Răspunsul la toate aceste întrebări mă interesează foarte mult, deşi nu le pot permite să mă seducă. Ştiu doar că toţi aceşti oameni mă simţiseră în acea noapte, cu excepţia celor mai mici copii. A fost sugestia. A fost îndemnul, închipuirea picioarelor mele mergând prin bucătărie şi în coridor.

Aşa cum este adesea cazul cu oamenii, când am citit despre ei în cuvintele hoţului de cărţi, i-am compătimit, cu toate că nu atât de mult ca pe aceia pe care i-am curăţat cu făraşul din diferite lagăre în acea perioadă. Cu siguranţă, nemţii din pivniţe erau demni de milă, dar măcar ei aveau o

şansă. Pivniţa aceea nu era o cameră de duş. Nu erau trimişi la duş. Pentru acei oameni, viaţa încă era ceva palpabil.

În cercul imperfect, minutele se scurgeau.

Liesel îi ţinea de mână pe Rudy şi pe mama.

Un singur gând o întrista.

„Max. Cum poate supravieţui Max dacă bombele ajung pe strada Himmel?”

Examină pivniţa Fiedlerilor. Era mai solidă şi considerabil mai adâncă decât cea din strada Himmel numărul 33.

Încet, îl întrebă pe papa:

„Te gândeşti şi tu la el?”

Indiferent dacă întrebarea nerostită a fost înţeleasă sau nu, el dădu scurt din cap. Zece minute mai târziu, se auziră cele trei sirene care anunţau pacea vremelnică.

Cei din strada Himmel numărul 45 răsuflară uşuraţi.

Unii îşi închiseră ochii şi îi deschiseră din nou.

O ţigară fu trecută de la unul la altul.

Exact când să ajungă la buzele lui Rudy Steiner, tatăl lui o înhăţă.

– Tu nu, Jesse Owens!

Copiii şi-au îmbrăţişat părinţii şi le-a luat tuturor minute bune să realizeze pe deplin că erau în viaţă şi că *vor fi* în viaţă. Numai atunci, picioarele lor au urcat scările către bucătăria lui Herbert Fiedler.

Afară, o procesiune de oameni mergea în linişte pe stradă. Mulţi priveau în sus şi îi mulţumeau lui Dumnezeu pentru vieţile lor.

Când Hubermannii ajunseră acasă, se îndreptară direct către subsol, dar se părea că Max nu era acolo. Lampa era mică şi portocalie şi nu-l văzură, şi nici nu primiră vreun răspuns la chemarea lor.

– Max?

– A dispărut.

– Max, eşti acolo?

– Sunt aici.

La început, au crezut că din spatele cearşafurilor şi bidoanelor de vopsea veniseră cuvintele, dar Liesel a fost prima care l-a văzut, în faţa lor. Chipul lui istovit era camuflat printre materialele şi pânzele folosite la zugrăvit. Avea ochii şi buzele uluite.

Când se apropiară de el, vorbi din nou.

– Nu m-am putut abţine, zise el.

Rosa îi răspunse. Se lăsă în jos, pentru a-l vedea.

– Despre ce vorbeşti, Max?

– Eu… Se lupta să răspundă. Când totul era tăcut, m-am dus în coridor şi draperia din sufragerie era puţin întredeschisă… Am putut să văd afară. M-am uitat doar pentru câteva secunde.

Nu văzuse lumea de afară timp de douăzeci şi două de luni.

Nu a existat mânie sau reproş.

Papa a fost cel care a vorbit:

– Cum arăta?

Cu mare părere de rău şi extrem de surprins, Max îşi înălţă capul.

– Erau stele, spuse el. Mi-au ars ochii.

Cei patru.

Doi oameni în picioare. Doi rămaseră aşezaţi.

Toţi văzuseră câte ceva în acea noapte.

Acest loc era pivniţa adevărată. Aceasta era teama reală. Max s-a adunat şi s-a ridicat, ca să se mute înapoi în spatele cearşafurilor. Le-a urat noapte bună, dar nu a ajuns până sub trepte. Cu permisiunea mamei, Liesel a rămas cu el până dimineaţa, citind *Un cântec în întuneric,* în vreme ce el desena şi scria în cartea sa.

„De la o fereastră de pe strada Himmel, scria el, stelele mi-au aprins ochii.”

Hoţul din cer

După cum s-a dovedit, primul raid nu fusese deloc un raid. Dacă oamenii ar fi aşteptat să vadă avioanele, ar fi stat acolo toată noaptea. Asta a explicat motivul pentru care niciun sunet de ceas de cuc nu se auzise la radio. *Molching Express* a relatat că un anumit operator dintr-un turn de apărare antiaeriană se agitase mai mult decât trebuia. Jurase că auzise huruit de avioane şi că le văzuse la orizont. Aşa că a transmis vestea.

– S-ar putea să o fi făcut intenţionat, sublinie Hans Hubermann. Ţi-ar conveni să stai într-un turn şi să deschizi focul asupra unor avioane pline cu bombe?

Fireşte, pe măsură ce Max continuă să citească articolul în pivniţă, află că bărbatul cu imaginaţie bogată fusese îndepărtat din serviciu. Probabil că a fost mutat în altă parte.

– Să-i fie de bine, spuse Max.

În timp ce trecu la rebus, păru să-l compătimească.

Următorul raid fu adevărat.

În noaptea de 19 septembrie, sunetul de cuc se auzi la radio, fiind urmat de o voce gravă, pe un ton informativ. Molching era una dintre ţintele posibile.

Din nou, strada Himmel se umplu de oameni şi din nou, papa îşi lăsă acordeonul acasă. Rosa îi aminti să-l ia, dar el refuză.

– Nu l-am luat data trecută, explică, şi am supravieţuit.

În mod clar, războiul estompa diferenţa dintre logică şi superstiţie.

Atmosfera sinistră i-a urmat în pivniţa Fiedlerilor.

– Cred că e de-adevăratelea astă-seară, zise domnul Fiedler şi copiii realizară curând că părinţii erau chiar mai

înfricoşaţi de data asta.

Reacţionând în singurul mod pe care îl ştiau, cei mai mici au început să urle şi să plângă, iar încăperea păru să se clatine.

Chiar şi din beci, auziră vag sunetul bombelor. Presiunea aerului parcă forma un tavan ce dorea să zdrobească pământul. O muşcătură fu luată din străzile pustii ale Molchingului.

Furioasă, Rosa o ţinea de mână pe Liesel.

Zgomotul copiilor care plângeau lovea cu picioarele şi cu pumnii.

Până şi Rudy stătea perfect drept, simulând nonşalanţa, încordându-se împotriva tensiunii. Braţe şi coate se luptau pentru spaţiu. Câţiva dintre adulţi încercau să-i calmeze pe copii. Alţii nu reuşeau să se calmeze nici pe ei.

– Făceţi-l pe copilul ăla să tacă! vocifera Frau Holtzapfel, dar cuvintele ei au fost doar o altă voce nefericită în haosul cald din adăpost.

Lacrimi murdare şiroiau din ochii celor mici, iar mirosul respiraţiei nocturne, al transpiraţiei şi al hainelor purtate prea mult era amestecat şi înăbuşit în ceea ce devenise acum un cazan în care se scăldau oameni.

Deşi se aflau exact una lângă cealaltă, Liesel era obligată să strige:

– Mama? Din nou. Mamă, îmi striveşti mâna!

– Ce-i?

– Mâna mea!

Rosa o eliberă şi, pentru a se linişti şi a ignora gălăgia din subsol, Liesel deschise una dintre cărţi şi începu a citi. Cartea din vârful teancului era *Omul care fluiera* şi ea citi cu voce tare pentru a se concentra mai bine. Abia auzi primul paragraf.

– Ce-ai spus? zbieră mama, dar Liesel o ignoră.

Rămase concentrată asupra primei pagini. Când ajunse la a doua pagină, Rudy observă. Îşi îndreptă atenţia către Liesel şi le făcu semn fratelui şi surorilor lui, cerându-le să facă la fel cu cei de alături. Hans Hubermann se apropie şi ceru să se facă tăcere, şi, în curând, liniştea începu să sângereze în pivniţa aglomerată. La pagina trei, toată lumea era tăcută, cu excepţia lui Liesel.

Nu îndrăzni să-şi ridice privirea, dar simţea ochii înfricoşaţi agăţaţi de ea în timp ce inspira cuvintele şi apoi le dădea afară. O voce interpreta notele înăuntrul ei. „Acesta, spunea vocea, este acordeonul tău.”

Sunetul întoarcerii paginii îi tăia pe toţi în două.

Liesel citea mai departe.

Timp de cel puţin douăzeci de minute, le-a împărtăşit povestea. Cei mai mici copii erau alinaţi de vocea ei şi toţi ceilalţi şi l-au imaginat pe omul care fluiera fugind de la locul faptei. Liesel nu şi-l imagină. Hoţul de cărţi nu văzu decât mecanica vorbelor – trupurile lor împotmolite în hârtie, bătătorite pentru ca ea să calce pe ele. Şi undeva, în pauzele dintre punctele de la finalul propoziţiilor şi majuscula următoare, se afla Max. Îşi aminti că îi citise când a fost bolnav. „Oare era în subsol? se întreba ea. Sau fura din nou o privire către cer?”

UN GÂND PLĂCUT

Ea era un hoţ de cărţi.
Celălalt fura cerul.

Cu toţii aşteptară ca pământul să se cutremure.

Acesta era un fapt imuabil, dar acum cel puţin erau distraşi de fata cu cartea. Unul dintre băieţii mai mici fu cât ce să plângă din nou, dar Liesel se opri în acel moment şi îl imită pe papa sau chiar pe Rudy, la drept vorbind. Îi făcu cu ochiul şi continuă de unde rămăsese.

Cineva a întrerupt-o numai atunci când sunetul sirenelor s-a prelins iarăşi înăuntru.

– Suntem în siguranţă, a zis domnul Jenson.

– Şşşt! făcu Frau Holtzapfel.

Liesel îşi ridică privirea.

– Nu mai sunt decât două paragrafe până la finalul capitolului, spuse ea şi continuă să citească fără ostentaţie sau mai repede.

Doar cuvintele.

SENSUL #4 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Wort* – cuvânt:**
un element semnificativ de limbaj / o promisiune / o remarcă scurtă, o afirmaţie sau o conversaţie.
Cuvinte înrudite: termen, nume, expresie.

Din respect, adulţii au avut grijă ca toată lumea să păstreze tăcerea şi Liesel a terminat capitolul unu din *Omul care fluiera.*

Grăbiţi să urce scările, copiii trecură pe lângă ea, dar mulţi dintre cei mai în vârstă – chiar şi Frau Holtzapfel, chiar şi Pfiffikus (cât de nimerit, având în vedere cartea din care citise) – îi mulţumiră fetei că le-a distras atenţia. Făcură asta în vreme ce treceau pe lângă ea şi se zoreau să iasă din casă, să vadă dacă strada Himmel suferise vreo stricăciune.

Strada Himmel era neatinsă.

Singurul semn de război era un nor de praf ce migra de la est la vest. Norul se uita prin ferestre, încercând să găsească o cale de a intra, şi, pe când se îngroşa şi se răspândea simultan, transforma şirul de oameni în stafii.

Nu mai erau oameni pe stradă.

Erau zvonuri care cărau genţi.

Acasă, papa i-a povestit totul lui Max.

– E ceaţă şi cenuşă – cred că ne-au lăsat să ieşim prea devreme. Se uită la Rosa. Să mă duc afară? Să văd dacă au nevoie de ajutor în locurile bombardate?

Rosa nu era impresionată.

– Nu fi aşa idiot, zise ea. O să te sufoci de praf. Nu, nu, *Saukerl,* aici stai! Se gândi la ceva. Acum, îl privi foarte serioasă pe Hans. De fapt, chipul ei exprima mândrie. Stai aici şi spune-i lui Max despre fată. Glasul ei se ridică puţin. Despre carte.

Max deveni şi mai atent la ea.

– *Omul care fluiera,* îl informă Rosa. Capitolul unu.

Îi explică exact ce se întâmplase în adăpost.

În timp ce Liesel stătea într-un colţ al subsolului, Max o privi şi îşi frecă maxilarul cu o mână. Personal, cred că a fost momentul în care a conceput partea următoare a cărţii sale de schiţe.

Scuturătoarea de cuvinte.

Îşi imagină fata citind în adăpost. Trebuie să o fi privit înmânându-le literalmente oamenilor cuvintele. Totuşi, ca întotdeauna, el trebuie să fi văzut şi umbra lui Hitler. Probabil că deja îi auzea paşii venind mai târziu spre strada Himmel şi pivniţă.

După o pauză destul de lungă, păru gata să vorbească, dar Liesel i-o luă înainte:

– Azi ai văzut cerul?

– Nu.

Max privi peretele şi arătă spre el.

Toţi se uitară la cuvintele şi la imaginea pe care o pictase cu mai mult de un în urmă – funia şi soarele care picura.

– Nu, doar în acea seară, zise el şi apoi nimeni nu a mai spus nimic.

Nimic, doar gânduri.

Nu ştiu de Max, Hans şi Rosa, dar Liesel Meminger se gândea că, dacă bombele ar fi căzut pe strada Himmel în acea seară, nu numai că Max ar fi avut mai puţine şanse de supravieţuire decât ceilalţi, dar ar fi murit complet singur.

Oferta lui frau Holtzapfel

Dimineaţa, au fost cercetate pagubele. Nimeni nu a murit, dar două blocuri de apartamente au fost transformate în piramide de moloz, iar în terenul favorit al lui Rudy de la Tineretul Hitlerist parcă fusese scobit un castron imens. Jumătate din oraş stătea în jurul lui. Oamenii îi estimau adâncimea, pentru a o compara cu a adăposturilor lor. Câţiva băieţi şi fete au scuipat în groapă.

Rudy stătea lângă Liesel.

– Se pare că trebuie să-l fertilizeze din nou.

Fiindcă în următoarele câteva săptămâni nu s-au înregistrat raiduri, viaţa aproape că a revenit la normal. Doar două întâmplări au deranjat ordinea firească a lucrurilor.

CELE DOUĂ ÎNTRERUPERI DIN OCTOMBRIE

1. Mâinile lui Frau Holtzapfel.
2. Parada evreilor.

Ridurile ei erau ca nişte calomnii. Vocea ei aducea cu o bătaie cu băţul.

De fapt, a fost un noroc că au văzut-o venind, pe fereastra din camera de zi, pentru că bătaia în uşă se auzi grea şi hotărâtă. Indicând că avea o problemă serioasă.

Liesel auzi cuvintele de care se temea.

– Du-te şi răspunde, zise mama, iar fata, ştiind prea bine că nu are rost să se opună, făcu după cum i se spusese.

– Mama ta este acasă? o interogă Frau Holtzapfel. Construită doar din sârme cu o vechime de cincizeci de ani, ea rămase pe treapta din faţă, uitându-se din când în când îndărăt, spre stradă. Scroafa aia de maică-ta e acasă?

Liesel se întoarse şi o chemă.

SENSUL #5 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Gelegenheit* – oportunitate: o şansă de avansare sau progres.**
Cuvinte înrudite: perspectivă, deschidere, ocazie.

Curând, Rosa fu în spatele ei.

– Ce cauţi aici? Vrei să scuipi şi pe podeaua mea din bucătărie?

Frau Holtzapfel nu dădu deloc înapoi.

– Aşa întâmpini pe *toată lumea* care îţi apare la uşă? Ce *G'sindel.*

Liesel urmărea scena. Fusese suficient de ghinionistă să fie prinsă ca într-un sendviş între ele. Rosa o trase din cale.

– Ei, ai de gând să-mi spui ce cauţi aici sau nu?

Încă o dată, Frau Holtzapfel se uită pe stradă şi înapoi.

– Am o ofertă pentru tine.

Mama îşi mută greutatea de pe un picior pe celălalt.

– Chiar aşa?

– Nu, nu pentru tine. O concedie pe Rosa cu o ridicare a vocii şi se concentră asupra lui Liesel. Pentru tine.

– Ei bine, atunci de ce a trebuit să mă chemi pe mine?

– Ei, am cel puţin nevoie de *permisiunea* ta.

„O, Maica Sfântă, se gândi Liesel, numai asta îmi lipsea. Ce naiba poate să vrea Holtzapfel de la mine?”

– Mi-a plăcut cartea aia pe care ai citit-o în adăpost.

„Nu. Nu o vei avea.” Liesel era convinsă de asta.

– Da?

– Speram să aud şi restul în adăpost, dar se pare că deocamdată suntem în siguranţă. Îşi roti umerii şi îşi îndreptă sârma care ţinea loc de coloană vertebrală. Aşa că vreau să vii la mine şi să mi-o citeşti.

– Ai tupeu, Holtzapfel! Rosa încerca să se hotărască dacă să fie furioasă sau nu. Dacă tu crezi…

– Nu o să mai scuip pe uşa ta, o întrerupse ea. Şi o să-ţi dau raţia mea de cafea.

Rosa decise să nu se înfurie.

– Şi nişte făină?

– Ce, eşti cumva evreică? Doar cafea. Poţi să o schimbi pe făină cu altcineva.

Era stabilit.

De toată lumea, cu excepţia fetei.

– Bine atunci, aşa rămâne.

– Mamă?

– Linişte, *Saumensch.* Du-te şi adu cartea. Mama se întoarse din nou spre Frau Holtzapfel. În ce zile ai vrea?

– Luni şi vineri la ora patru. Şi azi, chiar acum.

Liesel a urmat paşii milităreşti ai lui Frau Holtzapfel până la uşa casei din vecini, care era imaginea în oglindă a casei Hubermannilor. Exista o singură diferenţă: era puţin mai mare.

Când se aşeză la masa din bucătărie, Frau Holtzapfel se instală chiar în faţa ei, dar răsucită spre fereastră.

– Citeşte! zise ea.

– Capitolul doi?

– Nu, capitolul opt. Sigur că doi! Acum, apucă-te de citit înainte să te dau afară.

– Da, Frau Holtzapfel.

– Lasă-mă cu „da, Frau Holtzapfel”. Doar deschide cartea. Nu avem toată ziua.

„Doamne, Dumnezeule, se gândi Liesel. Asta e pedeapsa mea pentru acele furtişaguri. Într-un final, m-a ajuns.”

A citit vreme de patruzeci şi cinci de minute, iar atunci când capitolul se sfârşi, o pungă de cafea a fost pusă pe masă.

– Mulţumesc, zise femeia. E o poveste bună. Se duse la cuptor şi îşi făcu de lucru cu nişte cartofi. Fără să se uite înapoi, spuse: încă mai eşti aici, nu?

Liesel înţelese că era momentul să plece.

– *Dankeschön,* Frau Holtzapfel.

La uşă, când văzu fotografiile înrămate a doi tineri în uniforme militare, aruncă şi un *Heil Hitler,* ridicând braţul în bucătărie.

– Da. Frau Holtzapfel era mândră, dar şi temătoare. Doi fii în Rusia. *Heil Hitler!* zise ea. Puse apa la fiert şi chiar găsi suficientă politeţe pentru a face câţiva paşi cu Liesel până la uşa din faţă. *Bis morgen?*

Ziua următoare era vineri.

– Da, Frau Holtzapfel. Pe mâine.

Liesel calculă că au fost patru astfel de şedinţe de lectură cu Frau Holtzapfel înainte ca evreii să mărşăluiască prin Molching.

Mergeau spre Dachau, lagărul de concentrare.

„Asta înseamnă două săptămâni, va scrie mai târziu, în subsol. Două săptămâni pentru a schimba lumea şi paisprezece zile pentru a o distruge.”

Lungul drum spre Dachau

Unii au spus că autocamionul se stricase, dar pot atesta personal că nu s-a întâmplat aşa. Am fost acolo.

Ceea ce se petrecuse a fost un cer ca un ocean, cu nori ca nişte tichii albe.

De asemenea, nu a fost doar un vehicul. Trei camioane nu se strică toate în acelaşi timp.

Când soldaţii s-au oprit să mănânce şi să fumeze, şi să lovească grupul de evrei, unul dintre prizonieri s-a prăbuşit din cauza înfometării şi a bolii. Nu am idee de unde venea convoiul, dar se afla la aproximativ cinci kilometri de Molching şi mai aveau cale lungă până la lagărul de concentrare din Dachau.

Am intrat prin parbrizul camionului, am găsit omul suferind şi am sărit afară prin spate. Sufletul lui era costeliv. Barba lui era ca un lanţ cu o ghiulea. Picioarele mele au aterizat zgomotos pe pietriş, deşi niciun soldat şi niciun prizonier nu au auzit nimic. Dar toţi mă puteau mirosi.

Amintirea îmi spune că erau multe dorinţe în bena acelui camion. Voci interioare făceau referire la mine.

„De ce el, şi nu eu?”

„Slavă Domnului că *nu* sunt eu.”

Soldaţii, pe de altă parte, erau ocupaţi cu o discuţie diferită. Şeful lor a strivit ţigara şi, suflând fumul spre ei, le-a pus o întrebare:

– Când a fost ultima oară când i-am scos la aer curat pe şobolanii ăştia?

Primul locotenent s-a abţinut să nu tuşească.

– Chiar le-ar prinde bine, nu?

– Ei, haide atunci, nu? Avem timp, aşa-i?

– Mereu avem timp, domnule.

– Şi vremea e perfectă pentru o paradă, nu credeţi?

– Este, domnule.

– Atunci, ce mai aşteptţi?

Pe strada Himmel, Liesel juca fotbal când apăru zgomotul. Doi băieţi se băteau pentru o minge în mijlocul terenului, când totul se opri în loc. Până şi Tommy Müller îl putu auzi.

– Ce-i asta? întrebă el din poartă.

Toţi s-au întors către sunetul de picioare târşâite şi voci milităreşti care se apropia.

– E o cireadă de vite? întrebă Rudy. Nu poate fi. Nu se aude niciodată chiar aşa, nu?

La început, încet, copiii de pe stradă se îndreptară spre sunetul care-i atrăgea ca un magnet, către Frau Diller's. Din când în când, strigătele se accentuau.

Dintr-un apartament de la un etaj superior de pe strada München, o femeie în vârstă, cu o voce prevestitoare de rău identifică pentru toată lumea sursa exactă a zgomotului. Sus, la fereastră, chipul părea ca un drapel alb, cu ochi umezi şi gura deschisă. Avea părul cenuşiu. Ochii îi erau de un albastru întunecat. Vocea îi era ca un sinucigaş aterizând cu o bufnitură la picioarele lui Liesel.

– *Die Juden,* zise ea. Evreii.

SENSUL #6 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Elend* – nenorocire:**
mare suferinţă, nefericire şi durere.
<u>Cuvinte înrudite:</u> angoasă, chin, disperare, stare jalnică, dezolare.

Mai mulţi oameni au apărut pe stradă, unde o serie de evrei şi alţi infractori fuseseră deja îmbrânciţi. Poate că lagărele de exterminare erau ţinute secrete, dar câteodată oamenilor le era arătată măreţia unui lagăr de muncă forţată precum Dachau.

Pe partea cealaltă, departe, Liesel zări un bărbat cu căruciorul său de zugrăvit. Stingherit, îşi trecea mâna prin păr.

– Uite! i-l arătă lui Rudy. Papa.

Amândoi au traversat şi s-au îndreptat către el, iar la început, Hans Hubermann a încercat să-i îndepărteze de acolo.

– Liesel, spuse el. Poate că…

Realiză însă că fata era hotărâtă să stea şi poate că era ceva ce putea să vadă. În adierea de toamnă, a rămas lângă ea. Nu a rostit niciun cuvânt.

Pe strada München, au privit.

Alţii au venit în jurul şi în faţa lor.

S-au uitat cum evreii mergeau pe stradă ca un catalog de culori. Nu astfel i-a descris hoţul de cărţi, dar vă pot spune că exact aşa erau, pentru că mulţi dintre ei vor muri. Fiecare dintre ei mă va întâmpina ca pe singurul adevărat prieten, cu oasele ca fumul şi sufletele atârnând în urma lor. Când au sosit cu toţii, zgomotul stârnit în mers făcea strada să pulseze. Ochii le erau enormi în craniile înfometate. Şi praful. Praful era mulat pe ei. Picioarele li se clătinau în timp ce trupurile erau împinse de mâinile soldaţilor – câţiva paşi involuntari de alergare forţată înainte să revină încet la mersul malnutrit.

Hans îi privea pe deasupra capetelor publicului care se înmulţea. Sunt sigură că ochii lui erau argintii şi încordaţi. Liesel se uita printre ceilalţi sau peste umerii lor.

Feţele suferinde ale bărbaţilor şi femeilor sleiţi se perindau prin faţa lor, implorând nu atât ajutor – deja depăşiseră acest stadiu –, cât o explicaţie. Măcar ceva care să înlăture oarecum confuzia.

Abia îşi puteau ridica picioarele de la pământ.

Stele ale lui David erau mânjite pe cămăşile lor, iar nenorocirea era ataşată de ei ca şi cum le-ar fi fost menită.

„Nu-ţi uita nenorocirea…” În unele cazuri, creştea pe ei ca un lujer.

Alături de ei mergeau soldaţii, ordonându-le să se grăbească şi să nu se mai tânguiască. Unii dintre soldaţi erau doar nişte băieţi. Îl aveau pe Führer în priviri.

Urmărind scena, Liesel era convinsă că acestea erau cele mai amărâte suflete în viaţă. Asta este ce a scris despre ei. Foamea îi mânca pe măsură ce înaintau, unii dintre ei privind pământul pentru a-i evita pe oamenii de pe partea cealaltă a străzii. Câţiva se uitau rugător la cei care veniseră să le observe umilirea, acest preludiu al morţii. Alţii implorau pe cineva, pe oricine, să facă un pas înainte şi să-i prindă în braţe.

Nimeni nu a făcut-o.

Indiferent dacă au privit această paradă cu mândrie, indiferenţă sau ruşine, nimeni nu a făcut nimic să o întrerupă. Nu încă.

Din când în când, un bărbat sau o femeie – nu, nu erau bărbaţi sau femei, erau evrei – găseau chipul lui Liesel în mulţime. O întâlneau în înfrângerea lor, iar hoţul de cărţi doar îi privea la rându-i într-un moment lung, incurabil, înainte să dispară din nou. Putea numai să spere că ei vedeau cât de profundă era amărăciunea de pe faţa ei, că era reală, nu trecătoare.

„Unul dintre voi este în pivniţa mea! dorea să spună. Am făcut un om de zăpadă împreună! I-am dat treisprezece cadouri când a fost bolnav!”

Liesel nu zise nimic.

La ce-ar fi folosit?

Înţelese că era complet inutil pentru aceşti oameni. Nu puteau fi salvaţi şi, în câteva minute, va vedea ce păţesc cei care ar încerca să-i ajute.

Într-un mic gol din procesiune era un bărbat mai în vârstă decât ceilalţi.

Avea barbă şi haine uzate.

Ochii lui erau de culoarea agoniei şi, cu toate că era foarte slab, puţina greutate era prea multă pentru picioarele lui.

Căzu de mai multe ori.

O parte a feţei lui era lipită de caldarâm.

Cu fiecare ocazie, un soldat venea lângă el.

– *Steh' auf!* striga. Ridică-te!

Bărbatul se ridică în genunchi şi se luptă să-şi îndrepte trupul. Păşi mai departe.

De fiecare dată când îi ajungea pe cei din faţa lui, îşi pierdea rapid echilibrul şi se prăbuşea la pământ. Erau mai mulţi în spatele său – cam câţi pot încăpea într-un camion – şi ameninţau să-l depăşească şi să-l calce.

Era insuportabil de privit durerea din braţele care tremurau încercând să ridice corpul. Au mai cedat încă o dată înainte de a se ridica şi a mai face câţiva paşi.

Era mort.

Omul era mort.

Mai daţi-i alte cinci minute şi, cu siguranţă, va cădea în mocirla germană şi va muri. Toţi îl vor abandona şi toţi vor privi.

Apoi, un om.

Hans Hubermann.

S-a întâmplat atât de rapid!

Mâna care ţinea strâns palma lui Liesel i-a dat drumul în timp ce bărbatul se chinuia să meargă. Ea îşi simţi mâna plesnindu-i coapsa.

Papa se aplecă spre căruciorul de zugrăvit şi scoase ceva. Îşi croi drum prin mulţime.

Evreul stătea în faţa lui, aşteptându-se să fie iarăşi batjocorit, dar văzu, ca toţi ceilalţi, cum Hans Hubermann întinse mâna şi, ca prin magie, îi oferi o bucată de pâine.

Când aceasta trecu dintr-o mână într-alta, evreul se prăbuşi. Căzu în genunchi şi se agăţă de gleznele lui papa. Îşi îngropă faţa între ele şi îi mulţumi.

Liesel privea.

Cu lacrimi în ochi, văzu cum bărbatul se trase mai aproape, împingându-l pe papa în spate, ca să-i plângă pe glezne.

Alţi evrei trecură pe lângă ei, toţi urmărind acest mic miracol zadarnic. Curgeau pe alături ca o apă omenească. În acea zi, câţiva vor ajunge la ocean. Li se va da o bonetă albă.

Înaintând cu greu, un soldat sosi în curând la locul faptei. Îi studie pe bărbatul îngenuncheat şi pe papa, apoi privi mulţimea. După ce se mai gândi preţ de o clipă, scoase biciul de la brâu şi începu să lovească.

Evreul a fost biciuit de şase ori. Pe spinare, pe cap şi picioare.

– Ticălos! Porc!

Începu să-i curgă sânge din ureche.

Apoi, veni rândul lui papa.

O altă mână o ţinea pe a lui Liesel acum şi, când se uită îngrozită, lângă ea, Rudy Steiner înghiţea un nod în timp ce Hans Hubermann era biciuit în stradă. Sunetul îi făcea rău şi se aştepta să apară fisuri pe corpul lui papa. A fost lovit de patru ori înainte să se prăbuşească şi el la pământ.

După ce evreul în vârstă se aruncă la picioarele lui pentru o ultimă dată şi păşi mai departe, se uită scurt înapoi. Îi aruncă o privire tristă omului care acum îngenunchea pentru el, ai cărui genunchi se frângeau acum în stradă. În lipsă de altceva, măcar bătrânul va muri ca un om. Sau măcar cu gândul că *a fost* om.

Cât despre mine?

Nu sunt sigură că ăsta e un lucru atât de bun.

Se auziră multe voci atunci când Liesel şi Rudy s-au apropiat şi l-au ajutat pe Hans să se ridice. Cuvinte şi lumina soarelui. Aşa îşi amintea momentul. Lumina strălucind pe stradă şi cuvintele ca nişte valuri spărgându-se în spatele ei. Abia când s-au îndepărtat, a observat

pâinea lepădată pe stradă. Când Rudy a încercat să o ridice, un evreu i-a smuls-o din mână şi alţi doi s-au luptat cu el pentru ea, apoi şi-au continuat drumul spre Dachau.

După aceea, atenţia se îndreptă spre ochii de argint.

Căruciorul a fost răsturnat şi vopseaua se scurse pe stradă.

L-au numit iubitor de evrei.

Alţii rămaseră tăcuţi, ajutându-l să se îndepărteze în siguranţă.

Hans Hubermann se sprijini cu braţele întinse de peretele unei case. Dintr-odată, se simţi copleşit de ceea ce tocmai se întâmplase.

Prin faţa ochilor îi trecu o imagine rapidă şi fierbinte.

Strada Himmel numărul 33 – pivniţa lui.

Panica îl cuprinse printre încercările de a inspira şi a expira.

„O să vină acum. O să vină.

O, Doamne, o, Doamne, Isuse pe cruce.”

Se uită la fată şi închise ochii.

– Eşti rănit, papa?

Primi întrebări, mai degrabă decât un răspuns.

– Ce-a fost în capul meu?

Ochii se strânseră mai tare şi apoi se deschiseră din nou. Salopeta era boţită. Avea vopsea şi sânge pe mâini. Şi firimituri. Cât de diferită faţă de pâinea din vară!

– O, Doamne, Liesel, ce-am făcut?

Da.

Trebuie să fiu de acord.

Ce făcuse papa?

Pace

După unsprezece seara, Max Vandenburg mergea pe strada Himmel cu o valiză plină de mâncare şi haine călduroase. Avea aer german în plămâni. Stelele galbene ardeau. Când a ajuns la Frau Diller’s, a privit înapoi pentru o ultimă dată către numărul 33. Nu văzu silueta de la fereastra din bucătărie, dar *ea* îl vedea pe el. Îi făcu cu mâna, dar el nu îi răspunse.

Liesel încă îi simţea buzele pe fruntea ei. Îi mirosea respiraţia de rămas-bun.

– Am lăsat ceva pentru tine, zisese, dar nu o vei primi până nu vei fi pregătită.

A plecat.

– Max?

Dar nu s-a întors.

Plecase din camera ei şi închisese uşa fără zgomot.

Holul murmura.

Nu mai era.

Când ea ajunse în bucătărie, mama şi papa stăteau încovoiaţi şi cu expresii rezervate pe chipuri. Stătuseră astfel timp de treizeci de secunde de eternitate.

SENSUL #7 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Schweigen* – linişte:**
absenţa sunetului sau a zgomotului.
Cuvinte înrudite: tăcere, calm, pace.

Cât de perfect!

Pace.

Undeva lângă München, un evreu neamţ îşi croia drum prin întuneric. Fusese stabilit un aranjament ca să se

întâlnească peste patru zile cu Hans Hubermann (asta dacă nu era arestat).

Era într-un loc departe pe Amper, unde un pod rupt se înclina spre râu şi copaci.

Când papa ajunse patru zile mai târziu, singurul lucru pe care îl găsi a fost un bilet sub o piatră, la poalele unui copac. Nu era adresat nimănui şi conţinea doar o propoziţie.

ULTIMELE CUVINTE ALE LUI MAX VANDENBURG

Ai făcut destul.

Acum mai mult ca niciodată, strada Himmel numărul 33 era un loc liniştit şi nu a trecut neobservat faptul că *Dicţionarul Duden* era complet şi absolut greşit, mai ales referitor la cuvintele înrudite.

Liniştea nu era tăcută sau calmă, şi nu era pace.

Idiotul şi oamenii în jachete

În noaptea paradei, idiotul stătea în bucătărie şi bea mici înghiţituri amare din cafeaua lui Holtzapfel, şi tânjea după o ţigară. Aştepta să vină Gestapoul, soldaţii, poliţia – oricine – şi să-l ducă departe, aşa cum simţea că merită. Rosa îi ordonă să se ducă la culcare. Fata zăbovea în uşă. Le alungă pe amândouă şi petrecu orele până dimineaţă cu capul în mâini, aşteptând.

Nu sosi nimeni.

Fiecare fărâmă de timp purta cu ea zgomotul aşteptat, al bătăilor în uşă şi cuvintelor ameninţătoare.

Nu veniră.

Singurul sunet era cel făcut de el.

– Ce-am făcut? şopti din nou.

– Doamne, ce bine mi-ar prinde o ţigară, răspunse tot el.

Nu mai avea.

Liesel auzi cuvintele repetate de mai multe ori şi petrecu multă vreme stând la uşă. I-ar fi plăcut să-l consoleze, dar nu văzuse niciodată un om atât de pustiit. Nu putea fi nicio consolare în acea noapte. Max nu mai era şi Hans Hubermann era de vină.

Dulapurile din bucătărie aveau forma vinei, iar palmele îi erau uleioase din pricina amintirii a ceea ce făcuse. „Trebuie să fie transpirate”, se gândi Liesel, pentru că şi mâinile ei erau umezite până la încheieturi.

În camera ei, fata se rugă.

Mâini şi picioare, braţe lipite de saltea.

– Te rog, Doamne, lasă-l pe Max să supravieţuiască, Te rog, Doamne…

Genunchii ei suferinzi.

Picioarele dureroase.

Când apăru prima geană de lumină, ea se trezi şi se duse la bucătărie. Papa dormea cu capul pe tăblia mesei şi avea puţină salivă la colţul gurii. Mirosul de cafea era puternic, iar imaginea bunătăţii prosteşti a lui Hans Hubermann încă plutea în aer. Era ca un număr sau o adresă. Repetat de câteva ori, îl memorezi.

Nu a simţit prima încercare a ei de a-l trezi, dar, când l-a înghiontit în umăr a doua oară, a ridicat capul de pe masă tresărind.

– Sunt aici?

– Nu, papa, eu sunt.

Termină cafeaua stătută din ceaşcă. Mărul lui Adam se ridică şi coborî.

– Trebuiau să vină până acum. De ce nu au venit, Liesel?

Era o insultă.

Ar fi trebuit să vină până acum şi să fi scotocit casa, căutând orice dovadă de iubire faţă de evrei sau de trădare, însă se părea că Max plecase absolut inutil. Putea să fi dormit în subsol, să fi făcut schiţe în cartea sa.

– Nu aveai de unde să ştii că nu vor veni, papa.

– Trebuia să *ştiu* că nu era cazul să-i dau pâine acelui om. Pur şi simplu, nu am gândit.

– Papa, nu ai făcut nimic rău.

– Nu cred.

S-a ridicat şi s-a îndreptat spre uşa bucătăriei, lăsând-o întredeschisă. Pentru ca insulta să fie şi mai gravă, urma o dimineaţă minunată.

După patru zile, papa străbătu lunga distanţă până pe malul râului Amper. Aduse bileţelul şi îl puse pe masa din bucătărie.

Încă o săptămână trecu, iar Hans Hubermann încă îşi aştepta pedeapsa. Loviturile de bici deveneau cicatrice şi el îşi petrecea timpul plimbându-se prin Molching. Frau Diller

scuipă către picioarele sale. Frau Holtzapfel, femeie de cuvânt, încetase să mai scuipe pe uşa Hubermannilor, dar găsi o altă modalitate de a-l insulta.

– Ştiam eu, îl blestemă patroana magazinului, iubitor de evrei mizerabil!

Ignorându-i cuvintele, îşi văzu de drum şi Liesel îl găsea adesea la râul Amper, pe pod. Îşi odihnea braţele pe balustradă şi îşi apleca trupul peste pod. Copii pe biciclete se grăbeau pe lângă el sau alergau vorbind tare, tropăind pe lemn. Niciunul dintre ei nu îl smulse din gândurile în care era cufundat.

SENSUL #8 DIN *DICŢIONARUL DUDEN*
***Nachtrauern* – regret:**
părere de rău plină de dor, dezamăgire sau pierdere.
Cuvinte înrudite: remuşcare, căinţă, jale, mâhnire.

– Îl vezi? o întrebă într-o dimineaţă când se aplecă şi ea lângă el. În apa de acolo?

Râul nu curgea foarte repede. În valurile domoale, Liesel putea vedea conturul feţei lui Max Vandenburg. Îi vedea părul ca penele şi restul fiinţei sale.

– Se bătea cu Führerul în pivniţa noastră.

– Domne, Isuse Hristoase! Papa strânse şi mai tare lemnul cu aşchii. Sunt un idiot.

„Nu, Papa.

Eşti doar un om.”

Cuvintele îi veniră mai bine de un an mai târziu, când scria în pivniţă şi îşi dori să se fi gândit la ele atunci.

– Chiar sunt prost, îi spuse Hans Hubermann fiicei sale adoptive. Şi amabil. Ceea ce mă face cel mai mare idiot din lume. Adevărul e că *vreau* ca ei să vină după mine. Orice este mai bine decât aşteptarea asta.

Hans Hubermann avea nevoie de o justificare. Avea nevoie să ştie că Max Vandenburg îi părăsise casa pentru

un motiv întemeiat.

În cele din urmă, după aproape trei săptămâni de aşteptare, crezu că momentul venise.

Era târziu.

Liesel se întorcea de la Frau Holtzapfel când văzu doi bărbaţi cu jachete lungi, negre şi alergă înăuntru.

– Papa! Papa! Aproape că dărâmă masa din bucătărie. Papa, au venit!

Mama se apropie mai întâi.

– Ce e cu toate ţipetele astea, *Saumensch?* Cine a venit?

– Gestapoul.

– Hansie!

El era deja acolo şi ieşi din casă pentru a-i întâmpina. Liesel dori să i se alăture, dar Rosa o reţinu şi amândouă priviră de la fereastră.

Papa stătea la uşa din faţă. Nu avea astâmpăr.

Mama o strânse şi mai tare în braţe pe Liesel.

Oamenii trecură pe lângă casă.

Alarmat, papa se uită îndărăt, spre fereastră, apoi ieşi pe poartă. Strigă după ei:

– Hei! Sunt chiar aici. Pe mine mă vreţi. Aici locuiesc.

Bărbaţii în jachete s-au oprit pentru un moment şi şi-au consultat carneţelele.

– Nu, nu, i-au răspuns. Aveau glasurile grave şi bolovănoase. Din păcate, eşti cam în vârstă pentru ce căutăm noi.

Şi-au văzut de drum, dar nu au mers prea departe, oprindu-se la numărul 35 şi deschizând poarta.

– Frau Steiner? întrebară când uşa se deschise.

– Da, eu sunt.

– Am venit să vorbim ceva cu dumneavoastră.

Bărbaţii în jachete stăteau ca nişte coloane blindate în pragul casei ca o cutie de pantofi a Steinerilor.

Dintr-un oarecare motiv, veniseră după băiat.
Oamenii în jachete îl voiau pe Rudy.

Partea a opta

Scuturătoarea de cuvinte

în rolurile principale:
domino şi întuneric – imaginea lui rudy dezbrăcat – pedeapsă – soţia unui om de cuvânt – un colector – mâncătorii de pâine – o lumânare în copaci – o carte de schiţe ascunsă – şi colecţia de costume a anarhistului

Domino şi întuneric

După cum spuneau surorile mai mici ale lui Rudy, erau doi monştri care stăteau în bucătărie. Glasurile lor loveau metodic uşa, în timp ce copiii Steiner jucau domino de partea cealaltă. Ceilalţi trei ascultau radioul în dormitor, neştiutori. Rudy spera ca asta nu aibă nimic de-a face cu ceea ce se întâmplase la şcoală săptămâna trecută. Era ceva ce refuzase să-i zică lui Liesel şi despre care nu vorbise nici acasă.

O DUPĂ-AMIAZĂ CENUŞIE,
UN MIC BIROU DE LA ŞCOALĂ
Trei băieţi stăteau aliniaţi. Notele şi trupurile lor erau examinate temeinic.

Când se termină al patrulea joc de domino, Rudy începu să aşeze piesele în şiruri, să creeze tipare care străbăteau ca nişte răni podeaua sufrageriei. După cum îi era obiceiul, lăsă şi câteva spaţii goale, în cazul în care intervenea degetul strengar al vreunui frate, aşa cum deseori se întâmpla.

– Acum, pot să le dărâm, Rudy?

– Nu.

– Dar eu?

– Nu, toţi o s-o facem.

Făcu trei formaţiuni care duceau către acelaşi turn de piese de domino din mijloc. Împreună, urmăriră cum tot ce fusese plănuit atât de atent se prăbuşea şi zâmbiră cu toţii în faţa frumuseţii distrugerii.

Vocile din bucătărie deveneau mai sonore acum, fiecare încălecând-o pe cealaltă pentru a se face auzită. Diferite

propoziţii se luptau pentru a capta atenţia, până când interveni o persoană care tăcuse până atunci.

– Nu! zise ea. Repetă. Nu! Chiar şi atunci când ceilalţi au continuat cu argumentele, au fost din nou reduşi la tăcere de aceeaşi voce care acum prindea avânt. Vă rog! îi imploră Barbra Steiner. Nu băiatul meu!

– Putem aprinde o lumânare, Rudy?

Era ceva ce tatăl lor făcuse adesea. Stingea lumina şi urmăreau piesele căzând la flacăra lumânării. Într-un anumit fel, asta făcea evenimentul mai grandios, un spectacol mai mare.

Oricum, îl dureau picioarele.

– Staţi să găsesc un chibrit.

Întrerupătorul era lângă uşă.

Încet, s-a îndreptat spre el cu cutia de chibrituri într-o mână şi cu lumânarea în cealaltă.

Dincolo de uşă, cei trei bărbaţi şi femeia se enervau tot mai tare.

– Cele mai bune note din clasă, zise unul dintre monştri. Pe un ton atât de profund şi sec. Ca să nu mai spun de abilităţile atletice.

„La naiba, de ce trebuise să câştige toate acele curse la carnaval?

Deutscher.

La naiba cu Franz Deutscher!”

Dar apoi pricepu.

Nu era vina lui Franz Deutscher, ci a lui. Voise să îi arate călăului său de ce era capabil, dar a dorit şi să demonstreze ceva lumii întregi. Acum, *toată lumea* era la el în bucătărie.

Aprinse lumânarea şi stinse lumina.

– Gata?

– Dar am auzit ce se întâmplă acolo.

Era vocea inconfundabilă, dură ca lemnul de stejar a tatălui său.

– Haide, Rudy, grăbeşte-te!

– Da, dar înţelegeţi, Herr Steiner, toate acestea sunt pentru un scop mai înalt. Gândiţi-vă la ocaziile pe care fiul dumneavoastră le poate avea. Este un real privilegiu.

– Rudy, curge lumânarea.

Îi alungă cu mâna, aşteptând să audă din nou vocea lui Alex Steiner. O auzi.

– Privilegii? Să alerge desculţ prin zăpadă? Să sară de pe platforme aflate la zece metri înălţime într-un metru de apă?

Urechea lui Rudy era lipită de uşă. Lumânarea de ceară i se topea în mână.

– Zvonuri. Vocea aridă, joasă şi practică avea un răspuns la toate. Şcoala noastră este una dintre cele mai bune care există. E mai bună decât cele de talie mondială. Scopul nostru este să formăm un grup de elită de cetăţeni germani…

Rudy nu mai putu îndura să asculte.

Şterse ceara lumânării de pe mână şi se îndepărtă de fâşia de lumină ce intra prin crăpătura uşii. Când se aşează jos, flacăra se stinse. Prea multă mişcare. Întunericul cuprinse camera. Singura lumină disponibilă era cadrul alb şi dreptunghiular – conturul uşii de la bucătărie.

Aprinse un alt chibrit şi apoi lumânarea. Mirosul dulce de foc şi carbon.

Rudy şi surorile lui au lovit uşor câte o piesă de domino şi le-au privit pe toate căzând până când turnul din mijloc se prăbuşi. Fetele aclamară.

Kurt, fratele lui mai mare, intră în cameră.

– Arată ca nişte cadavre, zise el.

– Poftim?

Rudy se holbă în sus, la chipul întunecat, dar Kurt nu răspunse. Auzise discuţia aprinsă din bucătărie.

– Ce se-ntâmplă acolo?

Răspunse una dintre fete. Cea mai mică, Bettina. Avea cinci ani.

– Sunt doi monştri, zise ea. Au venit după Rudy.

Din nou, puiul de om. Atât de pătrunzător!

Mai târziu, când oamenii în jachete au plecat, cei doi băieţi, unul de şaptesprezece, celălalt de paisprezece, şi-au găsit curajul de a intra în bucătărie.

Rămaseră în uşă. Lumina le pedepsi ochii.

Kurt vorbi:

– Îl iau?

Mama lor avea braţele întinse pe masă. Palmele îi erau îndreptate în sus.

Alex Steiner îşi înălţă capul.

Era greu.

Expresia lui era aprigă şi hotărâtă – un stejar doborât.

O mână de lemn îndepărtă aşchiile care-i erau părul şi făcu mai multe încercări să vorbească.

– Papa?

Dar Rudy nu se îndreptă spre tatăl lui.

Se aşeză la masa din bucătărie şi luă mâna mamei sale.

Alex şi Barbra Steiner nu dezvăluiră ceea ce se discutase în timp ce piesele de domino cădeau ca nişte leşuri în camera de zi. Măcar dacă Rudy ar fi ascultat în continuare, doar pentru câteva minute…

În săptămânile următoare, şi-a spus – insistent chiar – că, dacă ar fi auzit restul conversaţiei din acea seară, ar fi intrat mult mai devreme în bucătărie. „Voi merge, ar fi zis. Vă rog, luaţi-mă, sunt gata acum.”

Dacă ar fi intervenit, poate că totul ar fi fost altfel.

TREI POSIBILITĂŢI

1. Alex Steiner nu ar fi suferit aceeaşi pedeapsă ca Hans Hubermann.

2. Rudy ar fi plecat la o şcoală îndepărtată.
3. Şi, poate, ar fi supravieţuit.

Cruzimea sorţii însă nu i-a permis lui Rudy Steiner să intre în bucătărie la momentul oportun.

Se întorsese la surorile şi la piesele de domino.

Se aşezase jos.

Rudy Steiner nu pleca niciunde.

Imaginea lui Rudy dezbrăcat

Fusese o femeie.

Stând în picioare, în colţ.

Avea cea mai groasă coadă împletită pe care o văzuse vreodată. I se întindea pe spate şi, uneori, când şi-o aducea peste umăr, parcă stătea la pândă ca un animal supraponderal pe pieptul ei colosal. De fapt, totul la ea era amplificat. Buzele, picioarele. Dinţii îmbrăcaţi. Avea o voce puternică, directă.

– *Komm,* i-a instruit. Veniţi! Staţi aici.

Prin comparaţie, doctorul era ca o rozătoare care chelea. Era mic şi sprinten, mergând de colo-colo prin biroul şcolii cu mişcările sale de om nebun, dar totuşi calculate şi afectate. Şi era răcit.

Dintre cei trei băieţi, era dificil de spus care şovăi mai mult să-şi dea hainele jos când li se ordonă să o facă. Primul se uită de la profesorul în vârstă la asistenta uriaşă şi la doctorul pitic. Cel din mijloc privea în jos, spre picioare, iar cel din stânga se considera norocos că se afla în biroul şcolii, şi nu pe o alee întunecată. Asistenta, hotărî Rudy, era o sperietoare.

– Cine-i primul? întrebă ea.

A răspuns profesorul-supraveghetor, Herr Heckenstaller. Era mai mult un costum negru decât un om. Faţa lui era o mustaţă. Examinând băieţii, alese rapid.

– Schwartz.

Extrem de stânjenit, nefericitul Jürgen Schwartz îşi descheie uniforma. Rămase numai în pantofi şi lenjerie de corp. O rugăminte zadarnică se citea pe chipul lui de neamţ.

– Şi? întrebă Herr Heckenstaller. Pantofii?

Îşi scoase pantofii şi şosetele.

– *Und die Unterhosen,* zise asistenta. Şi chiloţii.

Atât Rudy, cât şi celălalt băiat, Olaf Spiegel, începuseră şi ei să se dezbrace acum, dar nici pe aproape de nuditatea periculoasă în care se afla Jürgen Schwartz. Băiatul tremura. Era cu un an mai mic decât ceilalţi doi, însă mai înalt. Când şi chiloţii fură îndepărtaţi, rămase cumplit de umilit în biroul mic şi rece. Respectul de sine îi era undeva la nivelul gleznelor.

Asistenta îl privi semnificativ, cu braţele încrucişate peste pieptul nimicitor.

Heckenstaller le ordonă celorlalţi doi să se mişte mai repede. Doctorul îşi scărpină scalpul şi tuşi. Răceala îl omora.

Cei trei băieţi dezbrăcaţi au fost examinaţi pe podeaua rece.

Îşi acoperiră organele genitale cu palmele şi tremurară precum viitorul.

Printre tuse şi fornăieli, doctorul le cercetă respiraţia.

– Inspiră.

Un fornăit.

– Expiră.

Alt fornăit.

– Braţele întinse acum. Tuşi. Am zis *întinse.*

Urmă o criză îngrozitoare de tuse.

Aşa cum fac oamenii, băieţii se uitau mereu unul la altul pentru un semn de compasiune reciprocă. Nici vorbă de compasiune. Toţi trei îşi îndepărtară anevoie mâinile de pe penisuri şi întinseră braţele. Rudy nu simţea că face parte dintr-o rasă superioară.

– Treptat, reuşim, îl informă asistenta pe profesor, să creăm un nou viitor. Va fi o clasă de nemţi evoluaţi fizic şi intelectual. O clasă de ofiţeri.

Din nefericire, predica fu întreruptă atunci când doctorul se îndoi şi tuşi din toate puterile pe hainele abandonate. Lacrimi îi umplură ochii şi Rudy nu se putu abţine să nu se întrebe.

„Un viitor nou? Ca el?”

În mod înţelept, nu o rosti cu voce tare.

Examinarea se termină şi el reuşi să execute primul său *„Heil Hitler”* nud. În mod oarecum pervers, a trebuit să admită că nu i-a displăcut cu totul.

Despuiaţi de orice demnitate, băieţilor li s-a dat voie să se îmbrace din nou şi, în timp ce erau poftiţi afară din birou, auziră conversaţia purtată în onoarea lor.

– Sunt puţin mai mari decât în mod normal, zise doctorul, dar mă gândesc la cel puţin doi dintre ei.

Asistenta a fost de acord.

– Primul şi al treilea.

Cei trei băieţi rămaseră în faţa uşii.

Primul şi al treilea.

– Primul ai fost tu, Schwartz, zise Rudy. Apoi, l-a chestionat pe Olaf Spiegel. Cine a fost al treilea?

Spiegel făcu câteva calcule. Se referise la al treilea la rând sau la al treilea examinat? Nu conta. Ştia ceea ce îşi dorea să creadă.

– Tu ai fost, cred.

– Rahat, Spiegel, tu ai fost.

O MICĂ GARANŢIE

Bărbaţii cu jachete ştiau cine era al treilea.

În ziua ulterioară celei în care vizitaseră strada Himmel, Rudy stătea pe prispă cu Liesel şi îi povesti toată tărăşenia în cele mai mici detalii. Cedă şi recunoscu ceea ce se întâmplase în acea zi când a fost scos din clasă. Chiar

râseră puţin când veni vorba despre formidabila asistentă şi expresia de pe faţa lui Jürgen Schwartz. Dar, în cea mai mare parte, a fost o poveste a anxietăţii, mai ales când ajunse la vocile din bucătărie şi la piesele de domino ca nişte leşuri.

Zile întregi, Liesel nu se putu descotorosi de acest gând.

Era vorba despre examinarea celor trei băieţi sau, ca să fie sinceră, de Rudy.

Întinsă pe pat, îi era dor de Max, întrebându-se unde era, rugându-se să fie în viaţă, dar undeva, ridicându-se deasupra oricărui lucru, era Rudy.

Strălucea în întuneric, complet dezbrăcat.

Exista o mare groază în acea viziune, mai ales în momentul în care era forţat să-şi îndepărteze mâinile. Era cel puţin tulburător, ca să nu spunem mai mult, dar, dintr-un oarecare motiv, nu se putea abţine să nu se gândească la asta.

Pedeapsă

Pe cartelele de raţii din Germania nazistă nu era notată şi pedeapsa, dar tuturor le-a venit rândul. Pentru unii, a fost moartea într-o ţară străină, în timpul războiului. Pentru alţii, au fost sărăcia şi vina atunci când războiul s-a terminat şi şase milioane de descoperiri au fost făcute prin toată Europa. Mulţi trebuie să fi văzut pedeapsa venind, însă doar un mic procent a îmbrăţişat-o. O astfel de persoană a fost Hans Hubermann.

Nu ajuţi evrei pe stradă.

Pivniţa ta nu ar trebui să ascundă unul.

La început, pedeapsa lui a fost conştiinţa. Involuntara punere în pericol a lui Max Vandenburg îl măcina. Liesel îi vedea efectiv supărarea stând lângă farfurie în timp ce îşi ignora cina sau alături de el, pe pod, deasupra Amperului. Nu mai cânta la acordeon. Optimismul din ochii lui de argint era rănit şi încremenit. Asta era îndeajuns de rău, însă reprezenta doar începutul.

Într-o miercuri la începutul lunii noiembrie, adevărata lui pedeapsă a sosit în căsuţa poştală. Aparent, păreau a fi veşti bune.

HÂRTIA DIN BUCĂTĂRIE

„Suntem încântaţi să vă informăm că solicitarea dumneavoastră de aderare la NSDAP a fost în cele din urmă aprobată...”

– Partidul nazist? întrebă Rosa. Credeam că nu te vor.

– Aşa era.

Papa se aşează şi citi scrisoarea din nou.

Nu era arestat pentru vreo trădare sau fiindcă i-a ajutat pe evrei sau altceva de acest gen. Hans Hubermann era

răsplătit, cel puţin din perspectiva unora. Cum era posibil aşa ceva?

– Trebuie să mai fie ceva.

Era.

Vineri a venit un ordin prin care Hans Hubermann era înrolat în armata germană. Un membru al partidului nazist ar fi fost bucuros să joace un rol pe scena dificilă a războiului, concluziona documentul. În caz contrar, cu siguranţă, ar fi urmat consecinţe.

Liesel tocmai se întorsese de la o şedinţă de lectură cu Frau Holtzapfel. În bucătărie era o atmosferă apăsătoare – aburul supei şi chipurile pustiite ale lui Hans şi Rosei Hubermann. Papa stătea pe un scaun. Mama era aplecată asupra lui în timp ce supa începea să se ardă.

– Doamne, te rog nu mă trimite în Rusia! zise papa.

– Mamă, se arde supa.

– Poftim?

Liesel se grăbi şi o luă de pe plită.

– Supa. După ce reuşi să o salveze, se întoarse şi îi văzu pe părinţii ei adoptivi. Feţe ca nişte oraşe-fantomă. Papa, ce s-a-ntâmplat?

Îi întinse scrisoarea şi mâinile ei începură să tremure în vreme ce o parcurgea. Cuvintele fuseseră bătute cu forţă în hârtie.

CONŢINUTUL IMAGINAŢIEI LUI LIESEL MEMINGER

Într-o bucătărie închisă ca într-o cochilie, undeva lângă plită, este o imagine a unei maşini de scris singuratice, uzate. Stă într-o cameră distantă, aproape goală. Tastele sale sunt decolorate şi o foaie albă aşteaptă răbdătoare, dreaptă, în poziţia adecvată. Se unduieşte uşor în adierea care vine dinspre fereastră. Pauza de cafea aproape că s-a

terminat. Un teanc de hârtie de înălţimea unui om stă indiferent lângă uşă. Ar putea foarte bine să fumeze.

În realitate, Liesel nu a văzut maşina de scris decât mai târziu, când scria. Se întreba câte astfel de scrisori au fost trimise ca pedeapsă tuturor Hans Hubermannilor şi Alex Steinerilor din Germania – celor care i-au ajutat pe neajutoraţi şi celor care au refuzat să renunţe la copiii lor.

Era un semn al disperării tot mai mari a armatei germane.

Pierdeau în Rusia.

Oraşele lor erau bombardate.

Aveau nevoie de mai mulţi oameni şi de modalităţi de a-i recruta, iar în cele mai multe cazuri, slujbele cele mai rele cu putinţă erau date celor mai răi oameni cu putinţă.

În timp ce ochii ei cercetau hârtia, Liesel putea vedea masa de lemn prin găurile formate în literele bătute cu forţă. Cuvinte ca „obligatoriu” şi „datorie” erau tipărite pe pagină. Saliva îi inundă gura. Simţi impulsul de a vomita.

– Ce-i asta?

Răspunsul lui papa fu calm:

– Credeam că te-am învăţat să citeşti, fata mea.

Nu vorbea cu furie ori sarcasm.

Era vocea pustiirii, replica expresiei de pe chip.

Liesel se uită la mama.

Rosa avea o mică tăietură sub ochiul drept şi, într-un minut, faţa ei ca de carton se rupse. Nu în centru, ci în dreapta. Se întinse ca un arc până la bărbie.

DOUĂZECI DE MINUTE MAI TÂRZIU:
O FATĂ PE STRADA HIMMEL
Se uită în sus. Vorbeşte şoptit.
– Cerul este lin azi, Max. Norii sunt moi şi trişti, şi...

Se uită în altă parte şi îşi încrucişează braţele. Se gândeşte la papa al ei care va merge la război şi îşi strânge jacheta pe trup.
– Şi e frig, Max. Atât de frig...

Cinci zile mai târziu, Liesel, credincioasă obiceiului de a cerceta vremea, nu avu ocazia să vadă cerul.

La uşa vecină, Barbra Steiner stătea pe treapta din faţă a casei, cu părul ei pieptănat îngrijit. Fuma o ţigară şi tremura. În drum spre ea, Liesel se opri când îl văzu pe Kurt ivindu-se. Băiatul ieşi şi rămase lângă mama lui. Când o văzu pe fată, o strigă:

– Vino, Liesel! Rudy o să iasă în curând.

După o scurtă ezitare, se îndreptă spre ei.

Barbra fuma.

O încreţitură de scrum se balansa la capătul ţigării. Kurt o luă, o scutură, inhală, apoi i-o dădu înapoi.

Când ţigara fu terminată, mama lui Rudy îşi ridică privirea. Îşi trecu o mână prin buclele îngrijite ale părului.

– Şi papa al nostru pleacă, zise Kurt.

Apoi, linişte.

Un grup de copii bătea mingea pe stradă, lângă Frau Diller’s.

– Când ei vin şi îţi cer unul dintre copii, explică Barbra Steiner neadresându-se cuiva anume, trebuie să spui *da.*

Soţia omului de cuvânt

ÎN PIVNIŢĂ, LA NOUĂ DIMINEAŢA
Şase ore până la rămas-bun:
– Am cântat la un acordeon, Liesel. Al altcuiva.
Închise ochii.
– Am avut un succes...

Nepunând la socoteală paharul de şampanie din vara trecută, Hans Hubermann nu consumase nicio picătură de alcool timp de un deceniu. După aceea a venit noaptea de dinaintea plecării la instrucţie.

După-amiază, s-a dus la Knoller cu Alex Steiner şi au rămas destul de mult, până seara. Ignorând avertismentele nevestelor, amândoi bărbaţii au băut până la uitare. Faptul că proprietarul localului, Dieter Westheimer, le-a oferit băuturi gratuite a fost un alt motiv pentru a uita de cumpătare.

Se pare că atunci când încă era treaz, Hans a fost invitat pe scenă, să cânte la acordeon. În mod adecvat, a cântat *Duminica sumbră* – cântecul infam al sinuciderii din Ungaria – şi, cu toate că a stârnit tristeţea pentru care era faimos, publicul aplaudă cu putere.

Liesel îşi imagina scena şi sunetul. Gurile erau pline. Halbe goale de bere erau brăzdate de spumă. Burduful acordeonului a oftat, iar cântecul s-a terminat. Gurile pline cu bere l-au aclamat şi l-au chemat să revină la bar.

După ce au reuşit să-şi găsească drumul spre casă, Hans nu reuşea să bage cheia în uşă. Aşa că a bătut. În mod repetat.

– Rosa!

Era uşa greşită.

Frau Holtzapfel nu era încântată.

– *Schwäne!* Asta nu-i casa ta. Împingea cuvintele prin gaura cheii. Cealaltă uşă, *Saukerl* prost!

– Mulţumesc, Frau Holtzapfel.

– Ştii ce poţi să faci cu mulţumirile, mâncă-n fund ce eşti!

– Mă scuzaţi.

– Doar du-te acasă.

– Mulţumesc, Frau Holtzapfel.

– Nu tocmai ţi-am spus ce să faci cu mulţumirile?

– Mi-aţi spus?

(E uimitor ce poţi pune cap la cap dintr-o conversaţie în pivniţă şi o şedinţă de lectură în bucătăria unei bătrâne respingătoare.)

– Dispari!

Când, într-un sfârşit, sosi acasă, papa se îndreptă nu spre pat, ci către camera lui Liesel. Rămase clătinându-se în uşă şi o privi dormind. Ea se trezi şi se gândi imediat că este Max.

– Tu eşti? întrebă fata.

– Nu, zise el. Ştia exact la ce se gândea. E papa.

Se retrase din cameră şi ea auzi paşii care coborau către subsol.

În camera de zi, Rosa sforăia cu avânt.

Aproape de ora nouă în dimineaţa următoare, în bucătărie, Liesel primi un ordin de la Rosa:

– Dă-mi găleata aia de acolo.

O umplu cu apă rece şi se duse cu ea spre subsol. Liesel o urmă, într-o încercare zadarnică de a o opri.

– Mamă, nu poţi!

– Nu pot? O privi scurt, de pe trepte. Mi-a scăpat ceva, *Saumensch?* Tu dai ordinele pe-aici, acum?

Amândouă stăteau complet nemişcate.

Fata nu răspunse nimic.

– Mă gândeam eu.

Continuară să coboare şi îl găsiră pe spate, printre cearşafurile stropite cu vopsea. I se păruse că nu merită salteaua lui Max.

– Acum, să vedem – Rosa ridică găleata – dacă e viu.

– Isuse Hristoase din ceruri!

Apa formase o pată ovală, de la jumătatea pieptului până la cap. Părul îi era lipit într-o parte şi până şi de pe gene îi curgea apă.

– Pentru ce-a fost asta?

– Beţivan bătrân!

– Isuse…

Aburi i se ridicau straniu din haine. Mahmureala lui era vizibilă. I se cocoţă pe umeri şi rămase acolo ca un sac de ciment ud. Rosa mută găleată din mâna stângă în dreapta.

– Ai noroc că pleci la război, zise ea. Ridică degetul în aer şi nu ezită să-l agite. Altfel te-aş fi omorât cu mâna mea, ştii asta, nu?

Papa îşi şterse apa de pe gât.

– Chiar trebuia să faci asta?

– Da. Trebuia. Începu să urce treptele. Dacă nu eşti sus în cinci minute, primeşti altă găleată.

Rămasă în pivniţă cu papa, Liesel îşi făcu de lucru curăţând apa în exces cu nişte cearşafuri.

Papa vorbi. Cu mâna udă, o făcu pe fată să se oprească. O apucă de braţ:

– Liesel? Chipul lui se agăţa de al ei. Crezi că e în viaţă?

Liesel se aşeză.

Îşi încrucişă picioarele.

Cearşaful ud, pătat de vopsea îi umezea genunchiul.

– Sper, papa.

Părea un lucru atât de stupid de zis, atât de evident, dar aparent nu prea existau alte variante.

Ca să spună ceva semnificativ şi să-şi alunge gândurile legate de Max, se aplecă şi vârî un deget în mica băltoacă

de apă de pe podea.

– *Guten Morgen*[{15}], papa.

În loc de răspuns, papa îi făcu cu ochiul.

Dar nu ca de obicei. Era mai greoi, mai stângaci. Versiunea post-Max, versiunea mahmură. Se ridică şi îi zise despre cântecul la acordeon din seara precedentă şi despre Frau Holtzapfel.

BUCĂTĂRIA: ORA UNU DUPĂ-AMIAZĂ

Două ore până la rămas-bun:

– Nu pleca, papa! Te rog!

Mâna ei care ţinea lingura tremura.

– Mai întâi, l-am pierdut pe Max. Nu pot să te pierd şi pe tine acum.

Ca răspuns, bărbatul mahmur îşi sprijină cotul de masă şi îşi acoperă ochiul drept.

– Acum, eşti femeie pe jumătate, Liesel. Este pe cale să cedeze, dar se stăpâneşte. Îşi revine. Ai grijă de mama, da?

Fata nu poate decât să încuviinţeze din cap pe jumătate.

– Da, papa.

A părăsit strada Himmel purtându-şi mahmureala şi un costum.

Alex Steiner nu pleca decât peste alte patru zile. Veni cu o oră înainte să plece la gară şi îi ură lui Hans toate cele bune. Toată familia Steiner venise. Şi-au strâns mâinile. Barbra l-a îmbrăţişat, sărutându-l pe ambii obraji.

– Întoarce-te teafăr!

– Da, Barbra, şi felul în care a rostit-o era plin de încredere. Sigur că mă voi întoarce. Chiar reuşi să râdă. Ştii, e doar un război. Am mai supravieţuit unuia.

Pe strada Himmel, femeia aspră de la uşa vecină a ieşit şi s-a oprit pe trotuar.

– Rămas-bun, Frau Holtzapfel. Scuzele mele pentru seara trecută.

– Rămas-bun, Hans, *Saukerl* beat, dar în glasul ei s-a desluşit o notă de prietenie. Vino repede înapoi!

– Da, Frau Holtzapfel. Mulţumesc.

Chiar a continuat puţin jocul.

– Ştii ce poţi face cu mulţumirile tale.

La colţ, Frau Diller privea defensiv de la geamul magazinului, iar Liesel îl luă de mână pe papa. Îl ţinu de mână cât au mers pe strada München, spre Bahnhof. Trenul era deja acolo.

Se opriră pe peron.

Rosa îl îmbrăţişă mai întâi.

Fără cuvinte.

Capul ei era strâns îngropat în pieptul său, apoi se îndepărtă. După aceea, fata.

– Papa?

Nimic.

„Nu pleca, papa. Doar nu pleca. Lasă-i să vină după tine dacă rămâi. Dar nu pleca, te rog, nu pleca.”

– Papa?

GARA, TREI DUPĂ-AMIAZĂ

Nu mai erau ore, nici minute până la rămas-bun: el o îmbrăţişează. Ca să spună ceva, să spună *orice,* vorbeşte peste umărul ei:

– Ai putea să ai grijă de acordeonul meu, Liesel? Am decis să nu-l iau. Acum, găseşte ceva în care chiar crede. Şi, dacă mai au loc şi alte raiduri, să citeşti în continuare în adăpost.

Fata îşi simte pieptul care a început să crească încet. Doare la atingere.

– Da, papa. Aflat la un milimetru de ochii ei, fata

priveşte fix materialul costumului său. Vorbeşte în el. O să ne cânţi ceva când te întorci acasă?

Hans Hubermann îi zâmbi fiicei sale şi trenul fu gata de plecare. Întinse o mână şi îi ridică blând chipul.

– Promit! spuse el şi porni către vagonul lui.

Se priviră în timp ce trenul se puse în mişcare.

Liesel şi Rosa făcură cu mâna.

Hans Hubermann deveni din ce în ce mai mic, iar acum în palma lui nu mai ţinea decât aer gol.

Pe peron, oamenii dispăreau în jurul lor, până când nimic altceva nu a mai rămas. Nu mai erau decât femeia în formă de şifonier şi fata de treisprezece ani.

În următoarele câteva săptămâni, în vreme ce Hans Hubermann şi Alex Steiner se aflau în diferitele tabere de instrucţie rapidă, strada Himmel se schimbase. Rudy nu mai era la fel – nu vorbea. Mama nu mai era la fel – nu înjura. Şi Liesel simţea efectele. Nu mai exista dorinţa de a fura o carte, indiferent cât încerca să se convingă că o va înveseli.

După unsprezece zile de la plecarea lui Alex Steiner, Rudy se hotărî că era de ajuns. Se grăbi pe poartă şi a bătut la uşa lui Liesel.

– *Kommst?*

– *Ja.*

Nu îi păsa unde mergea el sau ce planuri avea, dar nu voia să se ducă fără ea. Au trecut de străzile Himmel, München şi chiar au ieşit din Molching. La aproximativ o oră după aceea, Liesel puse întrebarea vitală. Până atunci, doar aruncase câte o privire la chipul hotărât al lui Rudy sau examinase braţele rigide şi pumnii din buzunare.

– Unde mergem?

– Nu e evident?

Făcea eforturi să menţină pasul.

– Ei bine, ca să fiu sinceră… nu prea.

– O să-l găsesc.

– Pe papa al tău?

– Da. Se gândi la acest lucru. De fapt, nu. Cred că o să-l găsesc mai degrabă pe Führer.

Paşi se grăbiră şi mai tare.

– De ce? Rudy se opri.

– Pentru că vreau să-l omor. Chiar se răsuci în loc, spre restul lumii. Aţi auzit, nenorociţilor? strigă el. Vreau să-l omor pe Führer!

Au continuat să meargă şi au mai făcut câţiva kilometri. Apoi, Liesel simţi impusul de a se întoarce.

– O să se întunece în curând, Rudy.

El merse mai departe.

– Şi?

– Eu mă întorc.

Rudy se opri şi o privi de parcă l-ar fi trădat.

– E-n regulă, hoţ de cărţi. Părăseşte-mă! Fac pariu că, dacă ar fi o amărâtă de carte la capătul drumului, ai merge în continuare. Nu-i aşa?

O vreme, niciunul dintre ei nu vorbi, dar Liesel găsi în curând voinţa de a o face.

– Crezi că eşti singurul, *Saukerl?* Se întoarse. Şi tu nu l-ai pierdut decât pe tatăl tău.

– Şi asta ce înseamnă?

Liesel făcu o pauză pentru a număra.

Mama ei. Fratele. Max Vandenburg. Hans Hubermann. Toţi dispăruţi. Şi nici măcar nu avusese vreodată un tată adevărat.

– Înseamnă, zise ea, că plec acasă.

Timp de cincisprezece minute merse singură, dar nici chiar când Rudy ajunse lângă ea răsuflând cu greu şi cu obraji transpiraţi nu mai fu rostit vreun alt cuvânt pentru mai mult de o oră. Doar s-au dus acasă împreună, cu picioarele suferinde şi inimile obosite.

Era un capitol „Inimi obosite” în *Un cântec în întuneric.* O fată romantică se promisese unui tânăr, dar se părea că

el fugise cu cea mai bună prietenă a ei. Liesel a fost convinsă că era capitolul unsprezece. „Inima mea este atât de obosită”, spusese fata. Se afla într-o capelă, scriind în jurnalul ei.

„Nu, se gândi Liesel în timp ce mergea. Inima mea este cea obosită.” O inimă de treisprezece ani nu ar trebui să se simtă astfel.

Când intrară în zona Molchingului, Liesel rosti câteva cuvinte. Se vedea Hubert Oval.

– Îţi aduci aminte că ne-am întrecut aici, Rudy?

– Sigur că da. Chiar la asta mă gândeam şi eu… cum am căzut amândoi.

– Ai zis că erai acoperit de rahat.

– Era doar noroi. Nu-şi putu retine amuzamentul. Am fost acoperit de rahat la Tineretul Hitlerist. Le încurci, *Saumensch.*

– Nu le încurc deloc. Îţi spun doar ce ai *zis.* Ceea ce zice cineva şi ceea ce întâmplă sunt două lucruri diferite, Rudy, mai ales când vine vorba de tine.

Era mai bine.

Când ajunseră din nou pe strada München, Rudy privi pe geamul magazinului tatălui său. Înainte ca Alex să plece, el şi Barbra discutaseră dacă ar trebui să-l menţină în funcţiune în absenţa lui. Au decis să nu facă acest lucru, având în vedere că oricum nu prea avuseseră de lucru în ultima vreme şi exista o oarecare ameninţare din partea membrilor de partid care îşi făceau simţită prezenţa. Afacerile nu erau niciodată bune pentru agitatori. Solda va trebui să fie de ajuns.

Costume atârnau pe cuiere şi manechinele stăteau în poziţiile lor ridicole.

– Cred că aia de acolo te place, spuse Liesel după un timp.

Era felul ei de a zice că era cazul să-şi vadă de drum.

Pe strada Himmel, Rosa Hubermann şi Barbra Steiner stăteau împreună pe trotuar.

– O Maică Sfântă, zise Liesel. Par îngrijorate.

– Par furioase.

Când ajunseră lângă ele, le-au fost puse multe întrebări mai ales din categoria: „Doar spuneţi unde Dumnezeu aţi fost”, dar mânia a fost în curând înlocuită de uşurare.

Barbra era cea care solicita răspunsurile.

– Ei bine, Rudy?

Liesel răspunse pentru el.

– Îl omora pe Führer, spuse, iar Rudy păru sincer fericit pentru un moment destul de lung, încât ea să fie mulţumită.

– Pa, Liesel!

Multe ore mai târziu, se auzi un zgomot din camera de zi. Ajunse până la patul lui Liesel. Fata se trezi şi rămase nemişcată, gândindu-se la fantome, la papa, la intruşi şi la Max. Era sunetul a ceva deschis, apoi de târâre şi urmă o linişte neclară. Liniştea reprezenta mereu cea mai mare tentaţie.

„Nu te mişca!”

A gândit asta de multe ori, dar nu îndeajuns.

Picioarele ei dojeniră podeaua.

Aerul intră pe mânecile pijamalei.

Păşi prin întunecimea coridorului, în direcţia liniştii care fusese odată zgomot, spre firul de lumină a lunii care atârna în camera de zi. Se opri simţind goliciunea gleznelor şi a picioarelor. Privi.

A durat mai mult decât se aştepta ca să-şi obişnuiască ochii cu întunericul şi, după aceea, deveni de netăgăduit că Rosa Hubermann stătea pe marginea patului, cu acordeonul soţului ei la piept. Degetele ei mângâiau clapele. Nu se mişca. Nici nu părea că respiră.

Imaginea ei o copleşi pe fata din hol.

❧ O IMAGINE PICTATĂ ❧
Rosa cu acordeonul.
Lumina lunii în întuneric.
1,55 metri x instrumentul x liniştea.

Lisei rămase locului şi privi.

Multe minute se scurseră. Dorinţa hoţului de cărţi de a auzi o notă era epuizantă, dar totuşi acest lucru nu avea să se întâmple. Clapele nu au fost apăsate. Burduful nu a respirat. Era doar lumina lunii ca o şuviţă lungă de păr pe draperie şi era Rosa.

Acordeonul îi rămase prins de piept. Când îşi aplecă fruntea, instrumentul i se cufundă în poală. Liesel privi. Ştia că, în următoarele câteva zile, mama va purta urmele acordeonului pe trup. Fu conştientă că scena pe care o vedea era de o mare frumuseţe şi a decis să nu o deranjeze.

Se întoarse în pat şi adormi gândindu-se la imaginea mamei şi a muzicii tăcute. Mai târziu, când se trezi din visul obişnuit şi se strecură pe hol, constată că Rosa încă era acolo, cu acordeonul în braţe.

Ca o ancoră, o trăgea înainte. Trupul i se cufunda. Părea a fi moartă.

„Pare imposibil să respire în poziţia asta”, se gândi Liesel, dar se apropie şi reuşi să o audă.

Mama sforăia din nou.

„Cine are nevoie de burduf, spuse în sinea ei, când ai o asemenea pereche de plămâni?”

În cele din urmă, când Liesel se întoarse în pat, imaginea Rosei Hubermann şi a acordeonului nu o părăsi. Ochii hoţului de cărţi rămaseră deschişi. Aştepta sufocarea somnului.

Colectorul

Nici Hans Hubermann, nici Alex Steiner nu au fost trimişi să lupte. Alex a fost trimis în Austria, la un spital militar de lângă Viena. Având în vedere experienţa sa în croitorie, i-a fost oferită o slujbă care cel puţin semăna cu profesia lui. Camioane de uniforme, şosete şi cămăşi veneau în fiecare săptămână şi el repara ceea ce trebuia reparat, chiar dacă nu puteau fi folosite decât ca haine de luat pe dedesubt pentru soldaţii suferinzi din Rusia.

Destul de ironic, prima oară, Hans a fost trimis în Stuttgart şi mai târziu în Essen. S-a ales cu una dintre cele mai nedorite funcţii de pe frontul naţional. LSE.

O EXPLICAŢIE NECESARĂ PENTRU LSE
***Luftwaffen Sondereinheit* –**
Unitate Specială a Forţelor Aeriene

Slujba lui la LSE era să rămână la sol în timpul raidurilor aeriene şi să stingă incendii, să stabilizeze pereţii clădirilor şi să salveze pe oricine rămăsese captiv în timpul atacului. După cum Hans va descoperi în curând, exista şi o alternativă la acest acronim. În prima zi, bărbaţii din unitate i-au explicat că, în realitate, însemna *Leichen Sammlereinheit* – Colectorii de cadavre.

Când sosi, Hans nu putu decât să ghicească motivele pentru care acei bărbaţi se aleseseră cu o asemenea sarcină şi, în schimb, ei se întrebară acelaşi lucru despre el. Liderul lor, sergentul Boris Schipper, l-a chestionat direct. Când îi explică despre pâine, evrei şi biciuire, sergentul cu faţă rotundă izbucni într-un râs scurt.

– Ai noroc că eşti în viaţă. Şi ochii lui erau rotunzi şi îi ştergea întruna. Erau ori obosiţi, ori iritaţi, ori plini de fum

şi de praf. Doar adu-ţi aminte că, aici, inamicul nu este în faţa ta.

Hans fu pe cale să pună întrebarea evidentă, când o voce se auzi din spate. Ataşat de ea era chipul suplu al unui tânăr cu un rânjet batjocoritor. Reinhold Zucker.

– La noi, spuse el, inamicul nu este peste deal sau în vreo direcţie anume. E peste tot. Îşi îndreptă din nou atenţia către scrisoarea pe care o scria. O să vezi.

În decurs de câteva luni pline de mizerii, Reinhold Zucker va fi mort. Va fi omorât de locul pe bancă al lui Hans Hubermann.

Pe măsură ce războiul invada Germania cu o intensitate tot mai mare, Hans va afla că toate turele lui începeau în acelaşi mod. Bărbaţii se adunau lângă camion pentru a fi informaţi rapid despre locul care fusese lovit în timpul pauzei lor, care va fi cel mai probabil următoarea ţintă şi cine va lucra cu cine.

Chiar şi atunci când nu aveau loc raiduri, volumul de muncă tot era mare. Mergeau prin oraşe distruse şi făceau curat. În camion erau doisprezece bărbaţi cocârjaţi, toţi săltându-se şi căzând la loc în funcţie de hârtoapele drumului.

De la început, fu clar că toţi aveau un scaun.

Al lui Reinhold Zucker era în mijlocul rândului din stânga.

Hans Hubermann stătea în spate de tot, unde lumina zilei era meschină. Învăţă rapid să fie cu ochii în patru după orice mizerie care putea fi aruncată de oriunde din interiorul camionului. Hans avea un respect special pentru chiştoacele de ţigară care încă ardeau, în timp ce ei treceau fluierând mai departe.

O SCRISOARE COMPLETĂ, TRIMISĂ ACASĂ

„Către dragele mele Rosa şi Liesel, totul este în

regulă aici. Sper că amândouă sunteţi în regulă. Cu dragoste, papa.”

La sfârşitul lunii noiembrie, simţi pentru prima oară gustul fumegând al unui raid adevărat. Camionul era plin de moloz, iar oamenii alergau şi ţipau. Se porniseră incendii şi ruinele clădirilor formau mormane uriaşe. Structurile de rezistenţă erau aplecate. Bombele fumigene erau ca nişte chibrituri înfipte în pământ, sufocând plămânii oraşului.

Hans Hubermann se afla într-un grup de patru oameni. Formau un şir. Sergentul Boris Schipper era în faţă, cu braţele ascunse de fum. În spatele lui urmau Kessler, apoi Brunnenweg şi Hubermann. În timp ce sergentul încerca să stingă focul cu un furtun cu apă, ceilalţi doi îl stropeau pe sergent şi, doar ca să fie siguri, Hubermann îi stropea pe toţi trei.

În spatele lui, o clădire gemu şi se prăbuşi.

Căzu cu faţa înainte, la câţiva metri de încălţările lui. Betonul mirosea de parcă era nou şi peretele de praf năvăli către ei.

– *Gott verdammt, Hubermann!*

Vocea se luptă să iasă din flăcări. Fu imediat urmată de trei bărbaţi. Aveau gâtul plin de cenuşă. Chiar şi după ce reuşiră să ajungă după colţ, departe de epicentrul dezastrului, pâcla iscată de prăbuşirea clădirii încercă să-i urmeze. Era albă şi caldă, şi se strecura în spatele lor.

Aflaţi într-o siguranţă temporară, tuşiră şi înjurară cu spor. Sergentul îşi exprimă din nou sentimentele de mai devreme.

– Fir-ar să fie, Hubermann! Îşi şterse buzele de praf. Ce dracului a fost asta?

– A căzut pur şi simplu, chiar în spatele nostru.

– Asta ştiu şi eu deja. Întrebarea e cât de mare era. Trebuie să fi avut vreo zece etaje.

– Nu, domnule, doar două, cred.

– Isuse. Îl apucă un acces de tuse. Hristoase! Îşi îndepărtă amestecul de transpiraţie şi praf din ochi. Nu prea ai ce să faci în cazul ăsta.

Unul dintre ceilalţi bărbaţi îşi şterse faţa şi spuse:

– Măcar o dată mi-ar plăcea să fiu de faţă când e lovit un bar, pentru numele lui Dumnezeu. Mor după o bere.

Cei patru bărbaţi se lăsară pe spate.

Puteau cu toţii să simtă gustul berii stingându-le incendiul din gât şi domolind fumul. Era un vis plăcut, dar imposibil. Erau conştienţi că orice bere găsită pe acele străzi nu ar fi fost deloc bere, ci un fel de băutură cu lapte sau terci.

Toţi cei patru bărbaţi erau acoperiţi din belşug cu praf alb şi cenuşiu. Când se ridicară în picioare, pentru a-şi relua munca, se putură vedea doar câteva mici rupturi în uniforme.

Sergentul se îndreptă către Brunnenweg. Îl lovi puternic de mai multe ori pe piept, pentru a alunga praful.

– Aşa e mai bine. Aveai nişte praf aici, prietene. În timp ce Brunnenweg râdea, sergentul se întoarse spre cel mai nou recrut. Ia-o tu primul, de data asta, Hubermann!

Stinseră incendii vreme de mai multe ore şi apelară la tot felul de soluţii pentru a convinge o clădire să rămână în picioare. Uneori, când pereţii laterali erau afectaţi, plafoanele rămase întregi ieşeau în afară ca nişte coate. Acesta era punctul forte al lui Hans Hubermann. Aproape că ajunse să-i placă atunci când găsea o grindă fumegândă sau o bucată dislocată de beton cu care să sprijine acele coate, să le ofere ceva pe care să se proptească.

Mâinile lui erau acoperite cu aşchii, iar dinţii – plini de moloz. Buzele îi erau întărite de praf umed şi nu mai exista nici măcar un buzunar, o aţă sau o cută ascunsă din uniforma sa care să nu fi fost acoperită de praful din aerul încărcat.

Cea mai rea parte slujbei o reprezentau oamenii.

Uneori, mai întâlneau câte o persoană care cutreiera stăruitoare prin pâclă şi, aproape întotdeauna, nu spunea decât un cuvânt. Mereu, striga un nume.

Câteodată, era Wolfgang.

– L-ai văzut pe Wolfgang al meu?

Amprentele lor îi rămâneau pe haină.

– Stephanie!

– Hansie!

– Gustel! Gustel Stoboi!

Pe măsură ce praful se aşeza, strigătul numelor şchiopăta pe străzile distruse, câteodată sfârşind cu o îmbrăţişare plină de cenuşă sau cu un strigăt îngenuncheat de durere. Se acumulau oră după oră, ca visurile dulci-amărui aşteptând să se întâmple.

Pericolele se contopeau în unul. Praf şi fum, şi flăcări în rafale. Oameni răniţi. La fel ca restul bărbaţilor din unitate, Hans trebuia să-şi perfecţioneze arta uitării.

– Cum te simţi, Hubermann? întrebă sergentul la un moment dat.

Focul îi ajunsese la umăr.

Hans încuviinţă din cap, nesigur în faţa celor doi.

La jumătatea turei, zăriră un bătrân care se clătina neajutorat pe străzi. După ce Hans termină de stabilizat o clădire, se întoarse şi-l văzu căzut pe spate, aşteptându-şi liniştit rândul. Faţa îi era însemnată cu o pată de sânge. Îi ajungea până pe gât. Purta o cămaşă albă cu un guler roşu şi îşi ţinea piciorul parcă lângă el.

– Acum, poţi să mă sprijini şi pe mine, tinere?

Hans îl ridică şi îl purtă prin negură.

O NOTĂ MICĂ, TRISTĂ

Am vizitat acea stradă dintr-un orăşel unde un bărbat zăcea nemişcat în braţele lui Hans Hubermann. Cerul avea cenuşiul unui cal alb.

Hans observă abia după ce îl puse jos, pe o porţiune de iarbă acoperită cu moloz.

– Ce este? întrebă unul dintre ei.

Hans nu putu decât să arate.

– A! O mână îl trase de acolo. Obişnuieşte-te, Hubermann!

Până la sfârşitul turei, se cufundă în sarcinile sale. Încercă să ignore ecourile îndepărtate ale oamenilor care strigau.

Poate după două ore, se grăbi dintr-o clădire înaintea sergentului şi a altor doi bărbaţi. Nu se uită jos şi se împiedică. Realiză ce era abia când se sprijini să se ridice şi îi văzu pe ceilalţi privind tulburaţi obstacolul.

Cadavrul se afla cu faţa în jos.

Zăcea într-un înveliş de praf şi îşi ţinea urechile acoperite.

Era un băiat.

Probabil de unsprezece sau doisprezece ani.

Nu departe pe stradă, găsiră o femeie care striga numele de Rudolf. Fu atrasă de cei patru bărbaţi şi se apropie de ei prin pâclă. Corpul îi era fragil şi încovoiat de îngrijorare.

– L-aţi văzut pe băiatul meu?

– Câţi ani are? întrebă sergentul.

– Doisprezece.

„O, Isuse! Isuse pe cruce!”

Toţi au gândit-o, dar sergentul nu a găsit puterea să-i spună sau să îi indice direcţia.

Când femeia dădu să se îndepărteze, Boris Schipper o opri.

– Tocmai am venit de pe strada aia, o asigură el. Nu o să-l găsiţi încolo.

Femeia încovoiată încă se agăţa de speranţă. Strigă peste umăr în timp ce pe jumătate mergea, pe jumătate alerga.

– Rudy!

Hans Hubermann se gândi la un alt Rudy. Varianta de pe strada Himmel. „Te rog, se rugă el spre un cer pe care nu-l putea vedea, fă ca Rudy să fie în siguranţă.” Gândurile lui ajunseră în mod firesc la Liesel, Rosa, Steineri şi Max.

Când s-au alăturat restului bărbaţilor din unitate, el căzu jos şi se întinse pe spate.

– Cum a fost? întrebă cineva.

Plămânii lui papa erau plini de cer.

Câteva ore mai târziu, după ce se spălă, mâncă şi vomită, încercă să scrie o scrisoare detaliată celor de acasă. Mâinile lui tremurau necontrolat, ceea ce îl făcu să o scurteze. Dacă va fi în stare, restul va fi spus verbal, când şi dacă va ajunge acasă.

„Către dragele mele Rosa şi Liesel”, începu el.

I-au trebuit minute bune să aştearnă acele şase cuvinte pe hârtie.

Mâncătorii de pâine

Fusese un an lung şi plin de evenimente, dar, în cele din urmă, se apropia de sfârşit.

Liesel petrecu ultimele câteva luni din 1942 mistuită de gânduri legate de ceea ce ea numea trei bărbaţi disperaţi. Se întreba unde erau şi ce făceau.

Într-o după-amiază, scoase acordeonul din cutia lui şi îl lustrui cu o cârpă. Numai o dată, înainte să îl pună la locul lui, făcu ceea ce mama nu fusese capabilă. Îşi puse degetul pe una dintre clape şi strânse uşor burduful. Rosa avusese dreptate. Într-adevăr, făcea camera să pară mai goală.

Ori de câte ori se întâlnea cu Rudy, îl întreba dacă primise vreo veste de la tatăl lui. Câteodată, el îi descria amănunţit una dintre scrisorile lui Alex Steiner. Prin comparaţie, singura scrisoare pe care o trimisese papa al ei părea cumva o dezamăgire.

Max, desigur, ţinea doar de imaginaţia ei.

Cu mare optimism, şi-l închipui mergând singur pe un drum pustiu. Câteodată, şi-l imagina întâlnind un adăpost protector, cartea lui de identitate fiind îndeajuns de bună să prostească pe cineva nepriceput.

Cei trei bărbaţi îşi făceau apariţia peste tot.

Îl vedea pe papa în fereastra de la şcoală. Adesea, Max stătea cu ea lângă foc. Alex Steiner sosea când ea era cu Rudy, privindu-i atunci când mergeau cu bicicletele pe strada München şi se uitau în magazin.

– Priveşte costumele alea, îi spunea Rudy cu capul şi mâinile lipite de geam. Se va alege praful de ele.

Era straniu, dar una dintre distracţiile favorite ale lui Liesel era Frau Holtzapfel. Şedinţele de lectură includeau acum şi ziua de miercuri, dar terminaseră exemplarul

îmbăiat în râu al *Omului care fluiera* şi acum erau la *Purtătorul de vise.* Câteodată, bătrâna făcea ceai sau îi dădea lui Liesel nişte supă şi era infinit mai bună decât a mamei. Mai puţin apoasă.

Între octombrie şi decembrie, mai avusese loc încă o defilare a evreilor şi mai urma una. Ca şi prima dată, Liesel se grăbise pe strada München, de data aceasta pentru a vedea dacă Max Vandenburg nu se afla printre ei. Era sfâşiată între dorinţa evidentă de a-l vedea, de a şti că încă era în viaţă şi o absenţă care putea însemna mai multe lucruri, unul dintre ele fiind libertatea.

La jumătatea lunii decembrie, un grup mic de evrei şi alţi infractori trecu din nou pe strada Himmel, spre Dachau. Parada numărul 3.

Rudy se duse intenţionat pe strada Himmel şi se întoarse de la numărul 35 cu o sacoşă mică şi două biciclete.

– Te bagi, *Saumensch?*

CONŢINUTUL SACOŞEI LUI RUDY
Şase bucăţi de pâine învechită, rupte în câte patru.

Pedalară până ajunseră în faţa paradei spre Dachau şi se opriră pe o porţiune de stradă goală. Rudy îi dădu sacoşa lui Liesel.

– Ia câteva bucăţi.

– Nu sunt sigură că e o idee bună.

Îi îndesă nişte pâine în palmă.

– Papa al tău a făcut-o.

Cum să-l contrazică? Merita o biciuire.

– Dacă suntem rapizi, nu ne vor prinde. Începu să împrăştie pâinea pe jos. Aşa că mişcă, *Saumensch!*

Liesel nu se putu abţine. Pe chipul ei se zărea o urmă de rânjet în timp ce ea şi Rudy Steiner, cel mai bun prieten al

ei, risipeau pâinea pe stradă. Când terminară, îşi luară bicicletele şi se ascunseră printre pomii de Crăciun.

Strada era rece şi dreaptă. Nu trecu mult şi soldaţii sosiră împreună cu evreii.

În umbrele copacilor, Liesel urmări băiatul. Cât de mult se schimbaseră lucrurile, din hoţ de fructe devenise cineva care oferă pâine. Părul lui blond, deşi se închidea la culoare, era ca o lumânare. I se auzea stomacul chiorăind – şi el le dădea oamenilor pâine.

Asta era Germania?

Asta era Germania nazistă?

Primul soldat nu văzu pâinea – lui nu îi era foame –, dar primul evreu o zări.

Mâna lui aspră se întinse şi luă o bucată pe care şi-o îndesă înnebunit în gură.

„Ăsta e Max?” se gândi Liesel.

Nu putea vedea bine şi se mişcă mai în faţă pentru a vedea mai bine.

– Hei! Rudy era livid. Stai locului! Dacă ne găsesc aici şi fac legătura cu pâinea, s-a zis cu noi.

Liesel înaintă.

Şi alţi evrei se aplecară şi luară pâinea de pe stradă, şi, de lângă pomi, hoţul de cărţi îl cercetă pe fiecare în parte. Max Vandenburg nu era acolo.

Uşurarea avu viaţă scurtă.

Se ascunse în spatele ei în vreme ce unul dintre soldaţi observă un prizonier care lăsa o mână în jos pentru a lua o bucată de pâine. Tuturor li s-a dat ordin să se oprească. Strada fu cercetată îndeaproape. Prizonierii mestecară pe cât de rapid şi tăcut puteau. Înghiţiră în acelaşi timp.

Soldatul luă de jos câteva bucăţi şi privi de fiecare parte a străzii.

– Acolo!

Unul dintre soldaţi înaintă spre fata de lângă cei mai apropiaţi copaci. Apoi, îl văzu pe băiat. Copiii o rupseră la fugă.

Aleseră direcţii diferite, sub grinzile grele ale crengilor şi tavanul înalt al copacilor.

– Nu te opri, Liesel!

– Şi bicicletele?

– *Scheiss drauf!* Dă-le dracului, cui îi pasă!

Alergară din răsputeri, dar, după o sută de metri, respiraţia gâfâită a soldatului se apropie. O simţi în ceafă şi aşteptă mâna care să o înhaţe.

Avu noroc.

Tot ce încasă fu un bocanc în fund şi un pumn de cuvinte.

– Fugi în continuare, fetiţo, nu ai ce căuta aici!

Ea alergă şi nu se opri cale de cel puţin încă un kilometru. Crengile îi loveau braţele. Conuri de pin i se rostogoleau sub picioare, iar gustul acelor de Crăciun îi pătrundea în plămâni.

Mai bine de patruzeci şi cinci de minute trecură până se întoarse şi îl găsi pe Rudy lângă bicicletele ruginite. Adunase ceea ce mai rămăsese din pâine şi mesteca o bucată tare, învechită.

– Ţi-am spus să nu te apropii prea mult, zise el.

Ea îi arătă spatele.

– Am o urmă de bocanc?

Cartea de schiţe ascunsă

Cu câteva zile înainte de Crăciun mai avu loc un raid, dar oraşul Molching nu a fost afectat. Conform ştirilor de la radio, majoritatea bombelor au căzut în câmp deschis.

Cel mai important lucru a fost reacţia din adăpostul Fiedlerilor. După ce sosiseră ultimii spectatori, toţi se aşezară cu solemnitate şi aşteptară. Se uitară la ea expectativ.

Tare în urechi, auzi vocea lui papa.

„Dacă mai sunt raiduri, citeşte în continuare în adăpost.” Rudy vorbi pentru toţi:

– Citeşte, *Saumensch!*

Deschise cartea şi, din nou, cuvintele îşi găsiră calea spre toţi cei prezenţi în adăpost.

Acasă, după ce sirenele le dădură tuturor permisiunea să revină la suprafaţa pământului, Liesel stătea în bucătărie cu mama. Se citea o preocupare pe chipul Rosei Hubermann, care luă un cuţit şi părăsi încăperea.

– Vino cu mine!

Intră în camera de zi şi îndepărtă cearşaful de pe marginea saltelei. Într-o parte, era cusută o fantă. Dacă nu ştiai dinainte că se afla acolo, era aproape imposibil să o găseşti. Rosa o tăie cu atenţie şi băgă tot braţul înăuntru. Când scoase mâna, ţinea cartea de schiţe a lui Max Vandenburg.

– A zis să-ţi dau asta când eşti pregătită, spuse ea. Mă gândeam la ziua ta de naştere. Apoi, m-am hotărât să o fac de Crăciun. Rosa Hubermann stătea în picioare, cu o privire ciudată. Nu era mândrie. Probabil că era povara amintirii. Zise: Cred că mereu ai fost pregătită Liesel. Din momentul

în care ai ajuns aici şi te ţineai de poarta aia, ţi-a fost menit să ai asta.

Cartea trecu dintr-o mână în alta.

Coperta arăta astfel:

SCUTURĂTOAREA DE CUVINTE
O micuţă colecţie
de gânduri
pentru Liesel Meminger.

Liesel o ţinu cu mâini moi. Se holbă la ea.

– Mulţumesc, mamă.

O îmbrăţişă.

Avea şi un mare dor de a-i spune Rosei Hubermann că o iubea. Păcat că nu a făcut-o.

Dori să citească acea carte la subsol, de dragul vremurilor trecute, dar mama a convins-o să nu facă asta.

– E un motiv pentru care Max s-a îmbolnăvit acolo şi pot să-ţi zic sigur un lucru, fato, nu te las să te-mbolnăveşti.

A citit în bucătărie.

Spaţii roşii şi galbene în cuptor.

Scuturătoarea de cuvinte.

A parcurs nenumăratele schiţe şi poveşti, şi desenele cu explicaţii. Lucruri precum Rudy pe un podium, cu trei medalii de aur care îi atârnau de gât. „Păr de culoarea lămâilor” era scris dedesubt. Omul de zăpadă apăru şi el o dată, la fel şi lista celor treisprezece cadouri, fără a mai menţiona consemnările nenumăratelor nopţi în pivniţă sau lângă foc.

Bineînţeles, erau şi alte gânduri, schiţe şi visuri legate de Stuttgart, de Germania şi de Führer. Erau prezente şi amintiri despre familia lui Max. În final, nu s-a putut abţine să nu le includă. Trebuia.

Apoi, ajunse la pagina 117.

Acolo îşi făcu apariţia *Scuturătoarea de cuvinte.*

Era o fabulă sau un basm. Liesel nu era sigură care dintre ele. Câteva zile mai târziu, când căută ambii termeni în *Dicţionarul Duden,* nu putu face diferenţa între ei.

Pe pagina anterioară era o mică notă.

PAGINA 116

„Liesel – aproape că am terminat de mâzgălit povestea asta. Am crezut că poate eşti prea mare pentru un asemenea basm, dar nimeni nu este.

M-am gândit la tine, la cărţile şi cuvintele tale, iar povestea asta ciudată mi-a venit în minte. Sper să poţi găsi ceva bun în ea.”

Întoarse pagina.

A FOST ODATĂ un bărbat ciudat şi mic. A decis trei detalii importante despre viaţa lui:

• Îşi va face cărare în păr în partea cealaltă, altfel decât toată lumea.

• Îşi va găsi o mustaţă mică şi ciudată.

• Într-o zi, va conduce lumea.

Tânărul s-a plimbat ceva vreme, gândindu-se, plănuind şi calculând exact cum va face ca lumea să fie a lui. Apoi, într-o zi, l-a găsit – planul perfect.

Văzuse o mamă mergând cu copilul ei. Ba l-a mustrat cu severitate pe băiat. Până când, într-un final, el a început să plângă. Câteva minute, i-a vorbit foarte blând, după care el s-a liniştit şi chiar a zâmbit.

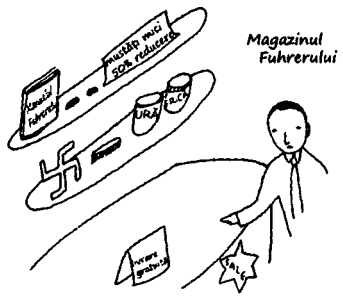

Tânărul s-a apropiat grăbit de femeie şi a îmbrăţişat-o.

– Cuvinte! a rânjit el.

– Poftim?

Dar el nu i-a răspuns. Plecase deja.

Da, Führerul a decis că va conduce lumea prin cuvinte.

„Nu voi trage niciodată cu arma, a spus el. Nu va fi vreodată necesar.”

Totuşi, nu a fost nesăbuit. Să-i recunoaştem măcar meritul ăsta.

Nu a fost deloc un om prost. Primul lui plan de atac a fost să planteze cuvintele în cât mai multe regiuni din ţara sa natală. Le-a plantat zi şi noapte şi le-a cultivat. Le-a privit crescând până când, în cele din urmă, păduri măreţe de cuvinte s-au ridicat prin toată Germania… Era o naţiune de gânduri sădite.

ÎN TIMP CE cuvintele creşteau, tânărul Führer a plantat şi seminţe pentru a crea simboluri, iar acestea erau şi ele pe cale să înflorească.

Acum, venise timpul. Führerul era gata.

Şi-a invitat oamenii spre inima lui glorioasă, îndemnându-i cu cele mai măiestrite şi mai urâte cuvinte ale sale, culese chiar de el de prin păduri.

Iar oamenii au venit.

Au fost toţi puşi pe o bandă rulantă, şi trecuţi printr-o maşinărie frenetică, care le-a oferit o viaţă întreagă în doar câteva momente. Au fost hrăniţi cu cuvinte. Timpul

dispărea şi acum ştiau tot ce avuseseră vreodată nevoie să ştie. Erau hipnotizaţi.

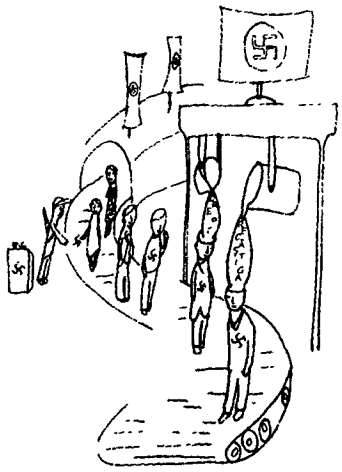

Apoi, fiecare a primit un simbol şi toată lumea a rost fericită.

În curând, cererea pentru cuvinte şi simboluri a crescut atât de mult, încât, pe măsură ce pădurile s-au extins, tot mai mulţi oameni au trebuit să se ocupe de întreţinerea lor. Unii au fost angajaţi să se urce în copaci şi să arunce cuvintele către cei de jos. Apoi, acestea ajungeau direct la cei care rămăseseră nehrăniţi dintre oamenii Führerului, ca să nu-i mai menţionăm pe cei care se întorceau să capete mai multe.

Oamenii care se urcau în copaci erau numiţi scuturători de cuvinte.

CEI MAI BUNI scuturători de cuvinte erau aceia care înţelegeau adevărata putere a cuvintelor. Puteau mereu să se urce cel mai sus. Un astfel de scuturător de cuvinte era o fată mică, slăbuţă. Era cunoscută a fi cea mai bună din regiune, pentru că ştia cât de neputincioasă poate să fie o persoană FĂRĂ ele.

De aceea se putea urca mai sus decât oricine. Avea dorinţa. Era înfometată de cuvinte.

Într-o zi însă, a întâlnit un om dispreţuit de ţara ei natală, deşi se născuse în ea. Au devenit buni prieteni şi, când bărbatul a fost bolnav, scuturătoarea de cuvinte a lăsat o singură lacrimă să curgă pe faţa lui. Lacrima era făcută din prietenie – un singur cuvânt –, s-a uscat şi a devenit o sămânţă.

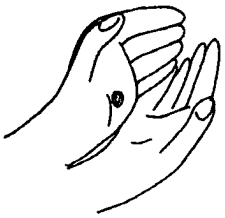

Când fata a fost data următoare în pădure, a plantat acea sămânţă printre ceilalţi copaci. A udat-o înainte şi după fiecare tură în care lucra.

La început nu a fost nimic, dar, într-o dimineaţă, când a verificat-o după o zi de scuturat cuvinte, un mic lăstar crescuse repede. L-a privit lung, pentru multă vreme.

Copacul a crescut mai repede decât orice altceva, până când a fost cel mai înalt copac din pădure. Toţi au venit să-l vadă. Toţi au şoptit despre el şi au aşteptat... să vină Führerul.

Revoltat, el a anunţat imediat că acel copac va fi distrus. Atunci, scuturătoarea de cuvinte şi-a croit drum prin

mulţime. A căzut în mâini şi în genunchi.

– Vă rog, a strigat ea, nu-l puteţi tăia!

Dar Führerul nu s-a clintit. Nu-şi putea permite să facă excepţii. În timp ce scuturătoarea de cuvinte era târâtă de acolo, el s-a întors spre mâna lui dreaptă şi a cerut:

– Un topor, te rog.

ÎN ACEL moment, scuturătoarea de cuvinte s-a smucit şi s-a eliberat. A alergat. S-a urcat în copac şi, cu toate că Führerul lovea trunchiul cu toporul, ea a urcat până când a ajuns pe cea mai înaltă creangă. Vocile şi loviturile de topor au continuat să se audă slab. Norii treceau pe acolo – ca nişte monştri albi, cu inimi cenuşii. Temătoare, dar încăpăţânată, scuturătoarea de cuvinte a rămas. A aşteptat să cadă copacul. Dar copacul nu s-a clintit.

Au trecut multe ore şi totuşi toporul Führerului nu izbutea să muşte din trunchi nici măcar o dată. Pe cale să se prăbuşească, el i-a ordonat unui alt om să continue.

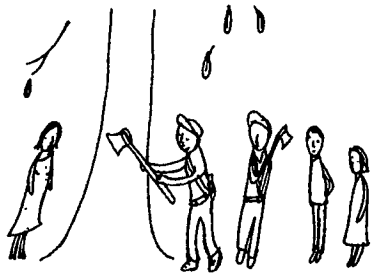

Zilele au trecut.

Săptămâni au luat locul zilelor.

O sută nouăzeci şi şase de soldaţi nu puteau urni nicicum copacul scuturătoarei de cuvinte.

– Dar ce mănâncă? se întrebau oamenii. Cum doarme?

Ceea ce nu ştiau ei era că toţi ceilalţi scuturători de cuvinte îi aruncau alimente, iar fata cobora pe crengile mai joase să le adune.

NINGEA. Ploua. Anotimpuri au venit şi au trecut. Scuturătoarea de cuvinte a rămas.

Când ultimul tăietor de lemne a renunţat, a strigat către ea:

– Scuturătoareo de cuvinte! Poţi să cobori acum! Nimeni nu poate învinge acest copac!

Scuturătoarea de cuvinte, care abia putea distinge vocea omului, a răspuns cu o şoaptă:

– Nu, mulţumesc.

Îi dădu cuvintele printre crengi.

NIMENI nu ştia cât timp trecuse, dar, într-o după amiază, un bărbat cu un topor a venit în oraş. Geanta părea grea pentru el. Abia îşi ţinea ochii deschişi. Picioarele îi erau sleite de epuizare.

– Copacul, i-a întrebat el pe oameni. Unde e copacul?

Numeroşi oameni l-au urmat şi, atunci când a sosit, nori acopereau vârfurile ramurilor. Scuturătoarea de cuvinte

putea doar să-i audă pe oameni strigând că un nou tăietor de lemne a venit pentru a pune capăt strajei sale.

– Nu o să coboare, au zis oamenii, pentru nimeni.

Nu ştiau cine este omul cu toporul şi nu ştiau că el nu se lăsa descurajat de nimic.

Deschise geanta şi scoase ceva mai mic decât un topor.

Oamenii au râs.

– Nu poţi să tai un copac cu un ciocan vechi.

Tânărul nu i-a ascultat. Doar scotocea prin geantă după nişte cuie. Îşi puse trei în gură şi încercă să bată un al patrulea în copac. Primele crengi erau extrem de sus şi a estimat că, pentru a ajunge la ele, avea nevoie de patru cuie ca sprijin.

– Uitaţi-vă la idiotul ăsta, a răcnit unui dintre privitori. Nimeni altcineva nu ar putea...

Omul a rămas tăcut.

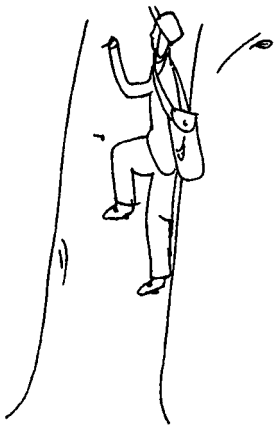

PRIMUL cui a intrat în copac şi a fost fixat din cinci lovituri. Apoi al doilea şi tânărul a început să se urce. Când a ajuns la al patrulea cui, era sus şi şi-a continuat drumul. A fost tentat să strige pe măsură ce înainta, dar a decis să nu facă acest lucru. Drumul până în vârf părea să dureze la nesfârşit. I-a luat mai multe ore să ajungă până la ultimele ramuri, dar, când a făcut-o, a găsit-o pe scuturătoarea de cuvinte dormind în păturile şi în norii ei.

A privit-o vreme îndelungată. Căldura soarelui încălzea acoperişul de nori.

El a întins un braţ şi a atins-o, iar scuturătoarea de cuvinte s-a trezit. S-a frecat la ochi şi, după ce i-a studiat îndelung chipul, a vorbit:

– Eşti tu cu-adevărat?

„De pe obrazul tău, s-a gândit ea, am luat sămânţa?”

Bărbatul a dat din cap. Inima lui şovăia şi el s-a ţinut mai strâns de crengi.

– Eu sunt.

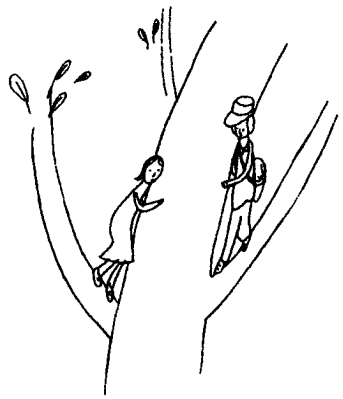

ÎMPREUNĂ, AU stat în vârful copacului. Când norii au dispărut, au putut vedea toată pădurea.

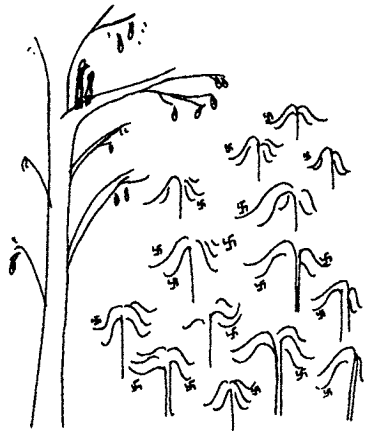

– Nu se oprea din crescut, a explicat ea.

– Nici asta n-o să se oprească.

Tânărul a privit una dintre ramurile pe care îşi sprijinea mâna.

După ce au terminat de vorbit şi de privit, au coborât. Au lăsat în urmă mâncarea şi păturile.

Oamenilor nu le venea să creadă ce vedeau, iar în momentul în care scuturătoarea de cuvinte şi tânărul au pus piciorul în lume, pe copac au început în sfârşit să se arate urmele loviturilor de topor. Au apărut vânătăi. Erau tăieturi în trunchi şi pământul a început să se zguduie.

– O să cadă, a ţipat o tânără femeie. Copacul o să cadă!

Copacul scuturătoarei de cuvinte, înalt de kilometri nesfârşiţi, a început încet să se încline. Gemea ca şi cum era absorbit în pământ.

Lumea s-a zgâlţâit şi, când totul s-a domolit într-un final, copacul zăcea întins în pădure.

Scuturătoarea de cuvinte şi tânărul s-au urcat pe trunchiul căzut.

Au trecut peste crengi şi au mers de-a lungul lui. Când s-au uitat în urmă, au observat că majoritatea privitorilor începuseră să se întoarcă la treburile lor. Acolo. În altă parte. În pădure. Dar, în timp ce ei doi mergeau tot mai departe, s-au oprit de mai multe ori, să asculte. Au crezut că pot auzi vocile şi cuvintele în spatele lor, pe copacul scuturătoarei de cuvinte.

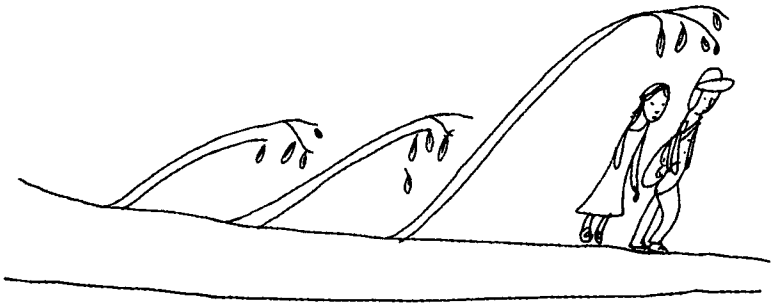

Multă vreme, Liesel rămase la masa din bucătărie şi se întrebă unde era Max Vandenburg în pădurea care era lumea întreagă. Lumina se diminua în jurul ei. Adormi. Mama o trimise la culcare şi ea aşa a făcut, cu cartea de schiţe a lui Max la piept.

Ore mai târziu, când se trezi, îi veni în minte răspunsul la întrebare.

– Sigur, şopti ea. Sigur că ştiu unde este, şi adormi din nou.

Visă copacul.

Colecţia de costume a anarhistului

STRADA HIMMEL NUMĂRUL 33,
24 DECEMBRIE
Deoarece cei doi taţi nu erau acasă,
Steinerii i-au invitat pe Rosa, pe Trudy Hubermann şi pe Liesel. Când au sosit, Rudy încă dădea explicaţii despre hainele lui. Se uită la Liesel şi gura i se deschide, dar numai puţin.

Zilele până la Crăciunul anului 1942 veniră cu zăpadă grea. Liesel citi de mai multe ori *Scuturătoarea de cuvinte,* de la povestea în sine până la numeroasele schiţe şi comentarii care o însoţeau. În ajunul Crăciunului, luă o decizie cu privire la Rudy. La naiba cu statul pe-afară prea târziu!

Merse la uşa vecină chiar înainte să se însereze şi îi spuse că are un cadou pentru el, de Crăciun.

Rudy se uită la mâinile şi picioarele ei.

– Ei, unde naiba e?

– Las-o baltă atunci!

Dar Rudy ştia. O mai văzuse astfel şi înainte. Ochi periculoşi şi mâini lipicioase. Respiraţia cu aromă de hoţie o înconjura şi el o putea mirosi.

– Cadoul ăsta, ghici el. Nu îl ai încă, nu-i aşa?

– Nu.

– Şi sigur că nici nu ai de gând să îl cumperi.

– Sigur că nu. Crezi că am vreun ban?

Zăpada cădea în continuare. La marginea ierbii, gheaţa arăta ca sticla spartă.

– Ai cheia? întrebă ea.

– Cheia de unde? Dar lui Rudy nu îi luă mult să înţeleagă. Intră în casă şi se întoarse după scurt timp. Cu cuvintele lui

Victor Chemmel, spuse: E timpul să mergem la cumpărături.

Lumina dispărea rapid şi, cu excepţia bisericii, toată strada München era închisă de Crăciun. Liesel mergea repede, ca să ţină ritmul cu paşii mai lungi ai vecinului ei. Ajunseră la fereastra magazinului. *STEINER – SCHNEIDERMEISTER.* Geamul era acoperit cu un strat subţire de noroi şi funingine depus în săptămânile care trecuseră. Dincolo de el, manechinele arătau ca nişte martori. Erau serioase şi ridicol de elegante. Era greu să scapi de senzaţia că urmăreau totul.

Rudy băgă mâna în buzunar.

Era Ajunul Crăciunului.

Tatăl lui se afla în apropiere de Viena.

Se gândi că nu-l va deranja dacă vor intra în magazinul lui iubit. Circumstanţele o cereau.

Uşa se deschise uşor şi cei doi se strecurară înăuntru. Din instinct, Rudy vru să aprindă lumina, dar curentul electric fusese deja întrerupt.

– Ai vreo lumânare?

Rudy era exasperat.

– *Eu* am adus cheile. Şi, pe lângă asta, a fost ideea ta.

În mijlocul schimbului de replici, Liesel se împiedică de o umflătură din podea. Un manechin căzu în urma ei. Îi atinse braţul şi se dezmembră în hainele în care era înveşmântat.

– Ia chestia asta de pe mine!

Manechinul se desfăcuse în câteva bucăţi. Trunchiul şi capul, picioarele şi două mâini. După ce scăpă de el, Liesel se ridică şi răsuflă din greu.

– Isuse Hristoase!

Rudy găsi unul din braţe şi o bătu pe umăr cu el. Când ea se întoarse speriată, el i-l întinse prietenos.

– Mă bucur să te cunosc.

Preţ de câteva minute, se mişcară încet pe culoarele înguste din magazin. Rudy o luă spre tejghea. Când căzu

peste o cutie goală, scânci şi înjură, apoi se îndreptă spre intrare.

– E ridicol, zise el. Aşteaptă aici un minut.

Liesel se aşeză cu braţul manechinului în mână, până când el se întoarse cu un felinar de la biserică.

Un inel de lumină îi încercuia faţa.

– Aşadar, unde-i cadoul cu care te-ai tot lăudat? Bine ar fi să nu fie unul dintre manechinele astea ciudate.

– Adu lumina încoace!

Când ajunse în secţiunea din stânga magazinului, Liesel luă felinarul cu o mână şi cu cealaltă căută printre costumele care atârnau. Trase unul afară, dar îl înlocui rapid cu altul.

– Nu, tot e prea mare. După încă două încercări, ridică un costum bleumarin în faţa lui Rudy Steiner. Pare cam pe măsura ta?

Cât timp Liesel rămase în întuneric, Rudy probă costumul în spatele unuia dintre paravane. Se zărea un mic cerc de lumină şi umbra care se îmbrăca.

Atunci când se întoarse, ţinu felinarul pentru ca Liesel să poată vedea. Eliberată de paravan, lumina era ca o coloană strălucind pe costumul rafinat. Lăsa însă să se vadă şi cămaşa murdară de dedesubt, şi pantofii uzaţi ai lui Rudy.

– Ei bine? întrebă el.

Liesel continuă examinarea. Îi dădu ocol şi ridică din umeri.

– Nu-i rău.

– Nu-i *rău?!* Arăt mai bine decât „nu-i rău”.

– Pantofii te dau de gol. Şi faţa.

Rudy puse felinarul pe tejghea şi veni spre ea, prefăcându-se că este furios, iar Liesel trebui să admită că începea să o cuprindă o stare de nervozitate. Fu uşurată şi dezamăgită în acelaşi timp când îl văzu cum se împiedică şi cade pe manechinul aflat în dizgraţie.

Pe podea, Rudy râdea.

Apoi, îşi închise ochii, strângându-i cu putere.

Liesel se grăbi către el.
Se aplecă spre băiat.
Sărută-l, Liesel, sărută-l.
– Eşti în regulă, Rudy? Rudy?

– Mi-e dor de el, zise băiatul stând într-o rână pe podea.
– *Frohe Weihnachten,* răspunse Liesel. Îl ajută să se ridice, îndreptându-i costumul. Crăciun fericit!

Partea a noua

Ultimul străin

în rolurile principale:
următoarea tentaţie – un jucător de cărţi – zăpezile din stalingrad – un frate fără vârstă – un accident – gustul amar al întrebărilor – o cutie de unelte, un tânăr care sângerează, un urs – un avion prăbuşit – şi o întoarcere acasă

Următoarea tentaţie

De data aceasta, era vorba despre biscuiţi.

Dar erau învechiţi.

Erau biscuiţi Kipferl rămaşi de la Crăciun şi stătuseră pe birou cel puţin două săptămâni. Ca nişte potcoave în miniatură, cu un strat de glazură de zahăr, cei de la fund fiind lipiţi de farfurie. Restul erau îngrămădiţi deasupra, formând un morman uniform. Putu deja să-i miroasă când degetele ei strânseră mai tare pervazul ferestrei. Camera avea gustul zahărului, al aluatului şi al miilor de pagini.

Nu exista niciun bilet, dar lui Liesel nu îi luă mult să realizeze că Ilsa Hermann pusese din nou ceva la cale şi, cu siguranţă, nici prin cap nu-i trecea că biscuiţii s-ar putea să *nu* fi fost pentru ea. Reveni la fereastră şi şopti ceva. Numele şoptit era Rudy.

Veniseră pe jos în acea zi, pentru că strada era prea alunecoasă pentru biciclete. Băiatul se afla sub fereastră, stând de pază. Când ea îl chemă, faţa lui apăru şi fata îi întinse farfuria. Nu au fost necesare prea mult insistenţe ca el să o ia.

Ochii lui se desfătară la vederea biscuiţilor şi puse câteva întrebări:

– Altceva? Puţin lapte?

– Poftim?

– *Lapte?* întrebă el puţin mai tare de data aceasta.

Dacă recunoscuse tonul jignit din vocea lui Liesel, în mod cert, nu arătă acest lucru.

Faţa hoţului de cărţi apăru din nou deasupra lui.

– Eşti prost? Pot pur şi simplu să fur cartea?

– Sigur. Tot ce zic e că…

Liesel se duse spre ultimul raft din stânga, din spatele biroului. Găsi nişte hârtie şi un creion în primul sertar şi

scrise „Mulţumesc”, lăsând biletul pe birou.

La dreapta ei, cartea ieşea în afară ca un os. În contrast cu paloarea ei, titlul întunecat era aproape ca o cicatrice. *Die Letze Menschliche Fremde – Ultimul străin.* Şoptea uşor în timp ce ea o trase de pe raft. Se scutură nişte praf.

Era la fereastră, pe cale să iasă, când uşa bibliotecii scârţâi şi se deschise.

Avea genunchiul pe pervaz şi mâna ei de hoţ de cărţi era pe rama ferestrei. Se întoarse spre direcţia zgomotului şi o zări pe soţia primarului într-un halat nou-nouţ şi în papuci. Pe buzunarul de la piept al halatului era brodată o svastică. Propaganda ajunsese până şi la toaletă.

Se priviră una pe alta.

Liesel se uită la pieptul Ilsei Hermann şi ridică braţul.

– *Heil Hitler!*

Era pe cale să plece când un gând îi fulgeră prin minte.

„Biscuiţii.

Fuseseră acolo de săptămâni întregi.

Asta însemna că primarul însuşi folosise biblioteca, el trebuie să-i fi văzut. Trebuie să fi întrebat de ce erau acolo. Sau – şi de îndată ce Liesel se gândi la asta, fu cuprinsă de un optimism ciudat – poate că nu era deloc biblioteca primarului, ci a ei. A Ilsei Hermann.”

Nu ştia de ce era atât de important, dar se bucura de faptul că o cameră plină de cărţi aparţinea unei femei. Ea fusese cea care o adusese în bibliotecă în primul rând şi îi oferise fereastra ca oportunitate de a intra. Era mai bine în acest fel. Totul părea să se potrivească.

Tocmai când dădu să se mişte din nou, se opri şi întrebă:

– Asta este camera dumneavoastră, nu-i aşa?

Soţia primarului se crispă.

– Obişnuiam să citesc aici, cu fiul meu. Dar pe urmă…

Mâna lui Liesel atinse aerul din spatele ei. Văzu o mamă citind pe podea, cu un băieţel care arăta spre imagini şi cuvinte. Apoi, văzu un război la fereastră.

– Ştiu!

O exclamaţie se auzi de afară.

– Ce-ai spus?

Liesel se răsuci şi şopti pe un ton aspru:

– Taci, *Saukerl,* şi uită-te pe stradă. Ilsei Hermann îi adresă cuvintele încet: Aşadar, toate aceste cărţi…

– Majoritatea sunt ale mele. Câteva îi aparţin soţului meu, iar altele au fost ale fiului meu, după cum ştii.

Liesel era ruşinată. Obrajii îi ardeau.

– Întotdeauna, am crezut că asta era camera primarului.

– De ce?

Femeia părea amuzată. Liesel observă că avea svastici şi pe vârfurile papucilor.

– E primar, am crezut că ar citi mult.

Soţia primarului îşi băgă mâinile în buzunarele laterale.

– Liesel, tu eşti cea care foloseşte cel mai mult camera asta.

– Aţi citit-o pe asta?

Liesel ridică *Ultimul străin.*

Ilsa privi mai îndeaproape titlul.

– Da, am citit-o.

– E bună?

– Nu e rea.

Atunci, avu un impuls să plece, dar simţi şi o obligaţie stranie de a rămâne. Dori să vorbească, însă cuvintele disponibile erau prea multe şi prea repezi. Încercă de mai multe ori să le înhaţe, dar soţia primarului luă iniţiativa.

Văzu faţa lui Rudy la fereastră sau, mai exact, părul lui ca flacăra de lumânare.

– Cred că mai bine ai pleca, zise ea. Te aşteaptă.

În drum spre casă, au mâncat.

– Eşti sigură că nu era nimic altceva? întrebă Rudy. Trebuie să fi fost.

– Ai avut noroc şi cu biscuiţii. Liesel examină darul din braţele lui Rudy. Acum, spune adevărul. Ai mâncat vreunul înainte să ies?

Rudy era indignat.

– Hei, tu eşti hoţul aici, nu eu.

– Nu glumi cu mine, *Saukerl,* văd nişte zahăr la colţul gurii.

Paranoic, Rudy ţinu farfuria doar cu o mână şi se şterse cu cealaltă.

– Nu am mâncat niciunul, pe cuvânt.

Jumătate din biscuiţi dispăruseră înainte ca ei să ajungă pe pod şi au împărţit restul cu Tommy Müller, pe strada Himmel.

Când terminară de mâncat, un singur lucru îi mai frământa şi Rudy l-a rostit:

– Ce naiba facem cu farfuria?

Jucătorul de cărţi

În timp ce Liesel şi Rudy mâncau biscuiţi, cei din LSE jucau cărţi în pauză, nu departe de Essen. Terminaseră o lungă călătorie din Stuttgart şi jucau pe ţigări. Reinhold Zucker nu era un om fericit.

– Jur că trişează, murmură el.

Stăteau într-o magazie care le servea drept adăpost şi Hans Hubermann tocmai câştigase a treia mână consecutivă. Zucker zvârli cărţile dezgustat şi îşi pieptănă părul slinos cu ajutorul a trei unghii murdare.

CÂTEVA ADEVĂRURI DESPRE REINHOLD ZUCKER

Avea douăzeci şi patru de ani. Când a câştigat o partidă de cărţi, nu şi-a mai încăput în piele de bucurie – şi-a dus cilindrii subţiri, plini cu tutun la nas şi a inspirat adânc. „Mirosul victoriei”, va spune el. A, şi încă un lucru. Va muri cu gura deschisă.

Spre deosebire de tânărul din stânga lui, Hans Hubermann nu se desfăta atunci când câştiga. A fost chiar îndeajuns de generos pentru a oferi înapoi fiecărui coleg una dintre ţigările sale şi a le şi aprinde pentru ei. Toţi în afară de Reinhold Zucker au acceptat darul. El a înhăţat ţigara şi a zvârlit-o în mijlocul cutiei întoarse cu fundul în sus, care servea pe post de masă.

– Nu am nevoie de pomana ta, bătrâne!

Se ridică şi plecă.

– Ce-o fi cu el? întrebă sergentul, dar niciunul nu a catadicsit să răspundă.

Reinhold Zucker era doar un băiat de douăzeci şi patru de ani, care nu putea să joace cărţi nici ca să-şi salveze

viaţa.

Dacă nu şi-ar fi pierdut ţigările în faţa lui Hans Hubermann, nu l-ar fi dispreţuit. Dacă nu l-ar fi dispreţuit, nu i-ar fi luat locul câteva săptămâni mai târziu, pe o stradă destul de inofensivă.

Un loc, doi bărbaţi, o mică discuţie şi eu.

Mă omoară câteodată cum mor oamenii.

Zăpezile Stalingradului

La mijlocul lunii ianuarie 1943, coridorul reprezentat de strada Himmel era întunecat şi mizerabil. Liesel închise poarta, se îndreptă spre uşa lui Frau Holtzapfel şi bătu. Fu luată prin surprindere de cel care răspunse.

Primul ei gând a fost că bărbatul trebuie să fi fost unul dintre fiii ei, dar nu arăta ca niciunul dintre fraţii din fotografiile înrămate de lângă uşă. Părea mult prea în vârstă, deşi era dificil de spus. Avea faţa punctată de barba nerasă, iar ochii lui păreau îndureraţi şi pătrunzători. O mână bandajată căzu din mâneca hainei şi picături de sânge ca nişte vişine se prelinseră prin bandaj.

– Poate că ar trebui să te întorci mai târziu.

Liesel încercă să privească dincolo de el. Mai avea puţin şi striga după Frau Holtzapfel, dar bărbatul o opri.

– Copilă, zise el. Vino mai târziu. Te chem eu. De unde eşti?

După mai bine de trei ore, o bătaie se auzi pe strada Himmel şi bărbatul apăru în faţa ei. Vişinele de sânge deveniseră prune.

– Poţi veni acum.

Afară, în lumina gri şi neclară, Liesel nu se putu abţine să nu-l întrebe ce i se întâmplase la mână. Suflă puţin aer pe nări – un singur cuvânt – înainte să răspundă:

– Stalingrad.

– Pardon?

Vorbise în vânt când răspunsese.

– N-am reuşit să aud.

Răspunse din nou, la fel, dar mai tare şi, de data aceasta, dădu detalii.

– Stalingrad. Asta am păţit la mână. Am fost împuşcat în coaste şi mi-au fost zburate trei degete. Asta îţi răspunde la întrebare? Îşi băgă mâna rănită în buzunar şi tremură satisfăcut de vântul german. Crezi că e frig aici?

Liesel atinse peretele de lângă ea. Nu putea minţi:

– Da, sigur.

Bărbatul râse.

– Ăsta nu-i frig.

Scoase o ţigară şi o vârî în gură. Cu o mână, încercă să aprindă un chibrit. Din cauza vremii fioroase, ar fi fost greu şi cu ambele mâini, dar cu una, era imposibil. Lăsă cutia de chibrituri să cadă şi înjură.

Liesel o ridică.

Luă ţigară şi o puse în gură. Nici ea nu o putu aprinde.

– Trebuie să tragi din ea, explică bărbatul. Pe vântul ăsta, nu se aprinde decât dacă tragi. *Verstehst?*

Mai făcu o încercare, încercând să-şi aducă aminte cum făcea papa. De data aceasta, gura i se umplu cu fum. I se urcă spre dinţi şi îi zgârie gâtul, dar se abţinu să nu tuşească.

– Bună treabă. După ce luă ţigara de la ea şi trase fumul în piept, întinse mâna stângă, nevătămată. Michael Holtzapfel.

– Liesel Meminger.

– Vii să-i citeşti mamei mele?

Rosa sosi în spatele ei în acel moment, iar Liesel îi putu simţi şocul.

– Michael? întrebă ea. Tu eşti? Michael Holtzapfel încuviinţă.

– *Guten Tag, Frau Hubermann,* a trecut mult timp.

– Arăţi atât de…

– Bătrân?

Rosa încă era stupefiată, dar se controlă.

– Ai vrea să intri? Văd că ai cunoscut-o pe fata mea adoptivă…

Vocea i se stinse când observă mâna însângerată.

– Fratele meu e mort, zise Michael Holtzapfel şi nici dacă ar fi lovit-o cu pumnul utilizabil rezultatul n-ar fi fost atât de puternic.

Pentru că Rosa se clătină. Cu siguranţă, războiul însemna a muri, dar mereu se cutremura pământul sub picioarele cuiva atunci când era vorba despre cineva care trăise şi respirase în apropiere. Rosa îi văzuse crescând pe ambii băieţi Holtzapfel.

Tânărul îmbătrânit găsi cumva o modalitate de a povesti ce se întâmplase fără să-şi piardă cumpătul.

– Eram într-una dintre clădirile pe care le foloseam ca spital când l-au adus. S-a întâmplat cu o săptămână înainte să mă întorc acasă. Am petrecut trei zile din acea săptămână cu el înainte să moară…

– Îmi pare rău.

Cuvintele nu păreau să vină din gura Rosei. Altcineva era persoana care stătea în spatele lui Liesel Meminger în acea seară, dar ea nu îndrăzni să se uite.

– Te rog, o opri Michael. Nu mai spune nimic. Pot să o duc pe fată să citească? Mă îndoiesc că mama o s-o audă, dar a zis să vină.

– Da, du-o.

Ajunseseră la jumătatea drumului când Michael Holtzapfel îşi aduse aminte de sine şi s-a întors.

– Rosa?

Urmă un moment de aşteptare până când mama deschise din nou uşa.

– Am auzit că fiul dumitale a fost acolo. În Rusia. Am dat peste altcineva din Molching şi ei mi-au zis. Dar sunt sigur că ştiai asta deja.

Rosa încercă să-l reţină. Se grăbi să iasă şi îl înşfăcă de mânecă.

– Nu. A plecat într-o zi şi nu s-a mai întors. Am încercat să-l găsim, dar, de atunci, atât de multe s-au întâmplat, încât…

Michael Holtzapfel era hotărât să scape. Ultimul lucru pe care voia să-l audă era o altă o poveste lacrimogenă. Eliberându-se, zise:

– După câte ştiu eu, este încă în viaţă.

I se alătură lui Liesel la poartă, dar fata nu se îndreptă spre uşa vecină. Privi chipul Rosei. Se lumina şi se ofilea simultan.

– Mama?

Rosa ridică mâna.

– Du-te.

Liesel aşteptă.

– Du-te!

Când îl ajunse din urmă, soldatul reîntors acasă încercă să discute cu ea. Probabil că regreta greşeala făcută cu Rosa şi încercă să o îngroape sub alte cuvinte. Ridicându-şi mâna bandajată, spuse:

– Tot nu pot să o fac să nu mai sângereze.

Liesel fu de fapt bucuroasă să intre în bucătăria lui Frau Holtzapfel. Era cu atât mai bine cu cât mai repede începea să citească.

Şuvoaie de sârmă udă curgeau pe faţa lui Frau Holtzapfel.

Fiul ei era mort.

Dar asta era numai jumătate din poveste.

Nu va şti niciodată cum s-a întâmplat în realitate, însă vă pot spune cu certitudine că unul dintre noi, cei de aici, ştie. Eu par să ştiu mereu ce s-a întâmplat când este vorba despre zăpadă, arme şi diversele confuzii din limbajul omenesc.

Când îmi imaginez bucătăria lui Frau Holtzapfel din cuvintele hoţului de cărţi, nu văd cuptorul sau lingurile de lemn, sau pompa de apă, sau nimic de acest gen. Cel puţin, nu la început. Ceea ce văd este iarna rusească şi zăpada căzând din tavan, şi soarta celui de-al doilea fiu al lui Frau Holtzapfel.

Numele lui era Robert şi ceea ce s-a întâmplat cu el a fost:

O MICĂ ISTORIE DE RĂZBOI

Picioarele i-au fost sfărâmate de la tibie de o explozie şi a murit în timp ce fratele lui îl privea într-un spital rece şi care duhnea.

A fost în Rusia, în 5 ianuarie 1943, doar o altă zi geroasă. Afară, prin oraş şi zăpadă, erau peste tot numai ruşi şi nemţi morţi. Cei rămaşi trăgeau în paginile albe din faţa lor. Se împleteau trei limbi. Rusa, gloanţele şi germana.

În vreme ce îmi croiam drum printre sufletele căzute, unul dintre bărbaţi spunea: „Mă mănâncă stomacul.” O zise de mai multe ori. În pofida şocului, s-a târât înainte, spre o siluetă întunecată, desfigurată, care zăcea sângerând pe pământ. Când soldatul cu stomacul sfârtecat ajunse lângă trupul prăbuşit, văzu că era Robert Holtzapfel. Mâinile lui erau îmbibate de sânge şi aduna zăpadă pe glezne, unde picioarele îi fuseseră retezate de ultima explozie. Erau mâini fierbinţi şi un ţipăt roşu.

Aburi se ridicau din pământ. Priveliştea şi mirosul zăpezii în descompunere.

– Sunt eu, îi zise soldatul. Pieter.

Se târî câţiva centimetri mai aproape.

– Pieter? întrebă Robert cu un glas pierit.

Trebuie să mă fi simţit prin apropiere.

A doua oară.

– Pieter?

Dintr-un motiv oarecare, muribunzii mereu pun întrebări la care ştiu răspunsul. Poate că o fac ca să moară având dreptate.

Dintr-odată, vocile sunară la fel.

Robert Holtzapfel se prăbuşi spre dreapta, în ţărâna rece şi aburindă.

Sunt sigură că se aştepta să mă întâlnească exact atunci şi acolo.

Nu a fost aşa.

Din păcate pentru tânărul neamţ, nu l-am luat în acea după-amiază. Am făcut un pas pe deasupra lui, cu celelalte suflete amărâte în braţe, şi m-am îndreptat înapoi spre ruşi.

Înainte şi înapoi, am tot umblat.

Bărbaţi dezmembraţi.

Nu a fost o excursie la schi, pot să vă asigur.

După cum i-a spus Michael mamei sale, au fost trei zile foarte lungi până când, în final, am venit după soldatul care şi-a lăsat picioarele la Stalingrad. Am apărut, fiind mai mult decât invitată la spitalul temporar, dar am bătut în retragere din cauza mirosului.

Un bărbat cu mâna bandajată îi spunea soldatului mut, cu faţa şocată că va supravieţui.

– O să mergi în curând acasă, îl asigură el.

„Da, acasă, m-am gândit. De-a binelea.”

– O să te aştept, continuă el. Urma să mă întorc înapoi la sfârşitul săptămânii, dar o să te aştept.

La mijlocul următoarei propoziţii a fratelui său, am ridicat sufletul lui Robert Holtzapfel.

De obicei, trebuie să fac eforturi, să mă uit prin tavan când sunt înăuntru, dar am avut noroc în acea clădire. O mică porţiune din acoperiş fusese distrusă şi puteam vedea drept în sus. La un metru depărtare, Michael Holtzapfel încă vorbea. Am încercat să-l ignor, privind gaura de deasupra. Cerul era alb, dar se schimba rapid. Ca întotdeauna, devenea un enorm cearşaf stropit cu vopsea. Sânge se strecura picurând şi, pe alocuri, norii erau murdari, ca nişte urme de paşi în zăpada care se topea.

„Urme de paşi?” întrebaţi voi.

Ei bine, mă întreb ale cui ar putea fi.

În bucătăria lui Frau Holtzapfel, Liesel citea. Neauzite, paginile erau întoarse şi, pentru mine, după ce peisajul rusesc păleşte în faţa ochilor, zăpada refuză a conteni să se cearnă din tavan. Ceainicul este acoperit, la fel şi masa. Oamenii, de asemenea, poartă moviliţe de zăpadă pe capete şi pe umeri.

Fratele tremură.

Femeia plânge.

Iar fata continuă să citească, dar din acest motiv se află acolo şi se bucură să fie utilă la ceva după consecinţele dezastruoase ale zăpezilor de la Stalingrad.

Fratele fără vârstă

Liesel Meminger mai avea câteva săptămâni până să împlinească paisprezece ani.

Papa al ei încă era plecat.

Mai încheiase trei şedinţe de lectură cu femeia devastată.

În multe nopţi, o privi pe Rosa stând cu acordeonul în braţe şi rugându-se cu bărbia sprijinită de burduf.

„Acum, se gândea ea, este momentul.” De obicei, furatul era activitatea care o înveselea, dar, în această zi, era timpul să dea ceva înapoi.

Băgă o mână sub pat şi scoase farfuria. Pe cât de repede putu, o spălă în bucătărie şi ieşi din casă. Era plăcut să se plimbe prin Molching. Aerul era tăios şi categoric ca *Watschen*-ul unei profesoare sau călugăriţe sadice. Pantofii ei făceau singurul sunet de pe strada München.

În timp ce traversa râul, un zvon de soare se iţi din spatele norilor.

Pe Grande Strasse numărul 8, urcă scările, lăsă farfuria lângă uşă şi bătu. Până când uşa fu deschisă, fata era după colţ. Liesel nu se uită îndărăt, dar ştia că, dacă s-ar fi uitat, l-ar fi zărit pe fratele ei la baza treptelor din nou, cu genunchiul complet vindecat. Chiar i-ar fi auzit vocea.

„Aşa e mai bine, Liesel.”

Înţelese cu mare tristeţe că fratele ei va avea întotdeauna şase ani, dar, gândindu-se la asta, făcu un efort să zâmbească.

Rămase deasupra râului Amper, pe pod, unde papa obişnuia să stea şi să se aplece peste balustradă.

Zâmbi şi tot zâmbi, apoi, când totul deveni clar, se duse acasă, iar fratele ei nu i se mai furişă niciodată în somn. Îi

era dor de el adesea, dar nu îi va fi niciodată dor de ochii pe moarte aţintiţi spre podeaua trenului sau de sunetul tusei care l-a ucis.

Hoţul de cărţi stătea în pat în acea noapte, iar băiatul veni doar înainte ca ea să închidă ochii. El era doar un membru al distribuţiei, pentru că Liesel a fost mereu vizitată în acea cameră. Papa stătea în picioare şi îi spunea că este pe jumătate femeie. În colţ, Max scria *Scuturătoarea de cuvinte.* Dezbrăcat, Rudy se afla lângă uşă. Din când în când, mama ei stătea pe un peron alături de pat. Şi departe, în camera care se întindea ca un pod spre un oraş fără nume, fratele ei Werner se juca în zăpada din cimitir.

Din hol, ca un metronom al viziunilor ei, Rosa sforăia şi Liesel stătea trează, înconjurată de fantasme, dar amintindu-şi un citat din cea mai recentă carte a ei.

ULTIMUL STRĂIN, PAGINA 38

„Erau oameni peste tot pe strada din oraş, dar străinul nu ar fi putut fi mai singur nici dacă strada ar fi fost goală.”

La venirea dimineţii, viziunile dispărură şi acum ea putea auzi recitalul domol de cuvinte din camera de zi. Rosa stătea cu acordeonul în braţe, rugându-se.

– Lasă-i pe toţi să vină acasă în viaţă, repeta ea. Te rog, Doamne, Te rog! Pe toţi.

Chiar şi ridurile din jurul ochilor ei îşi uneau mâinile.

Acordeonul trebuie să-i fi provocat durere, dar ea rămase în aceeaşi poziţie.

Rosa nu-i va spune niciodată lui Hans despre aceste momente, dar Liesel credea că acele rugăciuni trebuie să-l fi ajutat pe papa să supravieţuiască accidentului din Essen al celor din LSE. Dacă nu au ajutat, cu siguranţă, nici nu aveau cum să pricinuiască vreun rău.

Accidentul

Era o după-amiază surprinzător de senină şi bărbaţii se urcau în camion. Hans Hubermann tocmai se aşezase pe locul său. Reinhold Zucker stătea în picioare lângă el.

– Mişcă! zise el.

– *Bitte?* Poftim?

Zucker era încovoiat sub plafonul vehiculului.

– Am zis să te mişti, *Arschloch.* Jungla de păr unsuros îi cădea pe frunte în câlţi. Fac schimb de locuri cu tine.

Hans era nedumerit. Locul din spate era probabil cel mai inconfortabil dintre toate. Acolo era cel mai puternic curent şi cel mai frig.

– De ce?

– Contează? Zucker îşi pierdea răbdarea. Poate că vreau să mă dau jos primul ca să mă duc la budă.

Hans îşi dădu repede seama că restul unităţii deja urmărea conflictul demn de milă dintre doi oameni aşa-zis maturi. Nu voia să piardă, dar nici nu voia să fie slab. În plus, tocmai terminaseră o tură obositoare şi nu avea energia să continue disputa. Adus de spate, se îndreptă spre locul vacant din mijlocul camionului.

– De ce ai cedat în faţa acelui *Scheisskopf?* întrebă bărbatul de lângă el.

Hans aprinse un chibrit şi îi propuse să împartă o ţigară.

– Curentul din spate îmi trece chiar prin urechi.

Camionul verde-oliv era în drum spre tabără, poate la şaisprezece kilometri distanţă. Brunnenweg tocmai spunea un banc despre o chelneriţă franţuzoaică atunci când roata din dreapta-faţă plesni, iar şoferul pierdu controlul volanului. Vehiculul se rostogoli de mai multe ori, iar bărbaţii înjurară în timp ce erau aruncaţi prin aer, prin

lumină, mizerii şi tutun. Afară, cerul albastru devenea când tavan, când podea în vreme ce ei încercau să se agaţe de ceva.

După ce camionul se opri, erau toţi îngrămădiţi pe partea dreaptă a vehiculului, cu feţele înţepenite în uniforma murdară de lângă ei. Se întrebară unul pe altul dacă sunt teferi, până când Eddie Alma începu să ţipe.

– Luaţi-l de pe mine pe nenorocitul ăsta! zise el de trei ori, rapid.

Se holba la ochii nemişcaţi ai lui Reinhold Zucker.

PAGUBELE, ESSEN

Şase bărbaţi cu arsuri de ţigară.
Două mâini rupte.
Mai multe degete rupte.
Un picior rupt în cazul lui Hans Hubermann.
Un gât rupt în cazul lui Reinhold Zucker, frânt aproape pe linia dreaptă dintre lobii urechilor.

S-au târât unul pe altul afară, până când numai cadavrul rămase înăuntru.

Şoferul, Helmut Brohmann, stătea pe pământ, scărpinându-se în cap.

– Cauciucul, explică el, a explodat pur şi simplu.

Câţiva dintre bărbaţi îi luară partea şi susţinură ca un ecou că nu a fost vina lui. Alţii se plimbau fumând, întrebându-se unul pe altul dacă erau de părere că rănile lor păreau îndeajuns de grave pentru a fi eliberaţi de îndatoriri. Un mic grup se adunase în spatele camionului şi se uita la cadavru.

În apropiere, lângă un copac, o fâşie subţire de durere acută încă se deschidea în piciorul lui Hans Hubermann.

– Trebuia să fi fost eu, zise el.

– Cum? strigă sergentul, de lângă camion.

– Stătea pe locul meu.

Helmut Brohmann îşi reveni în simţiri şi se urcă înapoi în cabina şoferului. Întins la orizontală, încercă să pornească motorul, dar nu reuşi. S-a trimis după un alt camion şi după o ambulanţă. Ambulanţa nu a venit.

– Ştiţi ce înseamnă asta, nu-i aşa? zise Boris Schipper.

Ştiau.

În drum spre tabără, toţi încercară să nu se uite în jos, la rânjetul cu gura deschisă a lui Reinhold Zucker.

– V-am spus că ar fi trebuit să îl întoarcem cu faţa în jos, zise cineva.

De câteva ori, câţiva uitară pur şi simplu şi îşi odihniră picioarele pe cadavru. Odată ajunşi acolo, cu toţii încercară să evite sarcina de a-l scoate din camion. După ce această sarcină fu îndeplinită, Hans Hubermann făcu câţiva paşi înainte ca durerea să-i frângă piciorul şi să-l doboare la pământ.

O oră mai târziu, doctorul îl examină şi îi spuse că era cu siguranţă rupt. Sergentul se afla alături şi zâmbi silit.

– Ei bine, Hubermann. Se pare că ai scăpat, nu-i aşa? Îşi clătina faţa rotundă, fuma şi întocmea o listă cu lucrurile ce vor urma. O să te odihneşti. O să mă-ntrebe ce ar trebui să facem cu tine. Le voi spune că ai făcut o treabă foarte bună. Mai suflă nişte fum. Şi cred c-o să le zic că nu mai eşti apt pentru LSE şi ar trebui să fii trimis înapoi în München, să lucrezi într-un birou sau faci orice curăţenie este necesară acolo. Cum sună asta?

Deşi avea o grimasă de durere pe chip, Hans nu se putu abţină să nu râdă şi spuse:

– Sună bine, sergent.

Boris Schipper îşi termină ţigara.

– Poţi să fii al naibii sigur de asta. Ai noroc că te plac, Hubermann! Ai noroc că eşti un om bun şi generos cu ţigările.

În camera vecină se pregătea ghipsul.

Gustul amar al întrebărilor

La puţin peste o săptămână după ziua lui Liesel de la mijlocul lunii februarie, ea şi Rosa primiră într-un final o scrisoare detaliată de la Hans Hubermann. Fugi în casă de la căsuţa poştală şi i-o arătă mamei. Rosa îi ceru să o citească tare şi nu îşi putură reţine entuziasmul când Liesel ajunse la partea cu piciorul rupt. Fu atât de uluită, încât murmură următoarea propoziţie doar pentru sine.

– Ce este? insistă Rosa. *Saumensch?*

Liesel ridică privirea de la scrisoare şi fu pe cale să strige. Sergentul se ţinuse de cuvânt.

– Vine acasă, mamă. Papa vine acasă!

Se îmbrăţişară în bucătărie şi scrisoarea fu zdrobită între trupurile lor. În mod cert, un picior rupt era prilej de sărbătoare.

Când Liesel duse vestea la uşa vecină, Barbra Steiner fu extaziată. Strânse braţele fetei şi chemă restul familiei. În bucătărie, membrii familiei Steiner părură încântaţi de vestea că Hans Hubermann venea acasă. Rudy zâmbea şi râdea, iar Liesel văzu că măcar se străduia. Totuşi, putea şi să simtă gustul amar al întrebărilor de pe buzele sale.

„De ce el?

De ce Hans Hubermann, şi nu Alex Steiner?”

Întrebările lui aveau sens.

O trusă de scule, un tânăr care sângerează, un ursuleţ

De la recrutarea tatălui său în armată, în octombrie, furia lui Rudy crescuse simţitor. Vestea întoarcerii lui Hans Hubermann fusese tot ce îi trebui pentru a se intensifica şi mai tare. Nu îi spuse lui Liesel nimic despre asta. Nu se plânse că nu era corect. Decizia lui a fost să acţioneze.

Cără o cutie de metal pe strada Himmel, la momentul propice pentru furat dintr-o după-amiază, pe înserate.

TRUSA DE SCULE A LUI RUDY
Era roşie, cu pete şi de lungimea unei cutii de pantofi supradimensionate. Conţinea următoarele:
briceag ruginit x 1
lampă de lipit mică x 1
ciocan x 2 (unul mediu, unul mic)
prosop x 1
şurubelniţă x 3 (de diferite mărimi)
mască de schi x 1
şosete curate x 1
ursuleţ de pluş x 1

Liesel îl văzu de la fereastra bucătăriei – cu mersul lui ferm şi chipul hotărât, exact ca atunci când plecase să-şi găsească tatăl. Băiatul apucă mânerul uşii cu cea mai mare forţă pe care o avea, iar mişcările lui erau ţepene de furie.

Hoţul de cărţi scăpă prosopul pe care îl ţinea în mâini şi îl înlocui cu un singur gând.

„Se duce la furat.”

Ieşi în fugă din casă, să-l întâlnească.

– Rudy, unde te duci?

Rudy continuă să meargă şi vorbi prin aerul rece din faţa lui. În apropierea blocului în care stătea Tommy Müller, zise:

– Ştii tu, Liesel, mă gândeam la ceva. Nu eşti deloc hoaţă. Nu-i dădu şansa deloc să răspundă. Femeia aia te lasă înăuntru. Chiar îţi lasă biscuiţi, pentru numele lui Dumnezeu. Nu consider asta hoţie. Să furi este ceea ce face armata. Să-i ia pe tatăl tău şi pe al meu. Dădu cu piciorul într-o piatră care se izbi de o poartă. Grăbi pasul. Toţi nazişti ăia bogaţi de acolo de sus, pe de Grande Strasse, Gelb Strasse, Heide Strasse.

Liesel nu se putea concentra decât pentru a merge în ritmul rapid al băiatului. Deja trecuseră de Frau Diller’s şi intraseră pe strada München.

– Rudy…

– Oricum, cum te simţi?

– Cum mă simt când ce?

– Când iei una dintre cărţile alea.

În acel moment, decise să se oprească. Dacă voia un răspuns, va trebui să se întoarcă şi aşa făcu.

– Ei? Dar, din nou, Rudy fu cel care răspunse înainte ca Liesel măcar să-şi deschidă gura. Te simţi bine, nu-i aşa? Să furi ceva la rândul tău.

Liesel îşi îndreptă atenţia către trusa de scule, încercând să-l încetinească.

– Ce-ai acolo?

Se aplecă şi o deschise.

Totul părea să aibă sens, în afară de ursuleţ.

În timp ce plecară mai departe, Rudy explică amănunţit rostul obiectelor din trusa de scule şi ce va face cu fiecare. De exemplu, ciocanele erau pentru a sparge ferestre şi prosopul era pentru a înfăşură ciocanul, ca să înăbuşe zgomotul.

– Şi ursuleţul?

Îi aparţinea Annei-Marie Steiner şi nu era mai mare decât una dintre cărţile lui Liesel. Blana era aspră şi uzată. Ochii şi urechile îi fuseseră cusute la loc în mod repetat, dar cel puţin părea prietenos.

– Asta, răspunse Rudy, este o găselniţă genială. E pentru cazul în care un copil intră în timp ce sunt înăuntru. I-l dau ca să-l calmez.

– Şi ce plănuieşti să furi?

Ridică din umeri.

– Bani, mâncare, bijuterii. Pe orice pot pune mâna.

Suna îndeajuns de bine.

Nu trecură nici cincisprezece minute, că Liesel zări liniştea bruscă de pe faţa lui şi îşi dădu seama că Rudy nu va mai fura nimic. Hotărârea dispăruse şi, cu toate că el încă vedea gloria închipuită a furtului, ea observă că nu o mai credea. *Încerca* să o creadă şi acesta nu este niciodată un semn bun. Măreţia sa de infractor i se dezvăluia în faţa ochilor şi, în timp ce paşii se domoliră şi ei priveau casele, uşurarea lui Liesel era pură şi tristă înăuntrul ei.

Se aflau pe strada Gelb.

În general, casele erau întunecate şi uriaşe.

Rudy îşi dădu jos pantofii şi îi ridică în mâna stângă. Ţinea trusa de scule cu dreapta.

Între nori, era o lună. Poate un kilometru de lumină.

– Ce mai aştept? întrebă el, dar Liesel nu răspunse.

Din nou, Rudy deschise gura, dar fără să scoată vreun cuvânt. Puse trusa de scule pe pământ şi se aşeză pe ea. Şosetele îi deveneau tot mai grele şi mai ude.

– Noroc că mai ai încă o pereche în trusă, sugeră Liesel şi îl văzu cum încearcă să nu râdă.

Rudy se trase într-o parte şi se răsuci, iar acum era loc şi pentru Liesel.

Hoţul de cărţi şi cel mai bun prieten al său stăteau spate în spate pe o cutie roşie, cu pete, în mijlocul străzii. Fiecare

uitându-se într-o altă direcţie, rămaseră acolo o bună bucată de vreme. Când se ridicară ca să se îndrepte spre casă, Rudy îşi schimbă şosetele şi le lăsă pe cele purtate pe stradă. „Un cadou, hotărî el, pentru strada Gelb.”

ADEVĂRUL ROSTIT AL LUI RUDY STEINER

– Cred că sunt mai bun dacă las lucruri decât dacă le fur.

Câteva săptămâni mai târziu, trusa de scule se dovedi a fi bună măcar pentru ceva. Rudy înlătură şurubelniţele şi ciocanele şi depozită înăuntru multe lucruri de valoare ale Steinerilor, pentru următorul raid aerian. Singurul obiect care rămase fu ursuleţul.

Pe 9 martie, Rudy ieşi din casă cu ea, când sirenele îşi manifestară din nou prezenţa în Molching.

În vreme ce Steinerii se grăbiră pe strada Himmel, Michael Holtzapfel bătu puternic la uşa Rosei Hubermann. Când ea şi Liesel ieşiră, le prezentă problema.

– Mama mea, zise el şi încă mai avea prune de sânge pe bandaj. Nu vrea să iasă. Stă la masa din bucătărie.

Deşi trecuseră câteva săptămâni, Frau Holtzapfel încă nu începuse să-şi revină. Când Liesel venea să citească, femeia petrecea cea mai mare parte din timp holbându-se pe fereastră. Vorbea încet, aproape neauzit. Toată brutalitatea şi jignirile îi fuseseră îndepărtate de pe chip. De obicei, Michael era cel care îi spunea rămas-bun lui Liesel sau îi dădea cafeaua şi îi mulţumea. Acum, asta.

Rosa intră în acţiune.

Grabnic, se îndreptă cu un mers clătinat spre poartă şi se opri acolo.

– Holtzapfel?

Nu se auzeau decât sirenele şi Rosa.

– Holtzapfel, ieşi afară, scroafă bătrână şi mizerabilă! Tactul nu fusese niciodată punctul forte al Rosei

Hubermann. Dacă nu ieşi, murim cu toţii aici, pe stradă!

Se întoarse şi văzu siluetele neajutorate de pe cărare. O sirenă tocmai terminase de urlat.

– Şi acum ce facem?

Michael ridică din umeri, dezorientat, perplex. Liesel dădu drumul sacoşei cu cărţi şi îl privi în ochi. Strigă exact când o altă sirenă începu să urle.

– Pot să intru?

Dar nu aşteptă un răspuns. Parcurse în fugă scurta distanţă şi trecu împingând-o pe mama.

Frau Holtzapfel era neclintită la masă.

„Ce să-i spun? se întrebă Liesel.

Cum o fac să se mişte?”

Când sirenele făcură o altă pauză, ca să respire, o auzi pe Rosa strigând:

– Las-o, Liesel, trebuie să plecăm! Dacă vrea să moară, asta e treaba ei, dar apoi sirenele au pornit din nou.

Sunetul lor puternic coborî şi acoperi vocea, zvârlind-o departe.

Acum, nu mai erau decât zgomot, o fată şi o femeie de sârmă.

– Frau Holtzapfel, vă rog!

Ca şi în cazul conversaţiei cu Ilsa Hermann din ziua cu biscuiţii, o multitudine de cuvinte şi propoziţii îi stăteau pe limbă. Diferenţa era că astăzi era vorba despre bombe. Astăzi, era puţin mai important.

OPŢIUNILE

*** – Frau Holtzapfel, trebuie să plecăm.**

*** – Frau Holtzapfel, o să murim dacă stăm aici.**

*** – V-a mai rămas un fiu.**

*** – Toată lumea vă aşteaptă.**

*** – Bombele o să vă zboare capul.**

*** – Dacă nu veniţi, nu o să mai vin să vă citesc şi asta înseamnă că v-aţi pierdut singurul prieten.**

Rosti ultima propoziţie strigând cuvintele direct prin vacarmul sirenelor. Mâinile ei erau înfipte în masă.

Femeia îşi ridică privirea şi se hotărî. Nu se mişcă.

Liesel plecă. Se îndepărtă de masă şi ieşi în grabă.

Rosa ţinu poarta deschisă şi o luară la fugă spre numărul 45. Michael Holtzapfel rămase abandonat pe strada Himmel, mut.

– Haide! îl imploră Rosa, dar soldatul întors acasă ezită.

Tocmai era pe cale să intre din nou în casă, când ceva îl făcu să-şi schimbe părerea. Mâna lui mutilată era singurul lucru agăţat de poartă şi, jenat, o trase după sine şi le urmă.

Cu toţii priviră în urmă de câteva ori, dar Frau Holtzapfel tot nu se vedea.

Strada părea atât de largă şi, când urletul ultimei sirene se risipi în aer, ultimii trei oameni de pe strada Himmel coborâră în pivniţa Fiedlerilor.

– Ce v-a trebuit atât de mult? întrebă Rudy.

Avea în mâini trusa de scule.

Liesel puse jos sacoşa cu cărţi şi se aşeză pe ea.

– Am încercat s-o aducem pe Frau Holtzapfel.

Rudy privi în jur.

– Unde e?

– Acasă. În bucătărie.

În colţul îndepărtat al adăpostului, Michael stătea încovoiat şi tremura.

– Trebuia să fi rămas, zise el, trebuia să fi rămas, trebuia să fi rămas…

Vocea lui abia se auzea, dar ochii îi erau mai zgomotoşi decât niciodată. I se zbăteau violent în orbite şi îşi strângea mâna rănită, iar sângele se prelingea din bandaj.

Rosa a fost cea care l-a oprit.

– Te rog, Michael, nu a fost vina ta.

Dar tânărul căruia îi mai rămăseseră doar câteva degete la mâna dreaptă era de neconsolat. Se ghemui sub privirea Rosei.

– Spune-mi ceva, zise el, pentru că eu nu înţeleg… Se lăsă pe spate şi se sprijini de perete. Spune-mi, Rosa, cum poate ea să stea acolo, gata să moară, în timp ce eu încă vreau să trăiesc? Sângele se îngroşă. De ce vreau să trăiesc? Nu ar trebui să vreau, dar vreau.

Tânărul bărbat plânse incontrolabil vreme de câteva minute, cu mâna Rosei pe umăr. Ceilalţi urmăreau scena. Nu se putu opri nici când uşa pivniţei se deschise, se închise şi Frau Holtzapfel intră în adăpost.

Fiul ei îşi ridică privirea.

Rosa se retrase.

Când se aflară unul lângă celălalt, Michael îşi ceru scuze:

– Mamă, îmi pare rău, trebuia să fi stat cu tine.

Frau Holtzapfel nu auzi. Doar se aşeză alături de fiul ei şi îi ridică mâna bandajată.

– Îţi curge sânge din nou, zise ea şi împreună cu toţi ceilalţi aşteptară.

Liesel întinse o mână spre sacoşă şi căută printre cărţi.

BOMBARDAREA MÜNCHENULUI, 9 ŞI 10 MARTIE

Noaptea a fost lungă încărcată de bombe şi citit. Gura îi era uscată, dar hoţul de cărţi a reuşit să citească cincizeci şi patru de pagini.

Majoritatea copiilor adormiseră şi nu au auzit sirenele care anunţau reinstaurarea siguranţei. Părinţii îi treziră sau îi cărară pe treptele subsolului, spre lumea întunericului.

Departe, ardeau focuri şi eu tocmai ridicasem puţin peste două sute de suflete ucise.

Mă îndreptam spre Molching pentru a mai lua unul.

Pe strada Himmel nu era nimeni.

Sirenele se potoliseră pentru mai multe ore, în caz că apărea o altă ameninţare şi pentru a-i permite fumului să se risipească în atmosferă.

Bettina Steiner a fost cea care observă focul mic şi firul de fum din apropiere de râul Amper. Se înălţa spre cer şi fata arătă cu degetul.

– Priviţi!

Poate că fata l-a văzut prima, dar Rudy a reacţionat. În graba lui, nu lăsă din mână trusa de scule în timp ce alerga repede spre capătul străzii Himmel, o lua pe nişte străzi lăturalnice şi se îndrepta spre copaci. Liesel era în spatele lui (abandonase cărţile, lăsându-i-le Rosei în ciuda protestelor ei) şi apoi urmau câţiva oameni de la mai multe adăposturi din cale.

– Rudy, aşteaptă!

Rudy nu aşteptă.

Liesel vedea doar trusa de scule printre copaci, în vreme ce îşi croia drum spre flacăra care pălea şi avionul înnegurat. Zăcea fumegând într-o poieniţă de lângă râu. Pilotul încercase să aterizeze acolo.

La douăzeci de metri, Rudy se opri.

Când am sosit, l-am observat stând acolo, încercând să-şi domolească răsuflarea.

Membrele copacilor erau împrăştiate în întuneric.

Rămurele şi aşchii erau împrăştiate în jurul avionului, la fel şi combustibilul. Pocnetele slabe ale metalului care se răcea făceau ca minutele şi secundele să se scurgă într-un ritm accelerat, până când li se păru că stăteau acolo de ore întregi. Mulţimea se aduna tot mai numeroasă în spatele lor, iar respiraţia şi vorbele sale i se lipeau lui Liesel de spinare.

– Ei bine, zise Rudy, să aruncăm o privire?

Păşi printre copacii care mai rămăseseră în picioare, până la locul unde fuzelajul avionului era înfipt în pământ. Avea botul cufundat în apa curgătoare, iar aripile smulse rămăseseră undeva în spate.

Rudy îl ocoli încet, de la coadă şi prin dreapta.

– E sticlă, zise el. Parbrizul este împrăştiat peste tot.

Apoi, văzură trupul.

Rudy Steiner nu văzuse niciodată un chip atât de palid.

– Nu te apropia, Liesel!

Dar Liesel se apropie. Văzu faţa abia conştientă a pilotului inamic în timp ce copacii înalţi priveau şi râul gonea la vale. Avionul mai tuşi de câteva ori şi capul dinăuntru se înclină de la stânga la dreapta. Omul spuse ceva ce, evident, ei nu putură înţelege.

– Doamne, Isuse Hristoase! şopti Rudy. Trăieşte.

Trusa de scule se lovi de avion şi tot atunci se auzi şi sunetul unor voci şi paşi omeneşti.

Strălucirea focului dispăruse, iar dimineaţa era nemişcată şi neagră. Numai fumul venea spre ei, dar şi el se va risipi în curând.

Peretele alcătuit din copaci păstra culoarea unui München în flăcări, aflat la ananghie. Până acum, ochii băiatului se obişnuiseră nu doar cu întunericul, ci şi cu chipul pilotului. Ochii acestuia erau ca nişte pete de cafea şi avea tăieturi crestate pe obraji şi bărbie. Uniforma îi era mototolită pe piept.

În ciuda sfatului lui Rudy, Liesel se apropie şi, vă asigur, în acel moment, ne-am recunoscut una pe cealaltă.

„Te cunosc”, m-am gândit eu.

Era un tren şi un băiat care tuşea. Era zăpadă şi o fată înnebunită.

„Ai crescut, am zis în sinea mea, dar te recunosc.”

Nu se dădu înapoi şi nu încercă să se lupte cu mine, dar ştiu că a fost ceva care i-a spus fetei că eram acolo. Îmi putea mirosi respiraţia? Putea să-mi audă bătăile inimii, ritmice şi blestemate, care se frământa ca o nelegiuire în pieptul meu letal? Nu ştiu, dar ea mă cunoştea şi m-a privit în faţă, şi nu şi-a ferit privirea.

Cerul începea să se lumineze, căpătând culoarea cărbunelui, şi amândouă ne-am văzut de ale noastre. L-am observat pe băiat cum a băgat din nou mâna în trusa de scule, a căutat printre nişte rame cu fotografii şi a scos jucăria mică, galbenă, de pluş.

Cu grijă, se urcă lângă muribund.

Puse atent ursuleţul zâmbitor pe umărul pilotului. Vârful urechii sale îi atinse gâtul.

Muribundul trase aer în piept. Vorbi. În engleză, spuse:

– Mulţumesc.

Tăieturile i se deschiseră când a vorbit şi o mică picătură de sânge i se rostogoli pe gât.

– Cum? îl întrebă Rudy. *Was hast du gesagt?* Ce-ai spus?

Din nefericire, i-am luat-o înainte cu răspunsul. Vremea sosise şi am intrat în carlingă. Am extras încet sufletul pilotului din uniforma mototolită şi l-am salvat din avionul distrus. Mulţimea cocheta cu liniştea, în vreme ce eu mă strecuram printre oameni. M-am eliberat făcându-mi loc cu coatele.

Deasupra mea, cerul se umbri – doar un ultim moment de întuneric – şi pot jura că am văzut un semn negru de forma unei svastici. Zăbovea indiferentă în văzduh.

– *Heil Hitler!* am rostit eu, dar deja mă aflam printre copaci.

Probabil că este corect să spun că, în toţi anii în care Hitler a fost la conducere, nicio persoană nu a fost capabilă să-l servească pe Führer la fel de bine ca mine. Un om nu are o inimă ca a mea. Inima omenească este o linie, în timp ce a mea este un cerc şi posed abilitatea infinită de a fi la locul potrivit în momentul potrivit. Consecinţele acestui

lucru sunt că mereu găsesc oameni în cel mai bun moment al lor şi în cel mai rău. Văd urâţenia şi frumuseţea lor şi mă întreb cum poate ceva să fie în două feluri în acelaşi timp. Totuşi, ei au un lucru pe care îl invidiez. Oamenii, lăsând la o parte orice altceva, au bunul-simţ de a muri.

Sosirea acasă

Erau vremuri ale celor care sângerau, ale avioanelor distruse şi ursuleţilor de pluş, dar primul trimestru al anului 1943 se va termina într-o notă pozitivă pentru hoţul de cărţi.

La începutul lunii aprilie, ghipsul lui Hans Hubermann a fost ajustat până la genunchi, iar el se urcă într-un tren spre München. I se va oferi o săptămână de odihnă şi recreere acasă, înainte de a se alătura rândurilor armatei de conţopişti din oraş. Va ajuta la punerea în ordine a hârtiilor legate de curăţarea fabricilor, caselor, bisericilor şi spitalelor din München. Timpul va spune dacă va fi trimis să facă lucrări de reparaţie. Totul depindea de piciorul său şi de starea oraşului.

Era întuneric când a ajuns acasă. Ajunsese cu o zi mai târziu decât se aştepta, pentru că trenul a întârziat din cauza unei sperieturi legate de un raid aerian. Rămase la uşa din strada Himmel numărul 33 şi îşi strânse pumnul.

Cu patru ani în urmă, Liesel Meminger fusese silită să intre pe acea uşă, când a venit pentru prima oară. Max Vandenburg stătuse acolo cu o cheie care îl muşca de mână.

Acum era rândul lui Hans Hubermann. Bătu de patru ori şi hoţul de cărţi răspunse:

– Papa, papa.

Trebuie să fi rostit acel cuvânt de o sută de ori, în vreme ce îl îmbrăţişa în bucătărie şi nu voia să-i dea drumul.

Mai târziu, după ce au mâncat, au stat la masa din bucătărie până târziu în noapte, iar Hans le-a povestit totul şotiei sale şi lui Liesel Meminger. Le-a vorbit despre LSE, străzile pline de fum şi sufletele sărmane, pierdute, care

rătăceau pe acolo. Şi despre Reinhold Zucker. Săracul şi prostul de Reinhold Zucker. A durat ore.

La unu dimineaţa, Liesel se duse la culcare şi papa veni să stea cu ea, ca în trecut. Se trezi de mai multe ori ca să verifice dacă era acolo. Nu a dezamăgit-o.

Nopţile erau liniştite.

Patul ei era cald şi moale de mulţumire.

Da, a fost o noapte măreaţă pentru Liesel Meminger, iar liniştea, căldura şi calmul vor mai rămâne pentru încă aproximativ trei luni.

Dar povestea ei se întinde pe şase luni.

Partea a zecea

Hoţul de cărţi

în rolurile principale:
sfârşitul lumii – a nouăzeci şi opta zi – un făuritor de război – pe calea cuvintelor – o fată catatonică – mărturisiri – cartea mică şi neagră a ilsei hermann – nişte avioane distruse – fulgi de zăpadă arzând

Sfârşitul lumii
(Partea I)

Ploua pe strada Himmel când lumea se sfârşi pentru Liesel Meminger.

Cerul picura.

Ca un robinet pe care un copil a încercat din răsputeri să-l închidă, dar nu prea i-a reuşit. La început, picăturile au fost reci. Le-am simţit pe mâini când veneam dinspre Frau Diller’s, în mijlocul străzii.

Le-am auzit deasupra mea.

Prin norii care acopereau cerul, am privit în sus şi am văzut avioanele de tinichea. Am privit cum li se deschideau burţile din care cădeau pur şi simplu bombe. Au ratat ţinta, desigur. Deseori, ratau ţinta.

O MICĂ ŞI TRISTĂ SPERANŢĂ

Nimeni nu voia să bombardeze strada Himmel.
Nimeni nu voia să bombardeze un loc care avea numele raiului, nu-i aşa?
Nu-i aşa?

Bombele au căzut şi, în curând, norii se vor coace şi picăturile reci de ploaie se vor transforma în cenuşă. Fulgi de zăpadă fierbinţi vor cădea în averse.

Pe scurt, strada Himmel a fost făcută una cu pământul.

Casele au fost împroşcate de pe o parte a străzii pe cealaltă. O fotografie înrămată a unui Führer foarte serios a fost lovită şi distrusă pe podeaua spulberată. Totuşi, el zâmbea în acel mod serios al lui. Ştia ceva ce noi nu ştiam.

Dar eu ştiam ceva ce *el* nu ştia. În vreme ce toţi oamenii dormeau.

Rudy Steiner dormea. Mama şi papa dormeau. Frau Holtzapfel, Frau Diller. Tommy Muller. Toţi dormeau. Toţi mureau.

O singură persoană a supravieţuit.

A supravieţuit pentru că stătea într-o pivniţă, citind povestea propriei vieţi, verificând greşelile. În trecut, acea încăpere fusese declarată prea puţin adâncă pentru un adăpost, dar, în acea noapte, în 7 octombrie, fusese de ajuns. Ruinele caselor se prăbuşeau şi, câteva ore mai târziu, când liniştea stranie şi tulburătoare s-a instalat peste Molching, unitatea LSE din regiune a auzit ceva. Un ecou. Acolo jos, undeva, o fată bătea cu un creion într-un bidon de vopsea.

Cu toţii s-au oprit, şi-au ciulit urechile şi, când au auzit din nou sunetul, au început să sape.

OBIECTE PASATE DIN MÂNĂ-N MÂNĂ

Bucăţi mari de ciment şi ţigle de pe acoperiş. O parte dintr-un perete pe care era pictat un soare care picura. Un acordeon care nu părea prea vesel trăgând cu ochiul prin cutia roasă.

Au îndepărtat totul.

După ce o altă bucată de perete dărâmat a fost înlăturată, unul dintre ei văzu părul hoţului de cărţi.

Bărbatul avea un râs atât de frumos! Aducea pe lume un nou-născut.

– Nu pot să cred, e-n viaţă!

Era atât de multă bucurie printre bărbaţii care sporovăiau şi strigau, dar eu nu puteam să le împărtăşesc pe deplin entuziasmul.

Mai devreme, îl ţinusem pe papa al ei într-o mână şi pe mama în cealaltă. Ambele suflete erau atât de moi!

Mai departe, corpurile lor erau întinse pe jos, ca şi ale celorlalţi, încântătorii ochi de argint ai lui papa deja începeau să rugineascâ, iar buzele de carton ale mamei încremeniseră pe jumătate deschise, cel mai probabil în forma unui sforăit incomplet.

Mâinile salvatoare au tras-o pe Liesel afară şi i-au curăţat rămăşiţele de moloz de pe haine.

– Fetiţo, au zis ei, sirenele au pornit prea târziu. Ce făceai în subsol? Cum de ai ştiut?

Ceea ce nu au observat ei a fost că fata încă ţinea cartea în mână. A răspuns ţipând. Ţipătul strident al celui rămas în viaţă.

– Papa!

A doua oară. Faţa i s-a ridat când a atins o notă mai înaltă, îngrozită.

– Papa, *papa!*

Au trecut-o din mână în mână în timp ce ea ţipa, urla şi plângea. Nu ştia încă dacă era rănită, pentru că s-a zbătut, s-a eliberat şi a căutat, şi a urlat în continuare.

Încă ţinea strâns cartea.

Ţinea cu disperare cuvintele care îi salvaseră viaţa.

A nouăzeci şi opta zi

În primele nouăzeci şi şapte de zile de la întoarcerea lui Hans Hubermann, în aprilie 1943, totul a fost în regulă. Adesea, se gândea cu tristeţe că fiul lui lupta la Stalingrad, dar spera că o parte din norocul lui se afla şi în sângele băiatului.

În a treia sa noapte petrecută acasă, a cântat la acordeon în bucătărie. O promisiune era o promisiune. Au fost muzică, supă şi glume, şi râsetele unei fete de paisprezece ani.

– *Saumensch,* o avertiză mama, nu mai râde aşa de tare. Glumele lui nu sunt *atât* de amuzante. Şi mai sunt şi murdare…

După o săptămână, Hans se întoarse la datorie, ducându-se în oraş la unul dintre birourile armatei. A spus că acolo existau rezerve bune de ţigări şi mâncare şi uneori aducea acasă nişte biscuiţi sau gem. Era ca în zilele bune. Un raid nesemnificativ în mai. Un *„Heil Hitler”* pe ici, pe colo şi totul era bine.

Până în a nouăzeci şi opta zi.

O MICĂ AFIRMAŢIE A UNEI BĂTRÂNE
Pe strada München, ea zise:
– Doamne, Isuse Hristoase, aş vrea să nu-i aducă pe aici. Aceşti evrei blestemaţi înseamnă numai ghinion. Sunt un semn rău. De fiecare dată când îi văd, ştiu că totul se va duce de râpă.

Aceeaşi doamnă în vârstă anunţase venirea evreilor prima dată când îi văzuse Liesel. În esenţă, faţa ei era ca o

prună şi albă ca hârtia. Ochii ei erau de un albastru-închis, ca o venă. Şi predicţia ei a fost corectă.

În miezul verii, Molchingului i s-a arătat un semn al lucrurilor ce vor veni. A apărut în peisaj ca întotdeauna. La început, capul care se clătina al unui soldat şi arma lui împungând aerul. Apoi, şirul zdrenţăros al evreilor înlănţuiţi.

De data aceasta, singura diferenţă a fost că veneau din direcţia opusă. Erau duşi spre oraşul vecin, Nebling, pentru a curăţa străzile şi a îndepărta dărâmăturile, curăţenie pe care armata refuzase să o facă. În seara acelei zile, au mărşăluit încet, înapoi spre lagăr, obosiţi, învinşi.

Din nou, Liesel l-a căutat pe Max Vandenburg, gândindu-se că ar fi putut ajunge la Dachau fără să treacă prin Molching. Nu era acolo. Nu de data aceasta.

Doar oferiţi-i puţin timp, pentru că, într-o după-amiază caldă de august, Max, cu siguranţă, va mărşălui prin oraş, împreună cu restul. Însă, spre deosebire de ceilalţi, el nu va privi strada. Nu se va uita la întâmplare, prin tribuna întâi a Führerului.

UN FAPT DESPRE MAX VANDENBURG
Printre feţele de pe strada München, va căuta o fată care fura cărţi.

Cu această ocazie, în iulie, la data calculată mai târziu de Liesel ca fiind a nouăzeci şi opta zi de la întoarcerea lui papa, ea studia lunga coloană de evrei jalnici – căutându-l pe Max. Dacă nu altceva, măcar alina durerea pe care i-o provoca vederea lor.

„Ăsta e un gând groaznic”, va scrie ea în pivniţa din strada Himmel, dar ştia că este adevărat. Durerea de a-i privi. Dar durerea *lor?* Durerea încălţărilor împleticite şi a torturii, şi a porţilor lagărului care se închideau?

Au trecut pe acolo de două ori în decurs de zece zile şi, nu la multă vreme după aceea, femeia anonimă, cu faţa ca o prună s-a dovedit a fi avut dreptate. Cu siguranţă, suferinţa venise şi, dacă ei au fost în stare să-i învinovăţească pe evrei pentru că au reprezentat un avertisment sau un prolog, mai bine l-ar fi învinovăţit pe Führer şi expediţia lui în Rusia, deoarece acestea au fost cauzele reale – pentru că atunci când strada Himmel s-a trezit mai târziu, în iulie, un soldat întors acasă a fost descoperit mort. Se spânzurase de una dintre grinzile dintr-o spălătorie de lângă Frau Diller's. Încă un pendul uman. Încă un ceas oprit.

Proprietarul neglijent lăsase uşa deschisă.

24 IULIE, 6.30 DIMINEAŢA

În spălătorie era cald, grinzile erau solide, iar Michael Holtzapfel a sărit de pe scaun ca într-o prăpastie.

Atât de mulţi oameni mă urmăreau în acea perioadă, îmi strigau numele, mă rugau să îi iau cu mine! Şi apoi mai era şi micul procentaj al celor indiferenţi care mă chemau şi şopteau cu glasurile lor încordate.

– Ia-mă! spuneau ei şi nimic nu îi putea opri.

Erau înfricoşaţi, fără îndoială, dar nu le era teamă de mine. Exista teama de a rata şi de a trebui să se înfrunte pe sine încă o dată, şi lumea, şi pe cei ca voi.

Nu puteam face nimic.

Aveau prea multe mijloace, erau prea inventivi – şi, când reuşeau, indiferent de metoda aleasă, nu aveam cum să-i refuz.

Michael Holtzapfel ştia ce făcea.

S-a sinucis pentru că voia să trăiască.

Bineînţeles, nu am văzut-o deloc pe Liesel Meminger în acea zi. Ca de obicei, m-am sfătuit singură că eram mult prea ocupată ca să rămân pe strada Himmel pentru a auzi ţipetele. Este destul de rău când oamenii mă surprind asupra faptului, aşa că am luat fireasca decizie de a-mi face ieşirea din scenă în soarele matinal.

Nu am auzit vocea femeii care a explodat când a găsit trupul atârnat şi nici sunetul picioarelor care alergau şi al celor care veneau şi rămâneau cu gura căscată şi cu răsuflarea întretăiată. Nu l-am auzit pe bărbatul costeliv care murmura în barbă:

– Ce păcat, e strigător la cer…

Nu am văzut-o pe Frau Holtzapfel întinsă pe jos pe strada Himmel, cu braţele răsfirate, cu chipul care urla într-o disperare deplină. Nu, nu am descoperit toate acestea decât atunci când m-am întors câteva luni mai târziu şi am citit ceva numit *Hoţul de cărţi.* Mi s-a explicat că, în cele din urmă, Michael Holtzapfel a fost doborât nu din cauza mâinii accidentate sau a vreunei alte răni, ci din cauza vinei de a fi supravieţuit.

În zilele de dinaintea morţii sale, fata înţelesese că el nu dormea şi că fiecare noapte îi era otrăvită. Deseori, mi-l închipui zăcând treaz, transpirând în cearşafurile de zăpadă sau având în faţa ochilor imaginea picioarelor schilodite ale fratelui său. Liesel a scris că, uneori, a fost cât pe ce să-i spună despre propriul frate, aşa cum i-a zis şi lui Max, dar părea a fi o mare diferenţă între o tuse prelungită şi două picioare nimicite. Cum consolezi un om care a văzut astfel de lucruri? Cum îi spui că Führerul era mândru de el, că Führerul îl iubea pentru ce a făcut la Stalingrad? Cum ai putea măcar îndrăzni? Nu poţi decât să-l laşi pe el să vorbească. Paradoxul, desigur, este că astfel de oameni păstrează cele mai importante cuvinte ale lor pentru după aceea, când cei din jur sunt destul de ghinionişti ca să le găsească. Un bilet, o propoziţie, o întrebare chiar sau o scrisoare precum cea din strada Himmel, din iulie 1943.

MICHAEL HOLTZAPFEL: ULTIMUL ADIO

„Dragă mamă,

Vei putea vreodată să mă ierţi? Pur şi simplu, nu mai puteam suporta. Mă întâlnesc cu Robert. Nu-mi pasă ce zic blestemaţii de catolici despre asta. Trebuie să fie un loc în rai pentru cei care au fost unde am fost eu. Ai putea crede că nu te iubesc din cauza a ceea ce am făcut, dar te iubesc.

Michael al tău”

Hans Hubermann a fost cel rugat să-i dea vestea lui Frau Holtzapfel. Stătea în pragul casei sale şi ea a citit pe faţa lui ce se întâmplase. Doi fii în şase luni.

Cerul de dimineaţă strălucea în urma bărbatului, în timp ce femeia de sârmă trecu pe lângă el. Alergă plângând spre grupul de pe strada Himmel. Rosti numele lui Michael de mai mult de douăzeci de ori, dar Michael răspunsese deja. Potrivit hoţului de cărţi, Frau Holtzapfel strânse trupul în braţe aproape o oră. Apoi, se întoarse în soarele orbitor din strada Himmel şi se aşează jos. Nu se mai putea tine pe picioare.

De la distanţă, oamenii priveau. Era mai uşor de la depărtare.

Hans Hubermann se aşează lângă ea.

Îşi puse mâna pe a ei şi ea se lăsă pe spate, pe pământul tare. Ţipetele ei umplură strada.

Mult mai târziu, Hans a condus-o cu o istovitoare grijă pe poarta din faţă şi în casă. Şi, indiferent de câte ori încerc să văd scena altfel, nu reuşesc…

Când mi-i imaginez pe femeia înnebunită şi pe bărbatul înalt şi cu ochi de argint, în bucătăria din strada Himmel numărul 33 încă mai ninge.

Făuritorul de război

Se simţea mirosul de coşciug din lemn proaspăt tăiat. Rochii negre. Pungi cât nişte valize sub ochi. Liesel stătea cu ceilalţi, pe iarbă. Îi citi lui Frau Holtzapfel chiar în acea după-amiază. *Purtătorul de vise,* preferata vecinei sale.

Într-adevăr, a fost o zi plină.

27 IULIE 1943

Michael Holtzapfel a fost înmormântat şi hoţul de cărţi i-a citit celei îndurerate. Aliaţii au bombardat Hamburgul – şi, referitor la acest subiect, este un noroc că am cumva puteri supranaturale. Nimeni altcineva nu putea duce aproape 45 000 de oameni într-un timp atât de scurt. Nici într-un milion de ani omeneşti.

La vremea aceea, nemţii începeau să plătească în adevăratul sens al cuvântului. Genunchii mici şi cu bube ai Führerului începeau să tremure.

Totuşi, trebuie să recunosc ceva în privinţa acelui Führer.

Cu siguranţă, avea o voinţă de fier.

Nu lâncezea deloc când venea vorba de făurit războaie şi nici nu se dădea înapoi când venea vorba de exterminarea şi pedepsirea unei molime. În timp ce marea parte a lagărelor erau răspândite prin Europa, unele încă mai funcţionau chiar în Germania.

În acele lagăre, mulţi oameni erau puşi să muncească şi să meargă.

Max Vandenburg era un asemenea evreu.

Pe calea cuvintelor

S-a întâmplat într-un oraş mic din patria lui Hitler.

Şuvoiul suferinţei era încă pompat bine mersi şi o părticică din el ajunsese acum în oraş.

Evreii erau puşi să mărşăluiască la periferia Münchenului şi, cumva, o adolescentă făcu inimaginabilul, se strecură şi merse pe lângă ei. Când soldaţii au îndepărtat-o cu forţa şi au dat cu ea de pământ, fata s-a ridicat şi a continuat.

Era o dimineaţă caldă.

O altă zi frumoasă pentru o paradă.

Soldaţii şi evreii au trecut prin mai multe oraşe şi acum soseau în Molching. Se poate să fi fost nevoie de mai multă muncă în lagăr sau era posibil ca mai mulţi prizonieri să fi murit. Indiferent de motiv, un lot proaspăt de evrei obosiţi era dus pe jos spre Dachau.

Ca întotdeauna, Liesel alergă spre strada München cu obişnuiţii privitori care gravitau în jurul convoiului.

– *Heil Hitler!*

Îl auzi pe primul soldat de departe şi se îndreptă spre el, prin mulţime, ca să întâlnească procesiunea. Vocea o uluia. Transforma cerul infinit într-un tavan chiar deasupra sa, iar cuvintele ricoşau, aterizând undeva pe podeaua de picioare târşâite ale evreilor.

Ochii lor.

Priveau strada mişcătoare şi, după ce Liesel găsi un loc bun, se opri şi îi studie. Răsfoi dosarul fiecărui chip, încercând să găsească o potrivire cu evreul care a scris *Omul aplecat asupra mea* şi *Scuturătoarea de cuvinte.*

„Păr ca penele, se gândi ea.

Nu, păr ca nişte rămurele. Aşa arată când nu a fost spălat. Uită-te după un păr ca rămurelele şi după ochi apoşi, şi o barbă de surcele.”

Doamne, erau atât de mulţi!

Atât de multe perechi de ochi muribunzi şi picioare sleite!

Liesel căută printre ele şi nu a fost neapărat o recunoaştere a trăsăturilor faciale ceea ce l-a dat de gol pe Max Vandenburg. Ci faţa lui – de asemenea, studiind mulţimea. Crispată de concentrare. Liesel simţi cum îi stă inima în loc când găsi singurul chip care privea direct spre spectatorii nemţi. Îi examina atât de atent, încât oamenii aflaţi de o parte şi de a alta a hoţului de cărţi au observat şi l-au arătat cu degetul.

– Şi *ăla* la ce se uită? zise o voce de bărbat de lângă ea.

Hoţul de cărţi păşi în stradă.

Niciodată, mişcarea nu fusese o asemenea povară. Niciodată, inima nu îi fusese atât de hotărâtă şi de mare ca acum în pieptul adolescentin.

Făcu un pas înainte şi rosti foarte încet:

– Mă caută pe mine.

Vocea îi pieri şi căzu undeva înăuntru. Trebuia să o regăsească, să o caute în profunzime, să înveţe din nou să vorbească şi să-i strige numele.

– Sunt aici, Max!

Mai tare.

– *Max, sunt aici!*

A auzit-o.

MAX VANDENBURG, AUGUST 1943

Erau rămurele de păr, aşa cum se gândise Liesel, şi ochii apoşi au păşit spre ea, peste umerii celorlalţi

evrei. Când au ajuns la ea, au implorat. Barba îi îmblânzea faţa şi gura îi tremura în timp ce spunea cuvântul, numele, fata. Liesel.

Liesel uită cu totul de mulţime şi intră în marea de evrei, printre ei, până îl apucă de braţ cu mâna stângă.

Chipul lui se înclină spre ea.

Ea se împiedică şi evreul, îngrozitorul evreu, se aplecă pentru a o ajuta să se ridice. Îşi irosi toate puterile.

– Sunt aici, Max, zise ea din nou, sunt aici.

– Nu-mi vine să cred… Cuvintele îi picurau din gură lui Max Vandenburg. Uite cât ai crescut! Avea o tristeţe intensă în ochi. I se umflau. Liesel… Au pus mâna pe mine acum câteva luni. Vocea lui era schilodită, dar se târa spre ea. La jumătatea drumului spre Stuttgart, spuse el.

Din interior, fluviul de evrei era un dezastru impenetrabil de braţe şi picioare. Uniforme zdrenţuite. Încă nu o văzuse niciun soldat, iar Max o avertiză:

– Trebuie să-mi dai drumul, Liesel.

Chiar încercă să o împingă, dar fata era prea puternică. Braţele înfometate ale lui Max nu o putură convinge, iar ea merse în continuare prin mizerie, foamete şi confuzie.

După un şir lung de paşi, primul soldat o observă.

– Hei! strigă el. Arătă cu biciul. Hei, fato, ce faci? Ieşi de-acolo!

Fiindcă ea îl ignoră complet, soldatul îşi folosi arma ca să-şi facă loc prin mulţimea densă de oameni. Îi îmbrânci la o parte şi ajunse la ea. Se ivi deasupra ei, în timp ce Liesel se lupta să înainteze şi fata observă expresia gâtuită a lui Max Vandenburg. Îl mai văzuse înfricoşat, dar niciodată astfel.

Soldatul o înşfăcă.

Mâinile lui îi apucară cu brutalitate hainele.

Putu să-i simtă oasele şi încheieturile degetelor. Îi maltratau pielea.

– Am zis să ieşi! îi ordonă el şi o târî pe fată spre marginea străzii, şi o zvârli spre zidul de spectatori germani.

Se făcea tot mai cald. Soarele îi ardea faţa. Fata aterizase brusc şi dureros, dar acum era din nou în picioare. Şi-a revenit şi a aşteptat. A reintrat în convoi.

De data aceasta, Liesel şi-a croit drum prin spate.

În faţă, putea vedea rămurele distincte de păr şi se îndreptă iarăşi spre ele.

De această dată, nu îl atinse şi se opri. Undeva în interiorul ei se aflau sufletele cuvintelor. S-au căţărat afară şi au rămas lângă ea.

– Max, zise fata.

El se întoarse şi închise ochii pentru o clipă, iar fata continuă:

– A fost odată un bărbat mic şi ciudat, spuse ea. Braţele ei atârnau pe lângă trup, dar mâinile îi erau strânse în pumni. Dar mai era şi o scuturătoare de cărţi.

Unul dintre evreii aflaţi în drum spre Dachau se oprise acum din mers.

Rămase absolut nemişcat, timp în care ceilalţi îl ocoleau morocănoşi, lăsându-l complet singur. Ochii lui ezitară şi fu atât de simplu! Cuvintele trecură de la fată la evreu. Se căţărară pe el.

Data următoare când vorbi, întrebările îi ieşiră poticnindu-se din gură. Lacrimi fierbinţi i se înghionteau în ochi şi ea nu voia să le elibereze. Mai bine să fie fermă şi mândră. Să lase cuvintele să facă totul.

– Tu eşti cu adevărat? întrebă tânărul, zise ea. De pe obrazul tău am luat sămânţa?

Max Vandenburg rămase în picioare.

Nu căzu în genunchi.

Oamenii, evreii, norii se opriră cu toţii. Urmăreau.

Max o privi prima oară pe fată şi apoi se uită lung la cerul larg şi albastru, şi măreţ. Erau raze puternice – scânduri de lumină – căzând pretutindeni, minunat, pe stradă. Norii îşi arcuiau spinările pentru a privi în urmă şi apoi se puneau din nou în mişcare.

– E o zi atât de frumoasă, zise el, iar vocea lui era fărâmiţată.

O zi grozavă pentru a muri. O zi grozavă pentru a muri, ca asta.

Liesel se apropie de el. Fu îndeajuns de curajoasă să întindă mâna şi să-i atingă faţa acoperită cu barbă.

– Tu eşti cu adevărat, Max?

O zi germană atât de strălucitoare şi publicul ei grijuliu, îşi lăsă buzele să-i sărute palma.

– Da, Liesel, eu sunt, apoi el îşi puse faţa în palma fetei şi plânse pe degetele ei.

Plânse în vreme ce soldaţii veniră şi micul grup de evrei insolenţi stătea şi privea.

A fost biciuit.

– Max, plânse fata.

Apoi, în gând, fiind târâtă de acolo:

„Max.

Boxer evreu.”

În sinea ei, spuse totul.

„Maxi-taxi. Aşa îţi zicea prietenul tău din Stuttgart când v-aţi bătut pe stradă, îţi aduci aminte? Tu erai acela – băiatul cu pumni duri – şi ai spus că i-ai da un pumn în faţă morţii dacă vine după tine. Îţi aminteşti, Max? Tu mi-ai zis. Îmi amintesc tot…

Îţi aminteşti omul de zăpadă, Max?

Îţi aminteşti?

Din pivniţă?

Îţi aminteşti norul alb, cu inima gri?

Führerul încă mai coboară să te caute câteodată. Îi este dor de tine. Tuturor ne e dor de tine.”

Biciul. Biciul.

Biciul din mâna soldatului continuă să lovească. Îl pocni peste faţă pe Max. Îi tăie bărbia şi îi crestă gâtul.

Max se prăbuşi la pământ şi soldatul se întoarse acum spre fată. Gura i se deschise. Dinţii lui erau imaculaţi.

O imagine bruscă îi apăru în faţa ochilor. Îşi reaminti ziua în care îşi dorise ca Ilsa Herman sau măcar Rosa cea de nădejde să o plesnească peste faţă, dar niciuna din ele nu o făcuse. De această dată, nu a fost dezamăgită.

Biciul i-a brăzdat clavicula şi i-a atins omoplatul.

– Liesel!

Cunoştea această persoană.

Când soldatul ridică biciul, ea îl zări pe Rudy Steiner agitat în mulţime. O striga. Îi văzu chipul chinuit şi părul galben.

– Liesel, ieşi de-acolo!

Hoţul de cărţi nu ieşi.

Închise ochii şi încasă următoarea lovitură arzătoare şi apoi încă una, până când corpul ei se izbi de podeaua caldă a străzii. Îi încălzea obrazul.

Auzi alte cuvinte, de data aceasta de la soldat:

– *Steh' auf!*

Propoziţia succintă nu îi era adresată fetei, ci evreului. A fost dezvoltată.

– Ridică-te, jegosule, câine evreu, ridică-te, ridică-te…

Max se ridică anevoie în picioare.

Încă o flotare, Max.

Încă o flotare pe podeaua rece din pivniţă.

Îşi mişcă picioarele.

Merse în continuare, târându-le după el.

Picioarele i se clătinau şi atinse cu mâinile urmele biciului, pentru a alina usturimea. Când încercă să se uite

din nou după Liesel, mâinile-soldat au fost puse pe umerii lui însângeraţi şi l-au împins.

Băiatul sosi. Picioarele lui slăbănoage se îndoiră şi el strigă spre stânga lui.

– Tommy, vino-ncoace şi ajută-mă! Trebuie să o ridicăm. Tommy, *hai odată!* Îl ridică pe hoţul de cărţi de subsori. Liesel, haide, trebuie să plecăm de pe stradă.

Când fata fu capabilă să stea în picioare, se uită la feţele împietrite ale nemţilor, proaspăt scoase din cutiile lor. La picioarele lor, îşi permise pentru un moment să se prăbuşească. O zgârietură aprinse un chibrit pe acea parte a feţei cu care se lovise de pământ. Pulsul i-o luă razna, arzându-i ambii obraji.

Mai departe pe stradă, putea vedea ca prin ceaţă picioarele şi călcâiele ultimului evreu care se îndepărta.

Faţa îi ardea şi avea o durere stăruitoare în braţe şi în picioare – o amorţeală dureroasă şi epuizantă în acelaşi timp.

Se ridică.

Îndărătnică, începu să meargă şi apoi să alerge pe strada München, pe urmele ultimilor paşi ai lui Max Vandenburg.

– Liesel, ce faci?!

Se eliberă de strânsoarea cuvintelor lui Rudy şi îi ignoră pe privitorii de la marginea străzii. Majoritatea era mută. Statui cu inimi care băteau. Poate spectatori în fazele târzii al unui maraton. Liesel strigă din nou, dar nu fu auzită. Avea părul în ochi.

– Te rog, Max!

După vreo treizeci de metri, exact când un soldat se răsuci, fata fu doborâtă. Mâini o înşfăcară din spate şi băiatul de la uşa vecină o doborî la pământ, făcând-o să aterizeze pe genunchi. El îi încasă pumnii ca pe nişte daruri. Mâinile ei osoase şi coatele au fost acceptate doar cu câteva gemete. Acceptă picăturile zgomotoase şi grosolane de salivă şi lacrimile ca şi cum ar fi fost o

mângâiere pe chipul lui. Mai important însă, reuşi să o stăpânească.

Pe strada München, un băiat şi o fată erau îngemănaţi.

Stăteau încovoiau şi neconsolaţi pe stradă.

Împreună, priviră oamenii dispărând. Îi urmăriră dizolvându-se ca nişte tăbliţe mişcătoare în aerul umed.

Mărturisiri

După ce evreii nu se mai văzură, Rudy şi Liesel se desprinseră unul de celălalt, iar hoţul de cărţi nu zise nimic. Nu existau răspunsuri pentru întrebările lui Rudy.

Liesel nici nu se duse acasă. Se îndreptă oropsită spre gară şi îl aşteptă pe papa timp de ore întregi. La început, Rudy stătu cu ea, dar, pentru că Hans mai avea o jumătate de zi până să ajungă acasă, se duse după Rosa. La întoarcere spre gară, el îi povesti ce se întâmplase şi, când ajunse, Rosa nu o întrebă nimic pe fată. Deja pusese totul cap la cap şi doar stătu lângă ea şi, în cele din urmă, o convinse să se aşeze. Aşteptară împreună.

Când papa a aflat, a scăpat geanta şi a dat un şut aerului din Bahnhof.

Niciunul dintre ei nu mâncă în acea seară. Degetele lui papa profanară acordeonul, ucigând cântec după cântec, indiferent cât de mult încerca să-i iasă bine. Nimic nu mai mergea.

Timp de trei zile, hoţul de cărţi zăcu în pat.

În fiecare dimineaţă şi după-amiază, Rudy Steiner bătea la uşă şi întreba dacă mai era bolnavă. Fata nu era bolnavă.

În a patra zi, Liesel bătu la uşa vecinului ei şi îl întrebă dacă ar vrea să meargă din nou la copacii unde împărţiseră pâinea cu un an în urmă.

– Trebuia să-ţi fi spus mai devreme, zise ea.

După cum îi promisese, au mers pe stradă, spre Dachau. Au stat printre copaci. Erau forme lungi de lumini şi umbre. Conuri de pin zăceau împrăştiate ca nişte biscuiţi.

„Mulţumesc, Rudy.

Pentru tot. Pentru că m-ai ajutat pe stradă, pentru că m-ai oprit…” Nu îi spuse nimic.

Mâna ei se sprijini uşor pe ramura decojită de lângă ea.

– Rudy, dacă îţi zic ceva, promiţi să nu spui niciun cuvânt nimănui?

– Sigur. Vedea seriozitatea de pe chipul fetei şi simţea gravitatea vocii ei. Se sprijini de copacul de lângă ea. Ce este?

– Promite!

– Deja am făcut-o.

– Fă-o din nou. Nu poţi să-i spui mamei tale, fratelui tău, nici lui Tommy Müller. Nimănui.

– Promit!

Înclinându-se.

Privind spre pământ.

Ea încercă de mai multe ori să găsească punctul de plecare de la care să înceapă, citind propoziţii la picioarele ei, unind cuvinte cu conuri de pin şi cu crenguţe rupte.

– Mai ştii când eu m-am lovit jucând fotbal pe stradă? zise ea.

I-au trebuit aproximativ trei sferturi de oră ca să povestească despre un acordeon, două războaie, un boxer evreu şi o pivniţă. Fără să uite ce se întâmplase cu doar câteva zile în urmă, pe strada München.

– Din acest motiv te-ai apropiat ca să te uiţi mai bine, spuse Rudy, în acea zi cu pâinea. Ca să vezi dacă era acolo.

– Da.

– Doamne, Dumnezeule!

– Da.

Copacii erau înalţi şi triunghiulari. Erau tăcuţi.

Liesel scoase *Scuturătoarea de cuvinte* din geantă şi îi arătă una dintre pagini lui Rudy. Acolo era desenat un băiat cu trei medalii atârnându-i la gât.

– ”Păr de culoarea lămâilor”, citi Rudy. Degetele lui atinseră cuvintele. I-ai povestit despre mine?

La început, Liesel nu răspunse. Poate că datorită descoperirii bruşte a iubirii pe care o simţea pentru el. Sau poate că îl iubise dintotdeauna? Este posibil. Deşi nu putea vorbi, dorea ca el să o sărute. Voia să-i ia mâna şi să o tragă spre el. Nu conta unde. Pe gură, pe gât, pe obraz. Pielea ei tânjea după acest lucru, aştepta.

Cu ani în urmă, când se întrecuseră pe un teren noroios, Rudy era un set de oase asamblate la repezeală, cu un zâmbet ştirb, şubred. Printre copaci, în acea după-amiază, el era cel care oferea pâine şi ursuleţi de pluş. La Tineretul Hitlerist, era triplu campion la atletism. Îi era cel mai bun prieten. Şi mai era o lună până la moartea lui.

– Bineînţeles că i-am spus despre tine, zise Liesel.

Îşi lua rămas-bun şi nici măcar nu ştia.

Cartea mică şi neagră a Ilsei Hermann

La mijlocul lunii august, a crezut că se ducea pe Grande Strasse numărul 8 pentru vechiul leac.

Să se înveselească.

Asta a fost ceea ce credea.

Ziua fusese fierbinte şi umedă, dar erau anunţate averse pentru seară. În *Ultimul străin,* era un citat spre sfârşit. Lui Liesel i s-a adus aminte de el pe când trecea pe lângă magazinul lui Frau Diller.

ꕥ *ULTIMUL STRĂIN,* PAGINA 211 ꕥ

„Soarele amestecă Pământul. Ca pe o tocană, ne amestecă întruna.”

În acel moment, Liesel se gândi la citatul respectiv doar pentru că era o zi călduroasă.

Pe strada München, rememoră evenimentele petrecute în acel loc, cu o săptămână în urmă. Văzu evreii venind pe drum, curgerea lor, numerele şi suferinţa. Se hotărî că lipsea un cuvânt din citat.

„Lumea era o tocană *urâtă,* se gândi ea.

Atât de urâtă, încât nu o pot suporta.”

Liesel trecu podul peste râul Amper. Apa era superbă, bogată şi de culoarea smaraldului. Vedea pietrele de pe fund şi auzea cântecul familiar al apei. Lumea nu merita un asemenea râu.

Urcă dealul spre Grande Strasse. Casele erau grozave şi detestabile. Îi plăcea durerea slabă din picioare şi din plămâni. „Mergi mai repede”, se gândi ea şi începu să urce ca un monstru care ieşea din nisip. Inspira mirosul ierbii din

vecini. Era proaspătă şi dulce, verde şi cu vârfuri galbene. Traversă grădina fără să întoarcă măcar o dată capul şi fără vreo pauză provocată de paranoia.

Fereastra.

Puse mâinile pe pervaz şi sări înăuntru.

Aterizză.

Cărţi şi pagini, şi un loc vesel.

Trase uşor o carte de pe raft şi se aşează cu ea pe podea.

„Oare e acasă?” se întrebă fata, dar nu îi păsa dacă Ilsa Hermann tăia cartofi în bucătărie sau se afla la oficiul poştal. Sau stătea năucă şi înaltă aplecată asupra ei, uitându-se la ce citea.

Fetei pur şi simplu nu îi mai păsa.

Multă vreme, a stat şi a citit.

Îl văzuse pe fratele ei murind cu un ochi deschis şi cu unul încă visând. Îi spusese adio mamei sale şi şi-o imaginase singură, aşteptând un tren care să o ducă acasă, spre uitare. O femeie de sârmă se aşezase pe jos, strigătul ei rostogolindu-se pe stradă până când a căzut pieziş ca o monedă avidă de mişcare. Un tânăr a fost spânzurat de o funie făcută din zăpadă la Stalingrad. Îl văzuse pe pilotul din bombardier murind în carcasa metalică. Îl văzuse pe bărbatul evreu care îi oferise de două ori cele mai frumoase pagini din viaţa ei mergând spre un lagăr de concentrare.

Acele imagini erau lumea şi bolboroseau în ea, în timp ce stătea cu minunatele cărţi şi titlurile lor îngrijite. Fierbeau în ea pe când răsfoia paginile care debordau de paragrafe şi cuvinte.

„Nenorocitelor, se gândi. Nenorocitelor frumoase.

Să nu mă faceţi fericită. Vă rog, nu mă copleşiţi, amăgindu-mă că vreun lucru bun poate să iasă din toate acestea. Uitaţi-vă la vânătăile mele. Uitaţi-vă la tăietura asta. Puteţi vedea tăietura din mine? O vedeţi crescând în faţa ochilor voştri, măcinându-mă? Nu vreau să mai sper la

nimic altceva. Nu vreau să mă rog ca Max să fie în viaţă şi în siguranţă. Sau Alex Steiner.”

Pentru că lumea nu îi merită.

Smulse o pagină din carte şi o rupse în două.

Apoi, un capitol.

Curând, nu mai erau decât fărâme de cuvinte împrăştiate printre picioarele ei şi peste tot în jur. „Cuvintele. De ce trebuiau să existe? Fără ele, nu ar mai fi nimic din toate astea. În lipsa cuvintelor, Führerul nu era nimic. Nu ar fi prizonieri care şchiopătează, nevoia de consolare sau de trucuri cu vorbe care să ne facă să ne simţim mai bine.

La ce sunt bune cuvintele?”

O rosti clar acum, în camera luminată în portocaliu.

– La ce sunt bune cuvintele?

Hoţul de cărţi se ridică şi merse cu atenţie spre uşa bibliotecii. Protestul ei era nesemnificativ şi cu jumătate de inimă. Holul gol era cufundat într-o prăpastie de lemn.

– Frau Hermann?

Întrebarea se întoarse la ea şi încercă să se îndrepte din nou spre uşa principală. Nu ajunse decât la jumătatea drumului, aterizând şovăitoare pe două plăcuţe ale parchetului.

– Frau Hermann?

La acele chemări nu a răspuns decât liniştea şi a fost tentată să caute bucătăria, pentru Rudy. Se abţinu. Nu s-ar fi simţit în regulă să fure mâncare de la o femeie care îi lăsase un dicţionar sprijinit de o fereastră. Şi, în plus, tocmai îi distrusese una dintre cărţi pagină cu pagină, capitol cu capitol. Pricinuise destule stricăciuni.

Liesel intră din nou în bibliotecă şi deschise unul dintre sertarele biroului. Se aşează pe scaun.

ULTIMA SCRISOARE

„Dragă doamnă Hermann,

După cum puteţi vedea, am fost din nou în biblioteca dumneavoastră şi am distrus una dintre cărţi. Pur şi simplu, aveam atâta furie şi teamă în mine, încât am vrut să omor cuvintele. Am furat de la dumneavoastră şi acum v-am devastat casa. Îmi pare rău. Ca să mă pedepsesc, cred că voi înceta să mai vin aici. Sau nu este deloc o pedeapsă? Ador şi urăsc acest loc pentru că este plin de cuvinte.

Aţi fost o prietenă pentru mine cu toate că v-am rănit, cu toate că am fost insuportabilă (un cuvânt pe care l-am căutat în dicţionar) şi cred că vă voi lăsa în pace de-acum. Îmi pare rău pentru tot.

Vă mulţumesc din nou.

Liesel Meminger”

Lăsă biletul pe birou şi îşi luă un ultim rămas-bun de la cameră, făcând trei tururi şi trecându-şi mâna peste cărţi. Oricât le ura, nu se putea abţine. Fulgi de hârtie ruptă erau presărări peste o carte numită *Regulile lui Tommy Hoffman.* În adierea venită dinspre fereastră, câteva bucăţele s-au ridicat şi au căzut.

Lumina era încă portocalie, dar nu la fel de strălucitoare ca mai devreme. Mâinile ei au apucat pentru ultima oară pervazul şi a simţit ultima zgâlţâire a stomacului şi împunsătura din picioare atunci când a aterizat.

Până să ajungă la poalele dealului şi să treacă podul, lumina portocalie dispăruse. Norii pregăteau terenul.

Mergând pe strada Himmel, simţi deja primele picături de ploaie. „Nu o voi mai vedea niciodată pe Ilsa Hermann”, se gândi, dar hoţul de cărţi se pricepea mai bine să citească şi să distrugă cărţi decât să facă presupuneri.

TREI ZILE MAI TÂRZIU

Femeia bătuse la uşa de la numărul 33 şi aşteaptă un

răspuns.

Era ciudat pentru Liesel să o vadă fără halatul de baie. Rochia de vară era galbenă, cu modele roşii. Avea un buzunar cu o floricică pe el. Fără vreo svastică. Pantofi negri. Niciodată nu mai observase picioarele Ilsei Hermann. Erau ca de porţelan.

– Frau Hermann, îmi pare rău... pentru ce am făcut ultima dată în bibliotecă.

Femeia o linişti. Scoase din geantă o carte mică, neagră. Înăuntru nu era o poveste, ci hârtie liniată.

– M-am gândit că, dacă nu vei mai citi vreo carte de-a mea, ai putea să scrii una în schimb. Scrisoarea ta a fost... Cu ambele mâini, îi întinse lui Liesel cartea. Cu siguranţă, poţi scrie. Scrii bine.

Cartea era grea şi avea coperta mată, cum o avea *Ridicarea din umeri.*

– Şi, te rog, o sfătui Ilsa Hermann, nu te pedepsi singură, aşa cum ai zis. Nu fi ca mine, Liesel!

Fata deschise cartea şi atinse hârtia.

– *Dankeschön, Frau Hermann.* Pot să vă fac nişte cafea dacă vreţi. Doriţi să intraţi? Sunt singură acasă. Mama e la vecina noastră, Frau Holtzapfel.

– Să folosim uşa sau fereastra?

Liesel bănuia că era cel mai larg zâmbet pe care Ilsa Hermann şi l-a îngăduit de ani de zile.

– Cred că vom folosi uşa, e mai uşor.

Au stat în bucătărie.

Ceşti de cafea şi pâine cu gem. Se străduiră să vorbească şi Liesel o auzea pe Ilsa Hermann înghiţind, dar, cumva, nu era stânjenitor. Chiar era plăcut să o vadă pe femeie suflând uşor în cafea pentru a o răci.

– Dacă o să scriu vreodată ceva şi reuşesc să termin, spuse Liesel, o să vă arăt.

– Ar fi drăguţ.

La plecarea soţiei primarului, Liesel o privi mergând pe strada Himmel. Îi privi rochia galbenă şi pantofii negri, şi picioarele-i de porţelan.

De lângă cutia poştală, Rudy întrebă:

– Asta a fost cine cred eu?

– Da.

– Glumeşti.

– Mi-a dat un cadou.

După cum s-a dovedit în acea zi, Lisa Hermann nu i-a oferit doar o carte lui Liesel. I-a dat şi un motiv să petreacă timpul în subsol – locul ei preferat, prima oară cu papa, apoi cu Max. I-a dat un motiv să-şi scrie propriile cuvinte, să-şi aducă aminte că tot ceea ce a adus-o la viaţă au fost cuvintele.

„Nu te pedepsi”, o auzi spunând din nou, dar va urma pedeapsă şi durere, şi va fi fericire de asemenea. Asta însemna să scrie.

Noaptea, când mama şi papa dormeau, Liesel se furişa în pivniţă şi aprindea lampa cu kerosen. Prima oră, doar privi creionul şi hârtia, îşi impuse să-şi amintească şi, aşa cum îi era obiceiul, nu îşi întoarse privirea.

– *Schreibe,* s-a mobilizat ea. Scrie!

După mai bine de două ore, Liesel Meminger începu să scrie, neştiind dacă va izbuti vreodată să o facă aşa cum trebuie. De unde să-i treacă prin minte că cineva îi va culege povestea de pe jos şi o va purta pretutindeni?

Nimeni nu se aşteaptă vreodată la astfel de lucruri.

Nu sunt plănuite.

Folosind drept scaun un bidon mic de vopsea şi unul mare ca masă, Liesel atacă prima pagină cu creionul. La mijloc, scrise următoarele:

HOŢUL DE CĂRŢI
o mică poveste
de
Liesel Meminger

Nişte avioane distruse

Mâna o duru la a treia pagină.

„Cuvintele sunt atât de grele”, gândi ea, dar, odată cu trecerea nopţii, reuşi să termine unsprezece pagini.

PAGINA 1

„Încerc să ignor acest lucru, dar ştiu că toate acestea au început cu trenul, cu zăpada şi cu fratele meu care tuşea. Am furat prima mea carte în acea zi. Era un manual pentru săpat morminte şi l-am furat în drum spre strada Himmel...”

A adormit acolo, pe un pat de cearşafuri stropite cu vopsea, cu hârtia răsucită la colţuri sus, pe bidonul mai înalt. Dimineaţă, când mama se aplecă asupra ei, ochii ei de clor erau întrebători.

– Liesel, zise ea, ce Dumnezeu faci aici?

– Scriu, mamă.

– Doamne, Isuse pe cruce. Rosa călcă apăsat treptele. Să fii sus în cinci minute sau vei avea parte de tratamentul cu găleata. *Verstehst?*

– Înţeleg.

În fiecare seară, Liesel cobora în pivniţă. Avea cartea la ea tot timpul. Scria ore întregi, încercând în fiecare noapte să termine zece pagini din viaţa ei. Erau atât de multe lucruri la care să se gândească, atât de multe în pericol de a fi lăsate pe dinafară. „Doar ai răbdare”, îşi spuse şi, pe măsură ce paginile scrise deveneau tot mai numeroase, puterea pumnului ei de scriitor creştea. Chiar a copiat *Scuturătoarea de cuvinte* şi *Omul aplecat asupra mea,* urmărind conturul schiţelor şi copiind cuvintele, spunând că

adesea se mai vedea câte ceva din *Mein Kampf* de sub vopsea. Nu uită nici de primele schiţe pe care le văzuse în cartea lui Max – pentru a relata povestea exact aşa cum şi-o amintea.

Uneori, scria despre ce se întâmpla în pivniţă în perioada în care scria. Tocmai terminase cu episodul în care papa îi dăduse o palmă pe treptele bisericii şi în care a învăţat-o să zică *„Heil Hitler”.* Privind prin încăpere, Hans punea acordeonul în cutie. Tocmai cântase o jumătate de oră în timp ce Liesel scria.

Pagina 42

„Papa a stat cu mine astă-seară. A adus acordeonul jos şi a stat aproape de locul în care Max obişnuia să stea. Mă uit adesea la degetele şi la faţa lui atunci când cântă. Acordeonul respiră. Sunt linii pe obrajii lui. Par desenate şi, dintr-un motiv anume, atunci când le văd, îmi vine să plâng. Nu este din cauza vreunei tristeţi sau mândrii. Doar că îmi place modul în care se mişcă şi se modifică. Uneori, cred că papa este un acordeon. Când mă priveşte şi zâmbeşte, şi respiră, aud notele.”

După zece nopţi de scris, Münchenul a fost din nou bombardat. Liesel ajunsese la pagina o sută doi şi dormea în pivniţă. Nu auzi sunetul ca de ceas cu cuc de la radio şi nici sirenele şi ţinea cartea în somn când papa veni să o trezească.

– Liesel, hai!

Luă *Hoţul de cărţi* şi toate celelalte cărţi, şi au luat-o şi pe Frau Holtzapfel.

PAGINA 175

„O carte plutea pe râul Amper. Un băiat a sărit în apă, a prins-o şi o ţinea în mâna dreaptă. A rânjit. A

stat până la brâu în apa rece de decembrie.
– Ce zici de un sărut, *Saumensch?* a zis el.”

Până la următorul raid, în data de 2 octombrie, terminase. Numai câteva duzini de pagini rămaseră albe, iar hoţul de cărţi deja începea să citească tot ce scrisese. Cartea era împărţită în zece capitole, fiecare primind titlul unei cărţi sau al unei poveşti şi descriau cum îi afectaseră viaţa.

Deseori, mă întreb la ce pagină era când am mers pe strada Himmel, prin ploaia care şiroia, cinci nopţi mai târziu. Mă întreb ce citea atunci când prima bombă a căzut din măruntaiele unui avion.

Personal, îmi place să mi-o închipui uitându-se pentru un scurt moment la perete, la norul de funie al lui Max Vandenburg, la soarele care picura şi la siluetele care mergeau spre el. Apoi, priveşte încercările ei chinuite de a scrie cu vopsea pe perete. Îl văd pe Führer coborând treptele subsolului, cu mănuşile de box atârnându-i neglijent de gât. Şi hoţul de cărţi citeşte, reciteşte şi răsciteşte ultima sa propoziţie timp de multe ore.

***HOŢUL DE CĂRŢI* – ULTIMUL RÂND**
„Am urât cuvintele şi le-am iubit, şi sper că le-am orânduit bine.”

Afară, lumea fluieră. Ploaia era mânjită.

Sfârşitul lumii
(Partea a II-a)

Aproape toate cuvintele pălesc acum. Cartea neagră se dezintegrează sub povara călătoriilor mele. Din acest motiv spun această poveste. Ce-am zis mai devreme? Repetă ceva de multe ori şi nu-l vei uita niciodată. De asemenea, pot să vă zic ce s-a întâmplat după ce cuvintele hoţului de cărţi au contenit şi cum am ajuns să-i cunosc povestea în primul rând. Astfel.

Imaginaţi-vă că mergeţi pe strada Himmel în întuneric. Părul vi se udă şi presiunea aerului este pe cale să se schimbe dramatic. Prima bombă loveşte blocul de apartamente în care locuieşte Tommy Muller. În somn, inocent, faţa lui se contorsionează de ticuri şi eu îngenunchez lângă patul lui. Alături, sora lui. Picioarele Kristinei ies de sub pătură. Se potrivesc urmelor de pe şotronul din stradă. Degetele ei mici de la picioare. Mama lor doarme la distanţă de câţiva metri. Patru ţigări stau desfigurate în scrumiera ei, iar tavanul fără acoperiş este roşu ca o plită. Strada Himmel arde…

Sirenele încep să urle.

– Este prea târziu *acum,* şoptesc eu, pentru acel mic exerciţiu, pentru că toată lumea a fost prostită şi din nou prostită. Mai întâi, aliaţii au simulat un raid asupra Münchenului pentru a ataca Stuttgartul. Dar zece avioane au rămas. Oh, au fost avertismente în toată regula. În Molching, au venit însoţite de bombe.

❧ O ENUMERARE A STRĂZILOR ❧
München, Ellenberg, Johannson, Himmel. Strada principală + încă trei, în cea mai săracă parte a oraşului.

În decurs de numai câteva minute, toate trei au dispărut.

O biserică a fost doborâtă.

Pământul a fost distrus acolo unde Max Vandenburg stătuse în picioare.

Pe strada Himmel numărul 31, Frau Holtzapfel părea că mă aşteaptă în bucătărie. Avea în faţa ei o ceaşcă spartă şi, în ultimele momente de luciditate, faţa ei parcă mă întreba ce naiba îmi luase atât de mult.

Spre deosebire de Frau Holtzapfel, Frau Diller dormea dusă. Ochelarii ei antiglonţ zăceau spulberaţi lângă pat. Magazinul a fost nimicit, tejgheaua ajungând pe cealaltă parte a străzii, iar fotografia înrămată a lui Hitler a fost aruncată de pe perete pe podea. Practic, omul era strâmbat şi înfrânt sub sticlă pisată. Am călcat pe el când am ieşit.

Fiedlerii era bine organizaţi, toţi în pat, toţi acoperiţi. Pfiffikus era învelit până la nas.

La Steineri, mi-am trecut degetele prin părul frumos pieptănat al Barbrei, am luat expresia serioasă de pe faţa lui Kurt şi, unul câte unul, i-am sărutat de noapte bună pe cei mici.

Apoi, Rudy.

Oh, Isuse pe cruce, Rudy…

Stătea în pat cu una dintre surori. Trebuie să-l fi lovit sau să-l fi împins în pat, pentru că el era la margine, cu braţul în jurul ei. Băiatul dormea. Părul lui ca o lumânare incandescentă aprindea patul şi i-am luat pe el şi pe Bettina cu sufletele încă în pătură. Un lucru bun a fost că au murit repede şi le era cald. Băiatul din avion, m-am gândit.

Băiatul cu ursuleţul de pluş. Unde era alinarea lui Rudy? Cine era acolo să-l liniştească în timp ce preşul vieţii îi era furat de sub picioarele care dormeau?

Eram doar eu.

Şi nu sunt prea grozavă la alinare, mai ales când mâinile mele sunt reci, iar patul este cald. L-am purtat uşor pe strada sfărâmată, având un ochi înlăcrimat şi o inimă grea, letală. Cu el m-am străduit puţin mai mult. Am privit conţinutul sufletului său pentru un moment şi am văzut un băiat vopsit în negru strigând numele lui Jesse Owens în vreme ce dobora alergând o panglică imaginară. Mă afectează cumva acest băiat. De fiecare dată. Este singurul lui cusur. Calcă peste inima mea. Mă face să plâng.

În cele din urmă, Hubermannii.

Hans.

Papa.

Era înalt în pat şi pot vedea argintul printre genele lui. Sufletul lui s-a ridicat. M-a întâlnit. Cele mai bune suflete mereu fac asta. Cele care se ridică şi spun: „Ştiu cine eşti şi sunt gata. Nu că aş vrea să plec, desigur, dar voi veni.” Acele suflete sunt mereu uşoare pentru că multe dintre ele au fost despovărate. Multe şi-au găsit calea spre alte locuri. Acesta a fost transmis prin răsuflarea acordeonului, prin gustul ciudat al şampaniei vara şi prin arta ţinerii unei promisiuni. Zăcea în braţele mele şi se odihnea. Era un plămân râvnind la o ultimă ţigară şi o imensă atracţie magnetică spre pivniţă, către fata care îi era fiică şi care, acolo jos, scria o carte pe care el sperase să o poată citi într-o zi.

Liesel.

Sufletul lui şoptea în timp ce eu îl purtam. Dar nu era nicio Liesel în acea casă. Nu pentru mine.

Pentru mine nu era decât o Rosa şi, da, chiar cred că am luat-o la jumătatea unui sforăit, pentru avea gura deschisă şi buzele sale de hârtie roz erau în mişcare. Dacă m-ar fi

văzut, sigur că m-ar fi numit *Saumensch,* deşi nu m-aş fi supărat. După ce am citit *Hoţul de cărţi,* am descoperit că îi numea astfel pe toţi. *Saukerl. Saumensch.* Mai ales pe oamenii pe care îi iubea. Părul ei ca de elastic era desfăcut şi i se freca de pernă, iar trupul ca un şifonier se ridicase cu bătaia inimii. Să nu vă înşelaţi, femeia *avea* o inimă. Avea o inimă mai mare decât ar crede unii. Avea depozitate multe în ea, în rafturi înalte de kilometri întregi, ascunse. Amintiţi-vă că ea a fost femeia cu un instrument în braţe, în noaptea brăzdată de lună. Fără nicio îndoială, a fost femeia care a hrănit un evreu în prima sa noapte în Molching. Şi şi-a vârât braţul adânc în saltea pentru a-i da o carte cu schiţe unei adolescente.

ULTIMUL NOROC

Am trecut de pe o stradă pe alta şi m-am întors pentru un singur bărbat, pe nume Schultz, la capătul străzii Himmel.

Nu a putut rezista în interiorul unui case dărâmate şi îi duceam sufletul pe strada Himmel când i-am observat pe bărbaţii de la LSE strigând şi râzând.

Era o mică vale în muntele de moloz.

Cerul fierbinte era roşu şi se răsucea. Dâre de piper începeau să se învolbureze şi am devenit curioasă. Da, da, ştiu ce v-am spus la început. De obicei, curiozitatea mă face să asist îngrozită la vreo jelanie omenească, dar, de această dată, trebuie să spun că, deşi mi-a frânt inima, am fost şi încă sunt bucuroasă că m-am aflat acolo.

Când au scos-o, este adevărat că a început să urle şi să ţipe după Hans Hubermann. Bărbaţii de la LSE au încercat să o reţină cu braţele lor pline de praf, dar hoţul de cărţi a reuşit să se elibereze. Oamenii disperaţi par adesea capabili să facă acest lucru.

Nu ştia încotro fuge, pentru că strada Himmel nu mai exista. Totul era nou şi apocaliptic. De ce era cerul roşu? Cum putea să ningă? Şi de ce fulgii îi ardeau mâinile?

Liesel încetini până ajunse la un mers greoi şi se concentră să înainteze.

„Unde e Frau Diller's? se gândi. Unde e…" Mai rătăci puţin până când bărbatul care a găsit-o o luă de braţ şi îi vorbi:

– Eşti doar şocată, fata mea. Eşti doar şocată, o să fie bine.

– Ce s-a-ntâmplat? întrebă Liesel. Asta-i strada Himmel?

– Da. Bărbatul avea ochi dezamăgiţi. Ce văzuse în ultimii ani? E Himmel. Aţi fost bombardaţi, fata mea. *Es tut mir leid, Schatzi.* Îmi pare rău, draga mea.

Gura fetei delira mai departe, deşi trupul îi era acum nemişcat. Uitase urletele de mai înainte, după Hans Hubermann. Asta fusese cu ani în urmă – bombardarea are acest efect. Zise:

– Trebuie să-i luăm pe papa al meu, pe mama mea. Trebuie să-l luăm pe Max din pivniţă. Dacă nu-i acolo, e pe hol, uitându-se pe fereastră. Face asta uneori când este câte un raid – nu prea apucă să vadă cerul, vezi tu. Trebuie să-i spun cum arată vremea. Nu o să mă creadă niciodată…

Corpul ei s-a încovoiat în acel moment şi bărbatul de la LSE o prinse şi o făcu să stea jos.

– O s-o mutăm într-un minut, îi spuse sergentului său.

Hoţul de cărţi privi obiectul greu şi dureros din mâna ei.

Cartea.

Cuvintele.

Degetele îi sângerau, aşa cum se întâmplase şi la sosirea ei aici.

Bărbatul de la LSE o ajută să se ridice şi o luă din acel loc. O lingură de lemn era pe foc. Un bărbat trecu pe lângă ea cu o cutie ruptă de acordeon şi Liesel putu zări instrumentul aflat înăuntru. Îi văzu dinţii albi şi clapele

negre dintre ei. Îi zâmbeau şi declanşară trezirea la realitate. „Am fost bombardaţi”, se gândi şi se întoarse spre bărbatul de lângă ea, şi spuse:

– E acordeonul lui papa. Din nou: E acordeonul lui papa.

– Nu-ţi face griji, fetiţo, eşti în siguranţă, hai să ne mai îndepărtăm puţin.

Dar Liesel nu se îndepărtă.

Privi în direcţia în care bărbatul ducea acordeonul şi îl urmă. Cerul roşu încă picura cenuşa sa frumoasă, iar ea îl opri pe lucrătorul înalt de la LSE şi zise:

– Iau eu ăsta dacă vrei, e al lui papa.

Uşor, îl luă din mâna bărbatului şi începu să meargă. Cam în acel moment, văzu primul cadavru.

Cutia acordeonului îi căzu din strânsoare. Sunetul unei explozii.

Frau Holtzapfel zăcea sfârtecată la pământ.

URMĂTOARELE DOUĂSPREZECE SECUNDE DIN VIAŢA LUI LIESEL MEMINGER

Se întoarce pe călcâie şi priveşte cât de departe poate spre canalul distrus care este acum strada Himmel. Vede doi bărbaţi cărând un cadavru şi îi urmează.

Când îi văzu şi pe ceilalţi, Liesel tuşi. Ascultă pentru o clipă, în timp ce bărbatul le spunea că găsiseră unul dintre cadavre făcut bucăţi, într-unul dintre arţari.

Erau pijamale şocate şi feţe schimonosite. Primul lucru pe care l-a văzut a fost părul băiatului.

Rudy?

Acum, făcea mai mult decât să murmure cuvântul.

– Rudy?

El zăcea cu păr galben şi ochi închişi, iar hoţul de cărţi alergă către el şi căzu la pământ. Scăpă din mână cartea neagră.

– Rudy, suspină ea, trezeşte-te… Îl apucă de cămaşă şi îl zgâlţâi uşor, neîncrezătoare. Trezeşte-te, Rudy! Şi acum, când cerul se înfierbântă şi mai mult şi ploua cu cenuşă, Liesel îl ţinea de cămaşă pe Rudy Steiner. Rudy, te rog, trezeşte-te, fir-ar să fie, trezeşte-te, te iubesc! Haide, Rudy, haide, Jesse Owens, nu ştii că te iubesc, trezeşte-te, trezeşte-te, trezeşte-te…

Dar nimic nu mişcă.

Doar mormanul de moloz devenea tot mai mare. Dealuri de beton cu berete roşii. O fată frumoasă, zdrobită de lacrimi, zgâlţâindu-l pe cel mort.

– Haide, Jesse Owens…

Dar băiatul nu se trezi.

Nevenindu-i să creadă, Liesel îşi îngropa capul la pieptul lui Rudy, îi ţinea trupul vlăguit, încercând să nu-l lase să cadă, până când trebui să-l lase din nou pe pământul răvăşit. Îl lăsă jos cu blândeţe.

Încet. Încet.

– Doamne, Rudy…

Se aplecă şi îi privi chipul lipsit de viaţă, iar Liesel îl sărută pe cel mai bun prieten al ei, Rudy Steiner, uşor şi sincer pe buze. Avea gust prăfos şi dulce. Avea gust de regret în umbrele copacilor şi în lumina colecţiei de costume a anarhistului. L-a sărutat lung şi uşor şi, când s-a retras, i-a atins buzele cu degetele. Mâinile îi tremurau, buzele ei erau cărnoase şi s-a mai aplecat o dată, de data aceasta pierzând controlul şi judecând greşit. S-a lovit cu dinţii de lumea demolată a străzii Himmel.

Nu şi-a luat rămas-bun. A fost incapabilă şi, după alte câteva minute lângă el, reuşi să se dezlipească de jos. Mă uimeşte ce pot face oamenii chiar şi atunci când şuvoaie le cad pe faţă şi ei se împleticesc mai departe, tuşesc, caută şi găsesc.

❧ URMĂTOAREA DESCOPERIRE ❧

Cadavrele mamei şi lui papa zăcând pe cearşaful de balast din strada Himmel.

Liesel nu alergă, nu merse şi nu se mişcă deloc. Ochii ei îi cercetară pe oameni şi se opriră buimaci când îi observă pe bărbatul înalt şi femeia scundă, în formă de şifonier. „Asta e mama mea. Asta e papa al meu.” Cuvintele erau capsate de ea.

– Nu se mişcă, zise încet. Nu se mişcă.

Poate că, dacă ar fi stat pe loc îndeajuns de mult timp, *ei* ar fi fost cei care se mişcau, dar rămaseră neclintiţi câtă vreme a rămas şi Liesel. În acel moment, am văzut că ea nu purta încălţări. Ce lucru ciudat de observat atunci. Poate că încercam să-i evit faţa, pentru că hoţul de cărţi era într-o dezordine iremediabilă.

Făcu un pas şi nu voi să mai înainteze, dar o făcu. Încet, Liesel merse spre mama şi papa şi se aşeză jos, între ei. O luă pe mama de mână şi începu să-i vorbească:

– Îţi aminteşti când am venit aici, mamă? M-am agăţat de poartă şi am plâns. Îţi aduci aminte ce le-ai spus tuturor de pe stradă în ziua aia? Vocea îi tremura acum. Ai zis: „La ce vă uitaţi, nenorociţilor?” Luă mâna mamei şi îi atinse încheietura. Mamă, ştiu că tu… mi-a plăcut când ai venit la şcoală şi mi-ai spus că Max se trezise. Ştii că te-am văzut cu acordeonul lui papa? Strânse mai puternic mâna care devenea tot mai rigidă. Am venit şi te-am privit, şi erai frumoasă. Fir-ar să fie, erai atât de frumoasă, mamă!

❧ MOMENTE LUNGI DE EZITARE ❧

Papa. Nu voia, *nu putea* să se uite la papa. Nu încă. Nu acum.

Papa era un bărbat cu ochi de argint, nu cu ochi morţi.

Papa era un acordeon!

Acum, burduful lui era gol.

Nimic nu intra şi nimic nu ieşea.

Începu să se legene înainte şi înapoi. O notă stridentă, tăcută, mâzgălită era captivă undeva în gură până când fu în fine capabilă să se răsucească.

Spre papa.

În acel moment, nu m-am putut abţine. Am dat ocol, s-o văd mai bine şi, din clipa în care am privit-o din nou, mi-am dat seama că pe el îl iubea cel mai mult. Expresia ei mângâia faţa bărbatului. Îi urmărea una dintre liniile de pe obraz. El stătuse cu ea în spălătorie şi o învăţase cum să răsucească o ţigară. El i-a dat pâine unui om mort de pe strada München şi i-a spus fetei să citească în continuare în adăpostul antiaerian. Poate că, dacă nu ar fi făcut-o, ea nu ar fi ajuns să scrie în pivniţă.

Papa – acordeonistul – şi strada Himmel.

Nu puteau exista separat, deoarece, pentru Liesel, ambele însemnau acasă. Da, asta era Hans Hubermann pentru Liesel Meminger.

Se întoarse şi îi vorbi celui de la LSE:

– Vă rog, zise, acordeonul lui papa. Aţi putea să mi-l aduceţi?

După câteva minute de confuzie, un membru mai în vârstă aduse cutia ponosită şi Liesel o deschise. Luă instrumentul rănit şi îl puse lângă corpul lui papa.

– Uite, papa.

Vă pot asigura de ceva, fiind un lucru pe care l-am văzut mulţi ani mai târziu – o viziune avută de hoţul de cărţi însuşi: odată ce a îngenuncheat lângă Hans Hubermann, l-a văzut stând în picioare şi cântând la acordeon. El s-a ridicat şi l-a agăţat de piscurile caselor distruse. Erau ochi de argint. Era o ţigară care îi atârna pe buze. Chiar făcu o greşeală şi râse apoi amuzat. Burduful respira şi bărbatul

înalt cânta pentru Liesel Meminger pentru ultima dată, timp în care cerul ieşea încet din cuptor.

Cântă în continuare, papa.

Papa se opri.

Scăpă acordeonul şi ochii lui de argint continuară să se rugineascâ. Acum, nu mai era decât un trup pe pământ, iar Liesel îl ridică şi îl îmbrăţişă. Plânse pe umărul lui Hans Hubermann.

– Rămas-bun, papa, tu m-ai salvat. Tu m-ai învăţat să citesc. Nimeni nu poate cânta ca tine, nu o să beau niciodată şampanie. Nimeni nu poate cânta ca tine.

Braţele ei îl ţineau. Îl sărută pe umăr – nu mai putea suporta să-i privească faţa – şi-l puse din nou jos.

Hoţul de cărţi plânse până când a fost luată cu blândeţe de acolo.

Mai târziu, îşi amintiră de acordeon, dar nimeni nu observă cartea. Era prea mult de muncă şi, împreună cu o serie de alte materiale, a fost într-un sfârşit ridicată fără să i se arunce măcar o privire şi zvârlită într-un camion cu gunoi. Chiar înainte să plece camionul, m-am urcat repede şi am luat-o în mână…

Noroc că am fost acolo.

Dar pe cine păcălesc? Sunt în cele mai multe locuri cel puţin o dată, iar în 1943 am fost aproape peste tot.

Epilog

Ultima culoare

în rolurile principale:
moartea şi liesel – nişte lacrimi de lemn – max – şi restituirea

Moartea şi Liesel

Au trecut mulţi ani de atunci, dar încă este multă treabă de făcut. Vă pot asigura că lumea e o fabrică. Soarele o învârte, oamenii o conduc. Şi eu rămân la fel. Îi port departe.

Cât despre ce a rămas din această poveste, nu merg pe ocolite pentru că sunt obosită, sunt atât de obosită şi o să v-o spun cât de de-a dreptul pot.

UN ULTIM FAPT

Ar trebui să vă zic că hoţul de cărţi a murit abia ieri.

Liesel Meminger a trăit până la o vârstă foarte înaintată, departe de Molching şi de decesul străzii Himmel.

A murit într-o suburbie din Sydney. Numărul casei era 45 – la fel ca adăpostul Fiedlerilor –, iar cerul avea culoarea celui mai frumos albastru de după-amiază. Ca şi al lui papa, sufletul ei stătea drept.

În viziunile de dinaintea sfârşitului, îi văzu pe cei trei copii ai ei, nepoţi, soţul şi lunga listă de vieţi care s-au îmbinat cu a ei. Printre ei, luminoşi ca nişte felinare, erau Hans şi Rosa Hubermann, fratele ei şi băiatul al cărui păr va rămâne mereu de culoarea lămâilor.

Dar erau şi alte viziuni acolo.

Veniţi cu mine şi vă voi spune o poveste.

Vă voi arăta ceva.

Lemn, după-amiază

După ce strada Himmel a fost curăţată, Liesel Meminger nu avu unde să meargă. Se vorbea despre ea ca fiind fata cu acordeonul şi a fost dusă la poliţie, care se chinui să decidă ce va face cu ea.

Stătea pe un scaun foarte tare. Acordeonul se uita la ea prin gaura din cutie.

A durat trei ore până ce primarul şi femeia ciufulită să-şi arate feţele la secţie.

– Toată lumea spune că e o fată, zise doamna, care a supravieţuit pe strada Himmel.

Poliţistul arătă spre ea.

Ilsa Herman se oferi să care cutia, dar Liesel o ţinu ferm în mână în timp ce coborau scările secţiei de poliţie. Câteva străzi mai jos de strada München, era o linie de demarcaţie clară, care îi separa pe cei bombardaţi de cei norocoşi.

Primarul conduse maşina.

Ilsa stătu cu ea în spate.

Fata o lăsă să o ţină de mână, pe cutia acordeonului care stătea între ele.

Ar fi fost uşor să nu spună nimic, dar Liesel avu o reacţie contrară tragediei sale. Se aşeză în eleganta cameră liberă din casa primarului şi vorbi, şi vorbi – pentru sine – până în noapte. Mâncă foarte puţin. Singurul lucru pe care nu îl făcu deloc a fost să se spele.

Timp de patru zile, a cărat rămăşiţele din strada Himmel pe covoarele şi podelele din Grande Strasse numărul 8. Dormea mult şi nu avea vise, iar de cele mai multe ori îi părea rău că se trezea. Totul dispărea atunci când dormea.

În ziua înmormântării, tot nu se îmbăiase, iar Ilsa Hermann o rugase politicos să o facă. Înainte de asta, îi

arătase baia şi îi dăduse un prosop.

Oamenii veniţi la slujba lui Hans şi a Rosei Hubermann vorbiră întruna despre fata care purta o rochie drăguţă şi un strat de murdărie de pe strada Himmel. A existat şi un zvon că, mai târziu în acea zi, a intrat îmbrăcată în râul Amper şi a zis ceva foarte ciudat.

Ceva despre un sărut.

Ceva despre un *Saumensch.*

De câte ori trebuia să-şi ia rămas-bun?

După aceea au trecut săptămâni şi luni, şi mult război. Şi-a amintit de cărţile ei în cele mai rele momente de amărăciune, mai ales de acelea care fuseseră făcute pentru ea şi de cea care îi salvase viaţa. Într-o dimineaţă, într-o reînnoită stare de şoc, chiar a mers înapoi pe strada Himmel să le găsească, dar nu mai rămăsese nimic. Nu exista recuperare după ce se întâmplase. Acest lucru va dura decenii. Va dura o viaţă lungă.

Au fost două ceremonii pentru familia Steiner. Prima – imediat la înmormântare. A doua – curând după ce Alex Steiner a ajuns acasă, când i s-a acordat permisie după bombardament.

De când aflase vestea, Alex fusese distrus.

– Isuse pe cruce, spusese el, numai dacă l-aş fi lăsat pe Rudy să plece la acea şcoală.

Salvezi pe cineva.

Şi îl omori.

De unde era să ştie?

Singurul lucru pe care îl *ştia* cu adevărat era că ar fi dat orice să fi fost el pe strada Himmel în acea noapte, astfel încât Rudy să fi supravieţuit, şi nu el.

Îi zise lui Liesel acest lucru pe treptele casei din Grande Strasse numărul 8, unde a ajuns în grabă după ce a aflat de supravieţuirea ei.

În acea zi, pe trepte, Alex Steiner s-a frânt.

Liesel i-a spus că îl sărutase pe Rudy pe buze. I-a fost ruşine, dar s-a gândit că i-ar fi plăcut să ştie. Au fost lacrimi de lemn şi un zâmbet de stejar. În viziunea lui Liesel, cerul pe care l-am văzut era cenuşiu şi lucios. O după-amiază de argint.

Max

După ce războiul s-a terminat şi Hitler s-a predat în mâinile mele, Alex Steiner s-a apucat din nou de lucru în croitoria lui. Nu ieşea vreun ban, dar îşi ocupa timpul acolo câteva ore pe zi, iar Liesel îi ţinea adesea companie. Au petrecut multe zile împreună, mergând deseori spre Dachau, după eliberarea sa, numai pentru a fi trimişi la plimbare de americani.

În final, în octombrie 1945, un bărbat cu ochi apoşi, păr de pene şi o faţă proaspăt bărbierită a intrat în magazin. S-a apropiat de tejghea.

– E cineva aici pe nume Liesel Meminger?

– Da, e în spate, zise Alex. Era plin de speranţă, dar voia să fie sigur. Pot să întreb cine o caută?

Liesel a ieşit.

S-au îmbrăţişat şi au plâns, şi au căzut pe podea.

Restituirea

Da, am văzut foarte multe lucruri în această lume. Asist la cele mai mari dezastre şi lucrez pentru cei mai mari răufăcători.

Dar mai sunt şi alte momente.

Există unele poveşti (doar câteva, după cum am sugerat mai devreme) cărora le permit să mă distragă în timp ce lucrez, exact cum fac culorile. Le iau din cele mai ghinioniste şi neobişnuite locuri şi mă asigur că mi le amintesc în vreme ce-mi fac treaba. *Hoţul de cărţi* este o astfel de poveste.

Când m-am dus în Sydney şi am luat-o pe Liesel, am putut în cele din urmă să fac ceva ce aşteptasem de mult timp. Am pus-o jos, am mers pe Anzac Avenue, lângă terenul de fotbal, şi am scos o carte neagră şi prăfuită din buzunar.

Femeia în vârstă a fost uluită. O luă în mână şi spuse:

– Chiar e cu adevărat?

Am încuviinţat.

Cutremurată, ea deschise *Hoţul de cărţi* şi întoarse paginile.

– Nu-mi vine să cred…

Deşi textul se ştersese, îşi putea citi cuvintele. Degetele sufletului ei atingeau povestea scrisă cu atât de mult timp în urmă, în pivniţa din strada Himmel.

Se aşeză pe bordură şi eu m-am alăturat ei.

– Ai citit-o? întrebă ea, dar nu mă privi.

Ochii ei fixau cuvintele.

Am încuviinţat.

– De multe ori.

– Ai putut să o înţelegi?

Din acel moment, urmă o pauză lungă.

Câteva maşini au trecut pe acolo, în ambele direcţii. Şoferii lor erau Hitleri şi Hubermanni, şi Maxi, criminali, Dilleri şi Steineri…

Am vrut să-i vorbesc hoţului de cărţi despre frumuseţe şi brutalitate. Dar ce-i puteam spune despre acele lucruri pe care deja le ştia? Am vrut să-i explic că, în mod constant, supraestimez şi subestimez omenirea – că rareori pur şi simplu o *estimez.* Am vrut să o întreb cum acelaşi lucru putea fi şi urât, şi plin de glorie, iar cuvintele ei atât de osânditoare şi strălucite.

Niciunul dintre aceste lucruri însă nu mi-a ieşit din gură.

Tot ce am fost capabilă să fac a fost să mă întorc spre Liesel Meminger şi să-i spun singurul adevăr pe care îl ştiu. I l-am zis hoţului de cărţi şi vi-l spun acum dumneavoastră.

O ULTIMĂ OBSERVAŢIE DE LA NARATOAREA DUMNEAVOASTRĂ

Sunt bântuită de oameni.

{1} Bună ziua, domnule Führer, cum vă merge astăzi? (în lb. germană, în original).

{2} Termenul se referă la talentul de a jigni. (n.tr.)

{3} Jegos (în lb. germană, în original).

{4} A se certa (în lb. germană, în original).

{5} Marş compus în 1848 de Johann Strauss (tatăl) în onoarea feldmareşalului Josef Wenzel Radetzky von Radetz, cu ocazia victoriei pe care armata aflată sub comanda acestuia a repurtat-o la Custoza, contra revoluţionarilor italieni. (n.red.)

{6} Partidul Muncitoresc German Naţional Socialist. (n.tr.)

{7} Din engl. *„grim reaper”* – expresie ce reprezintă personificarea morţii ca personaj cu mantie cu glugă neagră şi coasă. (n.tr.)

{8} Clădire istorică a Parlamentului Imperiului German, arsă în mare parte într-un incendiu în 1933. (n.tr.)

{9} Rahat! (în lb. germană, în original).

{10} Unitate monetară divizionară germană, reprezentând a suta parte dintr-o marcă (n.tr.).

{11} Cap de rahat (în lb. germană, în original).

{12} Pat (în lb. germană, în original).

{13} Repede (în lb. germană, în original).

{14} Dicţionar german publicat prima dată de Konrad Duden, în 1880 (n. red.).

{15} Bună dimineaţa (în lb. germană, în original).